

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR
2018

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR

Az évkönyvsorozat szerkesztőbizottsága

BUSCH IRÉN – főosztályvezető, Belügyminisztérium • FAZEKAS KÁROLY – tudományos főmunkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont • KOLTAY JENŐ – ny. tudományos főmunkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont • KÖLLŐ JÁNOS – tudományos tanácsadó, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont • LAKATOS JUDIT – nyugdíjas szakmai főtanácsadó, Központi Statisztikai Hivatal • SZABÓ-MORVAI ÁGNES – tudományos munkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Sorozatszerkesztő

FAZEKAS KÁROLY

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR 2018

Szerkesztette
FAZEKAS KÁROLY
CSILLAG MÁRTON
HERMANN ZOLTÁN
SCHARLE ÁGOTA

KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
BUDAPEST, 2019

A kiadó címe:
Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.
A kiadvány megrendelhető a kiadó címén
e-mail: biblio@econ.core.hu
telefon: (+36-1) 309-2649

E kötet megjelenését támogatta a Magyar Tudományos Akadémia
és a Pénzügyminisztérium

Copyright © Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont, 2019
Borító fotó © Kovalovszky Dániel, 2019

ISSN 1586-460X

Felelős kiadó: Fertő Imre
Olvasószerkesztő: Patkós Anna
Műszaki szerkesztő: Kravjánszki Róbert
Nyomdai előkészítés: font.hu
Typográfia: Garamond, Franklin Gothic
Nyomdai munkák: Oliton Kft.

TARTALOM

Előszó	9
A magyarországi munkapiac 2018-ban (<i>Bakó Tamás & Lakatos Judit</i>)	15
Bevezető	17
A foglalkoztatottságot alakító tényezők	17
Munkaerő-kereslet és -kínálat	24
Kereset, munkajövedelem, munkaerőköltség	27
Közelkép: Fiatalok az iskolában és a munkaerőpiacon	33
Bevezető (<i>Csillag Márton, Hermann Zoltán & Scharle Ágota</i>)	35
1. Fiatalok a munkapiacra és az iskolában – Változások 2002 és 2018 között (<i>Csillag Márton, Scharle Ágota, Molnár Tamás & Tóth Endre</i>)	37
2. Iskolai képzés	45
2.1. Szövegértési és matematikai kompetencia hatása a keresetre és foglalkoztatási esélyekre (<i>Hermann Zoltán, Horn Dániel, Köllő János, Sebők Anna, Semjén András & Varga Júlia</i>)	45
2.2. A középfokú iskolatípus hatása a tanulói teljesítményekre (<i>Hermann Zoltán</i>)	53
2.3. Jelentkezés és felvétel a középfokú oktatásba (<i>Hermann Zoltán & Varga Júlia</i>)	59
2.4. A 2013. évi szakképzési reform hatása a tanulók kompetenciáira (<i>Hermann Zoltán, Horn Dániel & Tordai Dániel</i>)	63
2.5. A tankötelezettség korhatár csökkentésének hatása a lemorzsolódásra (<i>Hermann Zoltán</i>)	69
K2.5. Mivel foglalkoznak azok a 17 évesek, akik nem járnak iskolába? (<i>Köllő János & Sebők Anna</i>)	76
3. A gyakorlatszerzés csatornái	78
3.1. Diákmunka (<i>Greskovics Bori & Scharle Ágota</i>)	78
3.2. A szakiskolai tanoncképzés rövid távú munkaerőpiaci hatásai (<i>Horn Dániel</i>)	81
3.3. Alkalmi és más munkaformák (<i>Greskovics Bori & Scharle Ágota</i>)	85
4. Korai munkanélküliség és későbbi munkapiaci kimenetek	88
4.1. Vannak-e a gazdasági válságnak maradandó nyomai? (<i>Csillag Márton</i>)	88
K4.1. Mi a következménye annak, ha gazdasági válság idején lépnek ki a fiatalok a munkaerőpiacra? Nemzetközi kitekintés (<i>Tóth Endre</i>)	92
4.2. Munkanélküliség a pályakezdők körében (<i>Csillag Márton</i>)	94

5. A foglalkoztatáspolitikai hatása	98
5.1. A nem tanuló, nem dolgozó fiatalok álláskeresési magatartása (<i>Molnár Tamás</i>)	98
K5.1. Álláskeresési csatornák (<i>Molnár Tamás</i>)	103
5.2. Fiataloknak nyújtott aktív munkaerőpiaci eszközök és az Ifjúsági Garancia Program (<i>Krekó Judit, Molnár Tamás & Scharle Ágota</i>)	104
5.3. A munkahelyvédelmi akcióterv hatása (<i>Szraka András</i>)	109
5.4. A minimálbér szerepe a fiatalok keresetének alakulásában (<i>Csillag Márton</i>) ..	111
5.5. Fiatalok a közfoglalkoztatásban, különös tekintettel a középiskolai lemorzsolódókra (<i>Molnár György</i>)	114
6. A roma fiatalok helyzete	120
6.1. Roma fiatalok az iskolában és a munkapiacra – Változások 2011 és 2016 között (<i>Scharle Ágota</i>)	120
6.2. Lakóhely szerinti különbségek a nem tanuló és nem dolgozó tizenévesek arányában a tankötelezettségi kor leszállítása előtt és után (<i>Köllő János & Sebők Anna</i>)	124
7. Felnőttképzés és túlképzettség	128
7.1. Fiatalok munkahelyi és iskolarendszeren kívüli képzése (<i>Varga Júlia</i>)	128
7.2. A nem kognitív készségek növekvő szerepe az álláskeresésben és a munkavégzésben (<i>Fazekas Károly</i>)	131
7.3. A fiatal diplomások munkaerőpiaci helyzete, túlképzettség, a diplomák értéke (<i>Varga Júlia</i>)	134
8. Földrajzi és foglalkozások közötti mobilitás	141
8.1. A foglalkozások közötti mobilitás a különböző végzettségű fiatalok körében (<i>Varga Júlia</i>)	141
8.2. Ifjúsági elvándorlás – Fiatalok külföldi munkavállalása (<i>Hárs Ágnes & Simon Dávid</i>)	146
A munkapiaci szakpolitika eszközei (2018. június – 2019. május) (<i>Hajdu Miklós, Makó Ágnes, Nábelek Fruzsina & Nyíró Zsanna</i>)	151
Statisztikai adatok	163
1. Alapvető gazdasági adatok	165
2. Népesség	167
3. Gazdasági aktivitás	170
4. Foglalkoztatottak	178
5. Munkanélküliek	188
6. Keresetek	205
7. Oktatás	212
8. Munkaerő-kereslet	216
9. Regionális különbségek	219
10. Munkaügyi kapcsolatok	227
11. Jóléti ellátások	232
12. Munkát terhelő adók	238
13. Nemzetközi adatok	242
14. A fontosabb adatok forrásai	245
Munkaerőpiaci kutatások. Válogatott bibliográfia (<i>Bálint Éva</i>)	251
Függelék. Táblázatok és ábrák jegyzéke	261

A KÖTET SZERZŐI

BAKÓ TAMÁS – KRTK KTI

BÁLINT ÉVA – KRTK

CSILLAG MÁRTON – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET

CZETHOFFER ÉVA – KRTK

FAZEKAS KÁROLY – KRTK KTI

GRESKOVICS BORI – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET

HAJDU MIKLÓS – BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

HÁRS ÁGNES – KOPINT-TÁRKI

HERMANN ZOLTÁN – KRTK KTI

HORN DÁNIEL – KRTK KTI

KÖLLŐ JÁNOS – KRTK KTI

KREKÓ JUDIT – KRTK KTI

LAKATOS JUDIT

MAKÓ ÁGNES – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET

MOLNÁR GYÖRGY – KRTK KTI

MOLNÁR TAMÁS – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET

NÁBELEK FRUZSINA – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET

NYÍRŐ ZSANNA – GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET

SCHARLE ÁGOTA – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET

SEBŐK ANNA – KRTK KTI

SEMJÉN ANDRÁS – KRTK KTI

SIMON DÁVID – ELTE TÁTK

SVRAKA ANDRÁS – PÉNZÜGYMINISZTERIUM

TAJTI JÓZSEF – PÉNZÜGYMINISZTERIUM

TORDAI DÁNIEL – CEU

TÓTH ENDRE – BUDAPEST SZAKPOLITIKAI ELEMZŐ INTÉZET

VARGA JÚLIA – KRTK KTI

ELŐSZÓ

Az MTA Közgazdaság-tudományi Intézete az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány támogatásával 2000-ben indította el a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitikai aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző *Munkaerőpiaci Tükör* című évkönyvsorozatot. A kötetek tartalmának összeállítása során arra törekedtünk, hogy az államigazgatásban dolgozó szakemberek, a foglalkoztatási szolgálat szervezeteiben, az önkormányzatokban, a civil szervezetekben, a közigazgatási hivatalokban, az oktatási intézményekben és a kutatóintézetekben dolgozó kollégák, az írott és elektronikus sajtó munkatársai napi munkájukban jól felhasználható információkat kapjanak a magyarországi munkapiaci folyamatokról, a foglalkoztatáspolitikai jogszabályi és intézményi környezetről, a magyarországi munkapiaccal foglalkozó hazai és nemzetközi kutatások friss eredményeiről.

Fontos szempont, hogy az évkönyvsorozatban publikált elemzések, adatok a felsőfokú oktatásban is jól felhasználható ismereteket adjanak a munkagazdaságtan, az emberierőforrás-gazdálkodás különböző témaköreiben. Olyan kiadványokat állítottunk össze, amelyek a rendelkezésünkre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben mutatják be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit.

Megőrizve a sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát, idén is kiválasztottunk egy területet, amelyet különösen fontosnak tartottunk a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése, a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitikai eredményessége szempontjából. A szerkesztőbizottság döntése alapján az idei Közéletkép a fiatalok munkaerőpiaci helyzetét tárgyalja. A kiadvány hat fő részből áll.

1. A magyarországi munkapiac 2018-ban

A 2018-as év munkaerőpiacát alapvetően keresleti többlet jellemezte, a mobilizálható munkaerő-tartalék az előző évihez képest jelentősen szűkült. Ezzel összefüggésben a közfoglalkoztatási keretszámokat a kormány tovább csökkentette, így ösztönözve a korábban ilyen formában dolgozókat, hogy az elsődleges munkaerőpiacra lépjenek be. A foglalkoztatottak létszámának bővülése 2018-ban is folytatódott, de a bővülés üteme elmaradt az előző két évre jellemzőtől. A KSH munkaerő-felmérése alapján a foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 4 millió 470 ezerre változott 1,1 százalékkal, 47 ezerrel meghaladva az egy évvel korábbit (szemben a 2017. évi 1,6, illetve a 2016. évi 3,4 százalékos növekedéssel). Az alacsony bázishoz képest igen jelentősen nőtt a foglalkoztatottság kritériumát teljesítő diákok száma. A diákok növekvő arányú foglalkoztatására leginkább a munkaerő-túlkereslet okozta bérnövekedés (és a külön háztartásban

élők megélhetési, főleg a lakhatási költségeinek emelkedő trendje) volt ösztönző hatással, ugyanakkor a tanulmányok melletti munkavégzés Magyarországon még így is kevésbé elterjedt, mint a legtöbb észak- és nyugat-európai országban. A potenciális tartalékot (a kínálatot) a munkanélküliek mellett a dolgozni akaró inaktívak – az uniós definíció alapján az úgynevezett alulfoglalkoztatottak, illetve a munkaerőpiac hazai sajátosságainak megfelelően a közfoglalkoztatottak – jelentik. (Ez utóbbiak csak az elsődleges munkaerőpiac szempontjából minősülnek tartaléknak, hiszen beletartoznak a foglalkoztatottként nyilvánítottak csoportjába.) 2018-ban valamennyi fenti kategória jelentősen veszített létszámából, azaz tovább csökkent a munkaerő-kínálat. 2018-ban a potenciális munkaerő-tartalék a csökkenés ellenére még jelentősen meghaladta az üres állás-helyek számát, de a kettő közötti földrajzi (és valószínűsíthetően a strukturális) meg nem felelés változatlanul igen jelentős. A kiegyenlítődést segíthetné a belső vándorlás élénkülése, ennek azonban komoly akadálya, hogy a lakhatással kapcsolatos költségek ott a legmagasabbak, ahol legjobbak az elhelyezkedési esélyek. A munkaerő-túlkéréslet, valamint a kormányzati bérintézkedések, a kereseteknek jelentős, az előző évitől alig elmaradó ütemű növekedését eredményezték.

2. Közelkép a fiatalokról

A Közelkép fejezetei a középfokú oktatástól az első munkahelyekig tekintik át a fiatalok munkapiaci helyzetének főbb kérdéseit. Az 1. fejezet az elmúlt tizenöt év főbb trendjeit mutatja be az iskolázottság és a foglalkoztatás terén. A 2. fejezet az iskolában szerezhető kompetenciák és az iskolaválasztás, illetve a lemorzsolódás alakulását elemzi. A 3. fejezet azt vizsgálja, hogy milyen csatornákon keresztül szerezhetik meg első munkatapasztalataikat az iskolából kilépő fiatalok. A 4. fejezet a pályakezdés első nehézségeinek a későbbi életpályát érintő negatív hatásait, illetve azt vizsgálja, hogy az alacsony lokális munkaerő-kereslet és a magas ingázási költségek mennyiben járulnak hozzá a fiatalok munkanélküliségéhez. Az 5. fejezet azt mutatja be, hogy a fiatalok számára elérhető foglalkoztatáspolitikai eszközök és szolgáltatások mennyiben tudják enyhíteni vagy megelőzni a fiatalkori munkanélküliséget. A 6. fejezet rövid áttekintést ad a roma fiatalok iskolai és munkapiaci hátrányairól. A 7. fejezet azt járja körül, hogy milyen készségeket igényelnek a munkáltatók, hogyan értékeli a munkapiac a pályakezdő diplomások tudását, illetve mennyiben járulhatnak hozzá a munkahelyi vagy munka melletti képzések a hiányzó készségek pótlásához. Végül, a 8. fejezet a fiatalok foglalkozási és földrajzi mobilitásáról ad képet.

Az elmúlt években a fiatalok foglalkoztatása nőtt, míg a nem dolgozó, nem tanulók aránya csökkent. Ennek alapján az iskolából a munkába lépés folyamata zökkenőmentesnek tűnik, a Közelképben bemutatott részletek azonban árnyalják ezt a kedvező képet. A javuló mutatókat ugyanis nem elsősorban az átmenetet segítő intézmények olajozott működése magyarázza. Inkább arról van szó, hogy a képzettebb fiatalok többsége állami segítség nélkül is hamar el tud helyezked-

ni, míg a képzetlenek jelentős része bértámogatással vagy közmunkásként talál rövid távú munkalehetőséget. Az általános iskola elvégzése után lemorzsolódó fiatalok egy része a közfoglalkoztatásban vagy munka nélkül kallódik, és nem kap hathatós segítséget sem tanulmányai befejezéséhez, sem az elsődleges munkaerőpiacra lépéshez. A foglalkoztatás emelkedésével párhuzamosan csökkenni kezdett a nappali képzésekben tanulók aránya, és a pályakezdő évfázatokban megállt az iskolázottság emelkedése. Ráadásul a közoktatást és a felsőoktatást érintő szakpolitikai lépések sem támogatják az általános készségek fejlesztését.

A fiatalok munkapiaci helyzetének további javulása hosszabb távon két fronton is akadályokba ütközhet: Egyfelől, ahogy a kereslet eltolódik a nem kognitív készségek felé, a képzettnek számító pályakezdők egy része sem lesz képes megfelelni a munkáltatói igényeknek, az alacsonyabb végzettségűek esetében pedig ez még fokozottabban érvényesülhet. Másfelől, azok a fiatalok, akik a fellendülés idején könnyen el tudtak helyezkedni, de alapkészségeik gyengék, később kevésbé lesznek képesek alkalmazkodni a technológia fejlődése miatt változó munkáltatói igényekhez. A meglévő kapacitásait tekintve az állami foglalkoztatási szolgálat nehezen tud megfelelő segítséget adni készségeik pótlásához és tartós munkába állásukhoz. Még súlyosabban jelentkezhettek ezek a problémák azon generációk esetében, akik majd egy esetlegesen kedvezőtlen gazdasági helyzetben lépnek a munkapiacra.

3. A munkapiaci szakpolitika eszközei (2018. június – 2019. május)

A fejezetben a munkapiacsal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2018 júniusa és 2019 májusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglaljuk össze.

A szakképzési törvény módosítása 2019. január 1-jei hatállyal bevezette a szakképzésben a zárt rendszerű elektronikus távoktatás lehetőségét. 2019. januártól az Innovációs és Technológiai Minisztérium hatáskörébe tartozó szakképzési centrumokban – a felsőoktatási intézményekben működő mintára – bevezették a kancelláriarendszert. A kancellár az intézmény működtetéséért felelős felső vezető menedzser, akit a szakképzési területért felelős miniszter nevez ki. 2018 szeptemberében megalakult a Szakképzési Innovációs Tanács, amely területet fő célja, hogy rendszeres fórumot biztosítson a kormányzat és a szakképzési rendszer meghatározó szereplői közötti párbeszédhez. 2019 márciusában a kormány elfogadta a „Szakképzés 4.0” stratégiát tartalmazó dokumentumot. E szerint 2020 szeptemberétől a szakgimnáziumok négy plusz egy éves képzési struktúráját a technikumok öt éves képzése váltja majd fel, a szakközépiskolákat pedig három éves szakképző iskolákká alakítják át. A duális képzésben a tanuló-szerződést felváltja a tanulói munkaszerződés.

Egy 2019. január 1-jétől hatályos új szabályozás miatt anyagi szempontból értelmét veszítette a nyugdíjas szövetkezeti rendszer, mivel a munkatörvénykönyv szerinti munkaviszonyban álló, saját jogú nyugdíjasokra már nem terjed ki a biztosítási kötelezettség, így mentesülnek a nyugdíjárulék, valamint a természet-

beni egészségbiztosítási járulék megfizetése alól, csak a személyi jövedelemadót kell megfizetniük a bérük után – ugyanúgy, mintha közérdekű nyugdíjas szövetkezet tagjaként kapnának díjazást.

A minimálbér újabb emelésével értelemszerűen a hozzá kötött támogatások összege is nőtt. A munkaerőpiaci szolgáltatások terén pedig a Széchenyi 2020 program keretében újabb pályázatok adhatók be, immáron a vállalkozások a munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztésével, a társadalmi felelősségvállalás erősítésével és a szolgáltató szerep növelésével kapcsolatos terveikkel is jelentkezhetnek a kiírásokra.

Az elmúlt egy évben az aktív foglalkoztatáspolitikai célja a közfoglalkoztatás leépítése, a jogszzerű foglalkoztatás elősegítése, a vállalkozóvá válás támogatása, a kisgyermeket nevelők munkaerőpiacra lépésének segítése, a munkahelyteremtés elősegítése, a munkásszállók kialakításának támogatása, valamint a munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztése volt.

2019-ben tovább emelkedett a minimálbér és a garantált bérminimum összege. Emellett új szociális hozzájárulási adóról szóló törvény lépett hatályba, amely megszünteti a korábbi egészségügyi hozzájárulási adót (eho), és egységesen 19,5 százalékos mértékű szociális hozzájárulási adót (szochó) ír elő. Az adó mértéke 2019 júliusától 2 százalékponttal csökkent. A szochó-kedvezmények köre több ponton szűkült, új kedvezményként vezették be a munkaerőpiacra lépők foglalkoztatása után igénybe vehető kedvezményt.

A cafeteria-rendszer szintén átalakult, bérén kívüli juttatásként 2019-től kizárólag a Szép-kártya adható. Az egyes meghatározott juttatások köre szintén szűkült, illetve megszűnt több juttatási forma adómentessége is.

2019. január 1-jével hatályba lépett a munka törvénykönyvének 2018 decemberében elfogadott módosítása. A módosítás a munkaidőkeretet kollektív szerződés esetén 12 hónapról legfeljebb 36 hónapra emeli, emellett rögzíti, hogy a korábban meghatározott rendkívüli munkaidőn felül a munkavállaló és a munkáltató írásbeli megállapodása alapján naptári évenként elrendelhető legfeljebb 150 óra rendkívüli munkaidő, azaz „önként vállalt túlmunka”.

4. Statisztikai adatok

Ez a fejezet a korábbi években kialakult szerkezetben részletes információt ad a rendszerváltozás óta eltelt időszak alapvető gazdasági folyamatairól, a népesség, a munkapiaci részvétel, a foglalkoztatás, a munkanélküliség, az inaktivitás, a bérek, az oktatás, a munkaerő-kereslet, a regionális különbségek, a migráció, a munkaügyi kapcsolatok, a jóléti ellátások jellemzőiről és néhány munkapiaci mutató nemzetközi összehasonlításáról.

A fejezetben megjelenő adatoknak két fő forrása van: egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal rendszeres intézményi, illetve lakossági típusú munkaügyi adatgyűjtése: munkaerő-felvétele (MEF), intézményi munkaügyi statisztikája (IMS), munkaerőmérlege (MEM). Másrészt a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regisz-

tere és az általa lebonyolított adatgyűjtések: a munkanélküli-regiszter adatbázisa (NFSZ REG), rövid távú munkaerőpiaci prognózis (PROG), bértarifa-felvételek (BT), továbbá az NGM Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszere (MKIR). Ezekről az adatforrásokról a statisztikai blokk végén részletesebb információk találhatók. A két legnagyobb adatszolgáltatón kívül az Országos Nyugdijbiztosítási Főigazgatóságtól származnak a fejezetben szereplő öregségi és rokkantsági nyugdíjakkal és ellátásokkal kapcsolatos adatok. Továbbá egyes táblázatok és ábrák elkészítéséhez a KSH, a NAV és az Eurostat online adatbázisait használtuk.

A fejezet táblázatai és ábrái Excel-formátumban letölthetők az alattuk szereplő linkek segítségével. A 2000-től kiadott Munkaerőpiaci tükrökben publikált munkapiaci folyamatokat leíró táblázatok teljes anyaga elérhető a http://adatbank.krtk.mta.hu/tukor_kereso honlapon.

5. Munkapiaci kutatások – válogatott bibliográfia, 2018

A Munkaerőpiaci tükrök idei kötetébe a 2018. évben megjelent publikációkból válogattunk. A bibliográfia a magyar munkapiac jellemzőivel foglalkozó fontos hazai és külföldi szakirodalomra: könyvekre, folyóiratokra, műhelytanulmányokra, statisztikai kiadványokra és nemzetközi szervezetek munkapiaci témájú kiadványaira terjed ki. A korszerű bibliográfiakészítés elveit követve, igyekeztünk mindenütt megadni a művek elektronikus elérhetőségét is.

Arra törekedtünk, hogy bibliográfiánkban a kötet témaköréhez kapcsolódó releváns publikációkat a hazai szakirodalom esetében lehetőség szerint a legteljesebben feltárjuk, míg a külföldi irodalom bősége miatt, erősen válogatva, csak az angol nyelvű kiadványokat szemlélzzük, és ezeket könnyen áttekinthető, informatív módon csoportosítsuk.

6. Zsebtükrök

Folytatva a tavaly indított kezdeményezésünket, a Közelkép témájához kapcsolódva olyan, hazai adatokon alapuló ábragyűjteményt állítottunk össze, mely hosszú idősoros ábrák segítségével könnyen áttekinthetővé teszi a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének időbeli változásait.

* * *

A szerkesztőbizottság tagjai megköszönik az *MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont*, a *Pénzügyminisztérium*, a *Központi Statisztikai Hivatal*, a *Magyar Államkincstár*, a *Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet* munkatársainak, az *MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottsága* tagjainak, a *Sziráki Munkagazdasági Kutatások, 2019* konferencia szervezőinek és résztvevőinek a szükséges információk összegyűjtésében és ellenőrzésében, a kötet szerkesztésében, az egyes részanyagok elkészítésében és megvitatásában végzett munkáját. Köszönetet mondunk a Magyar Tudományos Akadémiának és a Pénzügyminisztériumnak a kiadvány anyagi támogatásáért.

**A MAGYARORSZÁGI
MUNKAPIAC
2018-BAN**

BAKÓ TAMÁS & LAKATOS JUDIT

Bevezető
A foglalkoztatottságot alakító tényezők
Munkaerő-kereslet és -kínálat
Kereset, munkajövedelem, munkaerőköltség

BEVEZETŐ

A magyar gazdaság főbb mutatói 2018-ban kedvezően alakultak, a bruttó hazai termék 5,1; az export 4,3, míg az állóeszköz-felhalmozás 17,1 százalékkal nőtt. A 2018-as év munkaerőpiacát alapvetően keresleti többlet jellemezte, a mobilizálható munkaerő-tartalék az előző évihez képest jelentősen szűkült. Ezzel összefüggésben a közfoglalkoztatási keretszámokat a kormány tovább csökkentette, így ösztönözve a korábban ilyen formában dolgozókat, hogy az elsődleges munkaerőpiacra lépjenek be. A munkaerő-túlkereslet, valamint a kormányzati bérintézkedések, a kereseteknek jelentős, az előző évitől alig elmaradó ütemű növekedését eredményezték.

A növekvő munkaerő-utánpótlási nehézségek ellenére a kormány folytatja a munkahely-teremtés ösztönzésének gyakorlatát. A 2011–2017 közötti időszakban 255,6 milliárd forint vissza nem térítendő támogatás 35,3 ezer új munkahelyet, a 2018. évi 27 milliárd további 1400 ezer új munkahelyet eredményezett. A magyar bérek és a rendelkezésre álló munkaerő minősége közötti viszony miatt Magyarország vonzó telephely-választási alternatíva a külföldi befektetők számára, különösen úgy, hogy befektetéseiket a kormány vissza nem térítendő támogatással közvetlenül, infrastrukturális fejlesztésekkel pedig közvetetten támogatja. A hazai tartalékok kimerülése és a határon túli munkaerő-utánpótlás szűkössége azonban egyre inkább gátat szabnak a munkahelyek kínálatát bővítő beruházásoknak.

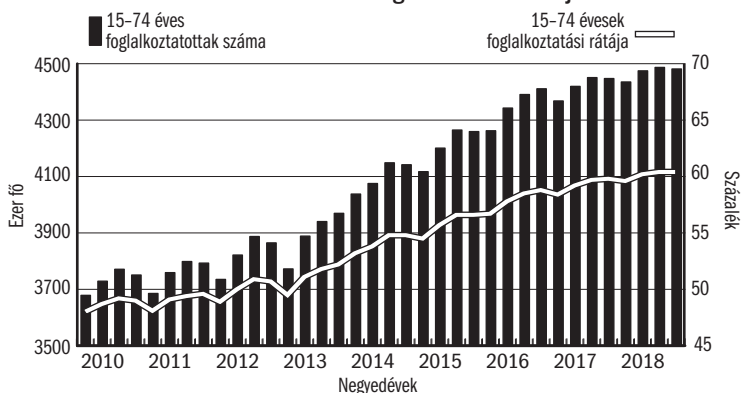
A jövő nagy kérdése, hogy az élőmunka növekvő költsége (még ha ezt a növekedést az utóbbi két évben a gazdaságirányítás a munkáltatói közterhek csökkentésével próbálta is ellensúlyozni), valamint megszerzésének fokozódó nehézsége milyen lépésre kényszeríti a jelenlegi és a potenciális befektetőket. A termelőkapacitások kihelyezése más országba éppen úgy szerepel a lehetőségek között, mint az automatizáció, a robotizáció felgyorsítása. Mivel a magyar gazdaság nyitott, így erősen sebezhető is, ráadásul az utóbbi évek iparfejlesztéseinél nagy súlyt kapott az igencsak konjunktúraérzékeny járműgyártás, ezért a munkaerőpiaci helyzet jövőbeli alakulásában a külső feltételek továbbra is jelentős szerepet játszanak.

A FOGLALKOZTATOTTSÁGOT ALAKÍTÓ TÉNYEZŐK

A foglalkoztatottak létszámának bővülése 2018-ban is folytatódott, de a bővülés üteme elmaradt az előző két évre jellemzőtől. A munkaerő felmérés alapján a foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 4 millió 470 ezerre változott, 1,1 százalékkal, 47 ezerrel meghaladva az egy évvel korábbit, szemben a 2017. évi 1,6, illetve a 2016. évi 3,4 százalékos növekedéssel. A létszámbővülés üteme az évfolyamán is lassult, az utolsó negyedévben pedig – mivel a szezoná-

lis hatás már újra érvényesülni tudott – ha kevéssel is, de elmaradt az előző, az éven belül a legmagasabb (4 millió 487 ezer fős) foglalkoztatotti létszám jellemezte III. negyedévitől. A foglalkoztatás növekedés lassulásának oka a kínálat szűkülése volt, amit jelez, hogy a betöltésre váró álláshelyek száma az előző évvel megegyező intenzitással nőtt tovább. 2018-ban éves átlagban a statisztikai jelentések szerint már közel 84 ezer „többlet” munkavállalóra lett volna igényük a munkáltatóknak.

1. ábra: A 15–74 éves foglalkoztatottak létszáma és a 15–74 évesek foglalkoztatási rátája

Forrás: KSH MEF.

1 2018-ban a négyéves, 2019-ben pedig az ötéves képzések résztvevői is elvileg már rendelkezhetnek 40 év jogviszonnyal.

2 A bizonytalanság forrása a felszorzás keretétől szolgáló továbbvezetett népességszám, amelynek évenkénti aktualizálásakor nem tudható pontosan az, hogy például mennyi a munkavégzés céljából átmenetileg külföldön tartózkodók száma. Egyértelmű információ csak azokról van, akiket a munkaerő-felmérés magyarországi háztartásuk tagjaként összeír. Az CLFS (*Community Labour Force Survey*) szerint az EU-EFTA-országokban 2017-ben 327,7 ezer volt a nemcsak alkalmilag ott tartózkodó, 20–64 éves magyar állampolgárságú személyek száma, akiknek 80,6 százaléka foglalkoztatottnak minősült. Az összeírtak között férfiak és nők közel azonos arányban szerepeltek, és feltételezhető, hogy jelentős részük olyan háztartásban élt, amelynek róluk információt szolgáltatni tudó itthon élő tagja nem volt. Jóllehet az így összeírt magyarok abszolút száma, illetve a megfelelő népességhez viszonyított aránya a legtöbb volt szocialista országéhoz képest még mindig alacsony, 2010 és 2015 között a magyarok munkavállalási célú migrációját átlagon felüli dinamika jellemezte.

A munkaerő-kínálat elégtelenségének egyik oka, hogy a munkaerőpiacra belépő generációk létszáma jóval alacsonyabb, mint a kilépőké. Míg 2010-ben a magánháztartásban élő munkavállalási korúak (15–64 évesek) még 6 millió 736 ezren voltak, számuk 2017-re 6 millió 415 ezerre majd 2018-ra újabb 46 ezerrel 6 millió 369 ezerre csökkent. Ezt a kedvezőtlen tendenciát a nyugdíjkorhatár lépcsőzetes emelése még 2020-ig részben ellensúlyozni tudja, 2021-től azonban már egységesen a 65. életév betöltéséhez lesz kötve a nyugdíjba vonulás. A nők 40 jogszerező év utáni nyugdíjazási lehetőségével kapcsolatban többször elhangzott, hogy azon a kormány nem kíván változtatni, viszont a felsőfokú tanulmányaikat nappali tagozaton folytatott nők is egyre nagyobb arányban vehetik azt igénybe, így a rájuk irányadó nyugdíjkor előtt kilépők száma nőhet.¹ Nincs pontos kép arról, hogy a munkavállalási korúnak számító népesség mekkora része áll valóban a hazai munkáltatók rendelkezésére.² Ami tudható, hogy a 2018. évi 4 millió 470 ezer foglalkoztatottból a lakossági összeírásnál 105 ezren adtak meg külföldi munkahelyet, ami az előző évihez képest az adathoz tartozó mintavételi hibán belüli csökkenést jelentett.

A munkaerő-kínálat bővítése céljából a közelmúltban több intézkedés is született. Így 2017-től könnyítették a szerb és ukrán munkavállalók számára a munkavállalást, sőt Szerbiában és Ukrajnában szervezett munkaerő-torborzás is folyik. Jóllehet a magyarországi bér például az ukránhoz képest ma-

gas, és az itt munkát vállalók szállását, utaztatását általában szintén biztosítja a munkáltató, Magyarország kevésbé vonzó célország, mint Csehország vagy Lengyelország, amelyekben nemcsak az elérhető kereset magasabb, de az azonos nyelvcsaládhoz tartozás miatt a nyelvi nehézségekkel is könnyebb megbirkózni. Bár a kiadott munkavállalási engedélyek száma 2018-ban megugrott,³ a munkáltatók statisztikai jelentéseiben csak 40 ezer külföldi munkavállaló szerepelt, ami 17 százalékos növekedést jelentett az előző évi létszámhoz képest. Ez ugyan a nagyobb számú külföldi alkalmazására berendezkedett néhány munkáltató gondján tudott enyhíteni, de az általános munkaerőhiányra csak csekély hatással volt.⁴

Az alacsonyabb születési szám következtében ugyan a nők kisebb arányban vannak távol munkahelyüktől, mint például az 1980-as években, de a távollét tartóssága keveset változott. Egy négy évvel ezelőtti felvétel tanúsága szerint az érintett anyák több mint háromnegyede a teljes gyermekgondozási időt otthon kívánja tölteni gyermekével (*KSH*, 2015). A bölcsődei hálózat fejlesztését célzó intézkedések és a munkavégzés szüneteltetésének elhagyása az ellátás folyósításának feltételei közül a nők szülés utáni mielőbbi munkaerőpiaci visszatérését hivatott elősegíteni.⁵ Az intézkedések eredménye egyelőre nem túl látványos. 2014-ben, amikor közel ugyanannyi gyerek született, mint 2018-ban, 16,8 ezer gyermekgondozási ellátást igénybe vevő nő minősült foglalkoztatottnak (végzett jövedelemszerző tevékenységet a felvétel hetében), 2018-ban pedig 21,1 ezer.⁶

Potenciális munkaerőforrást jelentenek a nappali tagozatos tanulók és a nyugdíjasok is. Az utóbbiak anyagi érdekeltségének növelésére hozták létre a diákszövetkezetek mintájára a nyugdíjas-szövetkezeteket, illetve 2019. januártól újabb érdekeltség-növelő intézkedést jelent a nyugdíjasok esetében az alkalmazó és az alkalmazott közteher-fizetési kötelezettség alóli mentesítése. A munkaerő-felmérés szerint 2014-ben éves átlagban 12,4 ezren dolgoztak nappali tagozatos tanulmányaik mellett, és 128,2 ezren nyugdíjasként, 2018-ban pedig már 22,8 ezren, illetve 169,6 ezren. Jóllehet a nyugdíjuk mellett dolgozók száma elég jelentős, az emelkedő nyugdíjba vonulási kor miatt azzal is számolni kell, hogy az érintettek növekvő hányada, ha akarna is dolgozni, egészségi állapota miatt nem biztos, hogy képes lesz erre. Az alacsony bázishoz képest igen jelentősen nőtt a foglalkoztatottság kritériumát teljesítő diákok száma. Bár az abszolút szám valószínűleg alulbecsült,⁷ a megugrás valós (*1. táblázat*). A diákok növekvő arányú foglalkoztatására leginkább a munkaerő-túlkereslet okozta bérnövekedés (és a külön háztartásban élők megélhetési, főleg a lakhatási költségeinek emelkedő trendje) volt ösztönző hatással, de a tanulmányok melletti munkavégzés Magyarországon még így is kevésbé elterjedt, mint a legtöbb észak- és nyugat-európai országban.

Az elsődleges munkaerőpiac szempontjából munkaerőforrásnak minősülnek a közfoglalkoztatottak is. A közfoglalkoztatás kereteinek 2012. évi kitágítá-

3 Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal adatai szerint 2018 harmadik negyedévének végéig 150 százalékkal több külföldi érkezett Magyarországra munkavállalás céljából, mint egy évvel korábban. Míg tavaly a tartózkodási engedélyért folyamodók harmada érkezett munkavállalási, jövedelemszerzési céllal Magyarországra, 2018-ban ez már az érkezők több mint felére igaz volt.

4 Az ukránok csoportos foglalkoztatása esetenként rontja az ország munkahely-hiányos részéből ingázók esélyeit, mivel ők kevésbé vállalják a túlmunkát, alkalmazásuk pedig esetenként drágább.

5 Az ösztönzők közé lehet sorolni a családi adókedvezményt is, mivel annak teljes összegű igénybevételéhez esetenként a pár mindkét tagjának rendelkeznie kell adóköteles jövedelemmel.

6 A felvétel proxy jellege (amikor más családtag válaszol) miatt az itt elemzett adatok esetében az átlagosnál nagyobb a bizonytalanság.

7 A nyugdíjasok, de főleg a tanulók foglalkoztatása gyakran alkalmi jellegű, így az átlagos létszámot az éves érintett létszám lényegesen felülmúlhatja

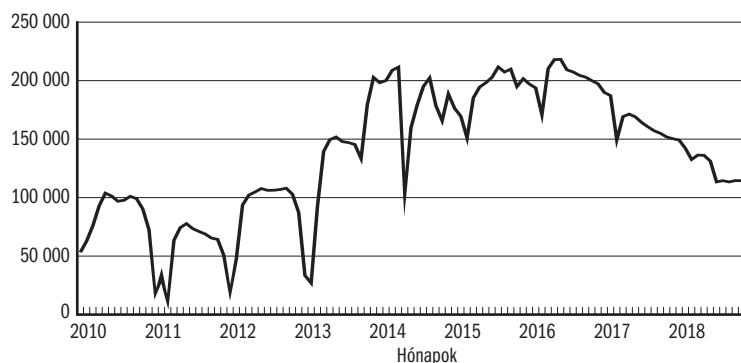
sa döntően a munkanélküliség kezelését szolgálta, de vélhetően szerepet játszott benne a munka nélkül szerzett jövedelem (értsd alatta a „munkanélküli-segélyt”) létét nehezen elfogadó közvélekedés is. A közfoglalkoztatottak egy adott évi létszáma alapvetően kormányzati döntés függvénye, azt nem az ilyen munkahelyek iránti igény határozza meg. Az elsődleges munkaerőpiacon jelentkező keresletnövekedés miatt már 2017-ben is csökkentették a közfoglalkoztatás keretszámait, amit 2018-ban további hasonló lépés követett (2. ábra). A munkavállalói oldal motivációját az elhelyezkedési juttatás összegének novemberi megduplázása mellett az is hivatott erősíteni, hogy a 2017. évi minimális mértékű emelés után 2018-ban a közfoglalkoztatási bér nem változott.⁸ A megnőtt munkaerő-keresletet a közfoglalkoztatottak képzetebb, egészségügyi, családi problémákkal kevésbé érintett, jobb közlekedési kapcsolatokkal rendelkező településen élő rétege aknázza ki nagyobb eséllyel, azaz tudott belépni az elsődleges munkaerőpiacra.

1. táblázat: A foglalkoztatottnak minősülők egyes csoportjai másodlagos státusuk szerint, 2018

Státus	Foglalkoztatottak létszáma (fő)	Foglalkoztatottak száma		
		a 2014. évi százalékában	az előző évi százalékában	az összes ilyen státusú százalékában
Gyermekgondozási ellátást kap	21 119	125,8	106,3	8,3
Nappali tagozatos tanuló	22 760	183,4	113,6	3,5
Nyugdíjas	169 646	132,3	119,1	9,5

Forrás: KSH MEF.

2. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának alakulása

Forrás: KSH, Havi munkaügyi jelentés.

⁸ A 2012. évi bevezetésekor a közfoglalkoztatási bér még a „normál” minimálbér 77,2 százalékának felelt meg, amely arány 2018-ra 59,1 százalékra csökkent.

2018-ban a létszámbővülés kizárólagosan a hazai elsődleges munkaerőpiacot érintette, ahol 98,8 ezer új munkahely keletkezett (2. táblázat). A munkanélküliek és az inaktívak mellett a korábbi közfoglalkoztatottak egy részének is sikerült állást találnia, valamint csökkent a munkaerő-felmérésben külföldi

munkahelyet megjelölők száma is.⁹ 2010 óta összességében 609 ezer nem támogatott formában működő többletmunkahely keletkezett a magyar gazdaságban, ami éves átlagban közel 70 ezres növekedést jelentett. 2018-ban valamennyi régióban nőtt a foglalkoztatottak száma (amennyiben Budapestet és Pest megyét a korábbi régiós beosztásnak megfelelően együtt kezeljük). Létszámarányosan a legnagyobb növekedés Nyugat-Dunántúlon volt, annak ellenére, hogy itt a belső munkaerő-tartalék lényegében már elfogyott. Így feltételezhető, hogy a növekedés fő forrása a – lakhatással kapcsolatos, területileg igen eltérő költségeinek mobilitás korlátozó hatása miatt továbbra is szerénynek mondható – belső migráció volt.

2. táblázat: A foglalkoztatottak létszámának alakulása néhány fontosabb ismerv szerint

	Foglalkoztatottak száma (ezer fő)			Változás 2018/2017	
	2016	2017	2018	ezer fő	százalék
Összesen	4351,6	4421,4	4469,5	48,1	101,1
Nem					
Férfi	2362,5	2417,3	2446,2	28,9	101,2
Nő	1989,1	2004,1	2023,3	19,2	101,0
Típus					
Belföldi elsődleges munkaerőpiac	4014,3	4117,8	4216,6	98,8	102,4
Közfoglalkoztatás	220,9	194,0	148,2	-45,8	76,4
Külföldi telephely	116,4	109,6	104,7	-4,9	95,5
Régió					
Budapest	840,3	845,3	833,8	-11,4	98,6
Pest	565,6	578,0	595,2	17,2	103,0
Közép-Dunántúl	487,9	498,7	499,1	0,4	100,1
Nyugat-Dunántúl	457,0	469,6	481,9	12,3	102,6
Dél-Dunántúl	370,7	369,3	374,0	4,8	101,3
Észak-Magyarország	466,6	474,8	485,3	10,5	102,2
Észak-Alföld	613,9	631,1	639,7	8,6	101,4
Dél-Alföld	549,5	554,8	560,5	5,7	101,0
Státus					
Alkalmazott	3884,4	3964,4	4003,9	39,5	101,0
Társas vállalkozás, szövetkezet tagja	148,0	156,8	149,4	-7,4	95,3
Vállalkozó, önálló és segítő családtag	319,3	300,2	316,2	16,0	105,3

Forrás: KSH MEF.

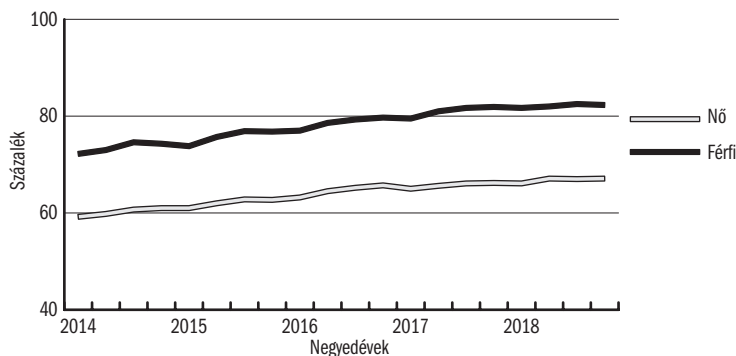
2018-ban a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 69,2 százaléknak felelt meg, az előző évihez viszonyított 1,1 százalékpontos javulás fele azonban a ráta nevezőjében szereplő népességszám csökkenéséből adódott. A férfiak foglalkoztatási rátája némileg meghaladta az EU-28-ra számítottat, a nők pedig kismértékben elmaradt attól. Az Európa 2020 stratégiában a 20–64 éves népességre vonatkozó célértékként 75 százalék szerepel, amelytől a 2018. évi magyar 74,4

⁹ A munkaerő-felmérésben azok a külföldön dolgozó személyek szerepelnek, akik vagy napi rendszerességgel ingáznak külföldre, vagy huzamosabb ideig külföldön dolgoznak, azonban időnként hazajárnak, és jövedelmükkel az adatot szolgáltató háztartás megélhetéséhez hozzájárulnak.

százalékos ráta már alig maradt el, s amely cél a bázist jelentő népességszám folyamatos csökkenésből következően akár a foglalkoztatotti létszám változatlansága esetén is teljesülni tud.

Míg a megfelelő korú férfiak 82,1 százaléka foglalkoztatott volt 2018-ban, a nőknél ez az arány csak 66,8 százaléknak felelt meg (3. ábra). A foglalkoztatási ráta nemek szerinti jelentős különbségének egyik oka, hogy a gyermekgondozási ellátáson töltött idő uniós összehasonlításban meglehetősen hosszú, s az igénybe vevőit munkaviszonyuk fennállásától függetlenül – ha csak jövedelemszerző tevékenységet ténylegesen nem végeztek a vonatkozó héten – a jelenlegi hazai statisztikai gyakorlat a gazdaságilag nem aktívak között számolja el. A másik lényeges ok, hogy bár a felmenő rendszerben emelkedő nyugdíjba vonulási kor a két nem esetében azonos, de csak a nők mehetnek nyugdíjba 40 jogszerezőnek elismert év után. Így míg 2018 IV. negyedévében a 60–64 éves férfiak 56,4 százaléka foglalkoztatott volt, a nők esetében mindössze 27,3 százalék volt ez az arány, ráadásul az utóbbi években, ha kismértékben is, de tágult a férfiak és a nők foglalkoztatási rátája közötti rés. Az eltérés további, bár a fenti kettőnél kisebb súlyú magyarázó tényezője, hogy a fiatalabb generációk nő tagjai a férfiakat meghaladó arányban folytatnak felsőfokú tanulmányokat, s lépnek ki emiatt magasabb életkorban a munkaerőpiacra, illetve hogy család ellátása – mint inaktivitási ok – szinte kizárólag a nőkre jellemző.

3. ábra: A 20–64 éves férfiak és nők foglalkoztatási rátája, 2014–2018

Forrás: KSH MEF.

Az alacsony iskolai végzettségűek munkához jutási esélye Magyarországon korábban elmaradt az uniós átlagtól, viszont a közfoglalkoztatásnak köszönhetően, ami egyre inkább csak az alacsony képzettségűek munkavállalási formája, ez a különbség eltűnt. 2018-ban a nem túl nagyszámú alapfokú befejezett végzettséggel sem rendelkező 20–64 éveseknek csaknem 15 százaléka volt foglalkoztatott (3. táblázat),¹⁰ ami közel 5 százalékpontos javulás 2014-hez képest. Az ilyen korú, alapfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája 11 százalékponttal nőtt úgy, hogy a férfiakra volt jellemző a lényegesen nagyobb pozitív irányú elmozdulás.

10 A nevező tartalmazza azokat is, akik egészségi állapotuk, foglalkoztatásuk miatt formális képzésben nem is tudtak részt venni.

3. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási rátájának alakulása, iskolai végzettség és nem szerint, közfoglalkoztatottak nélkül, 2014, 2017, 2018 (százalék)

	2014			2017			2018		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Nyolc általános iskolánál kevesebb	13,7	7,5	10,3	18,1	10,1	13,6	20,3	11,2	14,8
Nyolc általános	45,3	32,1	37,9	56,2	36,7	45,3	60,5	39,2	48,9
Középfok érettségi nélkül	71,4	57,1	66,2	80,1	60,9	73,2	82,2	64,2	75,7
Középfok érettségivel	72,2	59,3	65,0	78,8	64,8	71,1	79,2	64,8	71,3
Felsőfok	86,8	75,8	80,4	91,2	78,4	83,9	91,8	79,7	84,8
Mind	70,3	57,7	63,9	78,1	62,2	70,1	79,8	64,1	71,9

Forrás: KSH MEF.

A munkaerő-felmérésben magukat romaként meghatározó 20–64 évesek és a nem romák foglalkoztatási rátája egyaránt javult, de az etnikai alapú különbség alig csökkent (4. táblázat). 2018-ban a 20–64 éves romák kevesebb mint 34 százaléka volt foglalkoztatott, szemben a nem romákra jellemző 73 százalékkal.

4. táblázat: A 20–64 éves roma és nem roma népesség foglalkoztatási rátájának alakulása iskolai végzettség szerint, 2017, 2018 (százalék)

	2017			2018		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Nem roma						
Nyolc általános iskolánál kevesebb	17,2	10,8	13,6	18,6	13,9	15,8
Nyolc általános	59,2	38,9	47,8	63,6	41,6	51,5
Középfok érettségi nélkül	80,5	61,5	73,7	82,5	64,5	76,0
Középfok érettségivel	78,8	64,9	71,1	79,2	64,9	71,3
Felsőfok	91,3	78,4	83,9	91,8	79,7	84,8
Mind	79,1	63,5	71,2	80,8	65,3	73,0
Roma						
Nyolc általános iskolánál kevesebb	19,9	9,1	13,4	23,3	7,0	13,3
Nyolc általános	36,9	21,2	28,5	40,0	20,2	29,9
Középfok érettségi nélkül	62,0	37,5	53,4	63,9	47,2	57,6
Középfok érettségivel	75,7	42,4	54,6	63,1	49,7	56,4
Felsőfok	12,9	90,0	56,3	...	100,0	85,1
Mind	42,4	22,7	32,2	44,2	23,3	33,7

Forrás: KSH MEF.

A nagyfokú különbség két tényező együttes hatásának a következménye, a romák foglalkoztatási rátája – az igen kis számú diplomás kivételével – minden végzettségtípusban elmarad a nem romákétól, miközben az egyébként is az átlagosnál kisebb arányban foglalkoztatott alacsony iskolai végzettségűek a roma népességen belül erősen felülreprezentáltak. A roma és nem roma férfiak foglalkoztatási rátájában a különbség jelentős, de közel sem akkora, mint amekkora a nőket jellemzi. A legfeljebb alapfokú végzettségű roma

nők közül csak minden ötödik dolgozott 2018-ban. Arányaiban ez mintegy fele a hasonló végzettségű roma férfiakra, illetve a nem roma nőkre jellemző aktivitásnak.

Részben a rosszabb munkaerőpiaci adottságú térségekben/településtípusban való koncentráció, részben az átlagostól kedvezőtlenebb iskolázottsági mutatók miatt a roma foglalkoztatottak a nem romáknál nagyobb arányban vesznek részt a közfoglalkoztatásban. 2018-ban ez utóbbiak tették ki a roma foglalkoztatottak 32 százalékát, ezen belül a roma nők több mint 40 százaléka ilyen formában dolgozott, de az elsődleges munkaerőpiaci munkahelyeknek a közfoglalkoztatással szembeni térnyerése a roma foglalkoztatottak esetében is megfelelt az átlagnak. A romák tartósan kedvezőtlen munkaerőpiaci pozícióját valószínűsíti, hogy a 18–24 évesek 68,4 százaléka úgynevezett korai iskolaelhagyó volt, azaz 24 éves koráig nem szerzett szakmai végzettséget, szemben a nem romákra jellemző 9,3 százalékkal, míg a roma 15–24 évesek 40,1 százaléka sem oktatásban, sem képzésben nem vett részt, és nem volt jelen a munkaerőpiacon sem (*not in education, training or work, NEET*) szemben a nem romák 9,1 százalékaival.

MUNKAERŐ-KERESLET ÉS -KÍNÁLAT

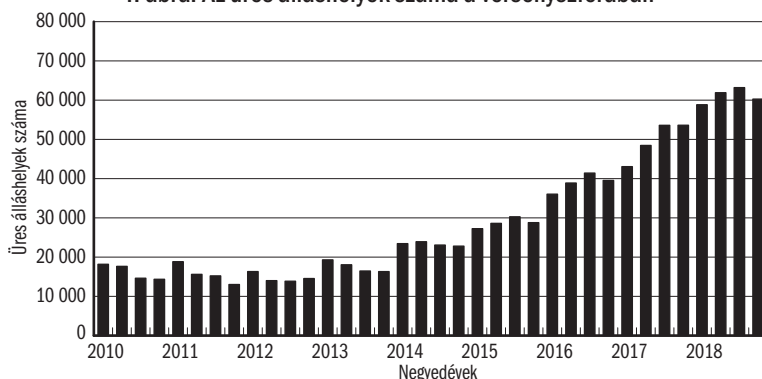
A munkaerőpiac egyre inkább beleütközik a foglalkoztatás további bővülésének korlátjába, nő a kereslet és kínálat közötti eltérés, a munkaerő-kínálat nem megfelelő képzettségi struktúrában áll rendelkezésre, és főleg nem ott, ahol arra igény lenne. A munkaerő-kereslet növekedését jól jellemzi az üres álláshelyek számának alakulása, jóllehet a vonatkozó statisztikai forrás az elmozdulást pontosabban méri, mint azt, hogy egy adott pillanatban hány munkavállaló hiányzik ténylegesen a gazdaságból.¹¹ 2018 I. negyedévében a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál és a költségvetési intézményeknél 79,4 ezer állás várt betöltésre, a II. negyedévben ez a szám 83,6 ezerre, a III. negyedévben 87,7 ezerre emelkedett, majd a IV. negyedévben 83,3 ezerre csökkent. Éves átlagban az üres vagy a közeli jövőben megüresedő álláshelyek száma közel 23 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. A IV. negyedévben a betöltetlen állásokból 60,3 ezer a versenyszférában volt, ami az üres álláshelyek közel 2,8 százalékos arányát jelentette (4. ábra).

Az összes álláshelyhez viszonyítva a legtöbb üres állást az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység nemzetgazdasági ágban jelentették, ahol az összes álláshely 5,6 százaléka várt betöltésre. A meghirdetett 10 ezer állás több mint fele olyan szakképzettséget nem igénylő munkakörökre szólt, amelyekbe jellemzően az ebbe a nemzetgazdasági ágba sorolt munkaerő-kölcsönző cégek kerestek dolgozókat megbízóik részére. Az utolsó negyedévben a versenyszféra üres állásaiból további 21,8 ezret feldolgozóipari, 6,2 ezret pedig kereskedelemi vállalkozások jelentettek. A költségvetési szféra üres álláshely

11 A szakmai érdekvédelmi szervezetek egy-egy területre többször akkora hiányt adnak meg, mint ami az adott terület gazdálkodó szervezetei statisztikai jelentésének összesítéséből adódik.

aránya az év utolsó három hónapjában 3 százalék fölé emelkedett. Az oktatásban 4,1 ezren hiányoztak, ebből 2,7 ezer állást a munkáltatók diplomásokkal (feltételezhetően tanárokkal) kívántak betölteni. A szférán belül a legtöbb üres állás az egészségügy, szociális ellátás ágban volt. A 8,6 ezer betöltendő állásból 2,2 ezret felsőfokú képzettségét önállóan gyakorolni képes munkavállalóknak, 4,6 ezret pedig egyéb szakirányú felső vagy középfokú végzettséggel rendelkezőknek írtak ki, de közel ezer képzettséget nem igénylő feladatokat ellátó dolgozó is hiányzott.

4. ábra: Az üres álláshelyek száma a versenyszférában*

* Legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások.

Forrás: KSH, Üres álláshelyek statisztikája.

Uniós összehasonlításban az üres álláshelyek magyarországi aránya az átlagosnál csak kicsivel volt magasabb,¹² viszont a növekedés dinamikája a közösen belül kiugróan számított.

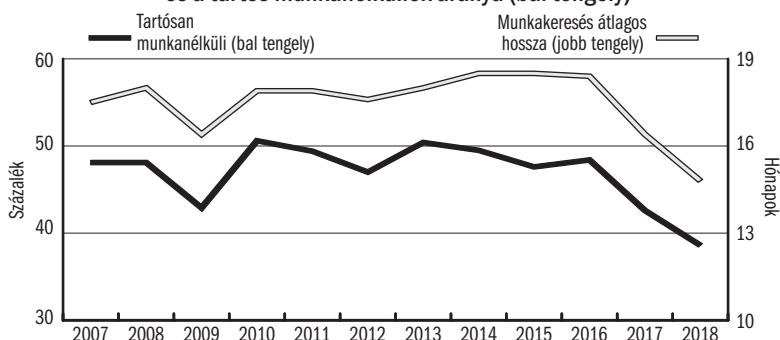
A potenciális tartalékot (a kínálatot) a munkanélküliek mellett a dolgozni akaró inaktívak – az uniós definíció alapján az úgynevezett alulfoglalkoztatottak, illetve a munkaerőpiac hazai sajátosságainak megfelelően a közfoglalkoztatottak – jelentik. (Ez utóbbiak csak az elsődleges munkaerőpiac szempontjából minősülnek tartaléknak, hiszen beletartoznak a foglalkoztatotti kategóriába.) 2018-ban valamennyi fenti kategória jelentősen veszített létszámából, azaz tovább csökkent a munkaerő-kínálat. Az ENSZ szakosodott munkaügyi szervezete, az ILO definíciójának megfelelő munkanélküliek száma éves átlagban 172 ezerre csökkent, ami 3,7 százalékos munkanélküliségi rátának felelt meg. Ez a létszám 20 ezerrel alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál, miközben a ráta 0,4 százalékponttal mérséklődött. Az év utolsó negyedévében 167 ezren minősültek munkanélkülinek, s a jelentős volumenű munkaerő kereslet eredményeként a munkanélküliként töltött idő átlagos hossza és a tartósan – legalább egy éve – munkát keresők aránya is csökkent.

Jóllehet a tartalékkategóriába az úgynevezett ILO-munkanélküliek tartoznak bele, a munkaerőpiaci helyzet jellemzéséhez a másik két definíció szerinti munkanélküli-adat alakulása is fontos lehet. A Nemzeti Foglalkoztatási Szol-

12 Az üres álláshelyek arányát tekintve a tagországok helyzete igen eltérő. Az év III. negyedévében a legnagyobb értéket Csehország jelentette, ahol 100 álláshelyből már 5,9 várt betöltésre, miközben a gazdasági válságból kilábalni képtelen Görögország esetében ez az arány mindössze 0,6 volt.

gálatnál nyilvántartott álláskeresők száma átlagosan havi 255 ezernek felelt meg, ami közel 10 százalékkal, 28 ezer fővel elmaradt az egy évvel korábbitól. A nyilvántartott álláskeresők száma 2018 első felében csökkent, a harmadik negyedévben a szezonális, illetve a közfoglalkoztatási munkalehetőségek szűkülése miatt enyhén nőtt, majd az év utolsó negyedévében újra 243 ezerre mérséklődött. A regisztrált álláskeresőkön belül a korábbi keresettől függő (de legfeljebb hat hónapig járó) álláskeresési juttatásban részesülők száma az utóbbi években nagyjából állandósult, így a regisztrált álláskeresőkön belüli súlyuk nőtt, de összességében is nőtt azok aránya, akik valamilyen a munkanélküliséggel összefüggő pénzbeli ellátásban részesültek, igaz többségük továbbra is csak a szociális ellátások körébe tartozó – 2013 óta változatlan összegű (havi 22 800 forintos) – foglalkoztatást helyettesítő támogatást kapta. Csökkent azok száma is, akik a KSH munkaerő-felmérésében munkaerőpiaci státusuként „munkanélkülit” jelölték meg. 2018-ban átlagosan 287 ezren sorolták be magukat ebbe a kategóriába, nagyjából annyian, amennyi az ILO-munkanélküliek és a munkaerő-tartaléknak minősülő inaktívak együttes létszáma.

5. ábra: A munkakeresés átlagos hossza (hónap, jobb tengely) és a tartós munkanélküliek aránya (bal tengely)

Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

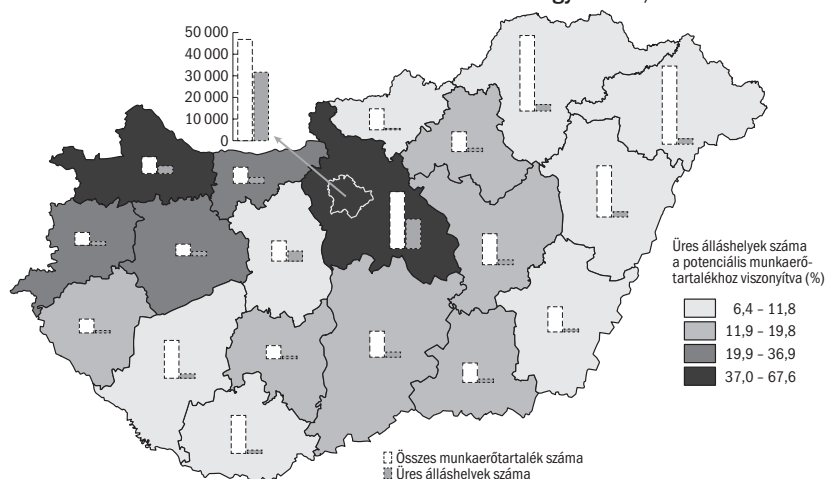
5. táblázat: A foglalkoztatottak és potenciális munkaerő-tartalékhoz tartozók létszámának alakulása (ezer fő)

Megnevezés	2010	2016	2017	2018	Változás 2018/2017
	ezer fő				
Foglalkoztatott összesen	3732,4	4351,6	4421,4	4469,5	101,1
Ebből:					
- alulfoglalkoztatott	59,2	50,6	40,4	33,1	81,9
- közfoglalkoztatott	72,5	220,9	194,0	148,2	76,4
Munkanélküli	469,4	234,6	191,7	172,1	89,8
Inaktívból:					
- keres munkát, de nem áll rendelkezésre	10,3	6,9	6,8	8,0	117,6
- szeretne dolgozni, és rendelkezésre áll	200,8	128,5	120,6	104,0	86,2

Forrás: KSH MEF.

2018-ban a potenciális tartalék a csökkenés ellenére még jelentősen meghaladta az üres álláshelyek számát, de a kettő közötti földrajzi (és valószínűsíthetően a strukturális) meg nem felelés változatlanul igen jelentős (6. ábra). A kiegyenlítődést segíthetné a belső vándorlás élénkülése, ennek azonban komoly akadálya, hogy a lakhatással kapcsolatos költségek ott a legmagasabbak, ahol legjobbak az elhelyezkedési esélyek.

6. ábra: Munkaerő-tartalék és -kereslet megyénként, 2018

Forrás: KSH MEF, Üres álláshely statisztika.

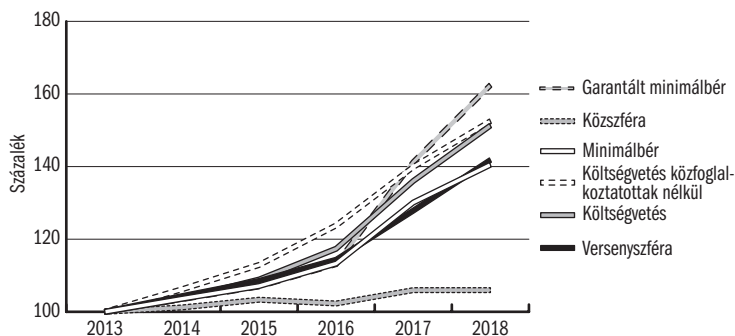
KERESET, MUNKAJÖVEDELEM, MUNKAERŐKÖLTSÉG

A gazdaság munkaerőhiányos állapota erősíti a munkavállalók alkupozícióját, ennek hatása az utóbbi két év keresetalakulásában erőteljesen tükröződött is. Így a 2017. évi 12,8 százalékos bruttó keresetnövekedés után a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél, és a non-profit szféra adatszolgáltatásra kijelölt szervezeteinél dolgozók keresete 2018-ban további 11,3 százalékkal emelkedett. Ehhez a magas növekedési ütemhez a gazdasági folyamatok mellett kormányzati intézkedések is hozzájárultak. A bérfelzárkóztatás jegyében a minimálbér folyamatosan emelkedik, jóllehet ennek mértéke 2018-ban elmaradt a keresetek átlagos növekedési ütemétől, ami az alacsony keresetűek növekvő leszakadásával járt. Nem függetlenül a munkaerőért folyó versenytől, 2018-ban tovább nőtt a mintegy 200 állami vállalat dolgozóinak keresete (a 2016. évi 3 évre szóló bérmegállapodás utolsó ütemének megfelelően átlagosan 12-13 százalékkal), illetve a költségvetési intézmények egyes dolgozói csoportjainál ebben az évben is sor került keresetjavító intézkedésekre. A növekedés 11,3 százalékos üteméből 1,1 százalékpont annak volt köszönhető, hogy a közfoglalkoztatottak létszáma az előző évnek kétharmadára esett vissza.

2018. január 1-jétől a minimálbér az előző évi 15 százaléknál kisebb ütemben, de így is további 8 százalékkal nőtt, elérve így a 138 ezer forintot, a szakképzettséget igénylő munkakörben dolgozókra vonatkozó garantált bérminimum pedig az előző évi kiugróan magas 25 százalékos emelés után 12 százalékkal 180,5 ezer forintra változott. A minimálbér-emelés az alacsony keresetűek bérére közvetlenül hat, és így azokban az ágazatokban érezhető leginkább a hatása, amelyekben a minimálbéren foglalkoztatottak aránya hagyományosan jelentős. Korábbi vizsgálatok azt mutatták, hogy a 10 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozásoknál a kereseti átlag igen közel áll a mindenkori minimálbérhez, így itt annak emelése valószínűleg számottevő jövedelemfehérítő hatással is jár. Sajátosan hatott az utóbbi évek minimálbér-emelése a közszféra keresetire. Mivel itt a legtöbb területen az illetményalap egy évtizede változatlan, az alsó kereseti osztályokban a (garantált) minimálbérhez kell igazítani a kereseteket. Ez részben elviszi az adott terület bérfejlesztésére szánt pénzügyi eszközök egy részét, másrészt erőteljesen nivellálja a kereseteket. A közvetett hatás úgy jelentkezik, hogy a kereseti arányok megtartásának érdekében a minimálbér-emelés a nem minimálbéreseket keresetét is „húzza” legalábbis ott, ahol ezt a munkáltató gazdasági eredménye lehetővé teszi, és ahol erre őt a munkavállalókért folyó verseny rákényszeríti. A bértorlódás jelenségének kezeléséhez a költségvetési intézmények jóval kevesebb eszközzel rendelkeznek, mint a vállalkozások, s ezért a keresetek könnyen „összecsúszhatnak”.

2018-ban a versenyszféra legalább ötfős vállalkozásainál alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete (az itt alkalmazott néhány ezer fő közfoglalkoztatott nélkül számolva) 342,2 ezer forint volt, 10,8 százalékkal meghaladva az előző évit (7. ábra).

7. ábra: A bruttó keresetek növekedési üteme (2013 = 100 százalék)

Forrás: KSH, Havi munkaügyi jelentés.

Az átlagosnál lényegesen jobban (15,7 százalékkal) nőttek a keresetek a versenyszféra dominálta nemzetgazdasági ágak közül az ingatlanügyleteknél, amelyet (14 százalékkal) az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység nemzetgazdasági ág követett, ahová többek között a szükséges munkaerő biztosításában egyre nagyobb szerephez jutó kölcsönzéssel foglalkozó cégek is

be vannak sorolva. A minimálbér emelése önmagában is jelentősen felhajtotta az építőipari kereseteket.¹³ Emellett a keresetek színvonalára az építőipari kapacitások iránti túlkereslettel párosuló egyre jelentősebb szakemberhiány is hatott. Ezek a tényezők 12,9 százalékkal emelték itt a kereseteket, azonban 254,7 ezer forintos kimutatott bruttó kereseti átlagával az építőipar így is a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás után – legalábbis a kereseti statisztika szerint – a versenyszféra második legrosszabbul fizető nemzetgazdasági ágának számított. A szállítás, raktározás nemzetgazdasági ágban a keresetnövekedés annak ellenére csak 11,2 százalékos volt, hogy a jelentős foglalkoztatási súlyt képviselő állami tulajdonú cégek (MÁV, Magyar Posta, a regionális közlekedési vállalatok) dolgozói a több évre szóló bérmegállapodás értelmében átlagosan 12–13 százalékos emelésben részesültek. A legnagyobb létszámú nemzetgazdasági ágában, a feldolgozóiparban a keresetnövekedés üteme a versenyszféra egészéhez hasonlóan alakult, ezen belül az egyes iparcsoportok keresetnövekedési üteme, 4,8 százalék (gyógyszergyártás)¹⁴ és 12,5 százalék (egyéb feldolgozó ipar, illetve fémalapanyag ipar) között szóródott. A kereskedelemben szintén átlagos (11,8 százalékos) keresetnövelés valósult meg. A vidéken működő kisebb létszámú kereskedelmi egységekben a minimálbér (illetve elsődlegesen a garantált bérminimum) emelése, a nagy kereskedelmi láncoknál a munkaerőhiány miatti sikeres bértárgyalások növelték a kereseteket. Bár a növekedés üteme (8,3 százalék) némileg elmaradt a versenyszféra átlagától, a pénzügyi, biztosítási tevékenység 608,2 ezer forintos bruttó keresetével 2018-ban is magasan vezette a nemzetgazdasági ágak kereseti rangsorát. Ezt 561,4 ezer forintos átlagával 9,5 százalékos növekedési ütem mellett az információ és kommunikáció ág követte, míg a legalacsonyabb, a szakképzetteknek járó minimálbért kevesebb mint annak egyötödével meghaladó, 212 ezer forintos átlagkeresetet jelentettek a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás legalább öt főt foglalkoztató gazdálkodó szervezetei.

A költségvetési szektorban a bruttó keresetek növekedési üteme a közfoglalkoztatottak nélkül számolva 9 százalék volt, így az utóbbi években a költségvetési szférának a versenyszférával szemben kialakult enyhe kereseti előnye 2018-ban némileg csökkent. Az elmúlt években a szféra hol egyik, hol másik területének dolgozóit érintették a keresetkorrekciós intézkedések, de a kereseti és előmeneteli rendszer egységes alapelvek szerinti felülvizsgálata nem történt meg, illetve a korrekciós intézkedések hatása is gyorsan devalválódott.

A költségvetés három nagy területe közül a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági ágban dolgozók keresete annak ellenére is a legmagasabb, hogy 2018-ban itt voltak arányaiban a legtöbb azok, akik az elmúlt évek keresetkorrekciós intézkedéseiből kimaradtak.¹⁵ A közel 70 ezer (többségében „egyenruhás”) fizikai dolgozó bruttó keresete éves átlagban 352,3 ezer forintnak, a 196 ezer szellemi foglalkozásúé 425,7 ezer forintnak felelt.

13 Ez az egyik olyan terület, ahol a minimálbéren történő bejelentés mellett zsebből való fizetés meglehetősen elterjedt.

14 Az alacsony ütem a magyarázata, hogy a 2017 évhez képest csökkent a nem rendszeres kereset összege, ami miatt a negyedév utolsó hónapjában – jutalomfizetési időszakban – a kereseti index esetenként 100 alatt volt. A rendszeres kereset 1,8 százalékponttal gyorsabban nőtt, mint a teljes kereset.

15 2019-től a kormánytisztviselők keresetét is emelik (átlag 30 százalékkal), ami egyfelől ennek részbeni fedezetéül szolgáló 2018. évi 15 százalékos létszámléépítéssel, másfelől napi munkaidő meghosszabbításával és szabadságnapok számának csökkentésével, így munkateher-növeléssel párosul.

A költségvetési finanszírozású oktatási intézmények dolgozóinak 321,4 ezer forintos kereseti átlagát, illetve 7,9 százalékos keresetnövekedési ütemét alakító tényezők közül a legnagyobb súlyú a felsőoktatásban dolgozó oktatók és kutatók 2016 őszén induló és több éven átívelő bérrendezése volt. Ennek keretében 2018. január 1-jétől átlagosan újabb 5 százalékkal emelkedett garantált illetményük. A 2013-ban jelentős keresetemelésben részesülő közoktatás területén feszültséget okoz, hogy az éves növekedési ütem nincs a minimálbér változásához igazítva, illetve hogy az öt évvel ezelőtti valóban jelentősnek számító, de munkatöbblettel járó keresetemelés mára sokat veszített értékéből.¹⁶

Az utóbbi másfél év legjelentősebb keresetkorrekciós intézkedéseinek címzettjei a humán egészségügy, szociális ellátás nemzetgazdasági ágba tartozó költségvetési intézmények dolgozói voltak. 2017 novemberétől a szakorvosok és kórházi szakgyógyszerészek 100 ezer, nem szakvizsgázott kollégáik 50 ezer forintos emelésben részesültek, míg az egészségügyi szakdolgozók keresete átlagosan 12 százalékkal nőtt. Ezt 2018 januárjában egy újabb, átlagosan 8 százalékos emelés követte. 2018-ban így a humán egészségügyi ellátás területén dolgozók bruttó keresete 16,6 százalékkal, a szociális területen dolgozóké pedig 9,5 százalékkal nőtt. Az előbbi terület bruttó kereseti átlaga így 338,4 ezer, az utóbbié 237,4 ezer forintra változott.¹⁷

A költségvetési intézményeknél dolgozók közül 2011 óta keresetbe nem számító kompenzációban részesülhetnek azok, akiknek a nettó keresete a 2011. és 2012. évi jövedelemadó-, illetve járulékszabály-változások miatt csökkent. Az állománycserélődés és a keresetemelés eredményeként az induló 400 ezer fő helyett 2018-ban csak mintegy 80 ezren voltak azok, akik – havi 8200 forint nagyságrendben – kompenzációban részesültek.¹⁸

Mivel 2018-ban a személyi jövedelemadó és a munkavállalókat terhelő járulékok kulcsai megegyeztek az előző évivel, a nettó kereset – családi adókedvezmény nélkül számolva – a bruttó keresettel azonos ütemben nőtt. A nettó kereseti átlag a közfoglalkoztatottak nélkül a legalább ötfős vállalkozásoknál 227,6 ezer, a költségvetési intézményeknél kerekén 230 ezer forintnak felelt meg. A fogyasztói árak 2018-ban éves átlagban 2,8 százalékkal emelkedtek, így a reálkereset 8,3 százalékkal nőtt. A foglalkoztatottak nagyobb körét érintő egyetlen érdemi adórendszerbeli változást a kétgyermekesek családi adókedvezményének további növelése jelentette (6. táblázat). Ők így 2018-ban az 2017. évi gyermekenkénti 100 ezer forint (és a 2011. évi induláskor megállapított 62 500 forint) helyett már havi 116 670 forinttal csökkenthették személyi jövedelemadó-alapjukat. Az egygyermekesek az előző évivel megegyezően 66 670 forint, a három és annál több gyermeket nevelők gyermekenként 220 ezer forint havi adóalap-csökkentésben részesülhetnek. A kedvezményt a szülők megoszthatják, illetve az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők azt a járulékok terhére is igénybe vehetik.

16 2020-ban újabb 30 százalékos fizetésemelésre kaptak ígéretet a pedagógusok

17 Közfoglalkoztatottak nélkül számba véve.

18 A delegált állami feladatokat ellátó nonprofit szervezeteknél dolgozó néhány ezer fő is jogosult kompenzációra, esetükben ez 7300 forintot jelentett.

6. táblázat: A családi kedvezmény figyelembevételével számított nettó és reálkereset alakulása, 2018

Eltartott gyermekek száma	Számított nettó kereset (forint/fő/hó)	Nettó kereset	Reálkereset	Az adott háztartástípusban élő alkalmazásban állók részaránya
		2017. évihez viszonyított változása	(százalék)	
0 gyermek	214 739	11,2	8,1	54,4
1 gyermek	224 294	11,3	8,2	22,3
2 gyermek	258 288	12,1	9,0	17,1
3 és annál több gyermek	273 751	10,1	7,1	6,2
Nemzetgazdaság összesen	227 975	11,2	8,2	100,0

Forrás: KSH, Havi munkaügyi jelentés és a HKÉF adatait felhasználó mikroszimulációs modell.

A kereseten felüli az úgynevezett egyéb munkajövedelmet – amelynek legnagyobb tétele a cafetéria juttatás – tartalmazó munkajövedelem 2018-ban átlagosan 346,7 ezer forintnak felelt meg. Ebből a kereseten felüli rész 16,8 ezer forintot jelentett. A munkajövedelem növekedési üteme 0,1 százalékponttal magasabb (11,4 százalék) volt, mint a kereseteké, az egyéb munkajövedelmeknek a teljes munkajövedelmen belüli súlya így némileg nőtt, de így sem érte el annak 5 százalékát. Az egyéb munkajövedelem növekedési üteme és aránya 2018-ban különösen a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági ágban volt jelentős, mivel a közigazgatásban dolgozók egy kisebb csoportja az év első felében a jutalomfizetés mellett Erzsébet-utalvány formájában is jelentős nagyságrendű többletjuttatásban részesült.

A keresetek növekedése drágítja a munkaerőt, ami ronthatja a versenyképességet, illetve csökkenti (vagy akár le is nullázhatja) a gazdálkodók eredményét. A negatív következmények ellensúlyozása érdekében a munkaadók közterheinek kulcsa a tavalyi 5 százalékpontos (27 százalékról 22 százalékra történő) csökkentése után 2018-ban újabb 2,5 százalékponttal mérséklésre került sor. Ennek ellenére az Eurostat adatai szerint 2010 és 2018 között a visegrádi négyek közül Magyarországon nőtt a leggyorsabban az egységnyi munkaerőköltség, amely a termelés versenyképességének általánosan elfogadott mutatója. A magyar munkaerő azonban egyelőre még így is olcsónak számít az euróövezet országaival összehasonlítva, sőt régióin belül is olcsóbb volt 2018-ban, mint 2017-ben akár cseh, akár a szlovák munkaerő, míg a lengyelrel közel megegyezett.

Hivatkozás

KSH (2015): [A kisgyermeket nevelő nők és a munkaerőpiac](#). Statisztikai Tükör, 55. sz.

KÖZELKÉP
FIATALOK AZ ISKOLÁBAN
ÉS A MUNKAERŐPIACON

Szerkesztette
CSILLAG MÁRTON
HERMANN ZOLTÁN
SCHARLE ÁGOTA

Bevezető

1. Fiatalok a munkapiacra és az iskolában – Változások 2002 és 2018 között

2. Iskolai képzés

2.1. Szövegértési és matematikai kompetencia hatása a keresetre és foglalkoztatási esélyekre

2.2. A középfokú iskolatípus hatása a tanulói teljesítményekre

2.3. Jelentkezés és felvétel a középfokú oktatásba

2.4. A 2013. évi szakképzési reform hatása a tanulók kompetenciáira

2.5. A tankötelezettségi korhatár csökkentésének hatása a lemorzsolódásra

K2.5. Mivel foglalkoznak azok a 17 évesek, akik nem járnak iskolába?

3. A gyakorlatszerzés csatornái

3.1. Diákmunka

3.2. A szakiskolai tanoncképzés rövid távú munkaerőpiaci hatásai

3.3. Alkalmi és más munkaformák

4. Korai munkanélküliség és későbbi munkapiaci kimenetek

4.1. Vannak-e a gazdasági válságnak marandó nyomai?

K4.1. Mi a következménye annak, ha gazdasági válság idején lépnek ki a fiatalok a munkaerőpiacra? Nemzetközi kitekintés

4.2. Munkanélküliség a pályakezdők körében

5. A foglalkoztatáspolitikai hatása

5.1. A nem tanuló, nem dolgozó fiatalok álláskeresési magatartása

K5.1. Álláskeresési csatornák

5.2. Fiataloknak nyújtott aktív munkaerőpiaci eszközök és az Ifjúsági Garancia Program

5.3. A munkahelyvédelmi akcióterv hatása

5.4. A minimálbér szerepe a fiatalok keresetének alakulásában

5.5. Fiatalok a közfoglalkoztatásban, különös tekintettel a középiskolai lemorzsolódókra

6. A roma fiatalok helyzete

6.1. Roma fiatalok az iskolában és a munkapiacra – Változások 2011 és 2016 között

6.2. Lakóhely szerinti különbségek a nem tanuló és nem dolgozó tizenévesek arányában a tankötelezettségi kor leszállítása előtt és után

7. Felnőttképzés és túlképzettség

7.1. Fiatalok munkahelyi és iskolarendszeren kívüli képzése

7.2. A nem kognitív készségek növekvő szerepe az álláskeresésben és a munkavégzésben

7.3. A fiatal diplomások munkaerőpiaci helyzete, túlképzettség, a diplomák értéke

8. Földrajzi és foglalkozások közötti mobilitás

8.1. A foglalkozások közötti mobilitás a különböző végzettségű fiatalok körében

8.2. Ifjúsági elvándorlás – Fiatalok külföldi munkavállalása

BEVEZETŐ

CSILLAG MÁRTON, HERMANN ZOLTÁN & SCHARLE ÁGOTA

A Közelkép fejezetei a középfokú oktatástól az első munkahelyekig tekintik át a fiatalok munkapiaci helyzetének főbb kérdéseit. A fejezetek részletezett-sége óhatatlanul egyenetlen: alaposabban tárgyaljuk azokat a kérdéseket, ahol korábbi kutatásokra tudtunk támaszkodni, és rövidebben azokat, amelyekről még nem, vagy alig készült kutatás. Néhány fejezet teljesen új eredményeket mutat be a Pénzügyminisztérium megbízására készült kutatás alapján.

Az 1. fejezet az elmúlt tizenöt év főbb trendjeit mutatja be az iskolázottság és a foglalkoztatás terén. A 2. fejezet az iskolában szerezhető kompetenciák és az iskolaválasztás, illetve a lemorzsolódás alakulását elemzi. A 3. fejezet azt vizsgálja, hogy milyen csatornákon keresztül szerezhetik meg első munkatapasztalataikat az iskolából kilépő fiatalok. A 4. fejezet a pályakezdés első nehézségeinek a későbbi életpályát érintő negatív hatásait, illetve azt vizsgálja, hogy az alacsony lokális munkaerő-kereslet és a magas ingázási költségek mennyiben járulnak hozzá a fiatalok munkanélküliségéhez. Az 5. fejezet azt mutatja be, hogy a fiatalok számára elérhető foglalkoztatáspolitikai eszközök és szolgáltatások mennyiben tudják enyhíteni vagy megelőzni a fiatalkori munkanélküliséget. A 6. fejezet rövid áttekintést ad a roma fiatalok iskolai és munkapiaci hátrányairól. A 7. fejezet azt járja körül, hogy milyen készségeket igényelnek a munkáltatók, hogyan értékeli a munkapiac a pályakezdő diplomások tudását, illetve mennyiben járulhatnak hozzá a munkahelyi vagy munka melletti képzések a hiányzó készségek pótlásához. Végül, a 8. fejezet a fiatalok foglalkozási és földrajzi mobilitásáról ad képet.

A növekvő foglalkoztatás és a nem dolgozó, nem tanuló fiatalok arányának csökkenése alapján úgy tűnik, hogy az iskolából a munkába lépés folyamata zökkenőmentes. A Közelképben bemutatott részletek alapján azonban ezt a kedvező képet nem elsősorban az átmenetet segítő intézmények olajozott működése magyarázza (lásd 3. és 5. fejezet). Inkább arról van szó, hogy – mivel a képzett munkaerő iránt nagy a kereslet – a képzettebb fiatalok többsége állami segítség nélkül is hamar el tud helyezkedni. Ugyanakkor a képzetlenek jelentős része bértámogatással vagy közmunkásként talál rövid távú munkalehetőséget. Az általános iskola nyolcadik osztályának elvégzése után (vagy még az előtt) lemorzsolódó fiatalok egy része a közfoglalkoztatásban vagy munka nélkül kallódik, és nem kap hathatós segítséget sem a tanulmányai befejezéséhez, sem az elsődleges munkaerőpiacra lépéshez.

Miközben a legalább érettségivel rendelkező munkavállalók iránti kereslet tovább nőtt,¹ a pályakezdő évjáratokban megállt az iskolázottság emelkedése (lásd 2.3. és 8.2. alfejezet). Ráadásul a közoktatást és a felsőoktatást érintő szakpolitikai lépések sem támogatják az általános készségek fejlesztését (pél-

¹ Erre utal az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátájának emelkedése (lásd a kötet statisztikai blokkjának 4.15. és 4.16. táblázatát).

dául az iskolázottsági korhatár csökkentése, lásd 2.5. és 6.2. alfejezet; a szakképzési reform, lásd 2.4. és 2.2. alfejezet; az államilag finanszírozott felsőoktatási helyek csökkentése).

A fiatalok munkapiaci helyzetének további javulása hosszabb távon két fronton is akadályokba ütközhet. Egyfelől, ahogy a kereslet eltolódik a nem kognitív készségek felé, a képzettnek számító pályakezdők egy része sem felel majd meg a munkáltatói igényeknek, az alacsonyabb végzettségűek esetében pedig ez fokozottan érvényesülhet (*Nedeloska–Quintini*, 2018, lásd még a 7.2. alfejezetet). Másfelől, azok a fiatalok, akik a fellendülés idején könnyen el tudtak helyezkedni, de alapkészségeik gyengék, a következő válság során vagy hosszabb távon a technológia fejlődése miatt elveszthetik munkájukat, de legalábbis kevésbé lesznek képesek alkalmazkodni a változásokhoz.² A meglévő kapacitásait tekintve, az állami foglalkoztatási szolgálat sem lesz képes nekik megfelelő segítséget adni a készségeik pótlásához és tartós munkába állásukhoz (5. fejezet). Még súlyosabban jelentkezhetnek ezek a problémák azon generációk esetében, amelyek majd egy esetlegesen kedvezőtlen gazdasági helyzetben lépnek a munkapiacra (4.1. és 4.2. alfejezet).

2 A gyengébb általános készségekkel rendelkező szakmunkás végzettségűek idősebb korukban nagyobb arányban kényszerülnek képzetlen foglalkozásokba, mint az érettségizettek (*Varga*, 2017), miközben a még friss szakismeretekkel rendelkező fiatalok között nincs ilyen különbség (8.1. alfejezet).

Hivatkozások

- NEDELKOSKA, L.–QUINTINI, G. (2018): Automation, skills use and training. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 202. OECD Publishing, Paris.
- VARGA JÚLIA (2017) [Foglalkozási mobilitás Magyarországon](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2016. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 160–168. o.

1. FIATALOK A MUNKAPIACON ÉS AZ ISKOLÁBAN – VÁLTOZÁSOK 2002 ÉS 2018 KÖZÖTT

CSILLAG MÁRTON, SCHARLE ÁGOTA, MOLNÁR TAMÁS
& TÓTH ENDRE

A fiatalok iskolázottsága és munkapiaci lehetőségei több szempontból is kiemelt figyelmet érdemelnek. Egyrészt, a pályakezdő generáció jellemzői előre vetítik a munkakínálat nagyságában, összetételében és minőségében várható változásokat, ami pedig kihat a gazdasági növekedésre is. Tanulási és szakmaválasztási döntései elősegíthetik a munkakínálat alkalmazkodását a munkáltatók változó igényeihez. Másrészt, az iskolából kilépő fiatalok az idősebb munkavállalókhoz képest kevesebb információval és tapasztalattal rendelkeznek, és több segítséget igényelnek az álláskeresésben és a munkába állásban. Az EU Ifjúsági Garancia Programja elvárja (és finanszírozza), hogy a tagországok biztosítsák ezt a segítséget (*EU Tanácsa*, 2013). Ezeknek a szolgáltatásoknak a megtervezéséhez is szükség van alapos elemzésekre. Végül, a nemzetközi szakirodalomban jól alátámasztott tény, hogy a pályakezdés korai szakaszában megtapasztalt hosszabb munkanélküliség a későbbi életszakaszokban is rosszabb elhelyezkedési esélyeket és béreket eredményezhet (például *Bell–Blanchflower*, 2011, *Burgess és szerzőtársai*, 2003). Magyarországon a 2008-as válság és az ezt követően felgyorsuló migráció mellett 2010 után a közoktatás és a szakképzés is számos reformon esett át: mindez különösen indokoltá teszi a fiatalok munkapiaci kilátásainak vizsgálatát.

Munkapiaci trendek régiós összevetésben

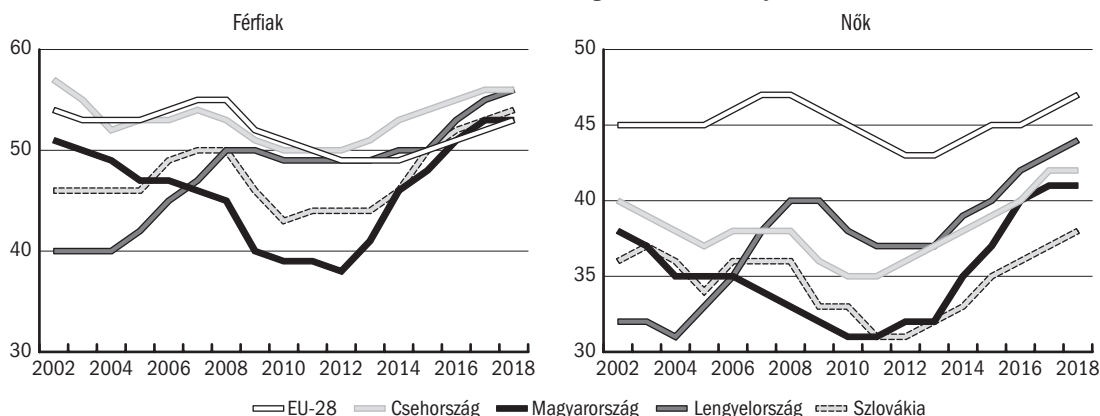
A fiatalok foglalkoztatása és munkanélkülisége nagyrészt kedvezően alakult az elmúlt években, míg az iskolázottsági mutatók inkább romlottak, különösen az Európai Unióban megfigyelt trendekhez képest.¹ A 15–29 évesek foglalkoztatási rátája a válság idején nagymértékben lecsökkent: mélyen az uniós átlag alatt, a visegrádi országok között a legalacsonyabb volt (*I.I. ábra*). Az elmúlt években megfigyelt gyors növekedéssel 2016-ra ez a lemaradás lényegében eltűnt. Ezek a tendenciák mindkét nemre jellemzők, de a férfiak esetében a válság alatti csökkenés és az azt követő emelkedés is erőteljesebb volt. Ebben a kínálati oldali változások is szerepet játszhattak: erre utal, hogy a 2012 utáni emelkedés gyorsabb volt, mint a 30–34 évesek csoportjában.²

A munkanélküliség is követte a gazdasági ciklus alakulását, azaz a válság előtt lassan nőtt, a válság idején megugrott, majd a fellendülés során gyorsan csökkent. A visegrádi országok (és az uniós átlag) között itt nem látunk nagy különbségeket, kivéve a cseh adatot, amely valamelyest kedvezőbben alakult, mint a régió többi országában.

¹ A magyar adatokat a visegrádi országokhoz és az Európai Unió átlagához hasonlítjuk: a nemzetközi adatokat úgy tekintjük, mint az elvileg elérhető javulás indikátorait, amelyekhez képest értékelhetjük a magyarországi fejleményeket. A fejezetben tárgyalt folyamatokat részletesebben is bemutatja *Csillag és szerzőtársai* (2019).

² A 30–34 éves férfiak foglalkoztatási rátája 2012 és 2018 között 85 százalékról 92 százalékra, míg a 15–29 éveseké 38 százalékról 53 százalékra nőtt.

1.1. ábra: A 15–29 éves férfiak és nők foglalkoztatási rátája, 2002–2018

Megjegyzés: A közfoglalkoztatottakat is tartalmazza.

Forrás: Eurostat.

A nem tanuló, nem dolgozó (NTND) fiatalok aránya a 15–29 éves férfiak esetében a munkanélküliséghez hasonlóan alakult: a válság idején az Európai Unió és a visegrádi négyek átlagát is meghaladva, 14 százalék fölé emelkedett, majd az utóbbi években a többi országhoz képest is gyors csökkenést mutatott, és 2018-ra 7,5 százalékra csökkent. A nők esetében is látható, de gyengébb a gazdasági ciklus hatása és náluk kisebb volt az utóbbi években megfigyelt javulás, így a NTND-arány nemzetközi összehasonlításban magas maradt (Mascherini és szerzőtársai, 2017). A magyar adat 2018-ban 18,6 százalék volt, míg az EU28 átlaga, illetve a cseh és a lengyel mutató sem haladta meg a 16,5 százalékot.

A képzésben részt vevők arányában eltérő tendenciákat látunk a régió belül és az Európai Unióban. Magyarországon és Szlovákiában a tanulók aránya is a gazdasági ciklus alakulását követte: a válság idején magas volt (67–68 százalék körül mozgott), majd a fellendülés idején csökkenésnek indult, és Magyarországon 60–61 százalék környékére csökkent, Szlovákiában is csak 2017-ben kezdett ismét nőni. Lengyelországban (ahol a válság idején nem csökkent a foglalkoztatás) egészen 2018-ig csökkent a tanulók aránya, míg Csehországban és az Európai Unió átlagában végig növekedést látunk. A magyar mutató az EU28 átlagától (67 százalék) 7 százalékponttal, a cseh mutatótól (70 százalék) 10 százalékponttal maradt el 2018-ban. Míg tehát a foglalkoztatás és a munkanélküliség kedvezően alakult, a tanulók arányának csökkenése kedvezőtlen irányban tér el az uniós trendektől.

A fiatalok munkapiaci kimeneteit alakító folyamatok

A foglalkoztatási ráta több okból is emelkedhet. Kedvező fejlemény, ha a pályakezdők és a fiatal munkanélküliek gyorsabban találnak munkát, vagy ha a kisgyermekes anyák hamarabb térnek vissza a munkapiacra, hiszen ez azt

jelenti, hogy lerövidült a munkavégző képességet erodáló munkanélküli vagy inaktív időszak. Az álláskeresőket segítő szolgáltatások szerepét a Közelkép 5. fejezete mutatja be.

A munkakínálatot befolyásoló demográfiai trendek szerepe sem elhanyagolható. A születésszám csökkenése növelheti a foglalkoztatást, illetve az is, ha a nagyobb aktivitású huszonéves évjáratok népesebbek, mint a kisebb aktivitású tizenéveseké.

Kevésbé kedvező, ha a foglalkoztatás azért nő, mert a fiatalok idő előtt otthagyják az iskolát, és kevesebben tanulnak tovább közép- és felsőfokon (lásd 2.5 alfejezet). Ez ugyanis azt jelenti, hogy ezeknek az évjáratoknak az emberi tőkéje (és ebből következően az átlagos termelékenysége) összességében alacsonyabb lesz, amit a felnőttképzésben később már költséges korrigálni.

Végül nem mindegy, hogy a foglalkoztatás bővülése milyen munkaformákban jelentkezik. A fiatalok életpályáját és a gazdaság növekedését tekintve is kedvezőbb, ha ezek stabil, tanulásra, a készségek fejlesztésére lehetőséget adó munkahelyek. Ha a bővülés jellemzően alkalmi, átmeneti munkaformákban, határozott idejű szerződésekben vagy közfoglalkoztatásban történt, akkor ez kedvezőtlen is lehet. Ha ugyanis a fiatalok hosszú időt töltenek olyan munkahelyen, ahol nincs lehetőség sem az előrelépésre, sem a tanulásra, az egész későbbi pályájuk során alacsonyabb termelékenységet és béreket eredményezhet – ezt vizsgálja a Közelkép 3.3 és 5.5 alfejezete.

Külön figyelmet érdemel a foglalkoztatás drasztikus csökkenése a válság éveiben: ez azzal járhat, hogy azok a generációk, amelyek a válság idején léptek be először a munkapiacra, egész későbbi életük során viselik ennek következményeit. Ezzel a kérdéssel a Közelkép kötet 4. fejezetében foglalkozunk majd részletesen.

Munkapiaci helyzet korcsoport szerint

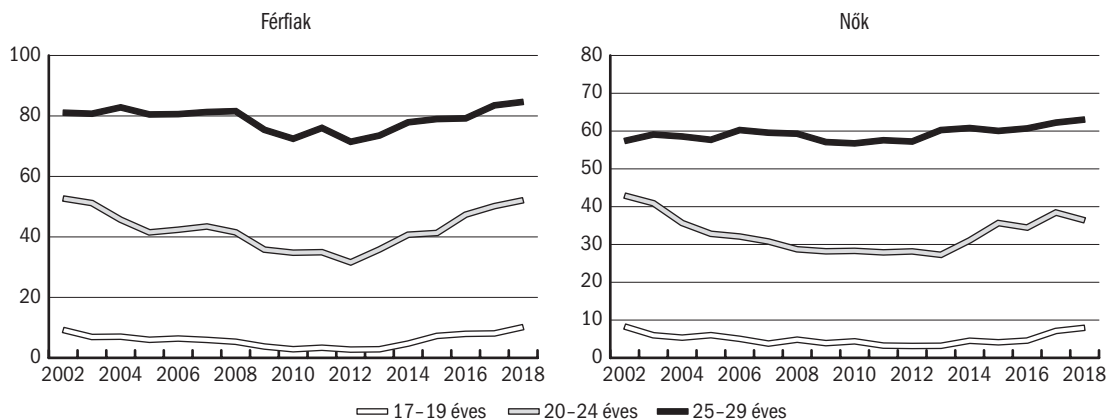
Egy lépéssel közelebb juthatunk a megfigyelt tendenciák megértéséhez, ha nemek és korcsoport szerint bontva vizsgáljuk a foglalkoztatottság és az iskolázottság alakulását (1.2., 1.3. és 1.4. ábra). A foglalkoztatási mutató javulásának pontosabb megítélése érdekében a KSH munkaerő-felmérése alapján kiszámoltuk a foglalkoztatottsági rátákat az elmúlt 15 évre úgy is, hogy a foglalkoztatottak köréből kivettük a közmunkásokat (hiszen ők nem az elsődleges munkapiacon dolgoznak),³ valamint azokat, akik a munka mellett nappali tagozaton tanulnak, és azokat a gyesen vagy gyeden lévőket is, akik távol voltak a munkájuktól. Nem tanuló, nem dolgozó (NTND) fiatalnak azt tekintettük, aki nem foglalkoztatott (kivéve, ha közmunkás), és nem tanul sem nappali, sem más tagozaton, iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli oktatásban.

A 1.2., 1.3. és 1.4. ábrán korcsoport szerint mutatott idősorokból is jól láthatóan kirajzolódik a 2008-as válság munkapiaci hatása, különösen a férfiak

3 A közfoglalkoztatottak aránya nem jelentős a fiatalok körében. A 17–19 évesek 1–1,5 százaléka dolgozik ebben a formában, a 20–24 éves férfiak körében a legmagasabb, 3 százalék körüli ez az arány.

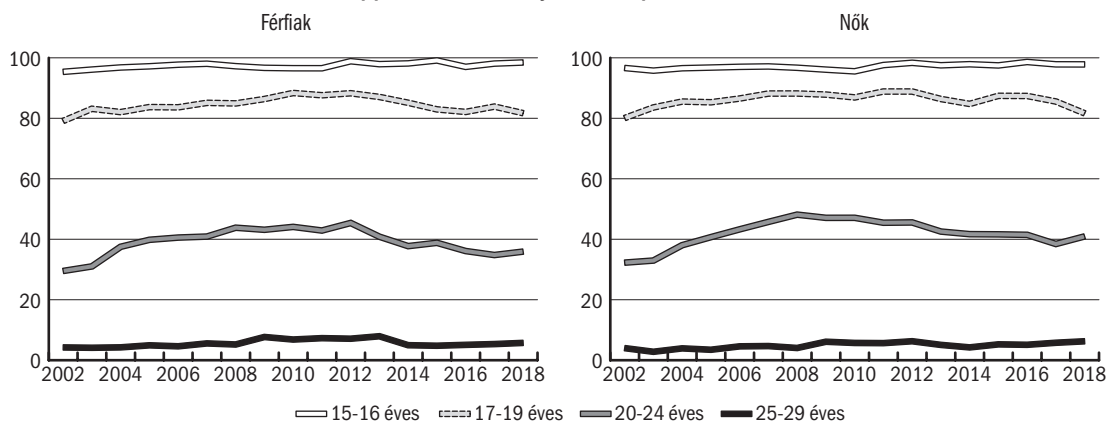
munkapiaci esélyeire. A válság éveiben a 20–29 éves férfiak foglalkoztatási rátája csökkent, a nappalin tanulók aránya változatlan maradt, és egyre nőtt a nem tanuló, nem dolgozó csoport aránya. A fellendülés időszakában a foglalkoztatási ráta és a NTND-arány is gyors javulást mutat. A 20–29 éves nők mutatói a férfiakéhoz nagyjából hasonlóan alakultak, kivéve, hogy a válság idején kevésbé csökkent körükben a foglalkoztatottak aránya. A 25–29 éves nők esetében minden mutatóban kisebb a válság hatása, amit az iskolázottság szerinti összetétel javulása vagy a gyermekvállalás életkorának kitolódása is magyarázhat.

1.2. ábra: Foglalkoztatási ráta, életkor és nem szerint, 2002–2018

Forrás: KSH II. negyedévi munkaerő-felmérései alapján saját számítások.

1.3. ábra: Nappali tanulók aránya, korcsoportonként, 2002–2018

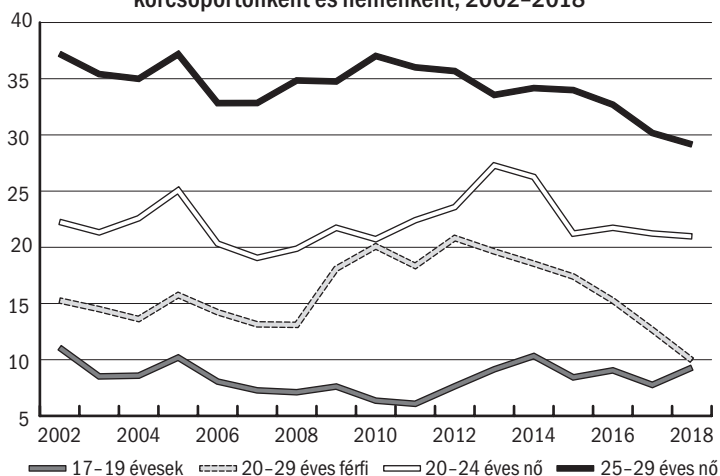

Forrás: KSH II. negyedévi munkaerő-felmérései alapján saját számítások.

Az is egyértelmű, hogy a válság idején lelassult, 2012-től pedig megfordult az iskolázottság korábbi, folyamatosan javuló trendje, amit részben a fellendülő munkaerő-kereslet, részben szakpolitikai intézkedések (az oktatás

centralizációja, kötelező iskoláztatási kor csökkentése, a középfokú képzés átalakítása, az állam által finanszírozott felsőoktatási férőhelyek csökkentése) magyarázhatnak. Az utóbbi években a 17–19 és a 20–24 éves korcsoportban is csökkent a nappalin tanulók aránya, legnagyobb mértékben a 20–24 éves férfiak esetében, akik körében 2012 és 2017 között 10 százalékpontot esett a mutató.

1.4. ábra: Nem dolgozó és nem tanuló (NTND) fiatalok aránya, korcsoportonként és nemenként, 2002–2018

Forrás: KSH II. negyedévi munkaerő-felmérései alapján saját számítások.

A válság hatására utal a NTND-fiatalok összetételének alakulása is: a rövidebb-hosszabb ideje állást kereső, illetve a reményvesztett⁴ inaktívak csoportjába sorolt fiatalok aránya 2012 és 2017 között 25 százalékponttal csökkent. A kedvezőtlen gazdasági helyzetű régiókban azonban továbbra is magas maradt a tartós munkanélküli és (vagy) reményvesztett fiatalok aránya. Ennek okait az 5.1. és a 6.2 alfejezet taglalja.

Az iskolai végzettség és a tapasztalat kereseti hozama

Az iskolai végzettség kereseti hozama valamelyest átrendeződött a 2002 és 2016 közötti időszakban, de olyan mértékű hozamcsökkenés nem történt, ami megmagyarázná a továbbtanulásban 2012 után megfigyelt visszaesést. A diploma bérelőnye csökkent – különösen a pályakezdők esetében –, de továbbra is jelentős maradt (1.1. táblázat). A diplomások relatív bérét számos tényező befolyásolta ebben az időszakban, amelyek mind a bérelőny szűkülésének irányába mutattak. Egyrészt a korábbi felsőoktatási expanzió, illetve a bolognai reform nyomán nőtt a diplomás munkavállalók kínálata, és emelkedett a hároméves képzés után állást keresők aránya. Másrészt az alap- és középfokú végzettségűekre vonatkozó minimálbér és a garantált bérminimum folyamatosan emelkedett (vö. 5.4. alfejezet). Végül, a legfelső szja-kulcs meg-

⁴ A csoportosítás a Eurofound módszerét követi (bővebben lásd az 5.1. alfejezetben) (Mascherini–Ledermaier, 2016).

szüntetése is visszafoghatta a diplomások bruttó átlagbérének emelkedését.⁵ A tapasztalat keresetekben betöltött szerepe viszont felértékelődött a diplomások (különösen a férfiak) esetében. Ezeket a fejleményeket a 2. fejezet és a 7.3. alfejezet vizsgálja részletesebben.

1.1. táblázat: A pályakezdők havi bruttó reálkeresetei a versenyszférában, iskolai végzettség, nem és munkatapasztalat szerint, 2012, 2016

	Férfiak		Nők	
	0–1 év	5 év	0–1 év	5 év
	tapasztalat			
2012				
Alapfokú	102 896	108 438 (105%)	98 238	103 161 (105%)
Szakmunkás	106 785	115 290 (108%)	100 451	105 162 (105%)
Középfokú	120 963	135 520 (112%)	117 393	127 494 (109%)
Felsőfokú	246 253	283 602 (115%)	193 447	230 372 (119%)
2016				
Alapfokú	151 854	157 430 (104%)	155 887	157 099 (101%)
Szakmunkás	164 994	173 246 (105%)	155 771	159 826 (103%)
Középfokú	179 216	194 712 (109%)	159 898	172 331 (108%)
Felsőfokú	244 920	323 837 (132%)	214 871	264 046 (123%)

Megjegyzés: A százalékos értékek a pályakezdőkhöz viszonyított kereseti előnyt fejezik ki (0–1 év tapasztalat = 100%).

Forrás: NFSZ Bértarifa-felvétel, saját számítások.

Összetétel- és külső hatások szerepe a foglalkoztatás és a NTND arány változásában

A munkapiaci és iskolázottsági mutatók fent bemutatott aggregált változását hosszabb távú demográfiai trendek, szakpolitikai lépések és a gazdasági környezet is alakítja. A foglalkoztatási ráta növekedését és az NTND-arány utóbbi időben tapasztalt jelentékeny csökkenését például nemcsak a gazdasági fellendülés, hanem az iskolázottság (lassuló) javulása is elősegíthette.

Ezeknek a főbb hatásoknak a relatív jelentőségét a tényezőkre bontás módszerével mutatjuk meg. Elemzésünkben a későbbi éveket a fiatalok 2002-es munkaerőpiaci kimeneteihez viszonyítjuk. Három kulcsévet vizsgálunk meg: 1.) 2007-et, a gazdasági válságot megelőző utolsó évet; 2.) 2012-öt, amely a gazdasági válság mélypontját jelentette a fiatalok foglalkoztatottságának szempontjából; 3.) 2017-et, a rendelkezésünkre álló legutolsó évet.

A tényezőkre bontás során a KSH munkaerő-felmérésének II. negyedévi hullámaint használtuk; és figyelembe vettük az iskolai végzettséget, öt csoportra bontva,⁶ három korcsoportváltozót, végül pedig a hét (NUTS2) régiót, és az elemzést nemenként külön-külön végeztük. A foglalkoztatás elemzésénél a közfoglalkoztatottakat nem dolgozónak tekintettük (hiszen nem piaci munkát végeznek), de nem számoltuk a NTND-fiatalok közé. Oaxaca–Blinder-féle dekompozíciós eljárást használtunk, amely két részre bontja az adott évpár közötti (százalékpontban kifejezett) változást. Az összetétel-komponens azt

⁵ A személyi jövedelemadó 2011 előtt többkulcsos volt (a legfelső sávban, 5 millió forint éves jövedelem felett 32 százalék), ezt váltotta fel az egységes 19 százalékos kulcs.

⁶ Az öt csoport: általános iskolai végzettség, szakiskolai végzettség, érettségi szakma nélkül, érettségi szakmával, felsőfokú végzettség.

mutatja meg, hogy a népesség életkor, iskolázottság és lakóhely szerinti összetételében mért eltérés mennyit magyaráz a NTND- és a foglalkoztatási rátában megfigyelt különbségből. A paraméterhatás minden egyéb változás hatását ragadja meg.

Eredményeinket az 1.2. és az 1.3. táblázatban foglaltuk össze, ahol közöljük a NTND- és a foglalkoztatási arány változását százalékpontban mérve. Szintén százalékpontban kifejezve mutatjuk be, hogy mennyit magyaráz az összetétel-változás és ezen belül is a fiatalok iskolázottság szerinti összetételének változása, illetve hogy mi tulajdonítható az egyéb gazdasági tényezőknek (ezt a paraméterhatás jeleníti meg).

1.2. táblázat: A 15–29 éves népesség foglalkoztatási arányának tényezőkre bontása, 2002–2017 (százalékpont)

	Férfi			Nő		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017
Teljes különbség	-3,91	-14,06	-0,42	-4,36	-7,52	-0,09
Összetételhatás	-2,93	-6,25	-4,55	-0,89	-1,69	-1,26
Ebből: iskola	-2,61	-4,54	-4,38	-0,69	-0,80	-1,20
Paraméterhatás	-0,98	-7,82	4,13	-3,47	-5,84	1,17

Forrás: KSH II. negyedévi munkaerő-felmérései alapján saját számítások.

1.3. táblázat: 15–29 éves népesség NTND-arányának tényezőkre bontása, 2002–2017 (százalékpont)

	Férfi			Lány		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017
Teljes különbség	-3,32	0,95	-5,78	-5,53	-4,09	-7,47
Összetételhatás	-0,61	-1,03	-1,06	-1,34	-2,88	-2,29
Ebből: iskola	-0,34	-0,61	-1,04	-1,13	-1,81	-2,22
Paraméterhatás	2,71	-1,99	-4,72	-4,19	-1,20	-5,18

Forrás: KSH II. negyedévi munkaerő-felmérései alapján saját számítások.

A foglalkoztatottság 2002 és 2017 közötti változásait elsősorban a gazdasági folyamatok mozgatták, a fiatalok iskolázottság szerinti összetétele kisebb szerepet játszott, különösen a nők esetében.⁷

Az NTND-arány csökkenésében viszont számottevő és időben növekedő szerepe volt annak, hogy a fiatal nők átlagos iskolai végzettsége emelkedett (ami önmagában is több mint 2 százalékponttal csökkentette volna az NTND-arányt). Ugyanakkor a 2017-ben tapasztalható, körülbelül 7 százalékponttal alacsonyabb NTND-arányból több mint 5 százalékpontot magyaráznak a gazdasági és társadalmi folyamatok, amelyek adott iskolázottsági és korcsoporton belül is javuló NTND-helyzethez vezettek. A fiatal férfiak esetében az iskolázottság összetételének javulása csak körülbelül 1 százalékponttal csökkentette a NTND-arányt. A nem tanuló, nem dolgozó fiatalok munkapiaci esélyeit az 5.1. és 5.2. alfejezet vizsgálja részletesebben.

⁷ Az iskolázottság szerinti összetétel a vizsgált időszakban lassuló ütemben ugyan, de végig javult, ami a továbbtanulók arányának emelkedésén keresztül csökkentette a fiatal népességben a foglalkoztatottak arányát (míg a felsőfokú végzettség megszerzése utáni életkorban növeli azt).

Hivatkozások

- BELL, D.–BLANCHFLOWER, D. G. (2011): Young people and the Great Recession. Oxford Review of Economic Policy, Vol. 27. No. 2. 241–267. o.
- BURGESS, S.–PROPPER, C.–REES, H.–SHEARER, A. (2003): The class of 1981: The effect of early career unemployment on subsequent unemployment experiences. Labour Economics, Vol. 10. No. 3. 291–309. o.
- CSILLAG MÁRTON–MOLNÁR TAMÁS–SCHARLE ÁGOTA–TÓTH ENDRE (2019): [Fiatalok a munkapiacon és az iskolában a 2002 és 2018 közötti időszakban](#). Kutatási jelentés, Budapest Intézet.
- EU Tanácsa (2013): [A Tanács ajánlása az ifjúsági garancia létrehozásáról](#). HL, C 120/01.
- HANUSHEK, E.A.–SCHWERDT, G.–LUDGER WOESSMANN, L.–ZHANG, L. (2017): General Education, Vocational Education, and Labor-Market Outcomes over the Life-cycle. The Journal of Human Resources, Vol. 52. No. 1. 48–87. o.
- MASCHERINI, M.–LEDERMAIER, S. (2016): Exploring the diversity of NTDTs. Eurofound, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- MASCHERINI, M.–LEDERMAIER, S.–VACAS-SORIANO, C.–JACOBS, L. (2017) [Long-term unemployed youth: Characteristics and policy responses](#). Eurofound, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

2. ISKOLAI KÉPZÉS

2.1. SZÖVEGÉRTÉSI ÉS MATEMATIKAI KOMPETENCIA HATÁSA A KERESETRE ÉS FOGLALKOZTATÁSI ESÉLYEKRE

HERMANN ZOLTÁN, HORN DÁNIEL, KÖLLŐ JÁNOS,
SEBŐK ANNA, SEMJÉN ANDRÁS & VARGA JÚLIA

Bevezetés

A munkaerőpiaci lehetőségekre gyakorolt hatásának vizsgálatakor egészen az utolsó évtizedekig vagy a befejezett iskolai évek számával, vagy a végzettségi kategóriákkal mérték az *iskolázottságot*, ugyanis nem álltak rendelkezésre más, térben és időben összehasonlítható adatok. Ez komoly torzítást okozott, mivel a kutatók nem tudták figyelembe venni az oktatás minőségi különbségeit, az oktatás eredményességét, valamint a tudásnak az iskolán kívül szerzett komponenseit. A standardizált – azaz területi egységek és időszakok közötti összehasonlítást lehetővé tevő – kompetenciamérések elterjedésével az utolsó évtizedekben már egyre inkább lehetőség nyílt arra, hogy közvetlenül azt mérjék, hogy mit tudnak az iskolarendszerből kikerültek. Ennek következtében a közelmúltban egyre inkább a kognitív készségek színvonala és ezek munkaerőpiaci kimenetekre, keresetekre gyakorolt hatása került az elemzések középpontjába (vö. *Hanushek és szerzőtársai*, 2009).¹

Számos nemzetközi vizsgálat dokumentálja, hogy a jobb kognitív készségekre utaló magasabb tesztpontszámok az életpálya során jól számszerűsíthető kereseti előnyökkel járnak. A tanulmányok tipikus eredményei szerint a teszteredmények egyértelműen összefüggnek a későbbi keresetekkel, az oktatási előélet, a munkatapasztalat és a szokásos egyéb magyarázó tényezők hatásának kiszűrése után is. Így például Hanushek és szerzőtársai szakirodalmi összefoglalója több, amerikai adatokon végzett vizsgálat eredményeinek összevetése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a középiskola végén a teszteredmények egy szórássegységnyi javulása átlagosan mintegy 12 százalékkal növeli majd a felnőttkori éves kereseteket.²

Felvethető, hogy bár a teszteredmények és a későbbi keresetek közötti korreláció tagadhatatlan, nincs köztük oksági összefüggés, és amit a teszteredmények keresetjavító hatásának vélünk, valójában a veleszületett képességek, az intelligencia eltéréseinek tudható be. Egyes vizsgálatok eredményei azonban (például *Lazear*, 2003 is) határozottan arra mutatnak, hogy az általános intelligencia, azaz a veleszületett képességek szintje távolról sem határozza meg teljes egészében a későbbi munkapiaci eredményeket. A tanulás ugyanis javítja a specifikus kognitív készségeket és ezen keresztül az intelligenciatesztek eredményeit is, még ha nem is növeli magát az általános intelligenciát (vö. *Ritchie*

1 A vizsgálatok egy további jelentős csoportja (*Bowles–Gintis*, 1976 és *Jencks*, 1979 munkái nyomán) a kognitív készségek kereseti hatásai mellett (vagy esetenként azok helyett) a nem kognitív képességek, illetve készségek (más megfogalmazásban a személyiségjegyek) munkapiaci kimenetekre és bérekre gyakorolt hatásával foglalkozik. Erről bővebben lásd a 7.2. alfejezetet.

2 Hasonló eredményekre jutott számos más fejlett országban és fejlődő országban végzett vizsgálat is: minden esetben statisztikai és gazdasági értelemben is szignifikáns a készségek és a bérek (és egyéb munkapiaci kimentek, például a foglalkoztatás) közötti kapcsolat. Bár az, hogy egy szórássegységnyi készségtöbblet mekkora bértöbblettel jár együtt, erősen szóródik (5 százaléktól 48 százalékosig terjed), de a számítási módszer és a használt kontrollváltozók köre értelemszerűen nagyban befolyásolja a kapott értékeket.

és szerzőtársai, 2015), a javuló specifikus kognitív képességek pedig tükröződnek a növekvő keresetekben is.

Éppen ezért kulcsfontosságú annak vizsgálata, hogy a kognitív készségek milyen mértékben függenek össze a munkaerőpiaci sikerrel. A jelen alfejezetben – Magyarországon elsőként – azt elemezzük, hogy az egyének középiskolás korban, standardizált teszteken elért eredménye milyen kapcsolatban van a fiatalkori keresetükkel, illetve munkanélküliségi esélyükkel.

Adatok és módszer

A kutatás a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Adatbankja által 2019-re összeállított Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázist az Admin3-at használja (Sebők, 2019), amely egyéni szinten tartalmazza az 2003. évi magyar népesség 50 százalékanak adminisztratív adatbázisokban tárolt, anonimizált adatait 2017-ig bezárólag. Az adatbázisban olyan, a jelen kutatás számára nélkülözhetetlen adatok szerepelnek, mint az egyének iskolai pályafutása során felmért szövegértési és matematikai készségei, iskolai végzettsége, életkora, és felnőttkori keresete, illetve munkaerőpiaci státusa.

Az elemzési minta azokat tartalmazza, akik 2008-ban az Országos kompetenciamérés tizedik évfolyamos matematikai és szövegértési tesztjei közül legalább az egyiket megírták, és emellett 2017 októberében megfigyelhető a munkaerőpiaci státusuk. Tehát egyetlen középiskolai kohorszt vizsgálunk, akik 2017-ben 25–26 évesek voltak.

A mintából kizártuk az inaktívakat és a tanulókat, beleértve a munka mellett tanulókat is, és azokat, akiknek a munkaerőpiaci státusa az adott időpontban nem megfigyelhető.³ Ezért a foglalkoztatási esélyeket egy szűkebb megközelítésben vizsgáljuk (foglalkoztatottak *versus* a regisztrált, illetve ellátásban részesülő munkanélküliek).

A kereseti becslésekben azok a 2017. október 15-én foglalkoztatottak szerepelnek, akikről az adatbázis érvényes béradatot tartalmaz. A munkanélküliségi becslésben a 2017 októberében regisztrált munkanélküliek, a munkanélküli-ellátásban részesülők vagy a valamilyen munkaerőpiaci programban résztvevők, a közmunkások, illetve a foglalkoztatottak szerepelnek.

Először Mincer-típusú kereseti függvényeket becslünk (Mincer, 1974), ahol az egyén tizedik évfolyamos matematikai és szövegértési kompetencia-tesztpontszáma mellett az egyének iskolai végzettségével, nemével, becsült munkaerőpiaci tapasztalatával,⁴ illetve ennek négyzetével magyarázzuk a kereseteket. Bizonyos további regressziókban kiszűrjük az ágazatok, a foglalkozások és a lakóhely (járás) hatását is. A kereseti regressziók függő változója a havi kereset logaritmus, így az eredményeket százalékos formában lehet értelmezni.⁵

Másodszor munkanélküliségi esélyt mutató becsléseket is közlünk, ahol a megmagyarázott változó egy kétértékű (*dummy*) változó, amelynek 1 az

3 Az utóbbi csoport egyaránt tartalmazhat olyan munkanélkülieket vagy inaktívakat, akik nem kapnak szociális juttatásokat, és tartalmazhat külföldön dolgozókat vagy külföldön tanulókat is. Így a nem tanuló inaktív népességet nem tudjuk pontosan lehatárolni.

4 A becsült munkaerőpiaci tapasztalat a legmagasabb végzettség megszerzése és a 2017 októberé között eltelt évek száma.

5 Azokra, akik 2017 októberében nem a teljes hónapban dolgoztak az adott munkahelyen, a ledolgozott napok száma alapján havi keresetté számítottuk át a megfigyelt bért. Ugyanakkor az adatbázisban jelenleg nem tudunk különbséget tenni a teljes és részmunkaidőben foglalkoztatottak között.

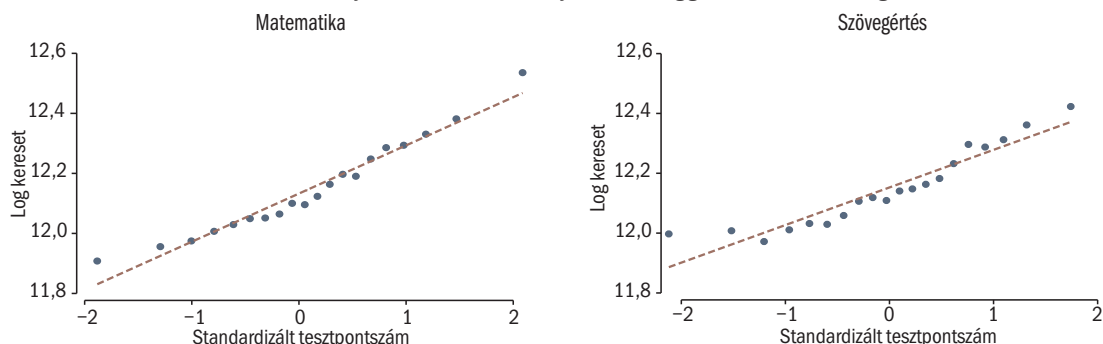
értéke, ha az egyén regisztrált munkanélküli vagy közmunkás, és 0, ha foglalkoztatott.

A becslésekben az Országos kompetenciamérés 2008-as tizedik évfolyamos szövegértési és matematikai pontszámait standardizáltuk (0 átlagú és 1 szórású változókká alakítottuk), így az alábbi becslésekben a koefficienseket szóráselmozdulásként értelmezhetjük.

Eredmények – teljes népesség

A 2.1.1. és a 2.1.2. ábra a standardizált tesztpontszámok és a keresetek logaritmusai, illetve a munkanélküliségi esélyek közötti nyers összefüggéseket mutatja be. Az ábrák alapján egyrészt egyértelmű, hogy mind a matematika, mind a szövegértés erősen összefügg az egyes munkaerőpiaci kimenetekkel, másrészt az is látszik, hogy az összefüggés közel lineáris – bár a megoszlások végén kissé eltér attól –, így a foglalkoztatási és béregyenletekben a lineáris forma használata jó közelítés.

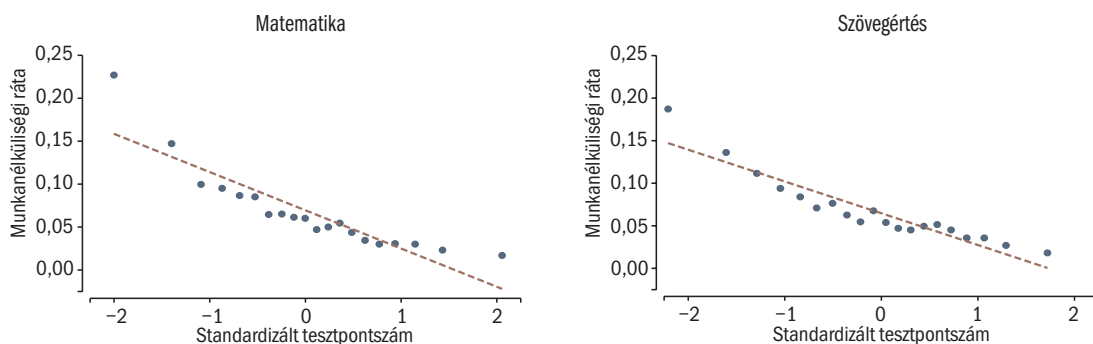
2.1.1. ábra: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a keresetek logaritmusával

Megjegyzés: A tesztpontszám szerinti 20 csoportra számított átlagok.

Forrás: Saját szerkesztés.

2.1.2. ábra: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a munkanélküliségi eséllyel

Megjegyzés: A tesztpontszám szerinti 20 csoportra számított átlagok.

Forrás: Saját szerkesztés.

A 2.1.1. és a 2.1.2. táblázat a Mincer-típusú regressziókat a teljes, fent ismertetett sokaságra mutatja be. A tizedik évfolyamos tesztpontszámok hatását a keresetekre a 2.1.1. táblázat mutatja, míg a 2.1.2. táblázat a tesztpontszámok munkanélküliségi esélyre gyakorolt hatását tartalmazza. Azt várjuk, hogy a becslült együtthatók az első esetben pozitívak, a második esetben negatívak lesznek.

A 2.1.1. táblázat (2) oszlopa csak a matematikateszt-pontszámokat használja fel a kognitív készségek mutatójaként. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy azok a tanulók, akik egy szórással jobb tesztpontszámokat érnek el tizedik évfolyamon, a munkaerőpiacra várhatóan 8,5 százalékkal magasabb bérekkel rendelkeznek. A (3) oszlop becsléseiben a matematikateszt-pontszámok mellett a szövegértés tesztpontszámait is figyelembe vesszük. Eredményeink szerint a matematika eredményei erősebben függenek össze a keresetekkel, mint a szövegértésé. Ennek megértéséhez a leíró elemzésnél alaposabb kutatás szükséges.⁶

2.1.1. táblázat: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a keresetek logaritmusával

	(1)	(2)	(3)	(4)
Szakiskolai végzettség	0,122** (0,0532)	0,137*** (0,0529)	0,138*** (0,0529)	0,0966** (0,0471)
Érettségi	0,203*** (0,0512)	0,144*** (0,0510)	0,137*** (0,0511)	0,0987** (0,0454)
Felsőfokú végzettség	0,591*** (0,0585)	0,454*** (0,0588)	0,440*** (0,0590)	0,280*** (0,0528)
Matematikapontszám		0,0850*** (0,00499)	0,0752*** (0,00622)	0,0448*** (0,00561)
Szövegértéspontszám			0,0166*** (0,00636)	0,00685 (0,00571)
Konstans	11,71*** (0,0628)	11,81*** (0,0627)	11,82*** (0,0628)	11,70*** (0,0940)
Fix hatások				
Ágazat				lgén
Foglalkozás				lgén
Járás				lgén
N	28 188	28 188	28 188	28 136
R ²	0,077	0,087	0,087	0,299

Megjegyzés: OLS-becslések.

Függő változó: A havi kereset logaritmus. A táblázatban nem jelölt kontrollváltozók: nem, potenciális tapasztalat és négyzete, tapasztalat és tesztpontszám hiányzó értékeket jelölő kétértékű (*dummy*) változók.

Referenciakategória az iskolai végzettség esetében az általános iskola.

Zárójelben standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

⁶ Tekintettel azonban arra, hogy a két tesztpontszám nagyon szorosan jár együtt, így a hatásnagyságok szétválasztása korántsem egyszerű. A két tesztpontszám korrelációja tizedik évfolyamon 0,7–0,8 között mozog adott évtől függően.

A 2.1.1. táblázat (4) oszlopában a becslésekbe további olyan kontrollokat vontunk be, amelyek a tesztpontszámtól független hatással lehetnek a keresetekre, ilyen a munkahely ágazata, a foglalkozás típusa és a munkavállalás helyszíne. A (4) oszlopban lévő, az összes kontrollváltozót tartalmazó becslésben a tizedik évfolyamos matematikateszt-pontszám koefficiense lecsökken a (3) oszlopban látható eredményhez képest, de továbbra is szignifikáns és erős eredmény. A (4) regresszió eredményei alapján a jobb kognitív képességek nemcsak magasabb keresetű foglalkozások eléréséhez segítenek hozzá, hanem egy adott foglalkozásban is magasabb kereseteket érnek el a magasabb matematikateszt-pontszámot elérték. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a középiskolás kori kognitív készségek nagymértékben összefüggnek a későbbi, kora felnőttkori keresetekkel Magyarországon.

A 2.1.2. táblázatban a kognitív készségek és a munkanélküliségi esély összefüggéseit vizsgáljuk a teljes populáció adatain. Hasonlóan a keresetekhez, a tizedik évfolyamos matematikateszt-pontszámok a munkanélküliségi eséllyel is erősen összefüggnek. A (2) oszlopban a matematikateszt-pontszámot használjuk a kognitív készségek mutatójaként. Eredményeik szerint egy szórással jobb tizedik évfolyamos tesztpontszám 2,7 százalékponttal csökkenti a fiatal felnőttkorúak munkanélküliségi esélyét. A (3) oszlop a matematikateszt-pontszámok mellett a szövegértési eredményeket is tartalmazza. Hasonlóan a keresetekhez, a matematika eredményeinek magyarázóereje itt is nagyobb, de a szövegértés a munkanélküliségi esélyt a matematikai kompetenciákon felül is szignifikánsan magyarázza. Bár a koefficiensek a (4) oszlopban a helyi munkaerőpiaci kontrollváltozók bevonása után lecsökkennek, de továbbra is szignifikánsak maradnak.

2.1.2. táblázat: A tizedik osztályos teszteredmények hatása a munkanélküliség valószínűségére, marginális hatások

	(1)	(2)	(3)	(4)
Szakiskolai végzettség	-0,0395*** (0,00842)	-0,0397*** (0,00765)	-0,0395*** (0,00761)	-0,0300*** (0,00682)
Érettségi	-0,0928*** (0,0159)	-0,0664*** (0,0147)	-0,0604*** (0,0145)	-0,0507*** (0,0129)
Felsőfokú végzettség	-0,0977*** (0,00992)	-0,0655*** (0,0106)	-0,0585*** (0,0110)	-0,0531*** (0,00918)
Matematika pontszáma		-0,0270*** (0,00155)	-0,0202*** (0,00195)	-0,0146*** (0,00172)
Szövegértés pontszáma			-0,0112*** (0,00196)	-0,00481*** (0,00173)
Járás fix hatás				igen
N	31 855	31 855	31 843	31 326
Becsült átlagos valószínűség	0,0674	0,0674	0,0674	0,0683

Megjegyzés: Probit becslések.

Függő változó: Regisztrált munkanélküli vagy közmunkás (1) vagy foglalkoztatott (0).

A táblázatban nem jelölt kontrollváltozók: nem, potenciális tapasztalat és négyzete, tapasztalat és tesztpontszám hiányzó értékeit jelölő kétértékű (*dummy*) változók.

Referenciakategória az iskolai végzettség esetében az általános iskola.

Zárójelben standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

Eredmények – iskolai végzettségek szerint

A 2.1.3. és a 2.1.4. táblázatban a fenti becslések utolsó, minden kontrollváltozót tartalmazó becsléseit ismételtük meg az egyes iskolai végzettségeken belül. A 2.1.3. táblázatból úgy tűnik, hogy az összefüggés a kognitív készségek és a keresetek között a felsőfokú végzettségűek esetében sokkal erősebb, mint az alacsony végzettségűek esetében, viszont a munkavállalási esélyek esetében az összefüggés pont fordított: a 2.1.4. táblázat alapján az alacsony végzettségűek középiskolás korban mért kognitív készségei erősebben függnék össze a munkanélküliség valószínűségével, mint a felsőfokú iskolát végzeteké.

A fenti eredmények alapján úgy tűnik, a jobb kognitív készségek erősen hozzájárulnak ahhoz, hogy az alacsonyabb végzettségűek elkerüljék a munkanélküliséget, de nagymértékben nem segítik a magasabb (megfigyelt) kereseteket. A felsőfokú végzettségűek esetében a jobb készségek kisebb mértékben csökkentik a munkanélküliség kockázatát, de jobban hozzájárulnak a magasabb bérek megszerzéséhez. Tekintettel arra, hogy a végzettségmegoszlás alján a keresetek szórása sokkal kisebb, mint a tetején, míg a munkanélküliségi valószínűség szórása éppen fordítva a végzettségmegoszlás tetején sokkal kisebb, az eredményeink semmiképpen sem meglepők. Ahhoz azonban, hogy értsük, milyen folyamatok vezetnek el ahhoz, hogy a középiskolás korban mért kognitív készségek összefügnék a kora felnőttkori munkaerőpiaci kimenetekkel Magyarországon, további kutatásokra van szükség.

2.1.3. táblázat: A tizedik évfolyamos tesztresultátumok összefüggése a keresetek logaritmusával, iskolai végzettség szerint

	Alacsony iskolázottságúak (általános iskola, szakiskola)	Érettségizettek	Felsőfokú végzettségűek
Matematika pontszáma	0,0192 (0,0128)	0,0370*** (0,00808)	0,0758*** (0,00996)
Szövegértés pontszáma	0,00673 (0,0123)	0,0102 (0,00801)	0,00650 (0,0112)
N	4948	14 644	8544
R ²	0,300	0,250	0,319

Megjegyzés: OLS-becslések.

Függő változó: A havi kereset logaritmus. A táblázatban nem jelölt kontrollváltozók: nem, potenciális tapasztalat és négyzete, tapasztalat és tesztpontszám hiányzó értékeit jelölő kétértékű (*dummy*) változónk, ágazat, foglalkozás és járás fix hatások.

Zárójelben standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

2.1.4. táblázat: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a munkanélküliségi valószínűségekkel iskolai végzettségek szerint, marginális hatások

	Alacsony iskolázottságúak (általános iskola, szakiskola)	Érettségizettek	Felsőfokú végzettségűek
Matematika pontszáma	-0,0319*** (0,00618)	-0,0136*** (0,00274)	-0,0160*** (0,00305)
Szövegértés pontszáma	-0,0194*** (0,00609)	-0,00201 (0,00274)	-0,00301 (0,00337)
N	5624	15 642	6615
Becsült átlagos valószínűség	0,141	0,0699	0,0385

Megjegyzés: Probit becslések.

Függő változó: Regisztrált munkanélküli vagy közmunkás (1) vagy foglalkoztatott (0). A táblázatban nem jelölt kontrollváltozók: nem, potenciális tapasztalat és négyzete, tapasztalat és tesztpontszám hiányzó értékeit jelölő kétértékű (*dummy*) változók.

Zárójelben standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

Összegzés

A kognitív készségek szintjét az oktatás minősége jól dokumentáltan befolyásolja. Emellett hatással van rá a családi környezet, a kortárs csoport, az egészségi állapot és sok egyéb tényező is. Ezek azonban kevésbé befolyásolhatók társadalompolitikai eszközökkel, míg az oktatás minőségi szintje könnyebben növelhető, ami ezáltal komoly mértékben javíthatja a népesség kognitív készségeit, és így annak munkaerőpiaci sikerességét is.

A tanulmányban, Magyarországon elsőként, megmutattuk, hogy a tizedik évfolyamon mért tanulói kognitív készségek erősen együtt járnak a fiatal felnőttkori munkaerőpiaci sikerességgel. Eredményeink szerint egy szórással jobb matematikateszt-pontszám összességében akár 8–9 százalékkal is növelheti a kereseteket, de adott foglalkoztatáson és ágazaton belül is 5 százalék körüli ez az összefüggés. A munkanélküliség valószínűségét is jelentősen csökkentheti a jobb kognitív készség: összességében egy szórással nagyobb matematikateszt-pontszám 2,7 százalékponttal csökkenti munkanélküliségi esélyt. Ennek alapján az átlagosnál lényegesen – azaz körülbelül 2 szórással – jobb készségekkel rendelkező felnőttek munkanélküliségi esélye elhanyagolható 1–2 százalékpont közötti, míg az átlagnál lényegesen rosszabb készségekkel rendelkezők munkanélküliségi esélye bőven 10 százalékpont feletti.

A kognitív készségeket és munkaerőpiaci sikerességet végzettségek szerint vizsgálva kitűnik, hogy a kognitív készségek a magasabb végzettségűek esetében a keresetekre gyakorolnak nagyobb hatást, míg az alacsony végzettségűek esetében éppen fordítva a munkanélküliségi eséllyel járnak jobban együtt. Ennek a mintázatnak az egyik oka az lehet, hogy a jobb kognitív készségek egy-

résről hozzájárulnak a munkanélküliség elkerüléséhez – ha ez, mint például az alacsony végzettségűek esetében, a közvetlen veszély –, másrészt elősegítik a magasabb béreket, például jobb foglalkozás, magasabb beosztás, magasabb bér formájában, ami különösen a magasabb végzettségűek esetében jelenik meg.

Hivatkozások

- BOWLES, S.–GINTIS, H. (1976): *Schooling in Capitalist America: Educational Reform and the Contradictions of Economic Life*. Basic Books, New York.
- FAZEKAS KÁROLY (2017): [Merre halad a kereslet? A nem kognitív készségek felértékelődése](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök*, 2016. MTA KRTK KTI, Budapest, 150–159. o.
- FINNIE, R.–MENG, R. (2001): [Cognitive Skills and the Youth Labour Market](#). *Applied Economics Letters*, Vol. 8. No. 10. 675–679. o.
- HANUSHEK, E. A. (2009): The Economic Value of Education and Cognitive Skills. Megjelent: *Sykes, G.–Schneider, B.–Plank, D. N.* (szerk.): *Handbook of Education Policy Research*. Routledge, New York, 39–56. o.
- JENCKS, C. (1979): *Who Gets Ahead? The Determinants of Success in America*. Basic Books, New York.
- LAZEAR, E. P. (2003): [Teacher incentives](#). *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 10. 179–214. o.
- RITCHIE, A. J.–BATES, T. C.–DEARY, I. J. (2015): Is education associated with improvements in general cognitive ability, or in specific skills? *Developmental Psychology*, Vol. 51. No. 5. 573–582. o.
- SEBŐK ANNA (2019): A KRTK Adatbank Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa. *Közgazdasági Szemle*, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o.

2.2. A KÖZÉPFOKÚ ISKOLATÍPUS HATÁSA A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEKRE

HERMANN ZOLTÁN

A nemzetközi és a magyarországi szakirodalomban is régóta vitatott kérdés az iskolatípusok hatása a tanulói teljesítményekre és a tanulók közötti egyenlőtlenségekre. Egyes elemzések szerint az akadémiai jellegű iskolatípusok növelik a tanulói teljesítményeket (például *Guyon és szerzőtársai*, 2010, *Pop-Eleches–Urquiola*, 2013, *Horn*, 2013), míg mások nem találtak kimutatható iskolatípus-hatást (például *Malamud–Pop-Eleches*, 2010, *Dustmann és szerzőtársai*, 2012), illetve az iskolatípusok közötti különbségeket döntően a felvételi szelekciónak tulajdonítják (*Manning–Pischke*, 2006).

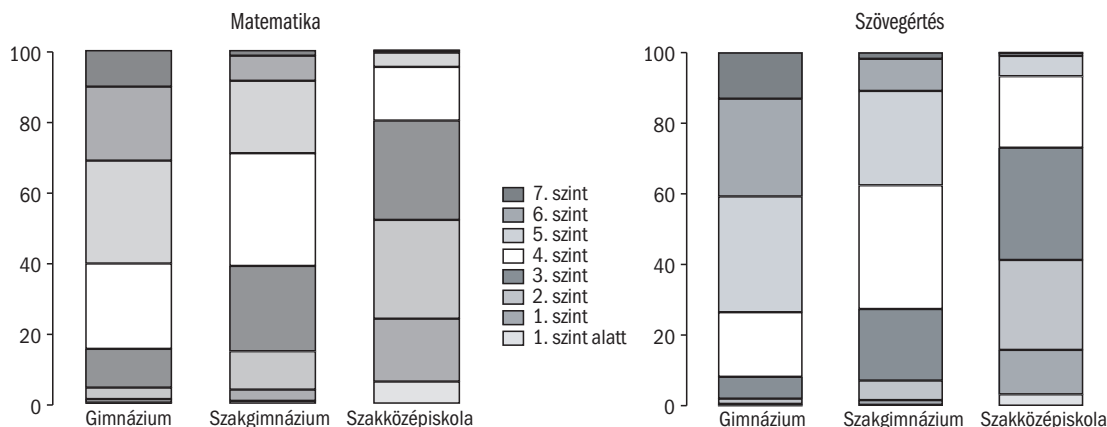
Az alábbiakban az Országos kompetenciamérés (OKM) adatai alapján mutatjuk be az iskolatípusok közötti különbségeket Magyarországon. A kompetenciamérés 6., 8. és 10. évfolyamon méri a diákok matematika- és szövegértés-készségeit, az SNI diákokat és a hiányzókat leszámítva teljes körűen, az évek és az évfolyamok között összehasonlítható skálán. Az elemzés (az 1. ábra kivételével) egyetlen kohorszra, a 2014-ben nyolcadikos diákokra vonatkozik. A minta a két mérés (8. és 10., illetve 6. és 8. évfolyam) között ismétlés nélkül továbbhaladókat és egyszer évet ismétlőket tartalmazza, a két évfolyamot több mint három év alatt elvégzők nem szerepelnek az elemzésben.

Az 2.2.1. ábra a 10-es eredmények iskolatípusok közötti különbségeit mutatja be 2017-ben (a képességszintekre vonatkozóan lásd *Balázsi és szerzőtársai*, 2014). A különbségek hatalmasak. Matematikából a szakközépiskolások egynegyede kiugróan gyenge készségekkel rendelkezik, elemi feladatokkal is nagyon nehezen boldogul (7-es skálán 1-es alatt és 1-es képességszint), a diákok fele nagyon gyengén (legfeljebb 2-es szint), négyötödük gyengén (legfeljebb 3-as szint) teljesít. Ezzel szemben a gimnazisták 60százaléka viszonylag jó (legalább 5-ös szint), egyharmaduk pedig nagyon jó (6-os és 7-es szint) teljesítményt nyújt a teszten, gyenge teszteredmény csak elvétve fordul elő. A szakgimnáziumokban a diákok többsége közepes körüli eredményt ér el.

A 2.2.2. ábra azt mutatja be, hogy hogyan alakulnak a tizedikes tesztpontszámok a nyolcadik osztályban hasonló eredményt elérő diákok esetében iskolatípusonként. Jól látható, hogy a nyolcadik osztályban jobban teljesítő diákok a tizedik osztályban is arányosan magasabb pontszámot értek el mindhárom iskolatípusban. Ugyanakkor adott nyolcadikos teszteredmény mellett az érettségít adó középiskolában tanulók tizedikben jobban teljesítenek, mint a szakközépiskolában tanulók. Például a matematikából nyolcadikban 1400 pontot elérő szakközépiskolás diákok átlagos teszteredménye tizedikben is 1400 pont körül van, míg a hasonló gimnazista vagy szakgimnazista diákok közel 1500

pontot érnek el. Ez a körülbelül 100 pontnyi különbség felszórásnyi hátrányt jelent (a tesztpontszámok szórása a nyolcadik évfolyamon 200 pont). Más megközelítésben a 100 pont valamivel kisebb különbséget jelent, mint ami két szomszédos képességszint átlagos diákjai között van (a képességszintek hozzávetőlegesen 140 pontnyi széles sávokat jelölnek). Az ábra alapján úgy tűnik, hogy a gimnáziumok és szakgimnáziumok eredményességében is van némi különbség az előbbieik javára, de ez sokkal kisebb mértékű, mint a szakközepiskolák hátránya.

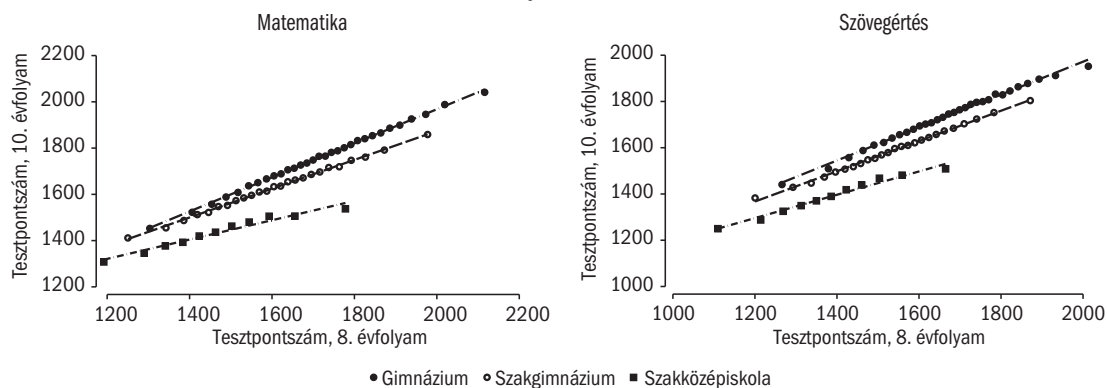
2.2.1. ábra: A tizedikes diákok teljesítményszintek közötti megoszlása programtípus szerint,^a 2017 (százalék)

^a Súlyozatlan részarányok.

Forrás: Saját számítás az OKM 2017. évi adatai alapján.

2.2.2. ábra: A tizedikes tesztpontszámok a nyolcadikos tesztpontszámok függvényében programtípus szerint, 2014-ben nyolcadikos diákok

Megjegyzés: Az ábra pontjai a diákok körülbelül 1000 fős csoportjaira számított súlyozatlan átlagokat jelölnek.

Forrás: Saját számítás az OKM 2014–2017-es adatai alapján.

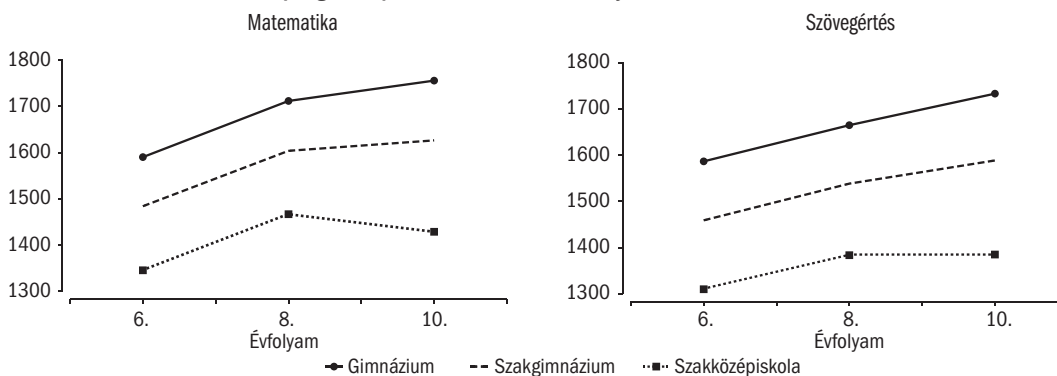
Ezek a különbségek persze nem írhatók a középfokú oktatás számlájára: döntő részben az általános iskolában alakulnak ki, és a középiskolai felvételi szelekció

hatását tükrözik. A kérdés az, hogy a szelekciós hatáson túl van-e számottevő különbség az iskolatípusok eredményességében?

A 2.2.2. ábrán látható különbségek alapján úgy tűnik, hogy a középfokú iskolatípusok eltérő mértékben járulnak hozzá az alapkészségek fejlődéséhez. Ezek az eltérések is fakadhatnak azonban a diákok közötti különbségekből, hiszen az egyes iskolatípusokban tanulók nem csak a korábbi tanulmányi eredményükben térhetnek el. Elképzelhető, hogy a szakközépiskolában továbbtanulók nehezebben tanulnak, és lassabban fejlődnek, illetve kevésbé motiváltak vagy szorgalmasak.

A 2.2.3. ábra alapján közvetett következtetéseket vonhatunk le ezen tényezők hatására vonatkozóan. Az ábra a három iskolatípusban továbbtanuló diákok átlagpontszámait mutatja be a 6., 8. és 10. évfolyamon. A középiskola első két évében, nyolcadik és tizedik között, a gimnazisták és szakgimnazisták teszteredménye összességében nő, míg a szakközépiskolások szövegértésből ugyanolyan, matematikából pedig átlagosan gyengébb eredményt érnek el tizedikben, mint nyolcadikban. Ami igazán érdekes, az az, hogy a hatodik és nyolcadik évfolyam közötti növekedés hasonló mértékű a három csoportban. A későbbi szakközépiskolások ugyan gyengébb eredményt értek hatodikban és nyolcadikban is, mint az érettségire adó képzésben továbbtanulók, de ebben a két évben az átlagos tesztpontszámuk ugyanolyan mértékben nőtt. Ez arra utal, hogy ebben a csoportban sem lehetetlen az alapkészségek fejlesztése.

2.2.3. ábra: Az átlagos tesztpontszámok alakulása a hatodik és tizedik évfolyam között programtípus szerint, 2014-ben nyolcadikos diákok

Megjegyzés: Súlyozatlan átlagok.

Forrás: Saját számítás az OKM 2014–2017-es adatai alapján.

A 2.2.1. táblázat becslései pontosabban számszerűsítik az iskolatípus hatását. Ezekben a regressziós modellekben a tizedikes tesztpontszámok a függő változók. Az (1) és (3) oszlop becsléseiben kontrollváltozóként a korábbi tanulói teljesítmény mutatói szerepelnek (nyolcadikos és hatodikos teszteredmények mindkét kompetenciaterületen és nyolcadikos és hatodikos osztályzatok, az

utóbbiak kétértékű változóként), valamint a diákok egyéni jellemzői (nem, SNI és HHH-státus, az anya és apa iskolázottsága és a könyvek száma, mind kétértékű változóként). A kontrollváltozók hiányzó értékeit az átlagos, illetve jellemző értékekkel pótoltuk, a hiányzó értékeket önálló kétértékű változók jelölik. Az együtthatók azt mutatják, hogy e tényezők hatását kiszűrve, várhatóan hogyan teljesít egy diák tizedikben attól függően, hogy melyik iskolatípusban tanul tovább.

2.2.1. táblázat: A középfokú iskolatípus hatásának regressziós becslése a tizedikes tanulói teljesítményekre, 2014-ben nyolcadikos diákok

	Matematika		Szövegértés	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Gimnázium	18,59*** (1,434)	14,20*** (1,437)	26,65*** (1,265)	15,00*** (1,472)
Szakközépiskola	-51,28*** (2,138)	-71,09*** (2,581)	-58,87*** (1,803)	-63,94*** (2,730)
Gimnázium × nyolcadikos pontszám		0,0924*** (0,00671)		0,0696*** (0,00730)
Szakközépiskola × nyolcadikos pontszám		-0,108*** (0,0107)		-0,0524*** (0,0116)
Megfigyelések száma	67 115	67 115	67 171	67 135
Iskolák száma	2 518	2 518	2 518	2 518
R ²	0,702	0,706	0,729	0,703

Megjegyzés: Súlyozatlan OLS-becslések.

Az iskolatípus referenciakategóriája: szakgimnázium.

Kontrollváltozók: nyolcadikos és hatodikos teszteredmények mindkét kompetencia-területen, nyolcadikos és hatodikos osztályzatok kategóriái, nem, SNI és HHH-státus, az anya és apa iskolázottsága kategóriái, a könyvek száma kategóriái és a kontrollváltozók hiányzó értékeit jelölő kétértékű változók.

Zárójelben a középfokú iskolákra klaszterezett standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás az OKM 2014–2017-es adatai alapján.

Az eredmények azt mutatják, hogy egy szakközépiskolában továbbtanuló diák átlagosan matematikából 50, szövegértésből 60 ponttal marad el egy hozzá hasonló, általános iskolában ugyanolyan teljesítményű szakgimnazistától. Egy gimnazista előnye 20–25 pontnyi. A tesztpontszámok szórása 200 pont körül van, a becslések szerint tehát a szakközépiskolások hátránya egynegyed, a gimnazisták előnye egytized szórássegénnyel nő.

A 2.2.1. táblázat (2) és (4) oszlopaiban a becsléseket az iskolatípus és az adott kompetencia területen mért nyolcadikos tesztpontszám interakciós változóival egészítettük ki. Az interakciós változók együtthatói azt jelzik, hogy az iskolatípus hatása nem független az általános iskolai teljesítménytől: minél jobb teszteredményt ért el egy diák nyolcadikban, várhatóan annál nagyobb előnyt jelent számára a gimnáziumi továbbtanulás a szakgimnáziumhoz mérten, illetve annál nagyobb hátránnyal jár a szakközépiskolai továbbtanulás.

Ezek az eredmények egybevágóan a 2.2.2. ábrán látható mintázattal, amely balról jobbra haladva a tizedikes pontszámokban egyre nagyobb iskolatípusok közötti különbségeket mutat.

A 2.2.2. táblázat becslései egy másik megközelítésben mutatják be ezeket az összefüggéseket. Ezek a modellek azt illusztrálják, hogy az iskolatípus hogyan függ össze az alacsony, illetve a magas teljesítményszint valószínűségével tizedik osztályban, kiszűrve a megfigyelhető egyéni jellemzők hatását. Mivel a teljes mintában és az átlagos diákok körében is az alacsony teljesítményszintek ritkábban fordulnak elő, mint a jó eredmények, alacsony teljesítményként itt az alsó három teljesítményszintet és az 1. szint alatt teljesítőket vettük figyelembe, magas teljesítményként pedig a 6. és 7. szintet. A kontrollváltozók ugyanazok, mint a korábbi becslések esetében.

2.2.2. táblázat: A közép fokú iskolatípus hatásának regressziós becslése az alacsony és a magas tanulói teljesítmények elérésének valószínűségére, 2014-ben nyolcadikos diákok, marginális hatások

	Matematika		Szövegértés	
	teljesítményszint			
	közepesen alacsony	magas	közepesen alacsony	magas
	(0–3.)	(6–7.)	(0–3.)	(6–7.)
	(1)	(2)	(3)	(4)
Gimnázium	–0,0451*** (0,00572)	0,0130*** (0,00143)	–0,0432*** (0,00365)	0,0409*** (0,00278)
Szakközépiskola	0,142*** (0,00901)	–0,0159*** (0,00258)	0,116*** (0,00620)	–0,0512*** (0,00474)
Megfigyelések száma	67 115	67 115	67 171	67 171
Iskolák száma	2 518	0,5259	2 518	2 518
Pszedo R^2	0,4497	0,4841	0,4851	0,5114
P átlag	0,3518	0,1797	0,2629	0,2447

Megjegyzés: Súlyozatlan OLS-becslések.

Az iskolatípus referenciakategóriája: szakgimnázium.

Kontrollváltozók: nyolcadikos és hatodikos teszteredmények mindkét kompetencia-területen, nyolcadikos és hatodikos osztályzatok kategóriái, nem, SNI és HHH-státus, az anya és apa iskolázottsága kategóriái, a könyvek száma kategóriái és a kontrollváltozók hiányzó értékeit jelölő kétértékű változók.

Zárójelben a közép fokú iskolákra klaszterezett standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás az OKM 2014–2017-es adatai alapján.

Matematikából a diákok 35 százaléka ért el alacsony teljesítményszintet a tizedikes teszten, szövegértésből ez az arány 26 százalék. Az (1) és (3) oszlop becslési eredményei azt mutatják, hogy ha egy átlagos jellemzőjű diák szakközépiskolában tanul tovább szakgimnázium helyett, akkor az alacsony teljesítményének valószínűsége jelentős mértékben – matematikából 14,2, szövegértésből 11,6 százalékponttal – nő. Ezzel szemben gimnáziumi továbbtanulás esetén 4,5, illetve. 4,3 százalékponttal csökken ez a valószínűség. A magas

teljesítményszintet tekintve fordított a helyzet [(2) és (4) oszlop]. Matematikából a magas szinten teljesítők részaránya 18 százalék, a szövegértés terén 24 százalék. A gimnázium a szakgimnáziumhoz képest 1,3, illetve 4,1 százalékponttal növeli a magas teljesítményszint elérésének valószínűségét tizedik osztályban az átlagos jellemzőjű diákok esetében, míg a szakközépiskola 1,6, illetve 5,1 százalékponttal alacsonyabb valószínűséggel jár együtt.

Fontos megjegyezni, hogy a fenti becslési eredmények nem teljesen tisztán az iskolatípus hatását mutatják, mivel nem zárhatjuk ki például, hogy a szakközépiskolákban a diákok kevésbé veszik komolyan a tesztek kitöltését, és ez valamelyest növeli az iskolatípus becsült hatását a tényleges hatáshoz mérten. Ugyanakkor azok a korábbi becslési eredmények, amelyek az adott iskolatípusba „éppen felvett” és „éppen elutasított” diákok adatait összehasonlítva kiszűrték az olyan nem megfigyelt jellemzők hatását is, mint például a diákok motivációja és aspirációi, valamivel kisebb, de lényegében nagyon hasonló eredményeket mutatnak (Hermann, 2013).

Összességében a becslési eredmények azt mutatják, hogy a három iskolatípusban továbbtanuló diákok között az általános iskola végére kialakult óriási különbségek tovább nőnek a középiskola első két évében. Ez a növekedés jelentős mértékű, különösen a szakközépiskolások és az érettségit adó képzésben tanulók között.

Hivatkozások

- BALÁZSI ILDIKÓ–BALKÁNYI PÉTER–OSTORICS LÁSZLÓ–PALINCÁS ILDIKÓ–RÁBAINÉ SZABÓ ANNAMÁRIA–SZEPESI ILDIKÓ–SZIPŐCSNÉ KROLOPP JUDIT–VADÁSZ CSABA (2014) Az Országos kompetenciamérés tartalmi keretei. Szövegértés, matematika, háttérkérdőívek. Oktatási Hivatal, Budapest.
- DUSTMANN, C.–PUHANI, P. A.–SCHÖNBERG, U. (2012): The Long-term Effects of School Quality on Labor Market Outcomes and Educational Attainment. CReAM Discussion Paper, No 08/12.
- GUYON, N.–MAURIN, E.–MCNALLY, S. (2010): [The effect of tracking students by ability into different schools. A natural experiment](#). Fondazione Eni Enrico Mattei, Nota di Lavoro, No. 152.
- HERMANN ZOLTÁN (2013): [Are you on the right track? The effect of educational tracks on student achievement in upper-secondary education in Hungary](#). BWP, No. 16.
- HORN DÁNIEL (2013): Diverging Performances: the detrimental effects of early selection on equality of opportunity in Hungary. Research in Social Stratification and Mobility, Vol 32. 25–43. o.
- MALAMUD, O.–POP-ELECHES, C. (2010): General Education versus Vocational Training: Evidence from an Economy in Transition. Review of Economics and Statistics, Vol. 92. No. 1. 43–60. o.
- MANNING, A.–PISCHKE, J.-S. (2006): Comprehensive versus Selective Schooling in England and Wales: What Do We Know? IZA Discussion Paper, No. 2072.
- POP-ELECHES, C.–URQUIOLA, M. (2013): Going to a Better School: Effects and Behavioral Responses, American Economic Review, Vol. 103. No. 4. 1289–1324. o.

2.3. JELENTKEZÉS ÉS FELVÉTEL A KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSBA

HERMANN ZOLTÁN & VARGA JÚLIA

A középfokú továbbtanulás alapvető hatással van a tanulók későbbi tanulási életpályájára, ezen keresztül pedig későbbi munkaerőpiaci életútjára, sikerességére (lásd például *Kézdi és szerzőtársai*, 2008; Horn, 2014, *Makó–Bárdits*, 2014, *Hajdú és szerzőtársai*, 2015). Az elmúlt években komoly változások történtek a középfokú szakképző iskolák képzési idejében és tartalmában,¹ ami – a munkaerőpiaci környezet változásaival együtt – hatással lehetett a tanulók továbbtanulási szándékaira és lehetőségeire. Ebben az alfejezetben azt mutatjuk be, hogy hogyan változott 2005 és 2017 között az egyes középfokú iskolatípusokba a jelentkezők és felvettek aránya, valamint hogy a szakképzést nyújtó iskolákban hogyan változott a jelentkezők és felvettek aránya szakmacsoportok szerint.

Az elemzés a Középiskolai Felvételi Információs Rendszer (KIFIR) 2005 és 2017 közötti adataira épül. Ez az adatbázis az általános iskola elvégzése után (illetve a kisgimnáziumok esetében negyedik és hatodik évfolyamon) a középfokú oktatásba jelentkező diákok jelentkezési és felvételi adatait tartalmazza.

A középiskolák az általános iskolai és felvételi eredmények alapján rangsorolják a jelentkezőket. Ezt és a jelentkezési rangsorokat figyelembe véve, egy központi felvételi algoritmus adja meg, hogy melyik tanuló melyik iskolába nyer felvételt. A diákok egy kisebb része ebben a felvételi folyamatban egyetlen iskolába sem kerül be, mert csak olyan iskolákba jelentkezett, amelyik vagy egyértelműen elutasította, vagy a férőhelyeket magasabban rangsorolt jelentkezőkkel töltötte fel. Ezek a diákok később egyénileg keresik meg azt az iskolát, ahol a tanulmányaikat folytathatják, ennek a folyamatnak az eredményét azonban az adatbázis nem tartalmazza. Az elemzés során azt feltételeztük, hogy ezek a diákok a jelentkezési listájukon előforduló legalacsonyabb presztízsű iskolatípusban tanulnak tovább, ugyanakkor a szakmacsoportokra vonatkozó elemzésben ez a csoport nem szerepel. Az arányuk 2005 és 2017 között 8-ról 3 százalékra csökkent.

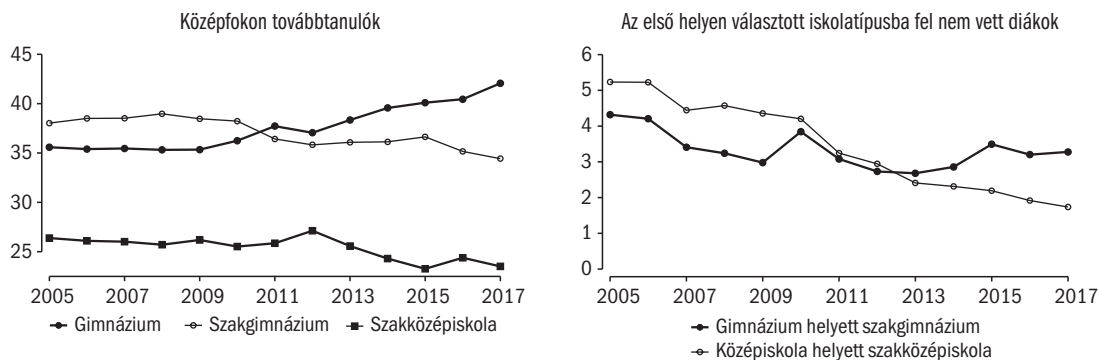
Az elemzés során az adott tanévben középfokon továbbtanuló diákok létszámához viszonyított arányokat közlünk. Ez az összes nyolcadikos jelentkező (feltételezve, hogy a felvételi folyamat első körében fel nem vett diákok is továbbtanulnak) és a kisgimnáziumba felvett diákok létszámának összege. A kisgimnáziumba jelentkező, de fel nem vett diákokat nem vettük figyelembe, mivel ők nyolcadik után tanulnak majd tovább.

A 2.3.1. ábra a középfokon továbbtanulók iskolatípusok szerinti arányváltozásait mutatja (bal oldali ábra), valamint azt, hogy mekkora volt azoknak

¹ A számos változás közül érdemes kiemelni, hogy a mai nevén szakközépiskolában (2016-ig szakiskola volt) 2013 óta már csak hároméves a képzési idő, a korábbi négy-öt év helyett. 2016-tól a szakgimnáziumokban (2016-ig szakközépiskola volt a nevük) jelentősen nőtt a szakképzési tartalom, valamint a szakmai gyakorlat aránya, és csökkent az általánosan képző tárgyak tanítási ideje. Az állami fenntartású szakképző intézmények először, 2015-ben átkerültek a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz, amely szakképzési centrumokba szervezte az intézményeket. 2018-ban a középfokú szakképző intézmények irányítása az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz került.

a tanulóknak az aránya, akiket nem vettek fel abba az iskolatípusba, ahol első helyen jelentkeztek, és hogy milyen iskolatípusba kerültek be az első helyen történt választásuk szerinti iskolatípus helyett (jobb oldali ábra). 2012 után a szakközépiskolai jelentkezések aránya a 2005 és 2011 között megfigyelt stagnálás után csökkenni kezdett, 2017-re már a diákok egynegyede sem szeretett volna ebbe az iskolatípusba kerülni. A gimnáziumi jelentkezések aránya 2009 és 2011 között, majd 2012 után folyamatosan nőtt, a diákok legnagyobb arányban ebben az iskolatípusban kívánnak továbbtanulni. A szakgimnáziumokat egyre kevésbé tartják vonzónak a diákok. Mind 2016-ban, mind 2017-ben is csökkent az ide jelentkező tanulók aránya. A diákok zöme a választott iskolatípusban tud továbbtanulni (2.3.1. ábra jobb oldali része). Azok aránya, akik érettségit adó középiskola helyett csak szakközépiskolába tudtak bekerülni 5 százalékról 2 százalékra csökkent 2005 és 2017 között, míg azok aránya, akik gimnázium helyett szakgimnáziumban kényszerültek továbbtanulni 4 százalékról 2 százalékra.

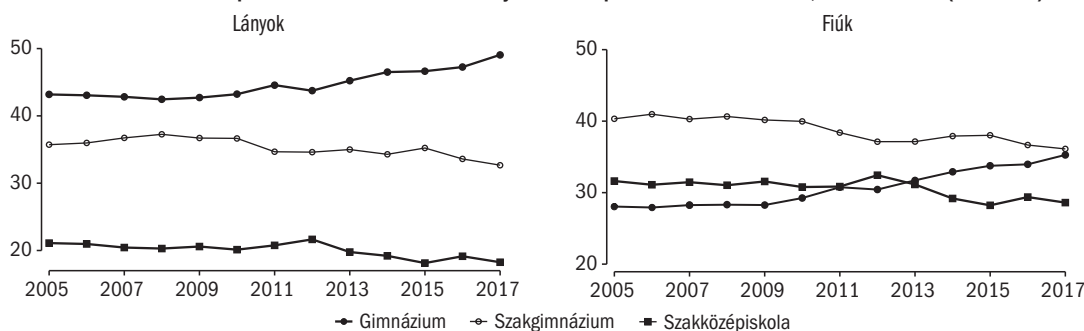
2.3.1. ábra: A középfokon továbbtanulók és az első helyen választott iskolatípusba fel nem vett diákok aránya iskolatípus szerint, 2005–2017 (százalék)

Forrás: Saját szerkesztés.

A lányok jóval nagyobb arányban tanulnak gimnáziumban, mint a fiúk, akik szakgimnáziumban és szakközépiskolában is nagyobb arányban tanulnak tovább a lányoknál. 2012 után felgyorsult a gimnáziumban továbbtanuló fiúk arányának növekedése, és komolyan átrendeződött a továbbtanuló fiúk iskolatípusok szerinti összetétele. 2017-ben már gimnáziumban és szakgimnáziumban tanultak tovább a legnagyobb arányban, a szakközépiskolai továbbtanulás aránya 30 százaléknál alá csökkent (2.3.2. ábra).

A középfokú szakképzési jelentkezéseket (szakgimnázium, szakközépiskola) 12 szakmacsoportba vontuk össze. Ezek arányváltozásait követhetjük a 2.3.1. táblázatban a két iskolatípusra külön és összevontan is. Néhány szakmacsoportban vagy *csak*, vagy *túlnyomórészt csak* az egyik iskolatípusban folyik képzés (például egészségügy, informatika, közgazdaság, ügyvitel).

2.3.2. ábra: A középfokon továbbtanulók aránya iskolatípus és nemek szerint, 2005–2017 (százalék)

Forrás: Saját szerkesztés.

2.3.1. táblázat: A szakközépiskolában és szakiskolában továbbtanulók a középfokon továbbtanulók százalékában, szakmacsoport szerint, 2007, 2017

Szakmacsoport	Szakgimnázium		Szakközépiskola		Együtt	
	2007	2017	2007	2017	2007	2017
Nem besorolt	1,0	0,0	0,3	0,0	1,3	0,0
Egészségügy	1,7	2,0	0,2	0,0	1,9	2,0
Szociális, oktatás	2,2	3,8	0,3	0,7	2,7	4,5
Gépészet	5,3	3,4	4,4	4,8	9,6	8,1
Informatika	6,1	5,7	0,6	0,3	6,7	6,0
Építőipar	1,0	0,7	2,9	1,5	3,9	2,2
Vegyipar, könnyűipar	2,3	1,2	3,0	1,8	5,4	3,0
Közgazdaság, ügyvitel	4,9	4,2	0,2	0,2	5,1	4,4
Kereskedelem	4,5	2,4	2,5	2,0	7,0	4,4
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	2,0	1,6	3,2	3,8	5,2	5,4
Egyéb szolgáltatás, közszolgáltatási	1,1	4,2	1,2	0,3	2,3	4,5
Közlekedés	1,8	1,6	0,5	0,8	2,3	2,3
Nem OKJ-szelmák	0,0	0,0	0,01	0,0	0,01	0,0
Vendéglátás-idegenforgalom	3,1	3,0	3,8	6,3	6,9	9,3

Forrás: Saját szerkesztés.

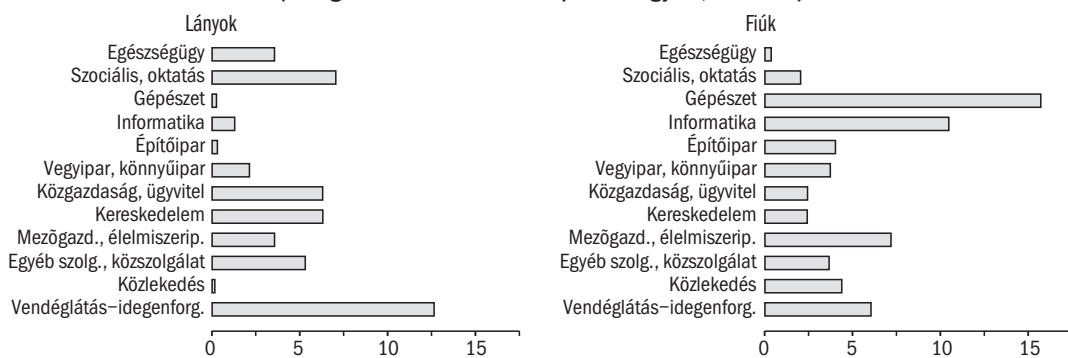
A részvételi arányok csökkentek a gépészet-elektrotechnika-elektronika szakmacsoportban, az építőipari, a vegyipari, könnyűipari és a kereskedelmi szakmacsoportban. Nőtték a szociális, szolgáltatás, oktatás, művészet, a vendéglátás, idegenforgalom és az egyéb szolgáltatás, közszolgáltatási szakmacsoportokban.

A változások egyes szakmacsoportokban a programtípusok közötti átrendeződés mellett mentek vége. Így a gépészet, elektrotechnika, elektronika szakmacsoportban az érettségit adó képzés szorult vissza, hasonlóan a kereskedelem szakmacsoportéhoz. Más szakmacsoportokban, így például a szociális szolgáltatás, oktatás, művészet szakmacsoportban az érettségit adó képzés aránya növekedett.

Össességében a szakgimnáziumokban a műszaki szakmacsoportokban továbbtanulók aránya csökkent, a kereskedelmi és gazdasági szolgáltatási szakmacsoportok aránya nőtt. A szakközépiskolákban is csökkent a műszaki szakmacsoportok részesedése, miközben nőtt a humán szolgáltatási területen továbbtanulók aránya.

Nemek szerint is jelentős különbségek vannak az egyes szakmacsoportokban továbbtanulók arányában, ezt mutatja be a 2.3.3. ábra. Míg a lányok zöme a kereskedelem és a szolgáltatások területén tanul tovább, a fiúk többsége ipari és informatikai szakmát választ (bővebben lásd *Csillag és szerzőtársai*, 2018).

2.3.3. ábra: A továbbtanulók megoszlása szakmacsoportok szerint nemenként, 2017
(szakgimnázium és szakközépiskola együtt, százalék)

Forrás: Saját szerkesztés.

Hivatkozások

- CSILLAG MÁRTON–GRESKOVICS BORI–MOLNÁR TAMÁS (2018): [Lányok a magyar középfokú szakképzésben](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör 2017, MTA KRTK KTI, Budapest, 110–113. o.
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA (2015): [Az érettségi védelmében](#). Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek. BWP, 2015/1. MTA KRTK KTI és Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest.
- HORN DÁNIEL (2014): [A tanoncképzés rövid távú munkaerőpiaci hatásai](#). Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP – 2014/2. MTA KRTK KTI és Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest.
- KÉZDI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA (2008): [Az érettségit nem adó szakmunkásképzés válságtünetei](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): Munkaerőpiaci tükör 2008. MTA Közgazdaságtudományi Intézet–Országos Foglalkoztatási Alapítvány, Budapest, 87–136. o.
- MAKÓ ÁGNES–BÁRDITS ANNA (2014): [A pályakezdő szakmunkások munkaerőpiaci helyzete – 2014](#). MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet, Budapest.

2.4. A 2013. ÉVI SZAKKÉPZÉSI REFORM HATÁSA A TANULÓK KOMPETENCIÁIRA

HERMANN ZOLTÁN, HORN DÁNIEL & TORDAI DÁNIEL

Bevezetés

2013 őszén a magyar szakképzés egy újabb reformjára került sor, amelynek egyik legfontosabb célja a szakképzés gyakorlatorientáltabbá tétele volt az érettségit nem adó képzésben. Ez a változás együtt járt az elméleti órák számának csökkentésével, különösen az első két évfolyamon.

Az átalakításokat megalapozó 2011-ben elfogadott törvény¹ 2013 szeptemberétől lépett életbe. A korábbi négy- vagy ötéves érettségit nem adó szakképzési programokat hároméves duális képzések váltották fel, aminek a keretében a tanulók már az első évtől, a szakképzés elejétől kaptak gyakorlati képzést is, illetve lehetővé vált, hogy már kilencedik évfolyamtól tanulószerveződést kössön velük egy képző vállalat.² Ennek következtében megnőtt a szakmai gyakorlati képzéssel töltött idő. Ugyanakkor jelentősen csökkent mind a szakmai, mind az általános elméleti képzés, és ezen belül is jelentősen csökkentek a közismereti tárgyak óraszámai (*Bükki és szerzőtársai*, 2014).

A reformot követő években ennek a képzési típusnak az elnevezése is megváltozott, a korábbi szakiskolai megnevezést a szakközépiskola váltotta fel, míg az érettségit adó szakképzési programok (a korábbi szakközépiskolák) a szakgimnázium nevet kapták. Az alábbiakban az iskolatípusoknak ezeket a jelenleg érvényes megnevezéseit használjuk.

A 2013. évi reform előtti négyéves képzés során is csak az első két évben voltak jelen közismereti tárgyak, azonban az első két évben mind a matematika, mind a magyar nyelv és irodalom heti három órával szerepelt a tantervben, illetve helyet kapott az idegen nyelv és a természetismeret is. A 2013. évi reform után magyar nyelv és irodalomra és matematikára is csak heti két-két óra jutott a kilencedik évfolyamon, a tizedikben már csak egy-egy óra, a tizenegyedik évfolyamon pedig ezek a tantárgyak nem szerepelnek a tantervben.³ Tehát a reform utáni kilencedik évfolyamon a tanulóknak heti egy-egy, a tizedik évfolyamon pedig két-két órával kevesebb magyar, illetve matematika órájuk volt, mint 2013 előtt.

A szakiskolai reform elsődleges, a nyilvánosság számára leginkább kommunikált célja az volt, hogy a leendő szakmunkások valós munkakörnyezetben szerezzenek gyakorlatot, így könnyebben lépjenek be a képzésük után a munkaerőpiacra. Az átalakítás tervezése során a német duális szakképzés volt a példa, ahol szintén minimális közismereti óraszám a jellemző, és a hangsúly a gyakorlati képzésen van, amelyet sok esetben vállalatok végeznek (*Dogossy*, 2016). Fontos azonban megemlíteni, hogy míg a német szakmunkás tanulók összességében legalább 7155, de bizonyos tartományokban akár 7950 közismereti óra után kezdik meg a tanulmányaikat, addig Magyarországon ez a szám csak

1 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről.

2 A 2013. évi reform nem volt előzmény nélküli, a 2010-ben az iskolák egy részében, az iskola és a fenntartó döntése alapján bevezetett hároméves úgynevezett előrehozott szakképzési program hasonló szerkezetű képzést nyújtott (*Tárki-Tudok*, 2012, *Bükki és szerzőtársai*, 2012).

3 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről; 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 8. melléklete.

5742 óra (*Hajdu és szerzőtársai*, 2015). Vagyis egy szakképzésben részt vevő magyar tanuló valójában két-három évvel kevesebbet tölt közismereti tárgyak tanulásával, mint a német társai. A reform további céljai között szerepelt, hogy a képzési szerkezet jobban igazodjon a gazdaság igényeihez, átláthatóbb és költséghatékonyabb legyen a működés, továbbá cél volt a hátrányos helyzetű fiatalok képzésben tartása és felzárkóztatása is (*NMH*, 2014, 5. o.). A fiatalok képzésben tartása ugyanakkor nehezebbé vált azáltal, hogy a kormány a kilencedik évfolyamot 2012. szeptember elseje után kezdő diákok tankötelezettségi korhatárát leszállította 18 évről 16 évre.⁴

A szakirodalom szerint fontos különbségeket okozhat, ha a közoktatásban végzettek szakmaspecifikus képességeit az általános képességek rovására javítják. Bár a szakképzésben végzettek általában gyorsabban találnak képzettségüknek megfelelő állást a munkaerőpiacon (*Level és szerzőtársai*, 2014, *Ryan*, 2001, *van der Velden–Wolbers*, 2003), ez az előny az évek során átfordul az általános képzésben végzettek (azaz érettségizettek) javára (*Hanushek és szerzőtársai*, 2017) Az általános képességek hiánya hosszabb távon ahhoz vezethet, hogy a végzettek nem képesek alkalmazkodni a változó munkaerőpiaci környezethez, és így könnyebben munkanélkülivé válhatnak, illetve alacsonyabb bérért tudnak csak dolgozni. Ugyanakkor a középfokú szakképző programok időtartamának kiterjesztése nem feltétlenül jár kimutatható munkaerőpiaci hozammal fiatal korban sem (*Oosterbeek–Webbink*, 2007, *Hall* 2016).

Ebben az alfejezetben a 2013. évi reformnak a matematikai és szövegértési kompetenciákra gyakorolt hatását vizsgáljuk a reform előtti és a reform utáni kohorszoknak teszteredmény változásait összehasonlítva a nyolcadik és tizedik évfolyam között. A szövegértési és matematikai kompetenciák az általános készségek fontos elemei, vagyis a csökkenésük azt jelentheti – a szakirodalom nyomán –, hogy hosszabb távon az adott diákok munkaerőpiaci sikeresége is csökkenhet.

Elemzés

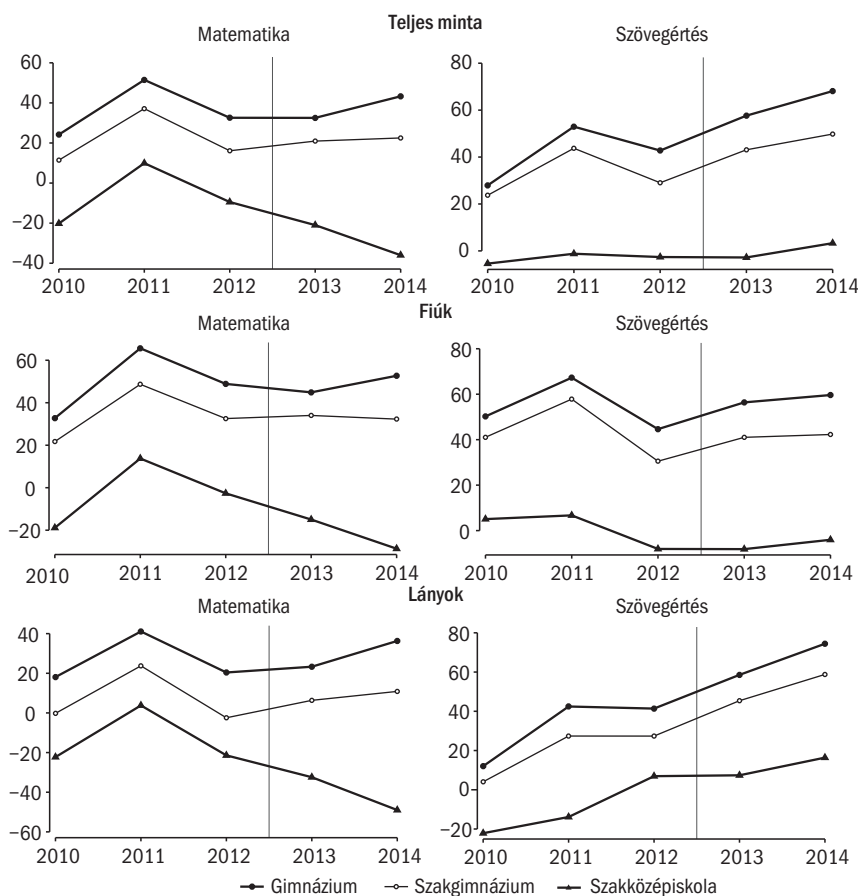
Az elemzéshez az Országos kompetenciamérés (OKM) 2010 és 2017 közötti nyolcadik és tizedik évfolyamos adatait használtuk fel. 2010-től kezdve azonos skálán kerültek mérésre a pontszámok, így a tesztek lehetővé teszik az különböző évek pontszámainak összehasonlítását egymással. A reform hatását a 2010–2014. években nyolcadikos kohorszok adatain vizsgáljuk. Az átlagpontszám a teljes mintát tekintve minden évben 1600 körül alakul szövegértésből és matematikából is, a szórás pedig rendre 200 pont.

Az eredményváltozónk a matematika és szövegértés tesztpontszámainak változása a nyolcadik és a tizedik iskolaév között. Az elemzési minta azokat a diákokat tartalmazza, akik a kilencedik és a tizedik évfolyamon nem, vagy csak egyszer ismételték évet. A tizedikben évismétlő diákok esetében a korábbi tesztpontszámot vettük figyelembe. A mintából kizártuk a speciális szakiskolai programokat.

⁴ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.

A 2.4.1. ábrán a nyolcadik és a tizedik évfolyamos tesztek közötti átlagos pontszámváltozása látható matematikából, illetve szövegértésből a teljes mintán, valamint nemekre bontva. A reform bevezetése után már az első évben megnő a különbség az érettségit nem adó szakképzés és a másik két iskolatípus tanulói között. A reform hatása látványosabb a matematika tesztpontszámánál, ahol a szakközépiskolások pontszámváltozása nemcsak a szakgimnazisták és a gimnazisták pontszámváltozásához képest alacsonyabb, de ennek az iskolatípusnak a korábbi értékeihez képest is egyre kisebb. Az ábrán jól látszik, hogy a reform utáni kohorszok matematikai és szövegértési tesztpontszámai romlanak a másik két iskolatípus tanulóiéhoz képest.

2.4.1. ábra: Átlagos tesztpontszámváltozás a nyolcadik és tizedik iskolaév között iskolatípus szerint, 2010–2014

Megjegyzés: Az év a nyolcadikos teszt évét jelöli.

Forrás: Saját szerkesztés.

A reform hatását a továbbiakban különbségek különbsége módszerrel becsüljük. Az elemzés során összehasonlítjuk a szakközépiskolások (kezelt cso-

port) teljesítményének a reform előtti és a reform utáni évek közötti változását a szakközépiskolák (kontrollcsoport) teljesítményének változásával ugyanebben a két időszakban. (Lényegében azonos eredményeket kapunk, ha a gimnáziumok is szerepelnek a kontrollcsoportban.) Feltételezve, hogy a tesztpontszámokra ható egyéb tényezők – beleértve a többi oktatáspolitikai intézkedést is – a szakközépiskolák és a szakközépiskolák diákjaira hasonló hatást gyakoroltak, a becslések a reform közvetlen oksági hatását mutatják.

A függő változó a tesztpontszámváltozás, azaz a tizedikes és nyolcadikos tesztpontszám különbsége. A fő magyarázó változók a szakközépiskolák és a reform utáni időszakot jelölő kétértékű (0, illetve 1 értéket felvevő) változók és ezek interakciója. Kontrollváltozóként szerepel minden becslésben a nyolcadikos matematika és szövegértés pontszámainak első, második és harmadik hatványa, a diákok neme, SNI- és HHH-státusa, az anya és apa iskolázottsága, a könyvek száma, illetve kohorszra és általános iskolára vonatkozó fix hatások. A tesztpontszámokat leszámítva minden változó kétértékű változóként szerepel a modellben. A hiányzó értékeket a tipikus értékkel pótoltuk, és a hiányzó értékeket önálló kétértékű változók jelölik. A reform hatását a „szakközépiskola \times reform” interakciós változó együtthatója mutatja (2.4.1. táblázat).

2.4.1. táblázat: A szakiskolai reform hatása a nyolcadik és tizedik iskolaév közötti tesztpontszámváltozásra

	Teljes minta		Fiúk		Lányok	
	matematika	szövegértés	matematika	szövegértés	matematika	szövegértés
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Szakközépiskola	-19,48***	-9,823***	-15,40***	-4,094**	-23,81***	-13,28***
\times reform	(1,733)	(1,494)	(2,068)	(1,852)	(2,581)	(2,105)
Reform	14,17***	11,57***	8,638***	-4,333***	22,19***	31,78***
	(1,203)	(1,041)	(1,496)	(1,354)	(1,679)	(1,397)
Szakközépiskola	-64,97***	-73,41***	-74,53***	-81,11***	-49,82***	-62,53***
	(1,160)	(1,012)	(1,372)	(1,258)	(1,643)	(1,343)
R^2	0,362	0,308	0,337	0,321	0,415	0,320
Megfigyelések száma	199 975	200 097	112 754	112 780	87 221	87 317
Iskolák száma	25 477	25 482	19 479	19 482	17 143	17 150

Megjegyzés: Súlyozatlan OLS-becslések.

Kontrollváltozók: 8.-os teszteredmények első, második és harmadik hatványa mindkét kompetenciaterületen, nem, SNI- és HHH-státus, az anya és apa iskolázottsága kategóriái, a könyvek száma kategóriái, a nyolcadik osztályos teszt évének kategóriái, és a kontrollváltozók hiányzó értékeit jelölő kétértékű változók.

Zárójelben az iskolatípus–intézmény–telephely szinten klaszterezett standard standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás az OKM 2010–2017-es adatai alapján.

Az eredmények megerősítik az 2.4.1. ábra alapján levonható következtetéseket. A reform nyomán mindkét kompetenciaterületen csökkentek a teszteredmények, de a matematika pontszámok változására volt nagyobb hatással a reform.

A szakközépiskolások pontszámváltozása nyolcadik és tizedik évfolyam között 19,5 ponttal volt kevesebb 2013-tól a reform következtében. A fiúknál ez a változás valamivel kisebb (–15,4 pont), a lányoknál nagyobb (közel –23,8 pont). A képzés átalakításának kisebb hatása volt a szövegértési pontszámok változására, itt a teljes mintán –9,8, a fiúknál –4,1, a lányoknál –13,3 pont volt a reform hatása. Az eltérés mögött az állhat, hogy a szövegértési kompetenciákat a diákok gyakrabban használják a tanórákon kívül, mint a matematikai készségeket, s így feltehetően az utóbbiakat az iskola erősebben befolyásolja.

A becsült hatásnagyságok alapján azt mondhatjuk, hogy míg a reform előtt a szakgimnazista és szakközépiskolás diákok tizedik osztályos átlagpontszáma között matematikából hozzávetőlegesen 180, szövegértésből 200 pontnyi különbség volt, a becslési eredmények alapján a reform hatására a szakközépiskolások lemaradása matematikából több mint 10, szövegértésből 5 százalékkal nőtt.

A reform hatásának becslését torzíthatja, hogy időközben, 2012 szeptemberétől, a tankötelezettségi kor 18-ról 16 évre csökkent, és ennek hatására változhatott a diákok összetétele a tizedik évfolyamon.⁵ Leginkább az érettségít nem adó szakképzésben számíthatunk arra, hogy 16 éves kor után több lesz a lemorzsolódó. Mivel a rosszabb képességű tanulók nagyobb valószínűséggel morzsolódnak le, így ennek hatására 2012 után várhatóan relatíve jobb lesz a szakközépiskolások átlagos teljesítménye, mint előtte. Vagyis ez a hatás torzíthatja a reform hatásának becslését.

Az adatok azonban azt mutatják, hogy nem ez áll az eredmények mögött. A csökkentett korhatárt a 2012-ben a középfokú oktatásba lépő évfolyammal kezdve, felmenő rendszerben vezették be. A 2012-es nyolcadikos kohorszot tehát a 16 éves korhatár már érintette, a szakképzési reform azonban még nem. A 2.4.1. táblázat becsléseit a 2012-es és 2013-as kohorszokra szűkített mintán megismételve, lényegében változatlan eredményeket kapunk; a reform azonos korhatár mellett is csökkentette a tanulói teljesítményeket.

Következtetések

Összességében elmondható, hogy a 2013. évi szakképzési reform rontotta az érettségít nem adó szakképzésben tanulók matematikai és szövegértési készségeit, különösen matematikából, és nagyobb mértékben a lányok esetében. Bár jelen elemzésünk arra nem tud válaszolni, hogy vajon a reform javította-e ezeknek a tanulóknak a munkába állási esélyeit, azt látjuk, hogy két év szakközépiskolai képzés után a tanulók általános képességei rosszabbak a reform után, mint előtte, és hogy a hatás jelentősnek mondható. Feltevésünk az, hogy ez a romlás a lecsökkentett közismereti óraszám hatásának tulajdonítható. Ráadásul valószínű, hogy még ha inkább gyakorlatorientált képzés elő is segíti a tanulók gyors munkaerőpiaci elhelyezkedését, a romló általános képességek hosszabb távon rontani fogják a munkaerőpiaci kilátásaikat is.

⁵ A becsléseket az is torzíthatja, ha a reform hatással volt a továbbtanulási döntésekre, és ennek nyomán a szakközépiskolák, illetve szakgimnazista diákok összetétele jelentősen megváltozott. Ez azonban nem valószínű, a megfigyelt egyéni jellemzők átlagos értékei nem változtak számottevően.

Hivatkozások

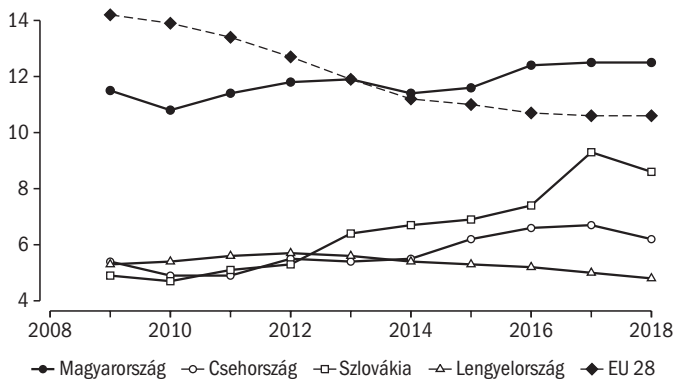
- BÜKKI ESZTER–DOMJÁN KRISZTINA–MÁRTONFI GYÖRGY–VINCZÉNÉ FEKETE LÍDIA (2012): A szakképzés Magyarországon. ReferNet országjelentés. Oktatásfejlesztő Központ–TKKI, Budapest.
- BÜKKI ESZTER–DOMJÁN KRISZTINA–MÁRTONFI GYÖRGY–VINCZÉNÉ FEKETE LÍDIA (2014): [Hungary VET in Europe – Country Report 2014](#). Hungary. Oktatásfejlesztő Központ–TKKI, Budapest.
- DOGOSY KATALIN (2016): [Életkép a Szakképzésről. „Ezer négyzetméternyi tanműhelyünk nincs rendesen kihasználva”](#). Új Pedagógiai Szemle, 66. évf. 1–2. sz. 97–100. o.
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA (2015): [Az érettségi védelmében](#). Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek. BWP, 2015/1. MTA KRTK KTI és Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest.
- HALL, C. (2016): [Does more general education reduce the risk of future unemployment?](#) Evidence from an expansion of vocational upper secondary education. *Economics of Education Review*, Vol. 52. 251–271. o.
- HANUSHEK, E. A.–SCHWERDT, G. WOESSMANN, L.–ZHANG, L. (2017): [General Education, Vocational Education, and Labor-Market Outcomes over the Life-Cycle](#). *Journal of Human Resources*. Vol. 52. No. 1. 48–87. o.
- LEVELS, M.–VAN DER VELDEN, R.–DI STASIO, V. (2014): [From School to Fitting Work: How Education-to-Job Matching of European School Leavers Is Related to Educational System Characteristics](#). *Acta Sociologica*, Vol. 57. No. 4. 341–361. o.
- NMH (2014): [A Szakképzés szabályozása. Tájékoztató a szakképzési szakértők szakképzési változásokra való felkészítéséhez](#). Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Budapest.
- OOSTERBEEK, H.–WEBBINK, D. (2007): [Wage effects of an extra year of basic vocational education](#). *Economics of Education Review*, Vol. 26. No. 4. 408–419. o.
- RYAN, P. (2001): The School-to-Work Transition: A Cross-National Perspective. *Journal of Economic Literature*, Vol. 39. No. 1. 34–92. o.
- Tárki-Tudok (2012): [Előrehozott szakképzés](#). Záró Tanulmány. Tudásmenedzsment és Oktatókutató Központ Zrt., Budapest.
- VAN DER VELDEN, R. K.–WOLBERS, M. H. J. (2003): The Integration of Young People into the Labour Market: The Role of Training Systems and Labour Market Regulation. Megjelent: *Müller, W.–Gangl, M. (szerk.): Transitions from education to work in Europe. The integration of youth into EU labour markets*. 7. fejezet, Oxford University Press, Oxford, 186–211. o.

2.5. A TANKÖTELEZETTSÉGI KORHATÁR CSÖKKENTÉSÉNEK HATÁSA A LEMORZSOLÓDÁSRA

HERMANN ZOLTÁN

A korai iskolaelhagyás foglalkoztatási és méltányossági szempontból is kiemelkedően fontos probléma, hiszen a középfokú végzettség – Magyarországon az érettségi vagy szakmunkás-bizonyítvány hiánya – nagyon rossz munkaerőpiaci lehetőségekkel jár együtt, és gyakran vezet tartós szegénységhez. Európai összehasonlításban Magyarországon a korai iskolaelhagyók aránya az átlagosnál valamivel magasabb: 2018-ban a 18–24 évesek körében 12,5 százalék, míg az EU-s átlag 10,6 százalék volt (EC, 2019, 54. o.). A lányok esetében az EU-átlagtól való 3,4 százalékpontos eltérés igazán jelentősnek számít, míg a fiúk körében csak 0,4 százalékpont a különbség. Ugyanakkor a visegrádi országok körében messze Magyarországon a legmagasabb a korai iskolaelhagyók aránya (2.5.1. ábra). Ráadásul, amíg a legtöbb európai országban 2009 és 2018 között csökkent a korai iskolaelhagyók aránya, Magyarországon 2015 után növekedett, így Magyarország távolabb került az Európai Unió által 2020-ra kitűzött és a magyar kormányzat által is elfogadott 10 százalékos cél elérésétől. Ez az alfejezet azt vizsgálja, hogy milyen szerepe lehetett ebben annak, hogy 2012-ben a tankötelezettségi korhatár 18 évről 16 évre csökkent.¹

2.5.1. ábra: A korai iskolaelhagyók arányának alakulása a 18–24 éves népességben Magyarországon, a visegrádi országokban és az EU-ban átlagosan, 2009–2018

Megjegyzés: Korai iskolaelhagyó: legfeljebb alsó középfokú (ISCED 2) végzettséggel rendelkező és nem tanuló.

Forrás: Eurostat.

A lemorzsolódás folyamatát elemezzük, de a lemorzsolódást, a korai iskolaelhagyást nem mérjük közvetlenül. Ennek oka, hogy ezt megbízhatóan csak akkor lehet mérni, amikor a diákok zömének középiskolai pályafutása lezárult, így aki nem szerzett középfokú végzettséget, az nagy eséllyel már nem is fog. Mivel Magyarországon csak 21–22 éves korban zárul le a diákok jelentős

¹ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.

részének középiskolai pályafutása (*Varga, szerk., 2018*), így ebben a megközelítésben még nem tudjuk mérni a 2012-es reform hatását. Ebben az alfejezetben azok részarányának változását vizsgáljuk, akik egy adott időpontban nem tanulnak és nincsen középfokú végzettségük. Mivel az oktatásból kilépők egy része később visszatér, folytatja a tanulmányait, illetve vannak, akiknek egy iskolaváltás során egy ideig nincsen tanulói jogviszonya, ez a mutató nem tekinthető a lemorzsolódás közvetlen mérőszámának. Így az általunk használt mutató szintje önmagában kevésbé informatív, a változása azonban megmutatja a tankötelezettségi reform hatását.

A korábbi kutatási eredmények alapján a végzettség megszerzését és a lemorzsolódás folyamatát érdemes együtt megvizsgálni, hiszen a kettő eltérő képet mutathat. Magyarországon a 2000-es évek elején a tankötelezettségi korhatár 18 évre emelését követően megnőtt a közoktatásban tanulók részaránya a 17–18 éves népességben (*Varga, szerk., 2018*), ugyanakkor a középfokú végzettséget szerzők aránya nem emelkedett a reform hatására (*Adamecz-Völgyi, 2018*). A nemzetközi szakirodalomban nem egységesek a tankötelezettségi korhatár hatására vonatkozó eredmények. Több elemzés is azt találta, hogy a korhatár emelése növelte a részvételi arányokat, de nem hatott a középfokú végzettség megszerzésére (például *Raimondi–Vergolini, 2019* Olaszországban, *Mackey–Duncan, 2013* az Egyesült Államokban), mások mindkét területen pozitív hatást találtak (például *Wenger, 2002* az Egyesült Államokban, *Cabus–De Witte, 2011* Hollandiában). Míg ezek az elemzések a tankötelezettségi korhatár emelésének hatását vizsgálják, az alábbiakban a korhatár csökkentésének hatásáról lesz szó.

Adatok és módszerek

Az elemzés a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont összekapcsolt adminisztratív adatokat tartalmazó Admin3 adatbázisára épül, ami egyéni szinten tartalmazza a 2003-as magyar népesség 50 százaléknak adatait 2017-ig (*Sebők, 2019*). Az adatbázis tartalmazza a tanulói jogviszonyra vonatkozó adatokat havi bontásban, a fiatalok esetében a legmagasabb iskolai végzettséget, és a diákok országos kompetenciamérés-beli adatait is. Az elemzési minta azokat tartalmazza, akik 2010 és 2013 között vettek részt a nyolcadik évfolyamos kompetenciamérésben. A leíró elemzésben ezt a négy iskolai kohorszt hasonlítjuk össze, az ökonometria becslésekben csak a 2011-es és 2012-es kohorszt vizsgáljuk. A 16 éves tankötelezettségi korhatár azokat érintette, akik a 2011/2012-es tanévben még nem jártak középiskolába, azaz 2012 szeptemberében kezdték meg a középiskolai tanulmányaikat, vagy ekkor még általános iskolába jártak. A 2010-ben és 2011-ben nyolcadikos tesztet írókra tehát még a 18 éves korhatár vonatkozott, a 2012-es és 2013-as évfolyamra pedig már a 16 éves. Ugyanakkor a 2013-as évfolyamot a szakképzési reform is érintette (lásd a 2.4. alfejezetet), ráadásul nem figyelhető meg elég hosszú időn keresztül az adatbázisban, ezért szerepel az ökonometria becslésekben csak két évfolyam.

Az elemzés során azt vizsgáljuk, hogy hogyan változott a közoktatásban nem tanuló (azaz iskolai jogviszonnyal nem rendelkező) és középfokú végzettséget nem szerzett diákok aránya ezekben az iskolai kohorszokban a nyolcadikos kompetenciamérésben való részvétel után egy, kettő, ..., öt évvel. Ez lényegében az általános iskola utáni iskolai pályafutást jelenti, hiszen a nyolcadikos teszt évében a diákok döntő többsége befejezi az általános iskolai tanulmányait; az évismétlők aránya 1 százalék alatti (Varga, szerk., 2018). Az elemzési minta hozzávetőlegesen évfolyamonként 43–49 ezer diákot tartalmaz, a teljes esetszám a nyolcadikos teszt időpontjában 184 542.

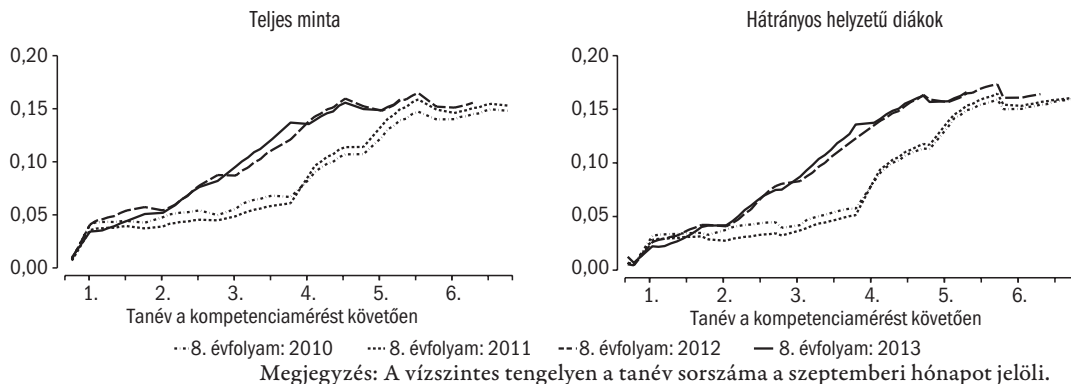
Az alábbiakban először leíró elemzés keretében mutatjuk be a nem tanuló és nem végzett diákok arányának alakulását az általános iskola befejezése után és a végzettséget szerzők arányát, majd probit modellekkel vizsgáljuk a nem tanuló és nem végzett státus, illetve a végzettség megszerzésének valószínűségét a tankötelezettségi korhatár változtatása előtt és után, kontrollálva a diákok megfigyelhető jellemzőire. Az elemzést a teljes mintára és a családi háttérrel tekintve hátrányos helyzetű diákok almintájára külön is elvégezzük,² mivel az érettségit nem adó szakközépiskolai továbbtanulás és lemorzsolódás leginkább az utóbbi csoportot érinti (lásd például Fehérvári, 2015).

A nem tanuló és nem végzett, valamint a végzett diákok arányának alakulása

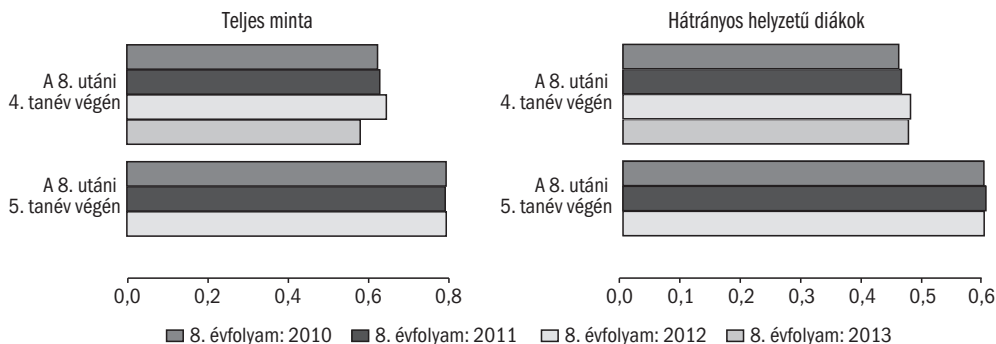
A 2.5.2. ábra az adott hónapban nem tanuló és nem végzett diákok arányának alakulását mutatja be az általános iskola befejezése utáni években, havi bontásban, két-két, a tankötelezettségi reform által érintett, illetve nem érintett általános iskolai kohorsz esetében. A kiindulópont a nyolcadikos kompetenciamérés májusi időpontja, a vízszintes tengely felirata a soron következő tanév kezdő hónapját jelzi. A bal oldali ábra a teljes mintára kiszámított arányokat mutatja be. Látható, hogy a diákok hozzávetőlegesen 4 százaléka a kompetenciamérést követő tanév szeptemberében már nem tanul, ezt követően nyílik szét a különbség a reform előtti és az érintett kohorszok között. Míg a reform előtt a harmadik tanév végéig nagyon lassan nő a nem tanuló diákok aránya, 16 éves korhatár mellett a második tanév elejétől kezdve egy gyorsabb növekedést figyelhetünk meg. A harmadik tanév végén, amikor a diákok többsége 17–18 éves, a reform után a nem tanulók aránya a reform előtti értékek közel kétszerese, a különbség 5–7 százalékpont. A negyedik és különösen az ötödik tanévre azonban a különbség csökkenni kezd, és az általános iskola befejezése után 5–6 évvel már hasonló, 15 százalék körüli a nem tanuló és nem végzett diákok aránya a reform előtti és reform utáni kohorszokban.

A jobb oldali ábra a hátrányos helyzetű diákok almintáján mutatja be ugyanazt a folyamatot. A megfigyelhető tendenciák lényegében azonosak a teljes mintán látottakkal. A nem tanulók aránya ebben a csoportban lényegesen magasabb; az ötödik tanévre már 30 százalék feletti.

² Ez az al minta azokat a tartalmazza, akikre az anya vagy az apa iskolázottsága legfeljebb nyolc általános, vagy a háztartásban lévő könyvek száma 50-nél kevesebb, vagy a diák a hivatalos besorolás szerint halmozottan hátrányos helyzetű. Az így definiált hátrányos helyzetű diákok a teljes minta 30 százalékát teszik ki.

2.5.2. ábra: A nem tanuló és nem végzettek arányának alakulása az általános iskola után

A 2.5.3. ábra azoknak az arányát mutatja a negyedik és ötödik tanév végén, akik addigra valamilyen középfokú végzettséget szereztek. Az első 16 éves korhatár alá eső évfolyam esetében a végzettek aránya a korábbi időszakhoz hasonló. A 2013-as évfolyam esetében látható némi csökkenés a negyedik tanév végén a teljes mintában, azt a kohorszot azonban már a szakképzési reform (lásd a 2.4. alfejezetben) is érintette (ebben az esetben az ötödik tanév vége már nem megfigyelhető az adatbázisban).

2.5.3. ábra: A középfokú végzettségűek aránya az általános iskola után 4 és 5 évvel

Összességében mindez arra utal, hogy a tankötelezettségi korhatár csökkentése lényegesen alacsonyabb közoktatási részvételhez vezetett, de feltehetően nem hatott jelentős mértékben a középfokú végzettség megszerzésére, illetve az iskolai pályafutás lezárultával kialakuló „végleges” korai iskolaelhagyási arányra. Más szóval úgy tűnik, hogy a reform után döntően azért nőtt a lemorzsolódás, mert ez korábban következett be, mint a reform előtti korosztályok esetében.

A 2.5.1. táblázatban probit regressziós modellekkel vizsgáljuk a 2.5.2. és 2.5.3. ábrán látható különbségeket. A táblázat minden oszlopában egy-egy időpontra vonatkozóan becsüljük meg a reform előtti utolsó és a reform utáni első kohorsz közötti különbséget a nem tanulás, illetve a középfokú vég-

zettség valószínűségében, kontrollálva az olyan megfigyelhető egyéni jellemzők hatására, mint a nem, az életkor nyolcadik végén, a családi háttér (szülők iskolázottsága, HHH státus) és a nyolcadikos tanulói teljesítmény mutatói (teszteredmények, matematikaosztályzat). A reform változó a 2012-es nyolcadikos kohorszt jelöli, a referenciakategória a 2011-es kohorsz. A nem tanulás esetében minden tanévben a harmadik hónapot vizsgáljuk, mivel a hatodik tanévben ez a legkésőbbi időpont, amikor a 2012-es kohorszt meg tudjuk figyelni, a végzettség esetében pedig a tanév utolsó hónapját.

2.5.1. táblázat: A tankötelezettségi reform hatása a nem tanuló és nem végzett státusra, illetve a középfokú végzettség megszerzésére, marginális hatások

	Nem tanul és nem végzett					Középfokon végzett	
	2. tanév	3. tanév	4. tanév	5. tanév	6. tanév	4. tanév	5. tanév
	november					végén	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Teljes minta							
Reform	0,012q*** (0,00123)	0,0313*** (0,00138)	0,0385*** (0,00174)	0,00466*** (0,00181)	0,00105 (0,00182)	0,0196*** (0,00333)	0,00512** (0,00242)
N	91 310	91 295	91 280	91 262	91 240	91 268	91 251
p-átlag	0,0503	0,0728	0,121	0,147	0,150	0,641	0,790
Hátrányos helyzetű diákok							
Reform	0,0257*** (0,00304)	0,0889*** (0,00391)	0,0930*** (0,00559)	0,0215*** (0,00635)	0,0102 (0,00643)	0,0236*** (0,00699)	0,00320 (0,00693)
N	22 114	22 109	22 110	22 103	22 096	22 106	22 101
p-átlag	0,0717	0,127	0,235	0,304	0,313	0,464	0,608

Megjegyzés: Probit becslések.

Függő változó: Az adott időpontban nem tanul és nem végzett (1–5), ill. középfokon végzett (6–7). Kontrollváltozók: Nem, életkor a nyolcadikos teszt idején, HHH-státus, szülők iskolázottsága kategóriái, nyolcadikos kompetenciamérés matematika- és szövegértésszint kategóriái, hetedik évi matematika osztályzat kategóriái és a teszteredmény, szülők iskolázottsága és osztályzat hiányzó értékeit jelölő kétértékű (*dummy*) változók.

Zárójelben a standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

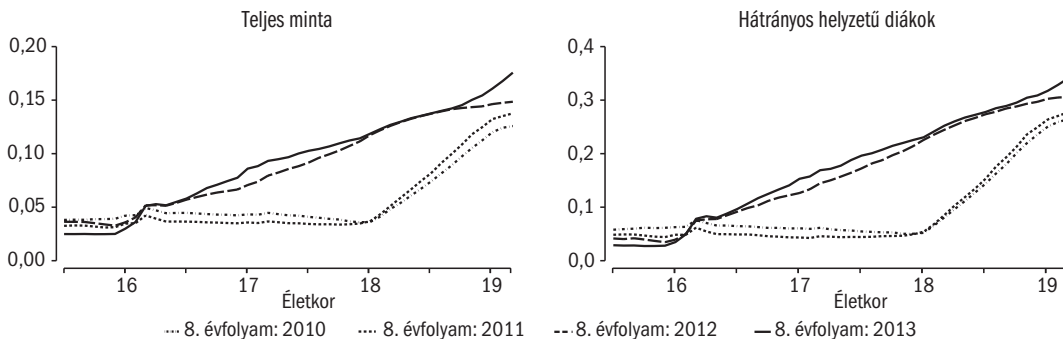
A becslési eredmények megerősítik a korábbi képet. A nem tanulók aránya a reformot követően a harmadik és a negyedik tanévben nőtt meg a legnagyobb mértékben, a teljes mintában és hátrányos helyzetű diákok esetében egyaránt, majd a hatodik tanévre eltűnt ez a különbség. A középfokú végzettséget szerzők aránya nem csökkent, sőt az egyéni jellemzők hatását kiszűrve a becslések 1–2 százalékpontos növekedést jeleznek.

A fenti elemzések során a reform előtti és utáni kohorszok adatait hasonlítottuk össze. Az eredmények jól értelmezhetők a reform hatásaként, de ez az összehasonlítás nem bizonyító erejű. Mennyiben tekinthető mindez a tankötelezettségi korhatár hatásának? Közelebb juthatunk ennek a kérdésnek a megválaszolásához, ha figyelembe vesszük, hogy az általános iskolát 2012-ben és később befejező évfolyamokban sem minden diákot érintett minden időpont-

ban a reform. Nem érintette a 16 évnél fiatalabbakat, de egyértelműen érintette a 16–17 éveseket. A reformkorosztályokat 18 éves kor fölött közvetve érintette, hiszen egy részük a reform hatására már korábban lemorzsolódott. Amennyiben a kohorszok közötti különbségek valóban a korhatárváltozás hatását mutatják, akkor ennek a 16–18 évesek esetében kell jelentkezni.

A 2.5.4. ábra életkor szerint mutatja be a nem tanuló és nem végzett diákok arányát. Jól látható, hogy a reform előtti kohorszokban 18 éves kor után kezd nőni a nem tanulók aránya, míg a reform után 16 éves korban megnő, majd folyamatosan növekszik 19 éves korig. Ekkorra a kohorszok közötti különbségek nagy része eltűnik. Mivel minden nyolcadikos kohorsz különböző életkorú diákokból áll, a 2017 végéig tartó adatbázis nem teszi lehetővé, hogy a reform utáni kohorszokat teljes egészében követni tudjuk a 19 éves koron túl. A 2.5.4. ábra adatai azonban így is lényegében hasonló képet mutatnak, mint a 2.5.2. ábra és az 2.5.1. táblázat.

2.5.4. ábra: A nem tanulók és nem végzettek arányának alakulása életkor szerint

Az, hogy a reform előtt 18 éves kor után fokozatos növekedés figyelhető meg, könnyen magyarázható azzal, hogy a tankötelezettség a tanév végéig tartott, vagyis ténylegesen a diákok valamikor a 18 és 19 éves életkor betöltése között érték el azt, a születési hónaptól függően. Ugyanakkor a reform után, amikor a korhatár már csak az életkort veszi figyelembe, és bár megfigyelhető egy törés a 16 éves kort követően, a nem tanulók aránya itt is fokozatosan nő, azaz nem arról van szó, hogy a korhatár elérésekor egy csapásra kilépnek az oktatásból.

Az 5.2.2. táblázatban az 5.2.1. táblázatbelihez hasonló regressziós modellekkel vizsgáljuk a reform előtti és utáni kohorszok közötti különbségeket a nem tanulás valószínűségében a 16 év alatti és a 16–18 éves korcsoportokban. A becslések a második tanév közepéig tartó időszakra vonatkoznak, mert csak ekkor figyelhetjük meg mindkét korcsoportot jelentős számban. A 16 év alatti diákok között a nem tanulók aránya lényegében nem nőtt a reform nyomán, míg ugyanekkor a 16–18 éves, közvetlenül érintett korcsoportban növekedett a nem tanulók aránya. Ez egybevághat azzal az értelmezéssel, hogy a két kohorsz közötti különbség a korhatárváltozás hatását mutatja.

2.5.2. táblázat: A tankötelezettségi reform hatása a nem tanuló és nem végzett státuszra két életkori csoportban, marginális hatások

	Teljes mnta			Hátrányos helyzetű diákok		
	1. tanév	2. tanév	2. tanév	1. tanév	2. tanév	2. tanév
	április	november	február	április	november	február
Reform	0,00610***	0,00189	0,00371	-0,00542	-0,00889	0,000234
× 16 év alatt	(0,0150)	(0,00253)	(0,00408)	(0,00363)	(0,00586)	(0,00920)
Reform	0,0356***	0,0186***	0,0276***	0,0516***	0,0409***	0,0628***
× 16–18 évesek	(0,00299)	(0,00160)	(0,00155)	(0,00635)	(0,00385)	(0,00389)

Megjegyzés: Probit becslések.

Függő változó: Az adott időpontban nem tanul és nem végzett.

Kontrollváltozók: Nem, korcsoport, HHH-státusz, szülők iskolázottsága kategóriái, nyolcadikos kompetenciamérés matematika- és szövegértésszint kategóriái, hetedik évi matematikaosztályzat kategóriái és a teszteredmény, szülők iskolázottsága és osztályzat hiányzó értékeit jelölő kétértékű (*dummy*) változók.

Zárójelben a standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Összegzés

Az adatok arra engednek következtetni, hogy a tankötelezettségi korhatár csökkentése növelte a nem tanuló fiatalok arányát, elsősorban a 16–18 éves korosztályban. Ez azonban, úgy tűnik, nem jár együtt a középfokú végzettséget szerzők arányának számottevő csökkenésével, mivel a reform nyomán 18 éves kor alatt döntően azok lépnek ki a közoktatásból, akik a reform bevezetése előtt is lemorzsolódtak, miután elérték a 18 éves korhatárt. Ez arra utal, hogy a magasabb tankötelezettségi korhatár *önmagában* nem elegendő a korai iskolaelhagyás csökkentéséhez; ez komplex oktatáspolitikai beavatkozást igényel, amelynek csak egyik eleme a korhatár.

Irodalom

- ADAMECZ-VÖLGYI ANNA (2018): [Increased Compulsory School Leaving Age Affects Secondary School Track Choice and Increases Dropout Rates in Vocational Training Schools](#). KRTK KTI, BWP, 2018/1.
- CABUS, S. J.–DE WITTE, K. (2011): Does school time matter? On the impact of compulsory education age on school dropout. *Economics of Education Review*, Vol. 30. No. 6. 1384–1398. o.
- EC (2019): [Education and Training Monitor 2019](#). European Commission.
- FEHÉRVÁRI ANIKÓ (2015): [Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei](#). Neveléstudomány, 2015/3. 31–47. o.
- MACKEY, P. E.–DUNCAN, T. G. (2013): [Does raising the state compulsory school attendance age achieve the intended outcomes?](#) Department of Education, Washington, DC.
- RAIMONDI, E.–VERGOLINI, L. (2019): ‘Everyone in School’: The Effects of Compulsory Schooling Age on Drop-out and Completion Rates, *European Journal of Education*, Vol. 54. No. 3. 471–490. o.
- SEBŐK ANNA (2019): A KRTK Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa. *Közgazdasági Szemle*, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o.
- VARGA JÚLIA (szerk.) (2018): [A közoktatás indikátorrendszere, 2017](#). Szerzők: Hajdu Tamás–Hermann Zoltán–Horn Dániel–Varga Júlia, MTA KRTK KTI, Budapest, február 1.
- WENGER, J. W. (2002) Does the Dropout Age Matter? How Mandatory Schooling Laws Impact High School Completion and School Choice. *Public Finance & Management*, Vol. 2. No. 4. 507–534. o.

K2.5. Mivel foglalkoznak azok a 17 évesek, akik nem járnak iskolába?

KÖLLŐ JÁNOS & SEBŐK ANNA

Mint a 2.5. alfejezetben láttuk, az iskolarendszerű oktatásban részt vevők arányának növekvő trendje 2012-ben megtört, az arány 2016-ra visszaesett a tíz évvel korábbi szintre.

Mivel foglalkoznak azok a 17 évesek, akik nem járnak iskolába? Ezt mutatja a K2.5.1. ábra két panelje. A bal oldali ábrán a munkában állók korosztályon belüli arányát látjuk, megkülönböztetve a piaci foglalkoztatást és (2000 májusától) a közmunkával együtt számított összfoglalkoztatást. Látható, hogy a foglalkoztatási szint az oktatási részvétel csökkenésével párhuzamosan valóban növekedésnek indult, nullát alig meghaladó szintről 1,5–2 százalékos, a közmunkával együtt 2–2,5 százalékos szintre emelkedett. Ez nem tudta ellensúlyozni az oktatási részvétel csökkenését: mint a jobb oldali panel mutatja, a nem tanuló és nem is dolgozó tizenhét évesek aránya a tankötelezettségi kor leszállítása előtti 3 százalékos szintről 5–6 százalékosra növekedett.¹

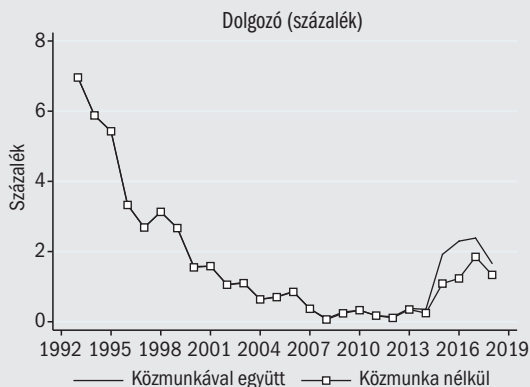
A teljesen passzív (NTND) 17 évesek aránynövekedése munkaerőpiaci szempontból aggasztó fejlemény, mert az ide tartozók munkanélküliségi kockázata nagyon magas, és felnőtt korukra is az

marad, hiszen jellemzően a későbbiekben sem tanulnak tovább.² Az öt százalék körüli átlagos NTND-arányt sem tekinthetjük elhanyagolhatónak, különösen, hogy e mögött nagy regionális különbségek húzódnak meg (lásd 6.2 alfejezet). Nemcsak az okozza a problémát, hogy az iskolába nem járó 17 évesek nem szerzik meg a szakiskolai vagy középiskolai végzettséget (ezt számosan nem szereztek meg akkor sem, amikor még 18 év volt a kötelező korhatár), hanem az úgynevezett „távoltartási hatás” is, egyszerűbben fogalmazva az, hogy a gyerekek az iskolában töltik az idejüket. Ennek a bűnelkövetést, illetve a tinédzserkori terhességet megelőző hatásáról lásd Machin és szerzőtársai (2011) illetve Adamecz–Scharle (2018) munkáit.

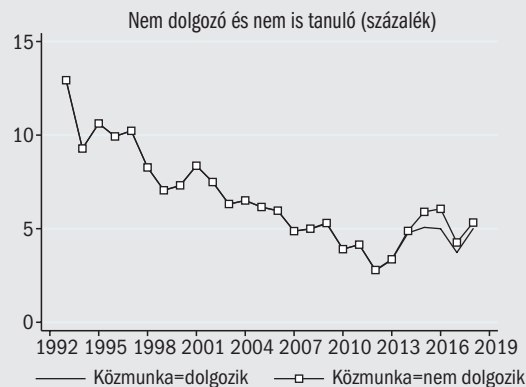
1 Az arányok nemek szerint alig különböznek.

2 Ugyancsak a munkaerő-felmérés adatai szerint a nem dolgozó és nem is tanuló tizenhét évesek kevesebb mint hat százaléka vett részt iskolarendszeren kívüli képzésben 2011–2018-ban átlagosan. (Az alacsony esetszám miatt számítottunk hosszabb időszakra vonatkozó értéket.) Ez a teljes kohorsz létszámának nagyjából 0,3 százaléka, ami nem befolyásolja érdemben az ábrán látható arányokat.

K2.5.1. ábra: A dolgozó, valamint a nem dolgozó és nem is tanuló (NDNT) 17 évesek aránya, 1992–2018

Megjegyzés: Az éves arány az első, második és negyedik negyedéves arányok számtani átlaga. A harmadik negyedévre vonatkozó adatok a nyári szünet számbavételében bekövetkezett változások miatt nem vizsgálhatók hosszú idősorban, és eleve bizonytalanok. Az adatok azokra vonatkoznak, akik a kérdéses időpontjában betöltötték a 17. életévüket (de a 18

életévüket még nem), és nem rendelkeznek általános iskoláinál magasabb végzettséggel.

Dolgozó: foglalkoztatott az ILO–OECD-konvenció szerint.

Forrás: Saját számítás, amihez a KSH munkaerő-felméréseinek az MTA KRTK Adatbankjában kezelt verzióját használtuk.

Hivatkozások

ADAMECZ-VÖLGYI ANNA-SCHARLE ÁGOTA (2018): [The Effects of Increased Compulsory School Leaving Age on the Teenage Fertility of Roma Women, a Disadvantaged Ethnic Minority](#). Budapest Working Pa-

pers on the Labour Market, BWP 2018/2.

MACHIN, S. J.-MARIE, O.-VUJIC, S. (2011): [The Crime Reducing Effect of Education](#). The Economic Journal, Vol. 121. No. 552. 463–484. o.

3. A GYAKORLATSZERZÉS CSATORNÁI

3.1. DIÁKMUNKA

GRESKOVICS BORI & SCHARLE ÁGOTA

A pályakezdő fiatalok számára általában hosszabb ideig tart, amíg megtalálják első munkahelyüket, és megkötik első munkaszerződésüket (*Pastore–Zimmermann*, 2019). Ez több tényezővel is magyarázható. Egyrészt, a pályakezdők általában kevésbé gyakorlottak az álláskeresésben, és kevesebb olyan ismerősük van, aki érdemben tudja őket segíteni a megfelelő munkahely megtalálásában, mint azoknak, akik már több éve dolgoznak. Másrészt, kevés munkatapasztalattal rendelkeznek, így a munkáltatók számára nagyobb kockázatot jelent az alkalmazásuk, különösen, ha a várható termelékenységük a (garantált) minimálbér körül vagy az alatt van. Ugyanakkor, ha sokáig nem találnak állást, az tartósan ronthatja későbbi munkapiaci lehetőségeiket is. Ezért különösen fontos felmérni azokat a munkavégzési formákat, ahol a tanulás közben vagy az iskola befejezése után munkatapasztalatot szerezhetnek. A nappalin tanuló diákok az iskola által biztosított kereteken kívül is dolgozhatnak a tanulás mellett: ebben az alfejezetben ennek elterjedtségét vizsgáljuk meg a KSH munkaerő-felmérésének adatai alapján.

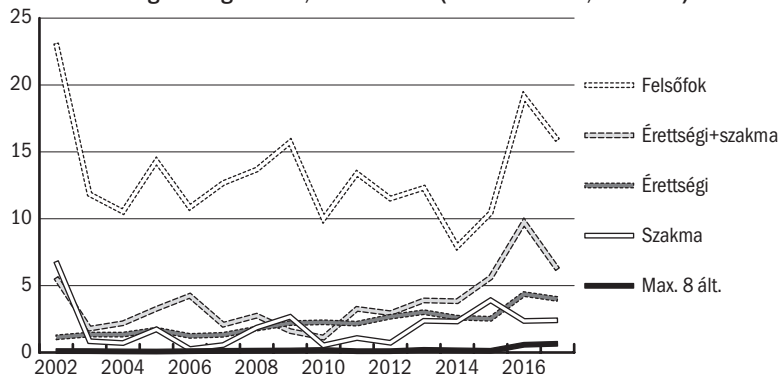
A diákmunka, mivel időt vonhat el a tanulástól, nem feltétlenül javítja a későbbi munkavállalási esélyeket. A nemzetközi szakirodalom szerint azonban a tanítási időn kívül, szünetekben, illetve kevés óraszámú vállalt munka, valamint a tanulmányokhoz kapcsolódó területen végzett munka kevésbé csökkenti a tanulási teljesítményt, és egyes becslések szerint javítja a később elhelyezkedési esélyeket (*Neyt és szerzőtársai*, 2018).

A tanulás melletti munkát vállalók aránya európai összehasonlításban hagyományosan alacsony Magyarországon (*Bajnai és szerzőtársai*, 2008, 73. o.). A 2003 és 2010 közötti időszakban a nappalin tanuló 15–29 éves népesség 1 százaléka, az ezt követő években 1,5 százaléka dolgozott, és a legutóbbi években is 3 százalék alatt maradt a tanulás mellett dolgozók aránya. A diákmunka csak azoknak a körben gyakoribb, akik már megszerezték első felsőfokú végzettségüket, de még ebben a speciális (az összes nappalin tanuló 2 százalékát kitevő) körben is csak 10–15 százalék a munkát vállalók aránya (3.1.1. ábra). Az érettségi után továbbtanulók az első diploma megszerzése előtt ritkán vállaltak munkát: ebben a körben alig 2–3 százalék a dolgozók aránya.

A tanulás melletti munkavállalás 2011 után lassú emelkedést mutat, különösen az érettségiző szakképzés után továbbtanulók körében (3.1.1. ábra). A nemek között nem találunk jelentős különbségeket a diákmunka elterjedtségében (3.1.2. ábra). Az első diploma után továbbtanuló fiatal nők 2010 előtt nagyobb arányban dolgoztak, mint a férfiak, 2010 és 2016 között azonban

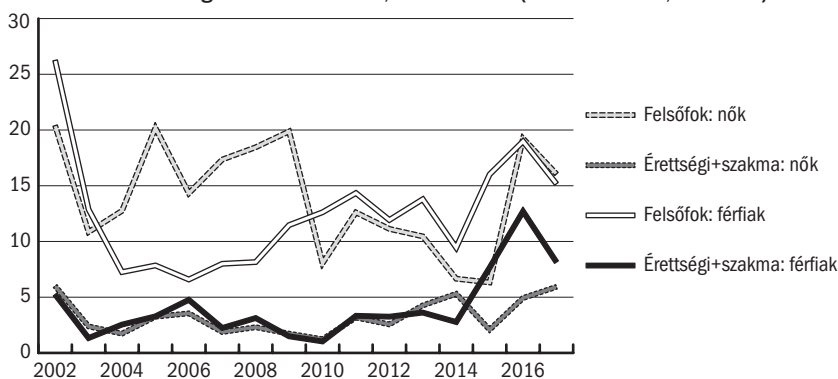
visszaesett a tanuló nők munkavállalása, míg a férfiaké nőtt, így a nemek közötti eltérés minimálisra csökkent.

3.1.1. ábra: Nappali tanulmányok mellett dolgozók aránya a már befejezett végzettség szerint, 2002–2017 (15–29 évesek, százalék)

Forrás: Saját számítás a KSH munkaerő-felmérés alapján.

3.1.2. ábra: Nappali tanulmányok mellett dolgozók aránya a befejezett iskolázottság és nemek szerint, 2002–2017 (15–29 évesek, százalék)

Forrás: Saját számítás a KSH munkaerő-felmérés alapján.

Az iskolát elhagyó fiatalok, bár kevesen rendelkeznek munkatapasztalattal, ez a tapasztalat az esetek többségében (az elmúlt 10 év átlagában 81 százalék) kapcsolódik a tanult szakmájukhoz, ami megkönnyítheti a munkába állást.¹ A KSH munkaerő-felmérése elvileg lehetővé tenné ennek részletesebb vizsgálatát, ha összevetnénk az iskola elhagyása utáni munkapiaci kimeneteket a korábban dolgozók és nem dolgozók körében. A tanulás mellett munkát vállalók alacsony aránya azonban azt is jelenti, hogy a munkaerő-felmérés mintájába egy-egy negyedévben nagyon kevés, alig 150–200 diákmunkás kerül be. Ha a dolgozó diákok körét tovább szűkítjük azokra, akik éppen befejezték az iskolát (2017-ben ez a nappalin tanulók 18 százalékát jelenti), a megfigyelések száma néhány tucatra csökken. Az alacsony elemszám miatt

¹ Geel–Backes–Gellner (2012) például a svájci diplomás pályakövető felmérés alapján azt találta, hogy csak a tanultakhoz kapcsolódó területen végzett részidős munkának van pozitív hatása a későbbi munkába állásra és bérekre.

így nem tudjuk megvizsgálni, hogy hogyan hat az iskola melletti munkavállalás a végzés utáni elhelyezkedésre.

Előfordulhat, hogy a diákmunkát a lakossági felmérések pontatlanul mérik, különösen az otthonuktól távol tanulók esetében, mivel ilyenkor a tanuló általában nincs jelen a kérdezéskor, és a kérdőívre válaszadó családtag nem biztos, hogy tud az iskola melletti munkáról, különösen, ha az alkalmi jellegű. Ez a hibaforrás ellenőrizhető, ha összevetjük a dolgozók arányát azokban az esetekben, ahol a nappalin tanuló diák maga válaszolt a kérdőívre azokéval, ahol más családtag volt a válaszadó. A magukról válaszolók körében másfél-kétszeres arányban találtunk dolgozókat, de még ezek az arányok is alacsonyak (a vizsgált években átlagosan a teljes tanulói népesség 3 százaléka), és a különbség részben abból is adódhat, hogy ebben a körben nagyobb a szülőkől már külön élő fiatalok aránya, akiknek vélhetően nagyobb szükségük van munkajövedelemre.

A 2000 és 2016 között készült, kifejezetten a 15–29 éves korosztályra szűkített nagymintás lakossági adatfelvételek szerint is alacsony a tanulás mellett dolgozók aránya, bár a felsőoktatásban tanulók körében a 2012 előtti mérések folyamatos emelkedést mutattak (Szócs, 2014).² A 2016. évi felmérés szerint az első diploma után tovább tanulók 35 százaléka, míg a középfokú végzettséggel rendelkező tanulók 13,5 százaléka dolgozott (Szanyi-F.–Susánszky, 2018). Az előbbi szám jóval nagyobb, míg az utóbbi hasonló ahhoz, amit a munkaerő-felmérés alapján számítottunk, de egyik sem éri el a más európai országokban megfigyelt mértékeket.

2 Szócs (2014) összefoglalása szerint az Ifjúság 2000-felvételben még csak 3–5 százalék, a 2008-as felvételen az egyetemisták 11 százaléka dolgozott rendszeresen a tanulás mellett.

Hivatkozások

- BAJNAI BLANKA–HÁMORI SZILVIA–KÖLLŐ JÁNOS (2008): [A magyar munkaerőpiac néhány vonása – európai tükröben](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): *Munkaerőpiaci Tükör*, 2008. MTA KRTK KTI, Budapest, 15–86. o.
- GEEL, R.–BACKES-GELLNER, U. (2012): Earning while learning. When and how student employment is beneficial. *Labour*, Vol. 26. No. 3. 313–340. o.
- NEYT, B.–OMEY, E.–VERHAEST, D.–BAERT, S. (2018), Does student work really affect educational outcomes? A review of the literature. *Journal of Economic Surveys*, Vol. 33. No. 3. 896–921. o.
- PASTORE, F.–ZIMMERMANN, K. F. (2019): [Understanding school-to-work transitions](#). *International Journal of Manpower*, Vol. 40. No. 3. 374–378. o.
- SZANYI-F. ELEONÓRA–SUSÁNSZKY PÁL (2016): Iskolapadból a munkaerőpiacra – magyar fiatalok karrierpályaszakaszainak elemzése. Megjelent: *Székelty Levente* (szerk.): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. Magyar Ifjúság Kutatás, Kutatópont Kft.–Enigma 2001 Kiadó–Médiaszolgáltató Kft., Budapest, 207–230. o.
- SZÓCS ANDOR (2014): [Aktív fiatalok a munkaerőpiacon](#). Megjelent: *Szabó Andrea* (szerk.): *Racionálisan lázadó hallgatók II. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Belvedere Meridionale – MTA TK PTI, Budapest – Szeged, 252–260. o.

3.2. A SZAKISKOLAI TANONCKÉPZÉS RÖVID TÁVÚ MUNKAERŐPIACI HATÁSAI

HORN DÁNIEL

A tanoncképzés fő célja a szakmai ismeretek elsajátítása, emellett azonban a pályakezdők munkába állását is elősegítheti. A főként nyugat-európai duális szerkezetű oktatási rendszereket vizsgáló tanulmányok többsége szerint a tanoncképzés megkönnyíti a fiatalok és különösképpen a rosszabb családi háttérű, felsőfokú oktatásba nem jelentkező fiatalok belépését a munkaerőpiacra (Breen, 2005, Müller–Shavit, 1998, Wolter–Ryan, 2011). E tanulmányok leginkább azt hangsúlyozzák, hogy azokban az országokban, ahol duális szerkezetű, azaz az iskolai elméleti oktatást vállalati gyakorlati oktatással ötvöző képzési rendszer működik, a szakképzésben részt vevő tanulók kezdeti munkanélkülisége alacsonyabb, illetve a fiatal munkavállalók magasabb minőségű munkákat végeznek, mint a nem duális szerkezetű szakképzést fenntartó országokban. Ezt annak tulajdonítják, hogy a tanoncok lényegében előbb lépnek be a munkapiacra, illetve, hogy valódi munkahelyi körülmények között jobban lehet a tanulmányi szempontból kevésbé sikeres fiatalokat a munkaerőpiac számára fontos képességekre tanítani. Közpolitikai szempontból fontos lenne megismerni, hogy a korai belépés vagy a tanulók képességének a növekedése vezet-e a megfigyelt kezdeti különbségekhez.

Ez az alfejezet Horn (2014) eredményeit foglalja össze, amely a Tárki–Education Életpálya-vizsgálat 2006–2012 közötti – még a szakképzési rendszer 2011-ben kezdődő, jelentős átalakítása előtti – adatai alapján becsülte meg a hazai tanoncképzés eredményességét.¹ A szakiskolai tanulóknak az alapozó képzést követő években kötelezően részt kellett venniük szakmai gyakorlati képzésben, amelyet az iskolában, iskolán kívül tanműhelyen vagy az iskolán kívül egy vállalatnál (egyéni vagy iskolai szervezésben) tölthettek el. E tanulmány elsődlegesen arra a kérdésre keresi a választ, hogy vajon azok a szakiskolás tanulók, akik a szakmai gyakorlati képzésüket magánvállalatoknál töltötték, rövid távon jobb munkaerőpiaci esélyekkel rendelkeznek-e, mint a hasonló jellemzőjű nem tanonc társaik, akik nem vállalatnál, hanem az iskolában végezték szakmai gyakorlatukat.

Adatok és módszertan

Az elemzés a Tárki Társadalomkutatási Intézet Életpálya-panelvizsgálatának az adatbázisát használja, amely a 2006-ban nyolcadik osztályos tanulók populációjából vett 10 022 fős mintát követte hat éven keresztül.² E diákokat az iskolai karrierjük minden évében, illetve utána még két évig – a munkaerőpiaci belépésük, illetve középfok utáni továbbtanulásuk éveiben is – megkérdezték. A válaszok tartalmazzák az utolsó tanév idején és a végzési utáni két évben tör-

¹ A vizsgált időszakban a tipikus magyar gimnázium és a szakközépiskola négy-négy éves általános képzést nyújtott, míg a szakiskola csupán kétéves általános (alapozó) képzést adott a tanulóinak, a további tipikusan két évben pedig a választott szakmára készítette fel. Ez a struktúra jelentősen változott a 2011. évi CLXXXVII. törvénnyel, amely értelmében a szakiskolai képzés három évre rövidült, és a tanulók már a kilencedik évfolyamtól kezdve kapnak szakmai felkészítést. 2016 szeptemberétől a korábbi szakiskolákat szakközépiskolákra, míg a korábbi szakközépiskolákat szakgimnáziumokra nevezték át. Jelen cikkben az adatfelvétel idején érvényes korábbi elnevezéseket használjuk.

² A minta a rosszabb képességű tanulókra felülreprezentált, amit a panelminta-vesztéssel együtt súlyozással korrigáltak, hogy a teljes populációra reprezentatív eredményt adjon.

ténő rendszeres munkavégzés havi szintű adatait, így gyakorlatilag folytonos képet kapunk a tanulók munkaerőpiaci integrációjáról. A panelvizsgálatban részt vevő összes tanulóra rendelkezésre állnak az országos kompetenciamérés 2006. évi nyolcadik osztályos szövegértés- és matematikateszt-pontszámai, és az iskolai pályafutásra és családi háttérre vonatkozó információk is. A vállalati, illetve iskolai képzési helyek elosztása közötti varianciát kihasználva, ez az alfejezet megkísérli megbecsülni a vállaltoknál töltött szakmai gyakorlat hatását a kezdeti munkaerőpiaci kimenetekre. Mivel a szakiskolákban jelentős számú olyan tanuló volt, akik az iskolában vagy az iskolai tanműhelyekben végezték el a szakmai gyakorlatukat, a hasonló tanulók összevetése lehetőséget teremt a vállalati szakmai gyakorlat (a tanonckodás) munkaerőpiaci hatásának elemzésére.

A vállalati képzési helyek elosztása a jelentkező tanulók között valószínűleg nem volt véletlenszerű: a vállalatok szelektálhattak a tanulók közt a jobb munkaerő reményében (vö. *Bertschy és szerzőtársai*, 2009). Az Életpálya-vizsgálat adatainak elemzése arra utal, hogy a tanoncképzésbe való jelentkezés csakugyan nem volt random, de sokkal inkább a helyi munkaerőpiaci jellemzőkkel függött össze, semmint a tanulók egyéni jellemzőivel.³ Ebből adódóan a következőkben bemutatott becslések valószínűleg jó közelítést adnak a tanoncképzés munkaerőpiaci hatására.

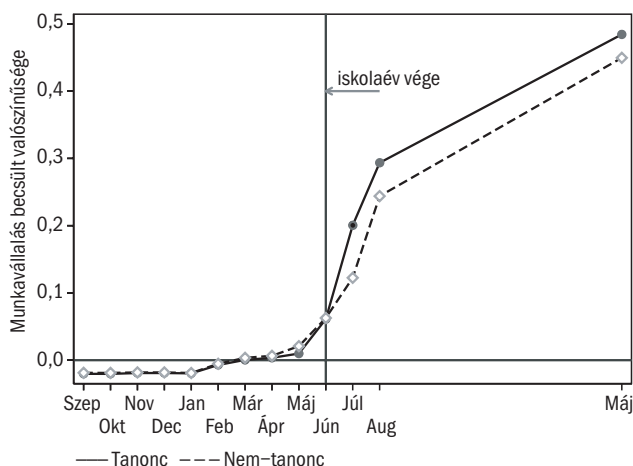
Tanoncképzés összefüggése a végzés után azonnali munkavállalással

Vizsgálódásunk során hiába alkalmaztunk számos valószínűségi modellt a tanoncképzés és a munkavállalás közötti összefüggés feltárására, statisztikailag szignifikáns különbség egyik esetben sem mutatkozott a tanonc és nem tanonc tanulók végzés után egy évvel történő munkavégzési valószínűségében. Noha volt egy minimális különbség a két csoportba tartozó tanulók között, a becsült hatásnagyság mindössze 6 százalékos szintet ért el, és statisztikailag nem volt szignifikáns. Kizárólag a munkaerőpiacra belépő (foglalkoztatott vagy munkanélküli) tanulókra vonatkozóan pedig nem csupán statisztikailag nem szignifikáns eredményt kaptunk, de a különbség közpolitikai szempontból is kevésbé volt jelentős (~3 százalék).

Ahogy az 3.2.1. ábrán látható, a júniusi iskolavégzés utáni egy évvel a munkavállalás valószínűsége a tanoncok esetében körülbelül 6 százalékkal nagyobb, mint a nem tanoncok esetében, de ez a különbség szignifikánsan nem tér el nullától. Tisztán kivehető továbbá az is, hogy közvetlenül a tanév vége után mind a tanoncok, mind a nem tanoncok munkavállalási valószínűsége jelentősen megnő. Bár a tanoncok munkavállalási valószínűsége közvetlenül a végzés után kissé nagyobb, de ez a szignifikáns különbség nagyon gyorsan, egy hónappal a végzés után már eltűnik, a fennálló differencia pedig ezután is folyamatosan csökken.

3 Hasonló módon lehet megvizsgálni az egyéni szervezésben *versus* iskolai szervezésben szerzett képzési helyek közötti szelekciót is a tanoncok között. Az eredmények azt mutatják, hogy bár néhány egyéni jellemzőnek van gyengén szignifikáns hatása, de ez eltűnik, ha figyelembe vesszük a helyi munkaerőpiac hatását (megye \times szakmacsoport fix hatások).

3.2.1. ábra: Szakiskolás tanulók várható munkavállalási valószínűsége, 2011–2012

A tanoncképzés megszerzésének formája és a vállalat mérete

A tanoncok és a nem tanoncok közötti különbségeket a képzés megszerzésének formája és a vállalat mérete szerint külön vizsgálva bepillantást nyerhetünk az összefüggések mögött rejlő mechanizmusokba is. A közepes és nagyvállalatoknál (50 fő felett) egyéni szervezésben szerzett gyakorlati helyeken végzett tanoncok közvetlenül a végzés után – júliusban és augusztusban – sokkal nagyobb valószínűséggel találnak rendszeres munkát, mint hasonló egyéni jellemzőjű társaik azonos megyén és szakmacsoporton belül. Ezt az erős és szignifikáns különbséget a nagyvállalatok esetében többféleképpen lehet magyarázni. Egyrészt elképzelhető, hogy a nagyvállalatok sokkal elkötelezettebbek a tanoncok képzése iránt, mint a kisvállalatok, hiszen rendszerint sokkal hosszabb távon gondolkoznak, és tudják, hogy termelékenységük nagymértékben függ a helyi munkaerő termelékenységi potenciáljától. Ennek, a vállalat méret szerinti eltérő képzési hatékonyságra vonatkozó feltevésnek elmentmond, hogy az iskolai szervezésben szerzett képzési helyek esetében nem láthatók ezek a különbségek. Sokkal valószínűbb, hogy adott iparágon belül nem a képzési szerkezetben, hanem csak a szelekciós mechanizmusban van eltérés. Kézenfekvő magyarázatnak tűnik, hogy a motiváltabb szakiskolás tanulók jelentkeztek inkább egyénileg a nagyvállalatokhoz,⁴ amely motiváció hatását a későbbi munkaerőpiaci kimeneteken is látjuk.

Összességében tehát az adatok inkább arra utalnak, hogy Magyarországon már nagyon rövid távon sem volt különbség a tanonc és a nem tanonc szakiskolás fiatalok munkaerőpiaci sikerességében.

⁴ Ezt támasztja alá az a megfigyelés is, hogy az egyénileg szerzett képzési helyeken végzett tanoncok közvetlenül a végzés után nagyobb valószínűséggel találnak állást, mint az iskolai szervezésű helyeken végzett tanoncok, függetlenül a vállalatmérettől.

Hivatkozások

- BERTSCHY, K.–CATTANEO, M. A.–WOLTER, S. C. (2009): [PISA and the Transition into the Labour Market](#). *Labour*, Vol. 23. 111–137. o.
- BREEN, R. (2005): Explaining Cross-National Variation in Youth Unemployment: Market and Institutional Factors. *European Sociological Review*, Vol. 21. No. 2. 125–134. o.
- HORN DÁNIEL (2014): A szakiskolai tanoncképzés rövidtávú munkaerőpiaci hatásai. *Közgazdasági Szemle*, 61. évf. 9. sz. 975–999. o.
- MÜLLER, W.–SHAVIT, Y. (1998): The Institutional Embeddedness of the Stratification Process: A Comparative Study of Qualifications and Occupations in Thirteen Countries. Megjelent: *Shavit, Y.–Müller, W.* (szerk.): *From School to Work: A Comparative Study of Educational Qualifications and Occupational Destinations*. Clarendon Press, Oxford. 1–48. o.
- WOLTER, S. C.–RYAN, P. (2011): Apprenticeship. Megjelent: *Hanushek, E. A.–Machin, S.–Woessmann, L.* (szerk.): *Handbook of the Economics of Education*. Elsevier. 3. kötet, 521–576. o.

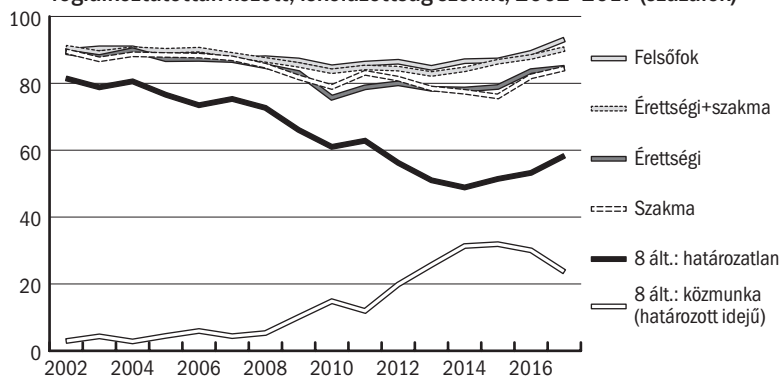
3.3. ALKALMI ÉS MÁS MUNKAFORMÁK

GRESKOVICS BORI & SCHARLE ÁGOTA

Az előző két alfejezetben vizsgált diákmunka és tanoncképzés mellett a munkáltatók számára kisebb kockázatot jelentő szerződési formák (alkalmi munka, munkaerő-kölcsönzés, határozott idejű szerződés) és a családi vállalkozások is lehetőséget adhatnak az első tapasztalatok megszerzésére. Az alkalmi vagy határozott idejű alkalmazás megkönnyíti, hogy a munkáltatók információt szerezzenek a pályakezdők teljesítményéről, a munkavállalók számára viszont hátrányos is lehet, ha emiatt nehezebben tudnak továbblépni stabilabb állásba. A nemzetközi szakirodalom szerint a munkapiaci intézményi környezettől függ, hogy a rugalmas szerződési formák ugródeszkaként vagy csapdaként működnek-e (Eichhorst, 2014). Az erősen szegmentált, duális munkapiacokon (ahol a rosszabb, bizonytalanabb munkát kínáló másodlagos munkapiacról nehezebb belépni a jobban fizetett, biztosabb álláshelyeket kínáló elsődleges piacra) a határozott idejű állások elterjedése kevésbé előnyös, sőt a bérek és a foglalkoztatási esélyek csökkenéséhez vezethet (vö. García-Pérez és szerzőtársai, 2019).

A határozott idejű szerződések aránya nemzetközi összevetésben alacsony Magyarországon: a munkaerő-felmérés adatai szerint a válság éveiben a foglalkoztatottak 7–9 százaléka dolgozott határozott idejű szerződéssel, 2014 és 2018 között 6,5 százalékra csökkent az arányuk (KSH 2019).¹ A fiatalok körében 2018-ban az átlagosnál jóval magasabb (17 százalék) volt az ilyen szerződéssel dolgozók aránya, míg 83 százalék határozatlan idejű szerződéssel dolgozott (3.3.1. ábra).

3.3.1. ábra: A határozatlan idejű szerződések aránya a 15–29 éves foglalkoztatottak között, iskolázottság szerint, 2002–2017 (százalék)

Forrás: Saját számítás a KSH munkaerő-felmérés alapján (négy negyedév átlaga).

A válság előtt és alatt a határozatlan idejű szerződések aránya minden iskolázottsági csoportban csökkent valamelyest, de ez a tendencia megállt, illetve megfordult az elmúlt néhány évben.² Az iskolázatlan fiatalok körében egyér-

1 Eichhorst (2014) négy európai országot (Lengyelország, Spanyolország, Portugália, Hollandia) említ, ahol 2012-ben 20 százalék körül vagy afölött volt a határozott idejű szerződések aránya a teljes foglalkoztatotti körben; a 10 százalék körüli magyar mutató az országok alsó harmadában helyezkedett el.

2 A határozott idejű szerződések nem elhanyagolható részét teszi ki a közfoglalkoztatás. A munkaerő-felmérés 2011 előtti hullámaiban kevésbé pontosan azonosíthatók a közmunkások, ezért a hosszú idősorban a határozatlan idejű szerződések arányát mutatjuk.

telmüen a közfoglalkoztatás bővülésével függ össze a határozott idejű szerződések növekvő aránya: ebben a körben a határozott idejű szerződések egyre növekvő hányadát közfoglalkoztatás keretében kötötték meg (3.3.1. ábra).

A határozott idejű szerződések és más, a munkáltatók számára kisebb kockázattal járó szerződési formák szerepe mégsem elhanyagolható: az iskola elhagyásának évében nagyobb arányban kötnek ilyen szerződést a fiatal munkavállalók (3.3.1. táblázat). Az első munkahelyükön elhelyezkedő fiatalok az átlagosnál 20–30 százalékponttal kisebb arányban kötöttek határozatlan idejű szerződéseket.³ A különbség az iskolázottság szintjével is összefügg: úgy tűnik, hogy a munkáltatók a válság idején (2013 előtt) a kevésbé iskolázott (legfeljebb szakmunkás vagy általános középfokú végzettséggel rendelkező) pályakezdőkkel, míg a fellendülés idején a középfokú szakképzettséggel rendelkezőkkel kötöttek inkább határozott idejű szerződéseket. A pályakezdő nők körében mindkét időszakban (és csaknem minden végzettségi csoportban szignifikánsan) nagyobb a határozott idejű szerződéssel elhelyezkedők aránya.

3.3.1. táblázat: Határozott idejű szerződések aránya a végzettség megszerzésének évében munkába állók körében (közmunka nélkül, százalék)

	2008–2012		2013–2017	
	férfiak	nők	férfiak	nők
Legfeljebb szakmunkás	33	35	37	43
Érettségi	44	42	24	44
Szakma+ érettségi	29	37	44	42
Felsőfok	20	32	18	29

Megjegyzés: A közmunkán dolgozókat a határozott idejű szerződéssel dolgozók, illetve a munkában állók közé sem számítottuk be (ez a 2008 és 2012 közötti időszakban kissé felfelé torzíthatja a határozott idejű szerződések arányát).

Forrás: Saját számítás a KSH munkaerő-felmérés alapján.

3 A kisebb arány az újonnan (de nem pályakezdőként) felvettekre is érvényes lehet, ezt nem vizsgáltuk.

4 A másodlagos (szekunder) munkaerőpiacot Huszár–Sik (2019) vizsgálta Magyarországon, eredményeik szerint jól elkülöníthető a másodlagos munkaerőpiac. Közölt számításai alapján azt nem lehet megállapítani, hogy ez lényegében a közfoglalkoztatási programot takarja, vagy túlterjed azon: becslésük szerint 2015. második negyedévében 192 ezren dolgoztak a másodlagos munkaerőpiacon, míg ugyanebben az időszakban az adminisztratív adatok szerint 207 ezer közmunkás volt.

Az alkalmi munka az első munkahelyek 1–2 százalékban fordult elő a vizsgált időszakban; a vállalkozóként vagy családi vállalkozást segítő családtagként munkába álló pályakezdők aránya is csak 2–4 százalék körül mozgott (a férfiak körében kissé magasabb, a nők körében alacsonyabb volt).

A fenti, leíró adatok alapján úgy tűnik: a rugalmas munkaformák közül leginkább a határozott idejű szerződéseknek lehet érdemi szerepe az iskola–munka átmenet elősegítésében. Ha van is szegmentáció, a továbblépést nem kínáló másodlagos munkahelyek aránya egyelőre nem éri el a kritikusnak tekintett spanyol vagy portugál szintet.⁴ Tény, hogy a határozott idejű szerződések aránya a válság után éppen a kevésbé iskolázottak körében nőtt, ez azonban nem feltétlenül az erősödő szegmentáció jele, hiszen a teljes foglalkoztatott népességben a válság óta inkább csökken a határozott idejű szerződések aránya. Az is lehetséges, hogy a munkaerőhiány súlyosbodásával, esetleg a fiatalok alkalmazását ösztönző bértámogatások kínálatának bővülésével, a munkáltatók egyre nyitottabbak arra, hogy esélyt adjanak a kockázatosabbnak vélt (például

tartós munkanélküli vagy roma) álláskeresőknél, akikkel jellemzően határozott idejű szerződést kötnek.

Hivatkozások

EICHHORST, W. (2014): [Fixed-term contracts. Are fixed-term contracts a stepping stone to a permanent job or a dead end?](#) IZA World of Labor, No. 45.

GARCÍA-PÉREZ, J. I.–MARINESCU, I.–VALL CASTELLO, J. (2019): Can Fixed-term Contracts Put Low Skilled Youth on a Better Career Path? Evidence from Spain. *The Economic Journal*, Vol. 129. No. 620. 1693–1730. o.

KSH (2019): [Munkaerő-piaci jellemzők \(2003–2018\)](#).

HUSZÁR ÁKOS–SIK ENDRE (2019): Szegmentált munkaerőpiac Magyarországon az 1970-es években és napjainkban. *Statistikai Szemle*, 97. évf. 3. sz. 288–309. o.

4. KORAI MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS KÉSŐBBI MUNKAPIACI KIMENETEK

4.1. VANNAK-E A GAZDASÁGI VÁLSÁGNAK MARADANDÓ NYOMAI?

CSILLAG MÁRTON

1 Bár a KRTK Adatbank Ad-min3 adatbázisában léteznek követéses adatok egyéni szinten, azonban ebben az iskolai végzettséget csak 2009 után lehet megállapítani, és így túlságosan rövid idősor állt volna rendelkezésünkre az elemzéshez.

2 Itt az NFSZ regisztrált munkanélküliségi rátáját használtuk éves és megyei bontásban.

3 Azokat, akik nem fejezték be az általános iskolát, kihagytuk az elemzésből.

4 Ez azzal a következménnyel jár, hogy ha a fiatalok végzésük után olyan helyekre költöznek, ahol jobbak a munkapiaci körülmények, akkor a belépéskori munkanélküliség hatásának becslése a 0 felé torzított lesz.

5 Az átlagos munkanélküliségi ráta a három csoportban különbözött: 2002–2003-ban 9,5 százalék, 2005–2006-ban 10,6 százalék, míg 2009–2010-ben 14,6 százalék volt.

6 A továbbiakban a közfoglalkoztatottakat nem tekintjük foglalkoztatottnak, mivel itt az elsődleges munkapiaci foglalkoztatásra összpontosítunk. Természetesen a nappali tagozatos hallgatókat sem szerepeltetjük a mintában.

7 Emellett szerepeltettük még kontrollváltozóként a potenciális munkapiaci tapasztalatot, az iskolai végzettséget, illetve a lakóhely kistérségét, valamint a naptári évet és a kikérdezés hónapját.

8 Fontos megjegyezni, hogy a kulcsváltozókban (a megyei munkanélküliségi rátában) jelentős szóródás van mind időben, mind területileg. Azaz a válság éveiben (2009–2012 között) átlagosan 5,5 százalékkal volt magasabb a munkanélküliségi ráta, mint 2002-ben. Ugyanakkor Borsod-Abaúj-Zemplén vagy Jász-Nagykun-Szolnok megyében átlagosan mintegy 16 százalékponttal volt magasabb a ráta, mint Budapesten.

Mi történik, ha egy fiatal egy különösen rossz munkapiacra lép ki a tanulmányai elvégzése után? Bízhatunk-e abban, hogy egy gazdasági válság elmúltával ezek a fiatalok ugyanolyan mértékben részesülnek a fellendülés gyümölcseiből, mint idősebb társaik? Vagy emberi tőkéjük eróziója miatt – mivel munka nélkül vagy „rossz munkahelyeken”, vagy tudásuknak nem megfelelő pozíciókban tengődtek – tartósan gyengébb helyzetben lesznek? Ezt a kérdést jártuk körbe hazai adatok alapján.

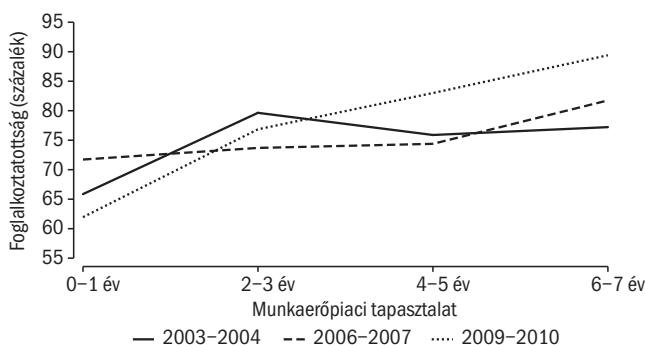
Elemzésünk során iskolai kohorszok pályáját vizsgáltuk meg.¹ Azokat a fiatal férfiakat vontuk be, akik 2001 és 2015 között léptek ki a munkaerőpiacra, és mivel 2002–2017 közötti adatokat használtunk, legfeljebb tizenöt évig követtük sorsukat. Alapvető kérdésünk a következő: ha valaki egy magas munkanélküli rátával² jellemezhető évben és/vagy megyében végezte el tanulmányait, akkor mennyivel kisebb eséllyel lesz foglalkoztatott vagy keres kevesebbet, mint egy hasonló fiatal, aki jobb évben (vagy kedvezőbb munkapiaci feltételű megyében) végzett, még évekkel a negatív munkaerőpiaci sokk után is? Az elemzéshez a 2002–2017 közötti KSH munkaerő-felmérés adatait használtuk. Mintánkban azok az 1970 és 1999 között született férfiak kerültek, akik 2001 és 2015 között fejezték be tanulmányaikat.³ Bár ebben az adatfelvételben tudjuk, hogy a válaszadó melyik évben végzett, de azt nem, hogy ekkor hol lakott, ezért feltételeztük, hogy ez megegyezett a jelenlegi lakóhelyével.⁴

4.1.1. *Ábrán* megmutatjuk, hogy a kohorszok⁵ tagjai – akik különböző években végezték el tanulmányaikat – milyen eséllyel váltak foglalkoztatottá⁶ a munkaerőpiaci tapasztalat függvényében. Az ábra alapján nyilvánvaló, hogy bár a válság éveiben a piacra lépő fiatalok foglalkoztatottsága igen alacsony volt, ugyanakkor a munkaerőpiac aktuális állapota sokkal erősebben befolyásolja a munkaerőpiaci státust, mint a piacra lépést jellemző munkanélküliségi ráta. Így például a 2003–2004-ben végzett kohorsz foglalkoztatottsága jelentősen visszaesett 2008–2010 táján (4–7 év munkatapasztalat után).

A 4.1.2. *ábrán* az első, alapvető regressziós elemzésünk eredményét mutatjuk be. Itt egyszerű lineáris regressziót használtunk, ahol a kulcsváltozó az iskolai végzés évében számított megyei munkanélküliségi ráta volt, illetve annak interakciója a (potenciális) munkapiaci tapasztalattal.⁷ Az ábrán azt illusztráljuk, hogy ha 1 százalékponttal magasabb munkanélküliségi rátájú évben (vagy megyében) hagyta el a fiatal az iskolát,⁸ akkor a munkaerőpiacon töltött

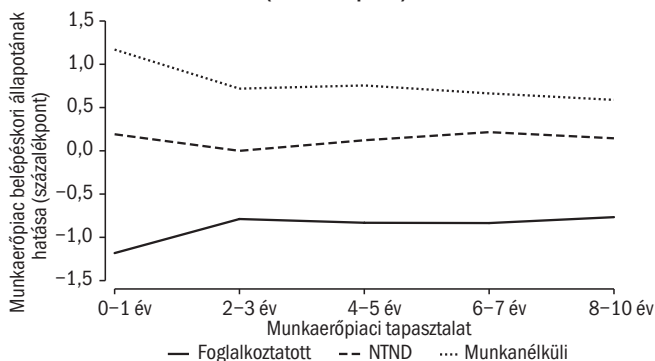
évek során mennyiben változnak a fiatal munkaerőpiaci kimenetei. Eredményeink azt mutatják, hogy a kedvezőtlen munkapiaci helyzet igen jelentősen csökkenti az újonnan belépők foglalkoztatottságát, és bár ez a kedvezőtlen hatás később mérséklődik, de nem tűnik el. Ez azt jelenti, hogy ha egy fiatal a válság éveiben lépett be a munkapiacra, amikor körülbelül 5 százalékponttal magasabb volt a munkanélküliség (mint az azt megelőző években), akkor még 6–7 évvel később is körülbelül 4 százalékponttal kisebb eséllyel dolgozott. Ehhez hasonlóan, a munkapiaci sokk durván 3 százalékponttal megnövelte a munkanélküliség kockázatát is⁹ még annak bekövetkezte után 8–10 évvel is.

4.1.1. ábra: A fiatalok foglalkoztatottsága a munkapiaci tapasztalat függvényében, az iskolai végzés három kohorszában (2003–2017 között)

Forrás: Saját számítások a munkaerő-felmérés 2003–2017 közötti adatai alapján.

4.1.2. ábra: A végzés évében tapasztalt munkanélküli ráta hatása a fiatalok munkapiaci státusára a munkaerőpiaci tapasztalat függvényében, 2002–2017 (százalékpont)

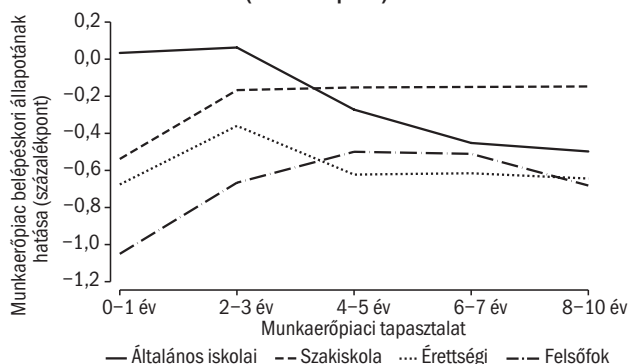
Forrás: Saját számítások a munkaerő-felmérés 2003–2017 közötti adatai alapján.

Mivel a munkaerőpiac (többek között) iskolázottság szerint szegmentált, azt is megvizsgáltuk, hogy mennyiben tér el a különböző végzettségi szintű fiatalok esetében a munkapiaci sokk tartós negatív hatása. A 4.1.3. ábra tanúsága szerint a későbbi munkavégzést, akár az életpálya egészét is befolyásoló úgy-

⁹ Ebbe az elemzésbe csak a munkaerőpiacon aktívakat vontuk be.

nevezett sebhelyhatás (*scarring effect*) inkább az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek esetében jelentkezik, míg az alacsony végzettségűek esetében valamivel kisebb a negatív hatás.¹⁰

4.1.3. ábra: A végzés évében tapasztalt munkanélküliségi ráta hatása a fiatalok foglalkoztatottságára, iskolai végzettségi csoportonként, 2002–2017 (százalékpont)

Forrás: Saját számítások a munkaerő-felmérés 2002–2017 közötti adatai alapján.

A következő lépésben a munkaerőpiaci siker másik mérőszámát, a kereseteket vizsgáltuk meg, illetve a beosztás és a vállalat minőségére is megpróbáltunk következtetéseket levonni.¹¹ Eredményeink arról tanúskodnak, hogy általánosságban elhanyagolható a rossz munkapiaci kezdés tartós hatása, ezt találjuk a 4.1.1 táblázat első oszlopában. Ugyanakkor a felsőfokú végzettségűek a válság után 4–6 évvel is durván 5 százalékkal kevesebbet kerestek, mint egy kedvező munkapiacra belépők (feltételezve, hogy 5 százalékponttal magasabb munkanélküliségi rátájú évben léptek a piacra).¹² Meglepő módon ez nem az alacsonyabb beosztásnak tudható be, vagy annak, hogy a fiatal egy alacsony bérű vállalatnál „bennragadt” volna.¹³ Annak is utána próbáltunk járni, hogy vajon „túlképzettek-e” a válság éveiben munkapiacra lépők, vagyis hogy olyan foglalkozásban dolgoznak-e, amelyekben a jellemző iskolai végzettség alacsonyabb, mint az ő végzettségük. A fenti eredményekhez hasonlóan nem találtuk jelét, hogy a fiatalok szempontjából rossz minőségű munkahelyekre szorultak volna a válság éveiben végzők.

Az eredményeink arra utalnak, hogy Magyarországon a sebhelyhatás (*scarring effect*) nem elhanyagolható, és inkább a tartósan alacsonyabb foglalkoztatottságban jelentkezik. Bérhátrányt csak a felsőfokú végzettségűek könyvelhettek el.¹⁴ Azt is meg kell jegyeznünk, hogy elképzelhető, hogy a felsőfokú végzettségűeknél jelentkező negatív hatás még nagyobb lett volna, ha a válság éveiben a munkaerőpiacra kilépő kohorszok nem lettek volna jelentősen kisebb méretűek, mint a kétezres évek eleji generációk.¹⁵ Eredményeink összecsengenek sok más európai vizsgálattal, amelyek a bérekben jelentkező hatást gyengébbnek találták, de megmutatták, hogy a rossz munkapiaci belépés-

10 A munkanélküliségi esély esetében nincs ilyen eltérés a különböző iskolai végzettségűeknél, ott csak a szakiskolai végzettségűekre gyakorolt negatív hatás kiugróan magas.

11 Ezt az NFSZ 2002–2016. évi Bértarifa-felvétele segítségével tettük. A mintaválasztás hasonlóan történt, mint a fenti elemzésnél. A függő változónk a bruttó havi reálkereset (beleértve a nem rendszeres jövedelemeket 1/12-ed részét) logaritmus volt. Az alapegyenletben szerepelt az iskolai végzettség (7 kategória), a tapasztalat kategóriái, a járás, a naptári év. Az alapegyenlet mellett bevontuk először a foglalkozást (háromjegyű FEOR-kód), majd a vállalat kilétét jelző kétértékű változókat is.

12 Ugyanakkor elképzelhető, hogy mivel a foglalkoztatottság csökkent, így felerősödött a szelekció, és ezért a bérhatásnak csak egy alsó becslését tudjuk adni.

13 Vagyis azokban a modellekben, amelyekbe bevontuk a foglalkozást és a vállalati fix hatásokat, nem változtak az eredmények.

14 Vagyis lehetséges, hogy az alacsonyabb végzettségűek esetében feltehetően a negatív munkapiaci sokk rövid távú hatása nem válik tartóssá, mivel az esetükben nincs komoly emberitőke-elértéktelenedés.

15 A felsőfokú végzettségű fiatalok karrierjének tüzetesebb vizsgálatát ezek az előzetes eredmények is indokoltá teszik (lásd a Közelkép 8. fejezetét).

ri helyzet következtében a foglalkoztatottság tartósan csökken. (Erről lásd K4.1. keretes írást.)

4.1.1. táblázat: A belépéskori munkanélküliség hatása a keresetekre

	Teljes minta	Szakiskola	Érettségi	Felsőfok
Munkanélküli ráta (belépés éve)	-0,007576** (0,003562)	-0,01099* (0,006086)	-0,006326 (0,004918)	-0,01395*** (0,004507)
Munkanélküli ráta × 2-3 év tapasztalat	0,004923* (0,002521)	0,007763 (0,005978)	0,007343* (0,004131)	0,004012 (0,003403)
Munkanélküli ráta × 4-5 év tapasztalat	0,002816 (0,002554)	0,006745 (0,005959)	0,006205 (0,004015)	0,003514 (0,003353)
Munkanélküli ráta × 6-7 év tapasztalat	0,001162 (0,002616)	0,009388 (0,005953)	0,002933 (0,004070)	0,001706 (0,003462)
Munkanélküli ráta × 8-10 év tapasztalat	6,973e-04 (0,002711)	0,009268 (0,005974)	0,005014 (0,004160)	0,001634 (0,003595)
R ²	0,469	0,295	0,228	0,252
N	204 057	46 132	65 462	76 668

Megjegyzés: A regresszióban kontrollváltozóként szerepel az iskolai végzettség, a tapasztalat kategóriái, a járás, a naptári év. Zárójelben az vállalati szinten klaszterezett standard standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítások a Bértarifa-felvétel 2002–2016 közötti adatai alapján.

K4.1. Mi a következménye annak, ha gazdasági válság idején lépnek ki a fiatalok a munkaerőpiacra? Nemzetközi kitekintés

TÓTH ENDRE

A sebzési vagy sebhelyhatás (*scarring effect*) azokat a negatív hatásokat jelöli, amelyek olyan fiatalokat érnek, akik pályájukat egy esetleges munkanélküli-periódussal indítják. A munka-gazdaságtanban két különböző kérdéskört vizsgálnak e címszó alatt. Először: azok a fiatalok, akik recesszióban hagyják el az iskolapadot, és kezdik meg karrierjüket, így magasabb pályakezdő munkanélküliségi kockázattal szembesülnek, vajon ezek a körülmények „megsebzik-e” őket. Másodszor: azok a fiatalok, akik pályakezdekőkor (tartós) munkanélküliséget tapasztalnak meg, ez az epizód hosszan tartó negatív hatással van-e a későbbi karrierjükre? A 2008-as súlyos gazdasági és pénzügyi válság tette újra aktuálissá ezt a témát, és ezeket a negatív következményeket kiküszöbölendő vezette be az 2013-ban az az Európai Unió az Ifjúsági Garancia keretrendszerét.¹

A sebhelyhatásra vonatkozó kutatások döntő többsége regressziós modellépítéssel vizsgálja a jelenség összefüggéseit, a különböző kohorszokba tartozó fiatalokat elemezve, ahol a kulcsváltozó a fiatal lakóhelyének munkaerőpiaci helyzete az iskola befejezésének pillanatában. A kutatóknak elemzésük során nemcsak az egyének közötti más eredetű különbségeket kell megfelelően kiszűrniük, de meg kell küzdeniük olyan potenciális torzító hatásokkal is, mint a munkanélküliség, valamint a végzés helye, éve és a végzést követő migráció közti endogén kapcsolattal. A potenciális torzító hatásokat jellemzően új kontrollváltozók (például: születési hely, a képzés kezdeti időpontjában mért munkanélküliség) bevonásával orvosolják a téma kutatói. Minden általunk vizsgált kutatás² arra a következtetésre jutott, hogy a magas munkanélküliséggel sújtott, recessziós gazdasági környezetben munkaerőpiacra lépő fiataloknak tartós negatív következményekkel kell szembenéznie. Az alacsonyabb jövedelem, a kevesebb ledolgozott óra, a gyengébb minőségű állás és a munkanélküliség magasabb kockázata még a pályakezdés után 7–15

év múlva is kimutatható esetükben, a szerencsésebb időpontban munkába álló társaikhoz képest (*Kahn*, 2010). Egy százalékponttal magasabb kezdeti munkanélküliségi arány esetén a jövedelemkiesés mértékét a végzés évében 6–10 százalékra teszik a diplomásokat vizsgáló kutatások, ami aztán lassan csökken, de tíz évvel később is 2–3 százalék körül van (*Kahn*, 2010, *Altonji és szerzőtársai*, 2014). Számos kutatás rámutatott, hogy a negatív hatások erőteljesebbek lehetnek a kevésbé képzett fiatalok esetében, akiknél jelentősebb a foglalkoztatottság csökkenése (*Schwandt-von Wachter*, 2018, *Cockx*, 2016), illetve a diplomások között az alacsonyabb képességűeknél (*Oreopoulos és szerzőtársai*, 2012). Úgy tűnik, a szigorúbb munkaerőpiaci szabályozás növeli a sebhelyhatás tartósságát, a merevebb munkaerőpiaci struktúrában a fiatalok „bennragadnak” a rosszul fizető, a képzettségüknek nem megfelelő állásokban (*Kawaguchi–Muraio*, 2014).

Az egyéni szintű adatokra építő vizsgálatok nemcsak a karrier elején bekövetkezett munkanélküliség hatását elemezték,³ hanem azt is, hogy milyen következménnyel jár, ha a fiatal egy olyan munkát fogad el, amelyhez túlképzett. A viszonylag rugalmatlan munkaerőpiacú európai országok adatain végzett vizsgálatok egyértelműen azt mutatták ki, hogy a végzettségnek nem megfelelő állás elfogadása csapdát jelent a fiatalok számára, mert a legtöbb fiatal karrierjére (a munkanélküliséghez hasonló) hosszan tartó negatív hatást gyakorol.⁴ A kedvezőtlen pozícióból induló fiatalok alacsonyabb felfelé történő mobilitást, lassabb bérnövekedést tapasztalnak, mint akik a végzettségüknek megfelelő állásban kezdték pályájukat.⁵ A korai munkanélküliség vagy a túlképzettség tartós negatív hatásának két fő magyarázata lehet. Az első a korai munkanélküliség negatív jelzőfunkciója, vagyis azt a munkáltatók az alacsonyabb produktivitás szignáljának tekintik, és ez komolyan befolyásolja az álláskereső megítélését (*Cockx–Pichio*, 2011). A másik lehetsé-

ges magyarázat a szakmai tudás és készségek hanyatlása a kognitív visszafejlődés következtében,

vagy azért mert az alacsony képzettségi szintű állásokban ritka az új készségek elsajátítása.

1 Ennek magyarországi megvalósításáról lásd az 5.2. alfejezetet.

2 A sebhelyhatás témájában a kutatások többsége észak-amerikai adatokon dolgozik (*Schwandt-von Wachter*, 2018, *Kahn*, 2010, *Altonji és szerzőtársai*, 2014, *Speer*, 2016, *Oreopoulos és szerzőtársai*, 2012). De számos kiváló kutatás használta európai országok adatait is (*Cutler és szerzőtársai*, 2014, *Liu és szerzőtársai*, 2016, *Cockx, Ghirelli* 2016), illetve vannak több földrészről merítő és nagyobb országcsoportokat vizsgáló kutatások is (*Kawaguchi-Murao*, 2014, *Cockx*, 2016). Az észak-amerikai adatokon nyugvó kutatások többsége kizárólag a frissen végzett diplomás fiatalokat elemzi (*Kahn*, 2010, *Altonji és szerzőtársai*, 2014, *Oreopoulos és szerzőtársai*, 2012), de akadnak olyan kutatások is, amelyek kizárólag az ala-

acsonyabb végzettségűek (*Speer*, 2015), illetve amelyek végzettségtől függetlenül minden fiatalot vizsgálnak.

3 Ennek jelentős negatív következményei lehetnek, például *Gregg-Tominey* (2005) azt találta, hogy a pályájuk elején tartós munkanélküliséget tapasztalt fiatalok még húsz évvel később is mintegy 12%-kal alacsonyabb munkajövedelemhez jutottak, mint szerencsésebb társaik.

4 Lásd például *Büchel-Mertens*, 2004, *Mendes de Oliveira és szerzőtársai*, 2000, *Baert és szerzőtársai*, 2012, *Liu és szerzőtársai*, 2016.

5 Ez ellentétben áll a korábbi amerikai eredményekkel, ahol végzettségnek nem megfelelő pozíciók elfogadása jó választás lehetett a későbbi átlagnál magasabb mobilitási lehetőségekre tekintettel (vagyis egyfajta „ugródeszka funkciót” látott el). Lásd például: *Sicherman* (1991) és *Rubb* (2003).

Hivatkozások

ALTONJI, J. G.–KAHN, L. B.–SPEER, J. D. (2016): Cashier or consultant? Entry labor market conditions, field of study, and career success. *Journal of Labor Economics*, Vol. 34. No. 1. 361–401. o.

BAERT, S.–COCKX, B.–VERHAEST, D. (2013): Overeducation at the start of the career: Stepping stone or trap? *Labour Economics*, Vol. 25. 123–140. o.

BÜCHEL, F.–MERTENS, A. (2004): Overeducation, undereducation, and the theory of career mobility. *Applied Economics*, Vol. 36. No. 8. 803–816. o.

COCKX, B. (2016): Do youths graduating in a recession incur permanent losses. *IZA World of Labor*, No. 281. 1–11. o.

COCKX, B.–GHIRELLI, C. (2016): Scars of recessions in a rigid labor market. *Labour Economics*, Vol. 41. 162–176. o.

COCKX, B.–PICCHIO, M. (2011): Scarring Effects of Remaining Unemployed for Long-Term Unemployed School-Leavers., *IZA Discussion Papers*, No. 5937.

CUTLER, D.–WEI HUANG, M.–LLERAS-MUNEY, A. (2015): When does education matter? The protective effect of education for cohorts graduating in bad times. *Social Science & Medicine*, Vol. 127. 63–73. o.

GREGG P.–TOMINEY E. (2005): The Wage Scar from Male Youth Unemployment. *Labour Economics*, Vol. 12. No. 4. 487–509. o.

Kahn, L. B. (2010): The long-term labor market consequences of graduating from college in a bad economy. *Labour Economics*, Vol. 17. No. 2. 303–316. o.

KAWAGUCHI, D.–MURAO, T. (2014): Labor market institutions and long-term effects of youth unemploy-

ment. *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 46. No. 2. 95–116. o.

LIU, K.–SALVANES, K. G.–SØRENSEN, E. (2016): Good skills in bad times: Cyclical skill mismatch and the long-term effects of graduating in a recession. *European Economic Review*, Vol. 84. 3–17. o.

MENDES DE OLIVEIRA, M.–SANTOS, M. C.–KIKER, B. F. (2000): The role of human capital and technological change in overeducation. *Economics of Education Review*, Vol. 19. No. 2. 199–206. o.

OREOPOULOS, P.–VON WACHTER, T.–HEISZ, A. (2012): The short- and long-term career effects of graduating in a recession. *American Economic Journal: Applied Economics*, Vol. 4. No. 1. 1–29. o.

RUBB, S. (2003): Overeducation: a short or long run phenomenon for individuals? *Economics of Education Review*, Vol. 22. No. 4. 389–394. o.

SCHWANDT, H.–VON WACHTER, T. (2018): [Unlucky Cohorts: Estimating the Long-Term Effects of Entering the Labor Market in a Recession in Large Cross-Sectional Data Sets.](#)

SICHERMAN, N. (1991): Overeducation in the Labor Market. *Journal of Labor Economics*, Vol. 9. No. 2. 101–122. o.

SICHERMAN, N.–GALOR, O. (1990): A Theory of Career Mobility. *Journal of Political Economy*, Vol. 98. No. 1. 169–192. o.

SPEER, J. D. (2016): Wages, hours, and the school-to-work transition. The consequences of leaving school in a recession for less-educated men. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, Vol. 16. No. 1. 97–124. o.

4.2. MUNKANÉLKÜLISÉG A PÁLYAKEZDŐK KÖRÉBEN

CSILLAG MÁRTON

Ha egy fiatal munkapiaci pályája kezdetén tartósan nem talál (megfelelő) munkát, az jelentősen befolyásolhatja a további előmenetelét. Ez betudható annak, hogy a) az emberi tőkéje – éppen abban az időszakban, amikor társai a szakma alapjait a gyakorlatban is elsajátítják – nem fejlődik; vagy annak, hogy b) a munkáltatók szemében negatív jelzésnek hat munkanélküliségének ténye (vagy az, hogy egy olyan munkakörben kezdett dolgozni, amelyben túlképzett volt). Ezt a kérdést Magyarországon – elsősorban mivel egyéni szintű követéses felvételek nem álltak rendelkezésre – kevesen vizsgálták, kivéve a fiatal diplomások helyzetét (lásd például *Galasi–Varga*, 2001 *Varga*, 2013, valamint 7.3. alfejezet jelen Közelképben). Mi ebben az alfejezetben röviden azt mutatjuk be, hogy ha egy fiatal az érettségi megszerzését követő két évben számottevő időt tölt el regisztrált álláskeresőként (vagy közmunkásként), akkor milyen a munkaerőpiaci helyzete öt évvel az érettségi után, azokhoz a társaihoz képest, akik „simán” kezdték pályájukat.

Az elemzésünk során a KRTK Adatbankjának kapcsolt államigazgatási paneladatbázisára építünk (bővebben lásd *Sebők*, 2019). Egy specifikus csoportot vizsgálunk meg: azokat a fiatal férfiakat,¹ akik 2011–2012-ben érettségiztek, és nem tanultak tovább felsőfokon.² Az adatbázisnak nemcsak az az előnye, hogy viszonylag pontosan lehet a fiatalok munkaerőpiaci pályáját megfigyelni, de kognitív készségeiket mérő adatokkal is rendelkezünk,³ ezért remélhetjük, hogy a nem megfigyelhető tulajdonságokból adódó torzítás viszonylag csekély lehet. A kulcsinformáció, amelyre elemzésünket építjük az az, hogy az érettségi megszerzését követő két naptári évben a fiatalok hány hónapig voltak regisztrált álláskereső (vagy közmunkások).

A 4.2.1. táblázatban néhány háttértulajdonságot mutatunk be: a szövegértési és a matematikai tesztpontszámot, valamint a járási munkanélküliségi rátát. A regisztrált álláskereső vagy közmunka hossza alapján hat csoportba soroltuk a fiatalokat, megkülönböztetve azokat, akik közfoglalkoztatottak (is) voltak.

A 4.2.1. táblázatból először is kiderül, hogy a vizsgált a kohorszból a fiatalok nagyjából 85 százaléka az, akik legfeljebb rövid ideig voltak munkanélküliek, ugyanakkor 5 százaléuk közfoglalkoztatott (is) volt a munkapiacra lépését követő két évben. Emellett egyértelmű, hogy akik tartós munkanélküliek voltak, számottevően alacsonyabb kognitív készségekkel rendelkeztek.⁴ Az is kitűnik, hogy a munkanélküliség hosszát erősen befolyásolja a helyi munkaerőpiac: a tartósan álláskereső fiatalok a nem munkanélküliekhez képest olyan járásban éltek, ahol több mint másfélszeres volt a munkanélküliség. A táblázatnak az is fontos tanulsága, hogy akik közfoglalkoztatottak (is) voltak, minden tekintetben különösen hátrányos helyzetből érkeztek.⁵

1 A nők munkapiaci helyzetével ebben a rövid írásban azért nem foglalkozunk, mert az a gyermekvállalás modellezését is megköveteli.

2 Pontosabban a mintában azok szerepeltek, akik 1990 és 1994 között születtek, és nem hiányzott a tizedikes kompetencia-teszt eredményük; és akik az érettségit követő két naptári évben kevesebb mint egy évig jártak nappali tagozatos oktatásba.

3 A tizedikes olvasási és matematikai tesztpontszámokat használtuk.

4 Ez különösen a képességeloszlás alján nyilvánvaló, azon fiatalok körében, akik tartós munkanélküliek és közfoglalkoztatottak voltak, közel háromszor akkora a gyenge vagy nagyon gyenge képességekkel rendelkezők aránya, mint azok között, akik nem voltak munkanélküliek. (Szövegértés: 14,3 százalék szemben 5,5 százalékkal; matematika: 21 százalék szemben 7,6 százalékkal.)

5 Megjegyezzük, hogy azok, akik az érettségit követő két évben folytatják tanulmányaikat (bár felsőoktatásban nem végeztek 2019-ig), magasabb kognitív készségekkel rendelkeznek. Ebben a rövid munkában nem foglalkozunk azzal, hogy a munkapiac aktuális állapota is hatással lehet a tanulmányok folytatására.

4.2.1. táblázat: A fiatal férfiak jellemzői az érettségit követő két naptári évben regisztrált álláskeresőként és közfoglalkoztatottként eltöltött idő alapján képzett kategóriáinként

Regisztrált álláskereső és közfoglalkoztatás hossza	Arány (százalék)	Szövegértés átlagpontszáma	Matematika	Munkanélküliségi ráta (százalék)
Nem volt	59,4	1608	1664	6,69
1-6 hónap	25,2	1582	1639	8,24
7-12 hónap, nincs közfoglalkoztatás	5,9	1578	1632	9,03
7-12 hónap, van közfoglalkoztatás	3,2	1561	1605	10,34
13-24 hónap, nincs közfoglalkoztatás	3,7	1556	1603	10,35
13-24 hónap, van közfoglalkoztatás	2,6	1529	1568	11,95

Minta: Azok a fiatal férfiak, akik 2011–2012-ben érettségiztek, és nem tanultak tovább felsőoktatásban.

Megjegyzés: Az érettségit követő két naptári év adata, regisztrált álláskereső vagy közfoglalkoztatás együttes hossza, megkülönböztetve azokat, akiknek volt közfoglalkoztatási időszakuk.

Forrás: Saját számítás a KRTK Adatbank kapcsolt adminisztratív adatbázisai alapján.

A 4.2.2. táblázatban több regressziós elemzés eredményeit foglaltuk össze, amelyekben azt mértük, milyen volt a fiatal munkaerőpiaci helyzete az érettségit követő ötödik naptári évben, annak függvényében, hogy hány hónapot töltött regisztrált álláskeresőként (vagy közmunkásként).⁶ Először arra voltunk kíváncsiak, hogy hány hónappal többet (kevesebbet) töltöttek regisztrált munkanélküliként vagy közfoglalkoztatottként (az elsődleges munkapiacra foglalkoztatottként) azok, akiknek viszontagságos volt a munkapiacra lépésük. Másodszor azt vizsgáltuk, hogy ha egy fiatal az elsődleges munkapiacra foglalkoztatott volt, alacsonyabb (napi) bérekhez jutott-e, vagy nagyobb valószínűséggel dolgozott-e olyan foglalkozásban, amelyhez túlképzett volt,⁷ ha korábban munkanélküli/közfoglalkoztatott volt. A kulcsváltozókat a 4.2.1. táblázatban szereplő szereplő hat kategóriára bontottuk.⁸

A becslési eredmények azt mutatják, hogy a rövidebb (hat hónapot nem meghaladó) munkanélküliség nem rontja számottevően a fiatalok munkaerőpiaci kimeneteit. Különösen rosszul jártak azok, akik ennél hosszabb ideig voltak munkanélküliek, és közfoglalkoztatottak (is) voltak, míg csak enyhén romlottak a munkapiaci kimentei azoknak, akik a 7–12 hónapot regisztrált munkanélküliként töltötték (de közfoglalkoztatottként nem).

Először is: a közfoglalkoztatásban való részvétel egyértelműen előre jelzi a későbbi munkanélküliségben (vagy további közfoglalkoztatásba) való „bennragadást”: azok a tartós munkanélküliek, akik közfoglalkoztatottak is voltak, közel három hónappal többet töltöttek hasonló státusban az érettségit követő ötödik évben is. Hasonlóan, e csoport tagjai mintegy 1,3 hónappal keveseb-

6 Az elemzés során a teljes naptári évet használjuk, így a napi bérek átlagát, valamint a túlképzettként töltött idő foglalkoztatáson belüli arányát vesszük figyelembe. Fontos hangsúlyozni, hogy amikor foglalkoztatásról beszélünk, akkor az elsődleges munkapiacra történő elhelyezkedést (illetve az ott szerzett kereseteket vagy foglalkozási státust) vizsgáljuk.

7 Itt ugyanazt a megközelítést használtuk, mint Varga Júlia a 7.3. alfejezetben. Azokat soroltuk a túlképzettek közé, akik a FEOR 8-as vagy 9-es főcsoportban dolgoztak.

8 A regressziókban szerepeltettük a tizedikes tesztpontszámokat (és azok négyzetét), a születési évet, a lakóhely járását, valamint azt, hogy az érettségit követő két évben hány hónapot tanult a fiatal nappali tagozaton.

bet töltötték az elsődleges munkapiacra, mint azok, akik nem voltak munkanélküliek. Mindez azt sugallja, hogy a foglalkoztatotti státus tekintetében azok vannak a legrosszabb helyzetben, akik tartós munkanélküliek és közfoglalkoztatottak voltak. Az, ha egy fiatal tartós munkanélküli volt, de *nem* volt közfoglalkoztatott, vagy regisztrált munkanélküli és közfoglalkoztatott volt, de *egy éven belül* ki tudott lépni ebből a helyzetből, szintén negatív, de nem ennyire kedvezőtlen következményekkel járt.

4.2.2. táblázat: A karrier első két évében megtapasztalt munkanélküliség és az érettségit követő ötödik év munkaerőpiaci kimenetei közötti kapcsolat, 2011–2012-ben érettségizettek

Regisztrált álláskereső és közfoglalkoztatás hossza	Regisztrált álláskereső vagy közfoglalkoztatott (hónap)	Foglalkoztatott az elsődleges munkapiacra (hónap)	Napi bér (logaritmus)	Túlképzett munkakör (százalék)
1–6 hónap álláskereső	0,3534*** (0,05196)	0,4214*** (0,1125)	0,003006 (0,01434)	7,0275*** (1,1160)
7–12 hónap, nincs közfoglalkoztatás	0,5386*** (0,1081)	0,2794 (0,2016)	-0,02838 (0,02500)	12,992*** (2,0245)
7–12 hónap, van közfoglalkoztatás	2,0151*** (0,2311)	-0,5261* (0,2802)	-0,09400** (0,03794)	8,1912*** (2,6704)
13–24 hónap, nincs közfoglalkoztatás	1,3562*** (0,2010)	-0,6197** (0,2686)	-0,1067*** (0,03308)	9,2666*** (2,7348)
13–24 hónap, van közfoglalkoztatás	2,9125*** (0,2893)	-1,3137*** (0,3183)	-0,1134*** (0,03754)	16,300*** (3,2424)
R^2	0,145	0,051	0,064	0,063
N	11 147	11 147	8 904	8 904
Függő változó átlaga	0,818	7,962	8,526	30,391

Kulcsváltozó: Az érettségit követő két naptári évben volt regisztrált álláskereső, illetve a közfoglalkoztatás hossza (az érettségit követő két naptári évben). Minden regresszió tartalmazza a következő kontrollváltozókat: születési év, olvasás- és matematikateszt-pontszámok (és ezek négyzete), járás (NUTS2), hány hónapig volt beiratkozva nappali oktatásba (az érettségit követő két évben).

Forrás: Saját számítás a KRTK Adatbank kapcsolt adminisztratív adatbázisai alapján.

Másodsor: ami a munkabér vagy a munka minőségét illeti, a munkapiacra lépést közvetlenül követő státus alapján nem ilyen egyértelmű rangsor a fiatalok között. Annak a három csoportnak a tagjai, akiknek foglalkoztatására az első két év tapasztalatai negatív hatással voltak, körülbelül 10 százalékkal alacsonyabb napi keresetet könyvelhettek el. A munkakörök tekintetében minden fiatal, aki számottevő időt volt munkanélküli, körülbelül 10 százalékponttal nagyobb valószínűséggel volt kénytelen olyan munkát végezni, amelyhez túlképzett volt. Különösen azok jártak rosszul, akik tartós munkanélküliek és közfoglalkoztatottak is voltak, mivel náluk a túlképzettség esélye mintegy másfélszer magasabb, mint azoknak a fiataloknak az esetében, akik nem voltak munkanélküliek.

Kutatásunk alapján nem zárható ki, hogy a munkapiacra lépést követő tartós munkanélküliség, különösen akkor, ha közfoglalkoztatással társul, tartósan rontja a fiatalok munkapiaci esélyeit. Két irányban van szükség további kutatásokra. Egyrészt, célszerű megvizsgálni, hogy az itt kimutatott különbségek közül melyik függ össze esetlegesen a nem megfigyelhető gyenge képességeknek. Másrészt, meg kellene nézni, hogy milyen tényezők okozhatják a tartós negatív következményeket: munkáltatói preferenciák, a tudás eróziója vagy különösen előnytelen lakóhelyre való beszorulás?

Hivatkozások

- GALASI PÉTER–TÍMÁR JÁNOS–VARGA JÚLIA (2001): Pályakezdő diplomások a munkaerőpiacon. Megjelent: *Semjén András* (szerk.): Oktatás és munkaerőpiaci érvényesülés. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest, 73–89. o.
- SEBŐK ANNA (2019): A KRTK Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa. Közgazdasági Szemle, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o.
- VARGA JÚLIA (2013): A pályakezdő diplomások munkaerő-piaci sikeressége 2011-ben. Megjelent: *Garai Orsolya–Veroszta Zsuzsanna* (szerk.) Frissdiplomások, 2011. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest, 143–171. o.

5. A FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA HATÁSA

5.1. A NEM TANULÓ, NEM DOLGOZÓ FIATALOK ÁLLÁSKERESÉSI MAGATARTÁSA

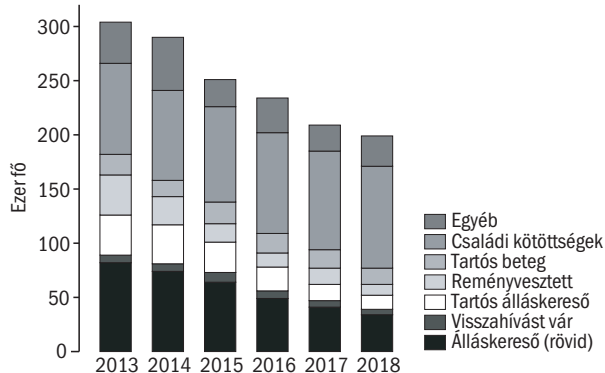
MOLNÁR TAMÁS

Karrierútjuk kezdetén a fiatalok munkanélkülisége hosszú távú problémákat okozhat (lásd 4. fejezet), ezért különösen fontos, hogy az iskolából kilépés után milyen gyorsan találnak munkát, illetve ehhez mennyire hatékony segítséget kapnak a munkaügyi ellátórendszerből. Ebben az alfejezetben megvizsgáljuk, hogy hogyan alakult a fiatalok munkanélkülisége az elmúlt években, illetve hogy milyen tényezők befolyásolják a munkába állás gyorsaságát, különös tekintettel a foglalkoztatási szolgálat szerepére.

Az elmúlt években a nem tanuló, nem dolgozó (NTND) fiatalok számának csökkenésével párhuzamosan összetételük is jelentősen átalakult (5.1.1. ábra).¹ A válságból való kilábalás és az egyre nagyobb munkaerőigény láthatóan felszívta azokat a munkanélküli fiatalokat, akik relatíve közel álltak a munkaerőpiachoz: míg 2013 második felében az összesen több mint 300 ezer 16–29 éves NTND fiatal majdnem 30 százalékát tették ki a rövid ideje állást keresők, addig 2018 második negyedében már az NTND fiatalok mindössze 17 százaléka tartozott ebbe a csoportba. Hasonlóan lecsökkent a tartós munkanélküliek és a reményvesztett, vagyis az aktív önálló álláskeresőt feladók aránya is az NTND fiatalok csoportján belül, ami különösen erős keresleti hatást jelez, hiszen azok is munkába tudtak állni, akik a korábbi környezetben több mint egy éven át hiába próbálkoztak ezzel.

1 A nem tanuló, nem dolgozó fiatalokat a Eurofound módszerét követve hét csoportra osztottuk (Mascherini–Ledermaier, 2016). A visszahívást várók egy adott munkahelyen rövidesen munkába állnak, vagy rövidesen tanulni kezdenek, a rövid távon álláskeresők kevesebb mint 1 éve, míg a tartós álláskeresők több mint egy éve keresnek munkát. A reményvesztett álláskeresők akarnak dolgozni, de nem keresnek aktívan munkát, mert úgy gondolják, hogy nem találhatnak. A tartós betegek betegségük miatt nem tudnának munkába állni, míg a családi kötıtségek miatt munkába állni nem tudók jellemzően valakit gondoznak. Az egyéb kategóriába soroltunk mindenkit, akit adathiány vagy egyéb ok miatt nem lehetett a fenti csoportokba besorolni.

5.1.1. ábra: Az egyes NTND-csoportok létszámának alakulása a 16–29 éves korosztályban, 2013–2018 (ezer fő)

Forrás: Saját számítás MEF második negyedévi hullámai alapján.

Ezzel párhuzamosan valamelyest megnőtt a családi kötıtségek miatt nem dolgozók száma, a tartós betegek pedig stagnált, így összesített arányuk az

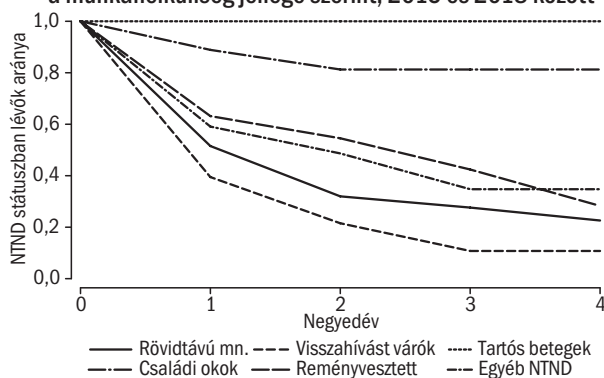
NTND fiatalokon belül jelentősen megnőtt, és 2018-ra meghaladta a 60 százalékot. Vagyis 2018-ban a nem dolgozó fiatalok több mint felét olyanok tették ki, akik családi vagy egészségügyi okokból nem is tudnának munkába állni a jelenlegi feltételek mellett.

A munkába állásig eltelt idő

Bár az utóbbi években a kedvező gazdasági helyzet megkönnyítette a fiatalok munkába állását, sokaknak így is segítségre lehet szükségük. A növekedés lassulása esetén pedig még több fiatal számára válhat akár az egész karrierutat befolyásoló kritikus kérdéssé, hogy az első munkahelyek megtalálásában mennyiben tudnak segíteni a munkaügyi központok.² *Micklewright–Nagy* (1999) korábbi hasonló elemzése nyomán a munkaerő-felmérés 2015 és 2018 közötti egyéni szintű adatainak felhasználásával megvizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolják a 15–29 éves NTND fiatalok munkába állási esélyeit.³

A frissen NTND-vé válók között is jól látható, hogy szinte mindenki, aki akart és tudott dolgozni, az relatíve gyorsan munkába tudott állni az elmúlt években. A fenti csoportok közül a tartós betegeket és a családi okokból nem dolgozókat leszámítva, négy negyedév alatt minden csoportban 40 százalék alá csökkent a még mindig NTND-státusban lévők aránya, de a visszahívást várók és az álláskereső (ILO-munkanélküliek) többsége fél éven belül talált állást (5.1.2. ábra).

5.1.2. ábra: Az NTND-státusból munkába kilépésig eltelt negyedévek száma a munkanélküliség jellege szerint, 2015 és 2018 között

Forrás: Saját számítás MEF alapján.

Az álláskereső időtartamát a munkakereslet mellett az egyéni motiváltság, és a foglalkoztatási szolgáltatóktól kapott segítség is lerövidítheti konkrét állásajánlatokkal, képzésekkel, vagy az önálló álláskereső hatékonyságát javító tanácsokkal (lásd még az 5.2. alfejezetet). Az oksági hatás azonosítása nehéz, mivel kétirányú az összefüggés: a regisztráció javíthatja az álláskereső hatékonyságát, ugyanakkor maga a regisztráció az álláskereső egyik lépése is lehet.⁴ Elemzésünk ezért leíró jellegű: túlélési modellekben megbecsültük,

2 A foglalkoztatási szolgálat 2015 óta a kormányhivatalok része, kirendeltségei a járási hivatalok foglalkoztatási osztályaként működnek, itt az értehetőség kedvéért a köznyelvben szokásos elnevezést használjuk.

3 Túlélési elemzést használtunk, a munkaerő-felmérés 2015 és 2018 közötti hullámaint összefűzve. A mintába azok kerültek, akik az első hullámban nem voltak NTND-státusúak, majd a hat negyedév valamelyikében NTND-vé váltak. Kimeneti változóként a NTND-státusból való kilépésig eltelt időt használtuk, emellett kontrolláltunk többek között a képzettségi szintre, korra, nemre, régióra, és negyedévre. A tanulás irányába történő kilépést itt nem vettük figyelembe.

4 Ráadásul a regisztráltak több (és a lakossági felmérésekben kevésbé dokumentált) tulajdonság szerint is szelektáltak lehetnek: kisebb arányban regisztrálhatnak azok, akik keveset várnak a kirendeltségtől, mert jók a kapcsolataik, vagy tájékozottabbak, vagy éppen nagyobb arányban olyanok, akik már tudják, hogy melyik munkáltatónál fognak gyakornoki állást kapni; végül az is elképzelhető, hogy éppen azok regisztrálnak, akiknek nem sikerült önállóan gyorsan elhelyezkedniük.

hogy a motiváció és az álláskereső hogyan befolyásolja a munkába állásig, illetve az iskolába visszatérésig eltelt idő hosszát.⁵ Az eredmények az 5.1.1. táblázatban találhatók.

5.1.1. táblázat: Különböző tényezők összefüggése az NTND-státusból munkába állásig, illetve a tanulásba kilépésig eltelt idővel, 2015 és 2018 között

	Munkába áll	Továbbtanul	Férfiak, munkába áll	Nők, munkába áll
Akar munkát, nem keres, nem elérhető	0,6480 (0,2348)	1,0878 (0,2157)	0,8562 (0,4406)	0,5512 (0,2831)
Akar munkát, nem keres, elérhető	2,4735*** (0,3800)	0,6922 (0,1800)	2,3153*** (0,4520)	2,7977*** (0,7244)
Akar munkát és keres	2,8805*** (0,3943)	0,9875 (0,2084)	2,6407*** (0,4864)	3,5212*** (0,7440)
Visszahívást vár	3,6825*** (0,8888)	1,0715 (0,5595)	5,1245*** (1,5977)	2,6285** (1,0694)
Kor	1,0687*** (0,01386)	0,8356*** (0,01597)	1,0678*** (0,01871)	1,0805*** (0,02219)
Regisztrált álláske-reső az előző idő-szakban	1,0970 (0,1432)	0,4887*** (0,1236)	1,1075 (0,1890)	1,1237 (0,2403)
Szakiskola	1,4640*** (0,1763)	0,5450*** (0,1169)	1,5463*** (0,2235)	1,2131 (0,2777)
Érettségi vagy mag-sabb	1,1800 (0,1289)	1,4030*** (0,1742)	0,9851 (0,1468)	1,4680** (0,2535)
Nő	0,8537* (0,08042)	1,1870* (0,1227)		
Konstans	0,002385*** (0,001253)	0,4294 (0,2977)	0,002882*** (0,001873)	0,001040*** (9,778e-04)
Elemszám	2578	2452	1429	1149

Megjegyzés: Az együtthatók az esélyhányados logaritmusára gyakorolt hatást fejezik ki. Az 1-nél nagyobb együtthatók azt jelentik, ez a tényező felgyorsítja az elhelyezkedés folyamatát, míg az 1-nél kisebb együtthatóval rendelkező tényezők gátolják azt.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás MEF-adatokból.

5 A NTND státusz utáni továbbtanulásig eltelt idő a kor előrehaladtával szignifikánsan nő, és a szakiskolai végzettség lassítja, az érettségi vagy magasabb végzettség pedig gyorsítja az általános iskolai végzettséghez képest.

6 Ugyanakkor a leggyorsabban *Micklewright–Nagy* (1999) eredményeivel összhangban azok állnak munkába, akik visszahívást várnak a munkáltatótól. Eredményeink abban térnek el ettől a korábbi kutatástól, hogy az állást aktívan keresők nem helyezkednek el gyorsabban, mint azok, akik csak akarnak munkát.

A munkába történő kilépésnél nemcsak az élethelyzetnek, hanem annak is komoly magyarázó ereje van, hogy valaki a saját bevallása szerint munkába akar-e állni. Aki munkába tudna állni két héten belül, az akkor is szignifikánsan gyorsabban talál munkát, ha az előző negyedévben saját bevallása szerint nem is keresett aktívan álláslehetőségeket.⁶ A munkaügyi kirendeltséggel való kapcsolat ugyanakkor nem rövidíti meg szignifikánsan az álláskereső időtartamát.

A foglalkoztatási szolgálat szerepe eltérő lehet a nem tanuló, nem dolgozó fiatalok bizonyos csoportjai esetében. A motiváció szerint képzett csoportokat külön vizsgálva, azt találjuk, hogy a regisztráció szignifikánsan lerövidíti az NTND-státuszban töltött időt azok esetében, akik saját bevallásuk

szerint akarnak dolgozni, de maguk nem keresnek munkát (5.1.2. táblázat). Ez arra utal, hogy azok számára, akik önállóan is tudnak állást keresni (erről lásd a K5.1. keretes írást), nem jelentős a foglalkoztatási szolgálat támogatása, míg azokat, akik önmaguk valamilyen okból nem keresnek állást, aktiválhatja a segítség.

5.1.2. táblázat: Motivációs tényezők és a regisztráció összefüggése az NTND-státusból munkába állásig eltelt idővel, 2015 és 2018 között

	Akar dolgozni	Nem akar dolgozni	Akar dolgozni és keres munkát	Akar dolgozni, de nem keres munkát
Regisztrált álláske-reső az előző idő-szakban	1,3582** (0,1812)	1,2549 (0,6490)	0,9139 (0,1654)	1,9937*** (0,4319)
Elemzés	934	1644	529	405

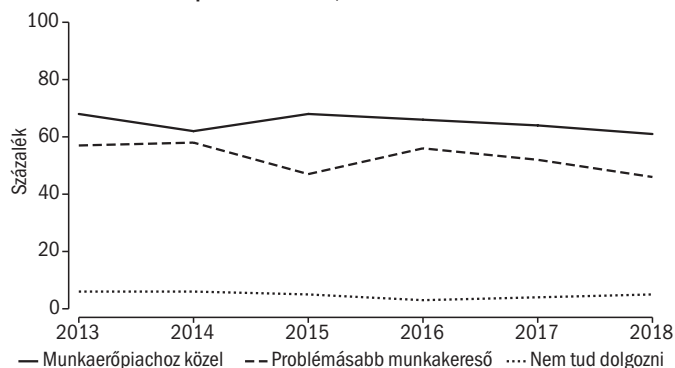
Megjegyzés: Az együtthatók az esélyhányados logaritmusára gyakorolt hatást fejezik ki. Az 1-nél nagyobb együtthatók azt jelentik, ez a tényező felgyorsítja az elhelyezkedés folyamatát, míg az 1-nél kisebb együtthatójú tényezők gátolják azt.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás MEF-adatokból.

Az NTND fiatalok közül a legmagasabb arányban a legkönnyebben munkába állíthatók (rövid távú munkanélküliek és visszahívást várók) regisztrálnak a munkaügyi központban. Náluk valamelyest kisebb, és az elmúlt években egyre csökkenő arányban regisztrálnak az eggyel problémásabb csoportba (tartós munkanélküliek, reményvesztett állás keresők és egyéb dolgozni akaró NTND-k közé) tartozók, akiknek pedig valószínűsíthetően nagyobb segítséget tudna nyújtani a foglalkoztatási szolgálat. Nem meglepő módon azok, akik valamilyen ok miatt nem tudnak munkába állni, rendkívül alacsony arányban regisztrálnak a kirendeltségeken.

5.1.3. ábra: Regisztrációs arány a nyílt munkaerőpiactól való távolság szerinti csoportosításban, 2013 és 2018 között

Megjegyzés: Közele: visszahívást vár vagy rövid távú munkanélküli. Problémásabb: tartós vagy reményvesztett munkanélküli.

Forrás: Saját számítás MEF második negyedéves adatok alapján.

Összességében tehát azt találtuk, hogy a nem tanuló, nem dolgozó fiatalok eltérő munkapiaci esélyekkel, illetve kockázatokkal néznek szembe: egy (kisebb és csökkenő) részük gyorsan munkát talál, más részük lassan helyezkedik el, vagy tartósan munka nélkül marad, míg egyre növekvő részük betegség vagy gondozási feladatuk miatt tartósan NTND marad. A foglalkoztatási szolgálat az utóbbi két csoport felét, illetve huszadát sem éri el. Leíró elemzésünkben úgy tűnik, hogy a regisztráció éppen az ilyen, a munkapiactól távolabb lévő és dolgozni akaró fiatalok esetén gyorsíthatja fel az elhelyezkedést. A nem tanuló, nem dolgozó fiatalok létszámának és arányának további csökkentéséhez tehát javítani kell a kallódó fiatalok elérését, az álláskeresőknél nyújtott szolgáltatások hatékonyságát (erről lásd az 5.2 alfejezetet), és fejleszteni kell azokat a szociális szolgáltatásokat, amelyek a betegségből vagy ápolási feladatokból adódó akadályokat enyhíthetik vagy kompenzálhatják.

Hivatkozások

- MASCHERINI, M.–LEDERMAIER, S. (2016): Exploring the diversity of NEETs. Eurofound, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- MICKLEWRIGHT, J.–NAGY GYULA (1999): [The informational value of job search data and the dynamics of search behaviour: Evidence from Hungary](#). Budapest Working Papers on the Labour Market, 1999/1. Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences, Budapest.

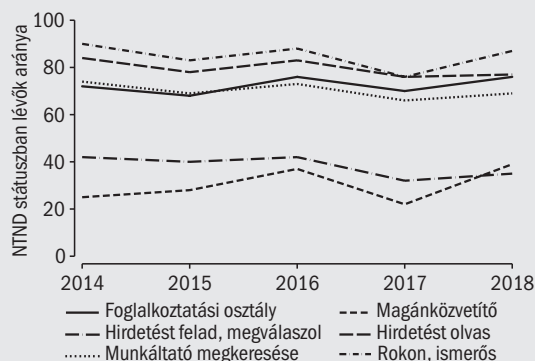
K5.1. Álláskeresési csatornák

MOLNÁR TAMÁS

Megvizsgáltuk, hogy a gazdaságilag aktív, álláskereső 18–29 éves fiatalok milyen álláskeresési csatornákat használnak a munkaügyi kirendeltségeken való regisztrálás mellett, és az álláskeresési csatornák tekintetében milyen különbségek mutatkoznak az érettségivel rendelkező és nem rendelkező fiatalok között.

A munkaerő-felmérés adatai alapján az érettségivel nem rendelkezők némileg magasabb arányban veszik igénybe a foglalkoztatási szervek segítségét az álláskereséshez, mint az érettségivel rendelkezők, ugyanakkor legtöbbször ismerősök segítségével keresnek munkát, illetve hirdetéseket olvasnak.

K5.1.1. ábra: Milyen keresési eszközöket használnak a nem érettségizett munkanélküli fiatalok, 2014–2018

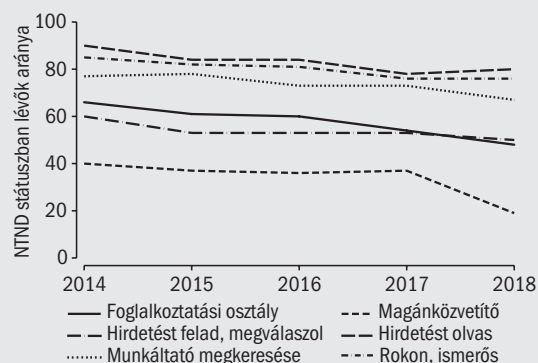

Megjegyzés: Itt az ILO meghatározása szerinti munkanélkülieket vizsgáljuk (nem csak a regisztrált álláskeresőket).

Forrás: MEF második negyedéves adatok.

Az érettségivel rendelkezők nagyjából fele is használja a foglalkoztatási osztályok segítségét, azonban ez az arány az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, a legtöbbször ebben a körben is hirdetéseket olvasnak, illetve ismerősökön keresztül keresnek állást. Az érettségizettek emellett szembetűnően többen maguk adnak fel vagy válaszolnak meg hirdetést, mint az érettségivel nem rendelkezők.

K5.1.2. ábra: Milyen keresési eszközöket használnak az érettségizett ILO munkanélküli fiatalok, 2014–2018

Megjegyzés: Itt az ILO meghatározása szerinti munkanélkülieket vizsgáljuk (nem csak a regisztrált álláskeresőket).

Forrás: MEF második negyedéves adatok.

5.2. FIATALOKNAK NYÚJTOTT AKTÍV MUNKAERŐPIACI ESZKÖZÖK ÉS AZ IFJÚSÁGI GARANCIA PROGRAM

KREKÓ JUDIT, MOLNÁR TAMÁS & SCHARLE ÁGOTA

A fiatalok munkanélküliség hosszú távú kockázatait felismerve, az Európai Unió országai 2014-ben létrehozták az Ifjúsági Garancia (IG) rendszerét. Az IG-rendszer keretében a tagországok kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2015-től a 25 év alatti fiatalok a tanulás befejezését, illetve állásuk elvesztését követően rövid időn belül konkrét, érdemi ajánlatot kapjanak a programot megvalósító szervezettől (ez általában az állami foglalkoztatási szolgálat).¹ A felajánlott érdemi lehetőség lehet például bérjellegű támogatással elősegített álláslehetőség, képzés, gyakornoki vagy vállalkozóvá válást elősegítő programokban való részvétel (Tóth–Temesszentandrás, 2019).

A fenti munkaerőpiaci programok többsége már az IG előtt is szerepelt a hazai munkaügyi kirendeltségek kínálatában. Az IG újdonsága elsősorban abban rejlik, hogy az állam *garanciát* vállal rá, hogy minden nem tanuló, nem dolgozó (NTND) fiatal számára *korai és érdemi* segítséget nyújt, aminek megvalósításához az EU-s források jelentős pénzügyi eszközöket biztosítanak. Az IG rendszer elemeinek többségét a foglalkoztatási szolgálatok működtetik a regisztrált állás-keresők számára, ezek alkotják az Ifjúsági Garancia Programot. Ebben az alfejezetben ezeket a programelemeket értékeljük, és nem elemizzük a más szervezetek által megvalósított gyakornoki és vállalkozóvá válást segítő programokat.²

A program eredményeit három szinten értékelhetjük. Az első kérdés az, hogy vajon a munkaügyi szolgálatnak sikerül-e elérni, és a látókörébe vonni a NTND fiatalokat. A következő kérdés, hogy a munkaügyi központban³ már állásukkeresőként regisztrált fiatalok milyen arányban és mennyi időn belül kapnak valamilyen konkrét lehetőséget, illetve sikerül-e őket a leginkább megfelelő aktív munkaerőpiaci programba bevonni. Az IG program eredményességének végső kérdése pedig arra vonatkozik, hogy a program eszközei milyen mértékben javítják a fiatalok hosszabb távú munkapiaci kilátásait.

A programelemek foglalkoztatási hatásainak vizsgálatához egyelőre nem állnak rendelkezésünkre megfelelő adatok, így az eszközök hatásvizsgálatával itt szintén nem foglalkozunk.⁴

Az első szint, a NTND fiatalok elérése tekintetében a program nem mutatott fel jelentős eredményeket. Az IG bevezetését előkészítő tanácsi ajánlás kiemelt célként fogalmazza meg a kiszolgáltatott, többféle akadállyal szembesülő inaktív fiatalok megszólítását, hatékony tájékoztató stratégiák kidolgozásával és a releváns partnerekkel való együttműködés erősítésével (EU, 2013).

Az Ifjúsági Garancia Program bevezetése előtt a munkaügyi szolgálat közel 60 százalékát érte el azoknak az NTND fiataloknak, akiknek szeretnének dolgozni, de valamilyen akadály (például a saját motivációjuk gyengesége vagy

1 A program 2015-ös indulásakor Magyarországon a kötelezettségvállalás hat hónappal vonatkozott, jelenleg az állás-kereső fiatalok számára négy hónapon belül ajánlatot kell tenni.

2 A foglalkoztatási szolgálat a GINOP 5.2.1. és a VEKOP 8.2.1. programot működteti. A gyakornoki programot (GINOP 5.2.4.) a szakképzési centrumok, a vállalkozóvá válást segítő programokat (GINOP 5.2.3., 5.1.9., 5.2.7.) szakmai szervezeteket tömörítő konzorciumok valósítják meg.

3 A foglalkoztatási szolgálat 2015 óta a kormányhivatalok része, kirendeltségei a járási hivatalok foglalkoztatási osztályaként működnek.

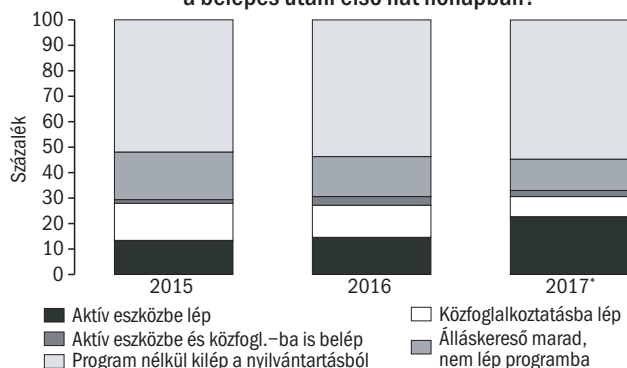
4 Az Ifjúsági Garancia Programot egy korai szakaszban értékeli a Hétfa Kutatóintézet tanulmánya (Szabó–Morvai Ágnes és szerzőtársai, 2015).

a képzettség hiánya) nehezíti a munkába állását, és így különösen rászorulna a program keretében nyújtható segítségre.⁵ A regisztráltak aránya ebben a csoportban a program bevezetése előtt megfigyelt 48 százalékról az első évben 58 százalékra nőtt, a következő két évben azonban a korábbi szint alá süllyedt (lásd az előző alfejezet 5.1.5. ábráját). Az álláskeresőben nem akadályozott fiatalok csoportjában 10–15 százalékponttal nagyobb a regisztráltak aránya, és kevésbé csökkent a program bevezetése óta. Ez azt jelzi, hogy a program nem, vagy csak átmenetileg erősítette meg azokat a partnerségi kapcsolatokat és bevonási eszközöket, amelyek lehetővé tennék az inaktív fiatalok elérését. Hasonló következtetésre jutott *Szabó-Morvai és szerzőtársai* (2015) a program bevezetésének első hónapjaira vonatkozó adatok alapján, és ezt támasztják alá a munkaügyi szervezetben 2019 tavaszán készített interjúk is (*Budapest Intézet*, 2019).

A második szinten azt elemezzük, hogy a regisztrált munkanélküli fiatalok milyen időzítésben milyen programokba kerülnek, hogyan értékelhető a programok célzása és relevanciája. Az aktív munkaerőpiaci programokba belépő 25 év alatti fiatalok adatai alapján az elmúlt években markánsan átalakult a munkaerőpiaci programok eloszlása.

A regisztrált álláskereső egyedi szintű adatai alapján megvizsgáltuk, hogy a 2015. januárja és 2017. júniusa között munkaügyi nyilvántartásba lépő fiatalok hova kerülnek a belépést követő első hat hónapban (5.2.1. ábra). E szerint 2015 óta nőtt annak az esélye, hogy egy regiszterbe kerülő fiatal fél éven belül valamely aktív eszközbe kerüljön, ezzel párhuzamosan pedig csökkent a közfoglalkoztatásba lépésnek, illetve annak a valószínűsége, hogy a fiatal a nyilvántartásban maradván ne részesüljön semmilyen programban. A belépők több mint fele fél éven belül még azelőtt kikerül a nyilvántartásból, hogy akár közfoglalkoztatásba, akár aktív eszközbe lépett volna. Ők vagy támogatás nélkül találtak munkát, vagy inaktívak lettek.

5.2.1. ábra: Mi történik az munkakeresőként regisztrált 25 év alatti fiatalokkal a belépés utáni első hat hónapban?

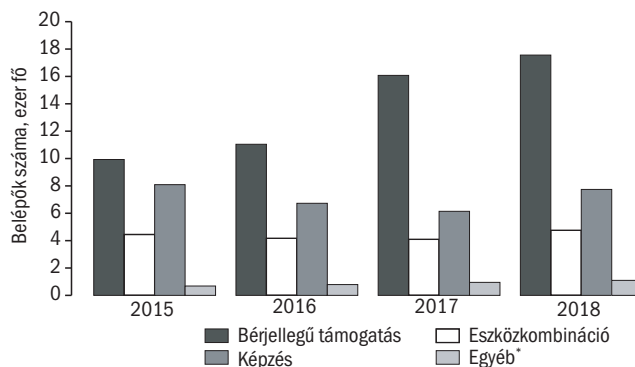
* 2017 június 30-ig. A vízszintes tengelyen a nyilvántartásba vétel éve szerepel.

Forrás: Saját számítás, a *KRTK Adatbank Admin3* adatbázisa alapján. Az adatbázis feldolgozását *Boza István* segítette.

5 MEF adatok alapján, részletebben lásd az 5.1-es alfejezetet. Külön csoportba soroltuk azokat, akik betegség vagy családi kötelezettségek miatt nem tudnak dolgozni: ebben a körben alig 5 százalék a regisztráltak aránya.

Az aktív programok típus szerinti megoszlását az 5.2.2. ábra mutatja. Ennek alapján a bérjellegű támogatások⁶ dinamikus, csaknem 70 százalékos növekedése mellett a képzésekbe történő belépések száma 2015 és 2018 között inkább stagnált, így a képzések súlya az aktív programokon belül összességében csökkent.

5.2.2. ábra: Az Ifjúsági Garancia Programba bevontak száma aktív eszközök szerint

* Lakhatási támogatás, vállalkozóvá válást támogató program.

Forrás: Pénzügyminisztérium.

A munkapiaci eszközök eloszlásának átalakulásban fontos szerepet játszik az is, hogy az elmúlt években Magyarországon jelentősen megváltozott a munkaerőpiaci környezet: a foglalkoztatás dinamikus bővülése mellett a munkanélküliség, azon belül pedig a fiatal munkanélküliség is mérséklődött. A közfoglalkoztatási program (röviden közmunka) visszaszorulása és a bérjellegű támogatások arányának növekedése mindenesetre kedvező fejlemény, hiszen a bérjellegű támogatásban részesülők a nyílt munkaerőpiacon, a közmunkánál érdemben magasabb bérszinten dolgoznak. A nemzetközi elemzések azt mutatják, hogy a magánszektorban történő alkalmazást biztosító bérjellegű támogatási programok sokkal nagyobb mértékben javíthatják a program utáni elhelyezkedési esélyeket, mint a közfoglalkoztatási programok, sőt ez utóbbiak foglalkoztatási hatása jellemzően elenyésző vagy negatív (*Card és szerzőtársai*, 2015). A hazai közmunkaprogram korai elemzéseinek eredményei is arról tanúskodnak, hogy a közfoglalkoztatás nem segíti a hosszabb távú elhelyezkedést (*Cseres-Gergely–Molnár*, 2015, *Köllő–Scharle*, 2011, lásd még 5.5. alfejezet). Ugyanakkor a foglalkoztatás jelentős bővülése és a munkaerőhiány erősödése alapján valószínűsíthető, hogy a bérjellegű támogatási eszközök részben olyan fiatalok munkába állását is támogatták, akik támogatás nélkül is el tudtak volna helyezkedni.

⁶ A bérjellegű támogatások közé itt nem soroljuk a Munkavédelmi Akcióterv keretében nyújtott támogatásokat, ez utóbbit az 5.4. alfejezet tárgyalja.

A programok célzását illetően azt vizsgáljuk, hogy az aktív munkapiaci programok bővüléséből milyen arányban részesedtek a munkaerőpiacon kedvezőtlenebb helyzetben lévő, hátrányos helyzetű és alacsony iskolai végzettségű csoportok. A kérdés megválaszolásához egy lineáris valószínűségi modell se-

gítségével megvizsgáltuk, milyen tényezők befolyásolják azt, hogy a 2015. és 2017. június 30-a között álláskeresőként regisztráló fiatalok közül valaki fél éven belül bekerül-e az Ifjúsági Garancia Programba. Az eredmények az 5.2.1. táblázatban láthatók.

5.2.1. táblázat: A 25 év alatti regisztrált álláskereső Ifjúsági Garancia Programba kerülését meghatározó tényezők regressziós becslése

	A munkaügyi regiszterbe lépés éve			
	2015-2017 ^a	2015	2016	2017 ^a
Férfi	-0,003 (0,002)	-0,010*** (0,003)	0,004 (0,004)	0,000 (0,007)
Legfeljebb alapfokú végzettség	-0,102*** (0,003)	-0,092*** (0,004)	-0,109*** (0,004)	-0,122*** (0,008)
20 év alatti	-0,003 (0,003)	0,004 (0,004)	-0,007 (0,005)	-0,018** (0,009)
Regisztrált munkanélküli időszakok száma	-0,018*** (0,002)	-0,012*** (0,003)	-0,013*** (0,004)	-0,038*** (0,009)
Pályakezdő	0,095*** (0,003)	0,092*** (0,004)	0,086*** (0,005)	0,126*** (0,009)
Konstans	0,252*** (0,006)	0,248*** (0,008)	0,211*** (0,011)	0,348*** (0,020)
Megfigyelések száma	104 582	51 866	38 126	14 590
R ²	0,039	0,049	0,032	0,052
Átlagos bekerülési valószínűség	0,21	0,20	0,21	0,28

^a 2017. június 30-ig.

Függő változó: kétértékű változó, amelynek értéke 1, ha a 25 év alatti regisztrált álláskereső a regisztrációt követő fél éven belül bekerül az program egyik aktív eszközébe

A zárójelben a standard hibák szerepelnek.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját számítás a KTI KRTK Admin3 adatbázisból.

A regressziós eredmények azt mutatják, hogy a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők és a regiszterbe ismételten belépők kisebb valószínűséggel kerülnek be az Ifjúsági Garancia Program valamely eszközébe, és ez az aránytalanság nem csökkent 2015 és 2017 között. Következésképpen a munkapiaci eszközök éppen azokat a fiatalokat érik el kevésbé, akiknek eleve rosszabbak az elhelyezkedési esélyeik. Ez valószínűleg elsősorban azzal magyarázható, hogy az alacsony képzettségűek még a bérjellegű támogatások mellett is nehezebben helyezhetők el a munkaerőpiacon.

Az eredmények tükrében a képzések jelenleg alacsony és stagnáló aránya kedvezőtlennek tekinthető, az alacsony iskolai végzettségű fiatalok képzési programokba történő intenzívebb bevonása feltehetően javíthatna a helyzeten. Az Ifjúsági Garancia Program keretében azonban a fiatal álláskeresőket elsősorban a foglalkoztatást közvetlenül elősegítő, szakképesítést adó képzéseken vehetnek részt, az alapvető kompetenciák fejlesztésére irányuló képzések a járáások jelentős részében nem szerepelnek a program elemei között. A képzetlen fi-

atalok esetében pedig a szakképesítés hiánya mellett sok esetben az alapvető készségek hiánya is akadályozza az elhelyezkedést. A nemzetközi tapasztalatok (például *Kluve és szerzőtársai*, 2019) alapján emellett az alacsony képzettségű, hátrányos helyzetű fiatalok bevonását javíthatná a személyes tanácsadók, mentorok intenzívebb alkalmazása, akik a fiatal munkanélkülieknek a személyes adottságok és igények figyelembevételével a regisztráció után, a bevonási szakaszban segíthetnek a megfelelő program kiválasztásában.⁷

Összességében tehát az adatok azt mutatják, hogy az aktív eszközök, azon belül is a bérjellegű támogatások, a regisztrált munkanélküli fiatalokat egyre nagyobb arányban és egyre rövidebb időn belül érik el, amelyben azonban az Ifjúsági Garancia Program mellett jelentős szerepe volt a munkaerő iránti kereslet fellendülésének és a munkanélküliség csökkenésének is. A munkapiactól távolabb álló NTND fiatalok kisebb arányban kerülnek be a regiszterbe, az alacsony képzettségűek pedig kisebb valószínűséggel kerülnek be a program aktív eszközeibe, mint jobb helyzetű társaik. Így az Ifjúsági Garancia Program célzásának javítása érdekében nagyobb erőfeszítéseket kellene tenni a kallódó fiatalok elérésére, illetve nagyobb arányban kellene alkalmazni az általános kompetenciákat javító képzési programokat és a mentorokat.

7 Bár az Ifjúsági Garancia Programban jelentős pénzügyi források állnak rendelkezésre, a program szabályozása a munkaügyi kirendeltségek számára nem teszi lehetővé a saját alkalmazású mentorok elszámolását a program keretén belül, így arra csak közbeszerzésen keresztül, külső szolgáltató igénybevétel van lehetőség, ami hosszadalmas és általában jelentős adminisztrációs teherrel jár.

Hivatkozások

- Budapest Intézet (2019): Mind the Gap! Roma fiatalok elérése és részvétele a magyarországi Ifjúsági Garancia keretrendszerben – jó gyakorlatok, tanulságok és ajánlások, kézirat, Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet.
- CARD, D.–KLUVE, J.–WEBER, A. (2018): What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations. *Journal of the European Economic Association*, Vol. 16. No. 3. 894–931. o.
- CSERES-GERGELY ZSOMBOR–MOLNÁR GYÖRGY (2015): [Munkapiaci helyzet a közfoglalkoztatásból való kilépés után](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Varga Júlia* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2014. MTA KRTK KTI, Budapest, 143–154. o.
- EU (2013): [A Tanács ajánlása \(április 22.\) ifjúsági garancia létrehozásáról](#). Az Európai Unió Tanácsa, HL, C120. április 26.
- KLUVE, J.–PUERTO, S.–ROBALINO, D.–ROMERO, J. M.–ROTHER, F.–STÖTERAU, J.–WEIDENKAFF, F.–WITTE, M. (2019): Do youth employment programs improve labor market outcomes? A quantitative review. *World Development*, Vol. 114. 237–253. o.
- KÖLLŐ JÁNOS–SCHARLE ÁGOTA (2011): [A közcélú foglalkoztatás kibővülésének hatása a tartós munkanélküliségre](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Kéző Gábor* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2014. MTA KRTK KTI, Budapest, 145–160. p.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES–BALÁS GÁBOR–REMETE SZUSZA–GRÓCZ MÁRTON–HOLLÓSY BÁLINT (2015): Az Ifjúsági Foglalkoztatási Kezdeményezés elemzése. Hétfi Kutatóintézet, Budapest.
- TÓTH RENÁTA–TEMESSZENTANDRÁSI JUDIT (2019): [Az Ifjúsági Garancia az Európai Unióban és Magyarországon](#). Munkaügyi Szemle, 62. évf. 6. sz. 55–61. o.

5.3. A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV HATÁSA

SVRAKA ANDRÁS

2013-tól több, alacsony foglalkoztatási rátával rendelkező munkapiaci csoport munkába állását támogatták a Munkahelyvédelmi akcióterv szociális hozzájárulási adóból igénybe vehető kedvezményei. A fő kedvezménytípusok a 25 év alatti és 55 év feletti, illetve szakképzettséget nem igénylő (FEOR9-es) foglalkozású munkavállalók után jártak. A kedvezmények mértéke a 27 százalékos szociális hozzájárulási adó felét tették ki, de legfeljebb csak havi 100 ezer forint után lehetett őket kihasználni (ami nagyjából a bevezetési minimálbér összegével egyezett meg). A kedvezmények újdonságát jelentette, hogy nemcsak a munkába álláshoz kapcsolódtak, hanem időkorlát nélkül és a már állományban lévő alkalmazottak után is lehetett érvényesíteni. Emellett a kedvezményekhez nem volt szükség igazolásokra, a havi munkáltatói járulékbevalláson le lehetett vonni az adókötelezettségből.¹

Ilyen általánosan igénybe vehető, jövedelemszinttől nem függő, de hátrányos munkapiaci helyzetben lévő csoportokat célzó adókedvezményekre Magyarországon korábban nem volt példa. A kedvezményeket 2013-ban mintegy 600 ezer fő után vették igénybe, ami 2018-ra 900 ezer főre emelkedett. Ezen belül a fiatalokat célzó kedvezmények 2013-ban 110 ezer főt, 2018-ban 170 ezer főt érintettek. A kedvezmények körét ez idő alatt kismértékben kiterjesztették, de a növekedés elsősorban az emelkedő foglalkoztatáshoz kötődött. Így fontos gazdaságpolitikai kérdés, hogy ebből a bővülésből mekkora rész tulajdonítható a kedvezmények foglalkoztatásösztönző hatásának, illetve mennyire költséghatékony egy ilyen célzott kedvezményrendszer.

Az adókedvezmények foglalkoztatási hatását vizsgálta *Svraka* (2019a). A tanulmány 2009 és 2015 közötti, egyéni szintű, anonimizált adóhatósági mikroadatokat felhasználva, ökonometria eszközökkel becsülte meg a főbb célcsoportokra a foglalkoztatási hatásokat. A kedvezmények jellegéből látható, hogy egy éles határvonalat létrehozó kritérium határozta meg a jogosultságot: minden 25 év alatti jogosult volt, de 25 év felett már senki.² Így az egyéb jellemzők és munkapiaci esélyek szerint egymáshoz hasonló egyének között volt, akit alacsonyabb költséggel lehetett foglalkoztatni, míg másokat nem. Ezt a kvázikísérleti helyzetet kihasználva, összehasonlíthatjuk a határvonal két oldalán lévők – a kezelt és a kontrollcsoportok – munkapiaci kimenetét. A kedvezmények bevezetése előtt és után eltérő gazdasági környezet hatásaira is kontrollálva, különbségek különbsége típusú ökonometria eljárással végül minden egyéb tényezőtől elkülönítve meghatározhatjuk a kedvezmények foglalkoztatási hatását.

Az eredmények azt mutatják, hogy az adókedvezmények hatása szignifikánsnak bizonyult: már a bevezetés évében növekedett a foglalkoztatás a három

1 Emellett munkába álláshoz kötődő kedvezményeket is tartalmazott az akcióterv, tartós munkanélküliség vagy gyermekgondozási távollét után visszatérők, illetve legfeljebb 180 napnyi munkatapasztalattal rendelkező fiatalok után a foglalkoztatás első két évében havi 100 ezer forint nem kellett szociális hozzájárulási adót fizetni.

2 A legfeljebb 180 nap munkatapasztalatot szerzett fiatalok kedvezményének részletes vizsgálatához nem álltak rendelkezésre adatok, így ennek a hatása is a fiatalok általános kedvezményében jelenik meg.

fő célcsoportban, és ezek a hatások 2015-ig folyamatosan emelkedtek. 2015-re a 25 év alattiak foglalkoztatási valószínűsége 2,6 százalékkal emelkedett a hozzájuk hasonló, de a kedvezményekben nem érintett kontrollcsoportokhoz képest.³ Az 55 év felettiekre hasonló módszerrel becslve, ugyanez a változás 0,8 százalékpont volt, a szakképzettséget nem igénylőknél – kontrollcsoportnak véve az alacsony végzettséget igénylő és hasonló béreket kínáló, de nem kedvezményezett foglalkozásokat – pedig 2,7 százalékpont. A fiatalok és képzetlenek körében nem volt jelentős különbség a férfiak és nők foglalkoztatási esélyeinek változásában, ugyanakkor az idősebbek körében a teljes hatás a nők magasabb foglalkoztatásának tulajdonítható.

A kedvezmények hatására a relatív bérköltségek változása miatt előfordulhatott, hogy a munkáltatók az egyik célcsoportba sem tartozó munkavállalók helyett inkább kedvezményezett munkavállalókat foglalkoztatnak. A fiatalok és idősek körében *Svraka* (2019a) nem talált ilyen helyettesítésre utaló jelet, de a nem kedvezményezett alacsony képzettségű munkavállalók foglalkoztatása kis mértékben csökkent. Ezt figyelembe véve 2015-re összesen 53 ezer fős foglalkoztatásbővülést okoztak a kedvezmények, amiből 16 ezer főt tettek ki a 25 év alatti munkavállalók.

A magasabb foglalkoztatás adókon és járulékokon keresztül jelentkező költségvetési többletbevétele a fenti parciális, tágabb makrogazdasági következmények nélkül számolt hatása 2015-ben 55 milliárd forintot tett ki, ami a kedvezmények adott évi költségének 40 százaléka. Ez a költséghatékonysági mutató azonban az egyes célcsoportok között eltért: a fiataloknál 42, az alacsonyan képzeteknél 70, az időseknél viszont csak 14 százalék volt 2015-ben.⁴

Hivatkozások

- SVRAKA ANDRÁS (2018): [The Effect of Labour Cost Reduction on Employment of Vulnerable Groups – Evaluation of the Hungarian Job Protection Act](#). MPRA Paper, 88234. University Library of Munich, Germany.
- SVRAKA ANDRÁS (2019a): [A Munkaerőköltség csökkentésének hatása a sérülékeny csoportba tartozók foglalkoztatására](#). Pénzügyi Szemle, 58. évf. 1. sz. 70–93.
- SVRAKA ANDRÁS (2019b): [The Effect of Labour Cost Reduction on Employment of Vulnerable Groups](#). Public Finance Quarterly, Vol. 58. No. 1. 72–92.

3 A szintén 25 év alatti fiatalokat célzó Ifjúsági Garancia Programot 2015-ben vezették be: az ezt követő évekre becsült eredmények részben ennek hatását is tükrözhetik.

4 Ez a mutató az esetleges holtteher-veszteséget nem veszi figyelembe, és a rövid távú megtérülést méri. Hosszabb távon, ha a költségek növekednek (mivel a kedvezmény a már munkában állókra is érvényes), a megtérülés valószínűleg csökken.

5.4. A MINIMÁLBÉR SZEREPE A FIATALOK KERESÉTENEK ALAKULÁSÁBAN

CSILLAG MÁRTON

A 2001–2002-es nagymértékű minimálbér-emelés óta a minimálbér az átlagbérhez képest folyamatosan magas maradt, miközben további, a szakképzettekre és a diplomásokra vonatkozó minimumokat is bevezettek. A nemzetközi szakirodalom szerint az iskolázatlan fiatalok dolgoznak a legnagyobb arányban minimálbéren, és foglalkoztatottságuk reagál a legérzékenyebben a minimálbér változására (*Dolado szerzőtársai*, 1996, *Neumark–Wascher*, 2004).¹ A minimálbér alakulásának hatásvizsgálatára nem volt lehetőségünk. Ebben az alfejezetben a Bértarifa-felvétel adatai segítségével azt vizsgáljuk, hogy a teljes munkaidőben a versenyszférában foglalkoztatott fiatalok mekkora hányada dolgozott a minimálbér (illetve a garantált bérminimum) környezetében, azaz a minimálbér 95–105 százalékáért.² Tesszük mindezt azért, hogy bemutassuk, mennyiben voltak a különböző bérminimumok effektívek, és váltak a bérezés sarokköveivé. Ha egy bérminimum olyan alacsony, hogy a munkavállalók elenyésző hányadát érinti közvetlenül, akkor kicsi ez esélye, hogy foglalkoztatási hatása lehet.

Adataink szerint a versenyszférában alkalmazott 30 év alattiak valóban nagyobb arányban dolgoznak minimálbéren (vagy garantált bérminimumon), mint a 30 év feletti munkavállalók, a különbség 4–5 százalékpont. Az 5.4.1. ábrából az is megállapítható, hogy a 2002-es minimálbér-emelés után csökkent a minimálbéren foglalkoztatott fiatalok aránya. Bár a garantált bérminimum jelentősen megváltoztatta a fiatalok bérezésének gyakorlatát, de azon alig változtatott, hogy milyen arányban érintettek egyik vagy másik kötelező legkisebb munkabér által.

A minimálbér (illetve a garantált bérminimum) nem csupán az alacsony végzettségűeket, de a szakiskolát végzetteket és az érettségizetteket is érinteti (5.4.1. táblázat). Figyelemre méltó az is, hogy a szakiskolát végzett, illetve az érettségizett fiatalok körében (a törvény szellemében) a garantált bérminimum vált irányadóvá.

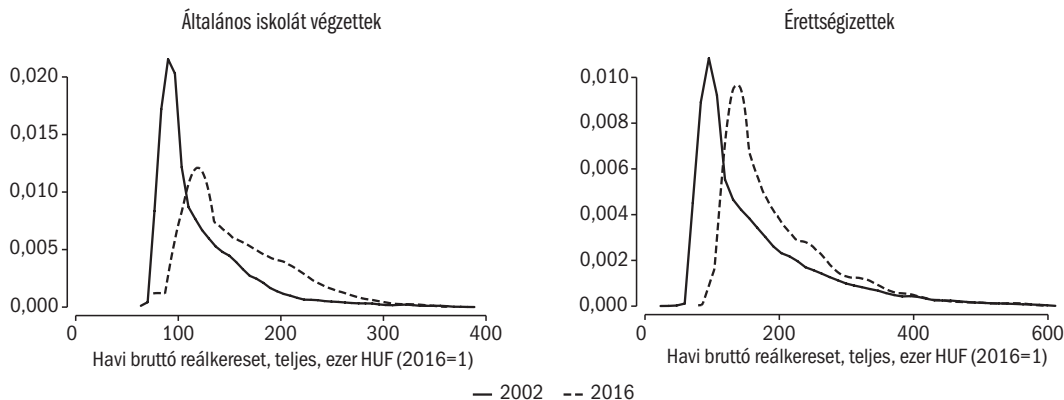
A fiatalok béreeloszlását vizsgálva több fejlemény is világossá válik. Egyrészt az iskolázatlan, illetve a szakiskolát végzett munkavállalók esetében valamelyest csökkent a minimálbér szerepe, és nőtt a bérek differenciálódása. Másrészt, a szakiskolát végzettek és az érettségizettek béreeloszlását a garantált bérminimum betartása nem elhanyagolható mértékben alulról „csonkolja”. Vagyis, a szakiskolát végzettek és az érettségizettek esetében effektívvé vált a garantált bérminimum (azaz a munkavállalók érdemi hányadának kisebb lenne a bére, ha nem lenne kötelező a bérminimumot kifizetni). Ez hozzájárulhatott a re-

1 A minimálbér 2001–2002-es, jelentős emelése után kimutathatóan romlottak bizonyos csoportok – a kisvállalatokban dolgozó, iskolázatlan munkavállalók – foglalkoztatási esélyei (*Kertesi–Köllő*, 2004). A szerzők ugyanakkor rámutatnak, hogy – az egyesült államokbeli vagy a nyugat-európai helyzettel ellentétben – a minimálbér nem csak a fiatalok bérezését befolyásolta jelentősen.

2 Azt nem vizsgáltuk, hogy a munkavállaló olyan munkakörben dolgozik-e, amelyre a garantált bérminimum vonatkozik-e, vagy olyanban, amelyre a minimálbér. (A garantált bérminimum a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalót illeti meg.)

álberek emelkedéséhez a bérelőzlás alsó felében, de elképzelhető, hogy bizonyos csoportok esetében visszafogta a foglalkoztatás növekedését. Mindezt indokolt lehet egyrészt az olyan aktív eszközök vizsgálata, amelyek adókedvezményeket, illetve bérköltség-támogatásokat nyújtanak a fiatalokat foglalkoztató cégeknek (erről lásd bővebben az 5.3. alfejezetet); másrészt olyan részletesebb tanulmányok készítése, amely a garantált bérminimum bevezetésének foglalkoztatási hatásával foglalkozik.

5.4.1. ábra: A 16–25 éves fiatalok bérelőzlása, iskolai végzettség szerint, 2002, 2016 (ezer forint)

Megjegyzés: A (korábbi elnevezés szerint) szakiskolát végzettek esetében az érettségizettekéhez hasonló az eloszlás, lásd *Csillag és szerzőtársai* (2019).

Forrás: Bértarifa-felvétel alapján saját számítás.

5.4.1. táblázat: A 16–29, illetve a 30–64 éves versenyszférában alkalmazottak hány százaléka keres a minimálbér, illetve a garantált bérminimum körül (százalék)

Iskolai végzettség	2002	2009		2016	
	minimálbér	minimálbér	garantált bérminimum	minimálbér	garantált bérminimum
30 év alatt					
Általános iskola	25	17	13	17	10
Szakiskola*	30	10	20	8	23
Érettségi	23	5	14	4	18
Felsőfok	9	1	4	1	9
Összesen	24	7	13	6	16
30 év felett					
Általános iskola	21	15	12	15	13
Szakiskola*	22	6	16	6	19
Érettségi	14	3	10	3	14
Felsőfok	8	1	3	1	4
Összesen	17	5	11	5	14

* A jelenleg hatályos elnevezés szerint: szakközépiskola.

Forrás: Bértarifa-felvétel versenyszféra-adatai alapján saját számítás.

Hivatkozások

- CSILLAG MÁRTON–MOLNÁR TAMÁS–SCHARLE ÁGOTA–TÓTH ENDRE (2019): Fiatalok a munkapiacra és az iskolában a 2002 és 2018 közötti időszakban. Kutatási jelentés, Budapest Intézet, Budapest.
- DOLADO, J.–KRAMARZ, F.–MACHIN, S.–MANNING, A.–MARGOLIS, D.–TEULINGS, C.–SAINT-PAUL, G.–KEEN, M. (1996): [The economic impact of minimum wages in Europe](#). *Economic Policy*, Vol, 11. No, 23. 317–372. o.
- KERTESI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS (2004): A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei, *Közgazdasági Szemle*, 51. évf. 4. sz. 293–324. o.
- NEUMARK, D.–WASCHER, W. (2004): Minimum wages, labor market institutions, and youth employment: a cross-national analysis. *Industrial & Labor Relations Review*, Vol. 57. No. 2. 223–248. o.

5.5. FIATALOK A KÖZFoglalkoztatásban, Különös tekintettel a Közéiskolai Lemorzsolódókra*

MOLNÁR GYÖRGY

A munkanélküliként regisztráló fiataloknak az Ifjúsági Garancia Program 2015. évi bevezetése óta főszabály szerint érdemi ajánlatot kell adni, ami képzési lehetőség vagy nyílt munkapiaci állás lehet (lásd 5.2. alfejezet). Az ezt megelőző években, különösen a tankötelezettség korhatárának csökkentése óta nem volt jelentős akadálya annak, hogy az iskolából kikerülő fiatalok a közfoglalkoztatásban szerezzék meg első munkatapasztalatukat. Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogyan hatott a tankötelezettség korhatárának¹ csökkentése a 16–19 éves fiatalok megjelenésére a közfoglalkoztatásban, és ez hogyan változott az Ifjúsági Garancia Program bevezetésével.

Az adatokról

A vizsgálat a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont adminisztratív adatokat tartalmazó úgynevezett Admin3 adatbázisára épül, ami egyéni szinten tartalmazza a 2003-as magyar népesség 50 százalékanak adatait 2017-ig (*Sebők*, 2019). A közfoglalkoztatásra vonatkozóan 2011-től rendelkezünk adatokkal. Azokat vizsgáljuk, akik a 2011 és 2017 közötti időszakban 20 éves koruk előtt kerültek először a munkanélküli-nyilvántartásba, illetve a közfoglalkoztatásba. Minden közfoglalkoztatási epizód elején rögzítik az érintett pillanatnyi legmagasabb iskolai végzettségét. Ott, ahol az Oktatási Hivataltól származó iskolai végzettségi adatok hiányosak voltak, lehetőség szerint a közfoglalkoztatási adatbázisban szereplő adatokkal pótoltuk.

Az eredmények ismertetése során a könnyebb értelmezhetőség kedvéért az abszolút számokat kettővel felszorozva közöljük, és nem terheljük az olvasót az 50 százalékos mintából adódó csekély mértékű statisztikai hibák tárgyalásával.

Fiatalok a munkanélküli-nyilvántartásban és a közfoglalkoztatásban

Míg 2011-ben és 2012-ben 16 évesek alig és 17 évesek is csak csekély számban kerültek a regisztrált munkanélküliek közé, addig 2013-ban és 2014-ben jelentős növekedést tapasztalhatunk. A 20 évesnél fiatalabb regisztráltak összlet-száma 2012-ben és 2013-ban is dinamikusan növekedett, 2014-ben azonban az összletszám stagnált, miközben *egyre fiatalabb korban léptek a regiszterbe*, feltehetően a tankötelezettség korhatárának leszállításával összefüggésben. A legfiatalabb új belépők száma 2016-ban érte el a csúcst (5.5.1. táblázat).

A növekedést sem a munkanélküliség alakulása (lásd a Statisztikai adatok fejezet 5.7. táblázatát), sem a demográfiai adatok nem magyarázzák. Viszony-

* Köszönöm Sinka-Grósz Zsuzsannának az adatok feldolgozásához nyújtott nélkülözhetetlen segítségét.

¹ A tankötelezettség 2012. szeptember 1-jétől 18-ról 16 évre csökkent, ez elsőként azokat érintette, akik a 2011/2012-es tanévben még nem kezdték meg a 9. évfolyamot.

lag kis számokról van szó, 2016-ban a 16 évesek pontosan 2, a 17 évesek 4 százalékaról.

**5.5.1. táblázat: A munkanélküli-nyilvántartásba először belépő
16–19 éves fiatalok száma, 2011–2017**

Életkor az első belépéskor	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
16 év	44	106	738	1 980	1 716	1 948	1 670
17 év	284	472	1 412	2 660	3 676	3 924	3 718
18 év	6 796	9 360	10 196	9 714	8 562	7 742	6 754
19 év	10 660	12 902	12 728	10 482	9 344	8 240	7 306
Összesen	17 784	22 840	25 074	24 836	23 298	21 854	19 448
16–19 éves korosz- tály létszáma	477 855	479 224	465 768	447 224	427 252	407 023	395 715

Megjegyzés: Az 50 százalékos mintából kapott értékeket a táblázatban 2-vel szoroztuk.

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján; a demográfiai adatok forrása: KSH demográfiai adatbázis.

A 18 és 19 évesek esetében csak 2011 és 2012 között látunk nagyobb mértékű növekedést, ami a 18 évesek esetében kismértékben folytatódott 2013-ban is. Ekkor azoknak a 18 éveseknek az évjáraton belüli részaránya, akik az év során először lettek regisztrált munkanélküliek 8,6 százalék, a 19 éveseké pedig 10,5 százalék, onnantól folyamatosan csökken.

A közfoglalkoztatásba először belépők számát életkor szerinti bontásban mutatja be az 5.5.2. táblázat. 2011-ben és 2012-ben lényegében nem voltak 16–17 évesek a közfoglalkoztatásban, a 18–19 évesek száma is viszonylag alacsony volt. A közfoglalkoztatásba belépő fiatalok száma 2013-ban hirtelen megnőtt, majd a következő évben érte el a csúcstól összesen mintegy 8400 fővel. Bár 2015-ben elindult az Ifjúsági Garancia Program, az arra jogosult fiatalok mégis bekerülhettek a közfoglalkoztatásba, ha saját maguk kezdeményezték ezt. Így a két fiatalabb évjárat esetében 2014 után tovább nőtt a közfoglalkoztatásba kerülők száma, 2016-ban érve el a legmagasabb értéket. Részarányuk is folyamatosan nőtt a közfoglalkoztatásba először belépők körében, 2016-ban elérte a 13,6 százalékot.

A fiatalok közfoglalkoztatásba kerülése komoly sajtóvisszhangot váltott ki, számos újságcikk tárgyalt olyan eseteket, amikor szegény családok gyerekei a közmunkás bér csábítása miatt hagyták ott az iskolát (lásd *Fülöp*, 2016).

A jelenségre adott válaszként sor került a szabályozás módosítására, a 1139/2017 (III. 20.) kormányhatározat úgy rendelkezett, hogy 25 év alattiak „abban az esetben kerülhessenek csak bevonásra a közfoglalkoztatási programokba, ha az Ifjúsági Garancia Rendszer keretében megvalósuló munkaerőpiaci program nem kínál számukra reális egyéb lehetőséget”. Ennek hatására 2017-ben mindegyik évjárat esetében jelentős létszámcsökkenés következett be, és az új belépők között is csökkent valamelyest (10,3 százalékra) a 20 éves-

nél fiatalabbak részesedése. A vizsgált hét év alatt összesen közel 40 ezer fiatal került be a közfoglalkoztatás rendszerébe.

5.5.2. táblázat: A közfoglalkoztatásba először belépő 16–19 éves fiatalok száma és részarányuk a közfoglalkoztatásba először belépőkön belül, 2011–2017

Életkor az első belépéskor	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
16 év	2	6	190	630	500	744	352	2 424
17 év	8	60	398	1016	1132	1434	692	4 740
18 év	372	1180	2390	3148	2366	2430	1052	12 938
19 év	1850	2266	3928	3610	2400	2372	1044	17 470
Összesen	2232	3512	6906	8404	6398	6980	3140	37 572
Részarány (százalék)	1,0	3,6	6,1	10,0	10,8	13,6	10,3	5,7

Megjegyzés: A 2011-ben először belépők egy kis részének a közfoglalkoztatása már 2010-ben kezdődött. Az 50 százalékos mintából kapott értékeket a táblázatban 2-vel szoroztuk.

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

A nyilvántartásba kerülő 16 évesek közel 30 százaléka 90 napon belül közfoglalkoztatott lett (5.5.3. táblázat). A legmagasabb értéket 2016-ban láthatjuk. Minél fiatalabb valaki, annál nagyobb eséllyel lett 90 napon belül közmunkás. 2013-ban jelentősen megnőtt a három hónapon belül közmunkába kerülő fiatalok aránya, majd 2014-ben tovább növekedett ez az arány, 21 százalékkal ekkor érte el a legmagasabb értékét. Talán az Ifjúsági Garancia Rendszernek tulajdonítható, hogy 2015-ben a 17–19 évesek között némileg csökkent a hamar közmunkába kerülők aránya, de a 16 éveseknél stagnált, majd 2016-ban erőteljesen tovább nőtt. Jelentős csökkenés csak 2017-ben következett be.

5.5.3. táblázat: A munkanélküli-nyilvántartásba először belépő 16–19 évesek körében azok aránya, akik 90 napon belül bekerültek a közfoglalkoztatásba, 2011–2017 (százalék)

Életkor az első belépéskor	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Átlag
16 év	5	6	28	28	28	36	19	28
17 év	1	11	24	27	20	24	11	20
18 év	3	9	18	23	17	17	8	14
19 év	2	6	11	15	12	13	6	9
Összesen	2	8	15	21	16	19	9	13

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

A lefolyást tekintve hasonló pálya rajzolódik ki, ha a 30 vagy a 180 napon belül közmunkába kerülést nézzük. 2016-ban a 16 évesen nyilvántartásba kerülők 26 százaléka már 30 napon belül, 42 százaléka pedig 180 napon belül közmunkás lett.

Érdemes ezt fordítva is megnézni, a közmunkába kerülő fiatalok mennyi időt töltöttek a nyilvántartásban, mielőtt közfoglalkoztatottak lettek. A számok azt mutatják, hogy a 16 évesen közmunkássá válók átlagosan közel 60

százaléka 30 napot vagy kevesebbet töltött előtte a nyilvántartásban, tehát vélhetően azért regisztrált, hogy közmunkás lehessen (5.5.4. táblázat). Hasonló helyzetet találunk a 17 évesek 44 százaléká esetében. A kor előre haladtával némileg tovább csökken ez az érték. Az időben előre haladva 2014-ben következik be jelentős növekedés a minimális idő után közmunkássá válók körében, és utána lényegében stagnál a részarány.

5.5.4. táblázat: Az adott évben először közfoglalkoztatottá válók körében azok aránya, akik legfeljebb 30 napot töltöttek előtte a munkanélküli nyilvántartásban, 2012–2017 (százalék)

Életkor az első belépéskor	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Átlag
16 év	67	63	53	56	63	59	58
17 év	40	46	41	45	45	43	44
18 év	41	35	44	41	37	37	39
19 év	20	18	28	33	34	31	26
Összesen	27	27	38	40	40	39	35

Megjegyzés: A 2011. január 1-jén már közfoglalkoztatottak esetében csak azoknál ismerjük a kezdő időpontot, akik előtte közhasznú munkát végeztek, ezért ezt az évet elhagytuk.

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

Az iskolai lemorzsolódás

A 20 évesnél fiatalabb közfoglalkoztatásba lépők mintegy tizede az általános iskolát sem végezte el. Arányuk a 16 évesek körében több mint 20 százalék. Hasonlóan 10–10 százalék körül van azok aránya, akik szakmával vagy érettségivel kerültek a közfoglalkoztatásba. (5.5.5. táblázat).

5.5.5. táblázat: A legmagasabb iskolai végzettség megoszlása a közfoglalkoztatásba lépés időpontjában a 2011 és 2016 közötti időszakban összesen (százalék)

Életkor az első belépéskor	Iskolai végzettség				összesen
	nyolc általános alatt	nyolc általános	szakma	érettségi	
16 év	23	77	0	0	100
17 év	18	78	4	0	100
18 év	11	70	11	8	100
19 év	6	60	15	18	100
Összesen	11	67	11	11	100

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

A közfoglalkoztatásba lépéskor az általános iskolát el nem végzettek közel 60 százaléka a későbbiekben sem végezte el a nyolc általánost, további 20 százalékukról pedig nem tudjuk, hogy elvégezte-e.

Azoknak a 20 év alattiaknak, akik általános iskolai végzettséggel kerültek a közfoglalkoztatásba legalább a 80 százaléka járt előtte valamilyen középiskolába (nem mindenkiről tudjuk egyértelműen eldönteni). Az időben előre haladva, folyamatosan növekszik azok aránya, akik jártak középiskolába (5.5.6.

táblázat). Arányaiban egyre többen vannak tehát azok, akik megszakított középiskolai tanulmányok után lesznek közfoglalkoztatottak. 2013 és 2014 között igazán nagy ugrás a 16 évesek körében következett be. Míg 2013-ban az általános iskolai végzettséggel a közfoglalkoztatásba kerülőknek „csak” 52 százaléka szakította meg megkezdett középiskolai tanulmányait, addig 2014-ben már 78 százalékuk. Az 5.5.2. táblázatban bemutatott létszámnövekedés tehát nagymértékben a középiskolát megszakítók közül került ki.

5.5.6. táblázat: A közfoglalkoztatásba alapfokú végzettséggel bekerülők közül azok száma és részaránya, akik jártak előtte középiskolába, a közfoglalkoztatásba kerülés éve szerint, 2011–2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
Létszám	766	1834	3626	4482	3638	4128	1780	20 254
Részarány (százalék)	49	71	75	84	89	90	91	81

Megjegyzés: Az 50 százalékos mintából kapott létszámadatokat 2-vel szoroztuk.
Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

2011-ben az általános iskolai végzettséggel és középiskolai próbálkozással közfoglalkoztatásba kerülők 11 százaléka az iskola abbahagyása után három hónapon belül lett közfoglalkoztatott. Ez az arány 2012-től 30 százalék körüli-re emelkedett. Ők azok, akik az iskola abbahagyása után lényegében azonnal vagy csak rövid technikai szünet után közmunkások lettek.

Azok közül, akik általános iskolai végzettséggel 2016 előtt a közfoglalkoztatásba kerültek, és jártak előtte középiskolába, mindössze 3 százalék azok aránya, akik két év múlva² befejezett középiskolai végzettséggel rendelkeztek (5.5.7. táblázat). Ennek a 3 százaléknak csupán 10 százaléka érettségizett, a többiek szakmát tanultak. 2011-ben valamivel nagyobb volt a középiskolát két éven belül befejezők aránya, mint a többi évben, és a közfoglalkoztatásba kerülés életkora szerint egész minimálisan növekszik az arány, de ezek a különbségek statisztikailag nem szignifikánsak.

5.5.7. táblázat: A közfoglalkoztatásba alapfokú végzettséggel bekerülők és előtte valamilyen középiskolát megkezdők közül azok részaránya, akik két éven belül elvégezték a középiskolát, 2011–2015 (százalék)

Életkor az első belépéskor	2011	2012	2013	2014	2015	Átlag
16 év	0	0	0	0	2	1
17 év	0	0	2	1	3	2
18 év	4	2	2	3	3	2
19 év	7	4	3	4	5	4
Összesen	6	3	3	3	4	3

2 A két évet naptári évben számoltuk, mivel az iskola befejezésének pontos időpontját nem ismerjük.

Megjegyzés: A közfoglalkoztatás megkezdése után két évvel fennálló legmagasabb iskolai végzettséget csak az Oktatási Hivatal adataiból ismerjük, ezért az esetszám ebben a táblázatban csak 14 346 fő.

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

A fő következtetések

Összességében megállapíthatjuk, hogy a tankötelezettség korhatárának csökkentése után jelentősen megnőtt a közfoglalkoztatásba kerülő 16 és 17 évesek száma: a vizsgált időszakban összesen mintegy 7 ezer 18 évesnél és 38 ezer 20 évesnél fiatalabb személy lett közfoglalkoztatott. A közmunkába lépő pályakezdők aránya az Ifjúsági Garancia Program elindulása után nem, csak a 2017-es rendeletet követően kezdett csökkenni. A közmunkába kerülő fiatalok közel 80 százaléka legfeljebb általános iskolai végzettségű, és a közfoglalkoztatásba kerülés után elenyésző az esélyük arra, hogy néhány éven belül befejezzék a középiskolát, még akkor is, ha a közfoglalkoztatásba kerülés előtt elkezdték.

Hivatkozások

- FÜLÖP ZSÓFIA (2016): [Újratermelni a nyomort. Fiatalkorúak a közfoglalkoztatásban.](#) Magyar Narancs, 17. sz. április 28.
- SEBŐK ANNA (2019): A KRTK Kapcsolt Államigazgatási Panneladatbázisa. Közgazdasági Szemle, Vol. 96. No. 11. 1230–1236. o.

6. A ROMA FIATALOK HELYZETE

6.1. ROMA FIATALOK AZ ISKOLÁBAN ÉS A MUNKAPIACON – VÁLTOZÁSOK 2011 ÉS 2016 KÖZÖTT

SCHARLE ÁGOTA

A romák iskolázottsága – és ezzel szorosan összefüggően munkapiaci helyzete is – évtizedek óta lényegesen rosszabb, mint a nem roma népességé (*Kemény és szerzőtársai*, 2004, *Kertesi* 2005). A romák lemaradásában egyformán szerepet játszanak a generációk során halmozódó (és nehezen leküzdhető) hátrányok, a többségi társadalom diszkriminatív, szegregáló attitűdje és szakpolitikai lépések (vagy azok hiánya) is. Míg az iskolai lemaradásuk mértékét és intézményi okait számos kutatás vizsgálta az utóbbi években (például *Hajdu és szerzőtársai*, 2014, *Kertesi–Kézdi*, 2014, 2016, *Kiss*, 2018), a foglalkoztatásról az utóbbi években nem készült sem önálló adatfelvétel, sem átfogó kutatás. Ebben az alfejezetben a KSH lakossági adatfelvételei – amelyek a korábbinál pontosabban mérik a roma etnicitást – alapján leíró jelleggel foglaljuk össze az elmúlt években megfigyelhető alapvető változásokat.

Iskolázottság

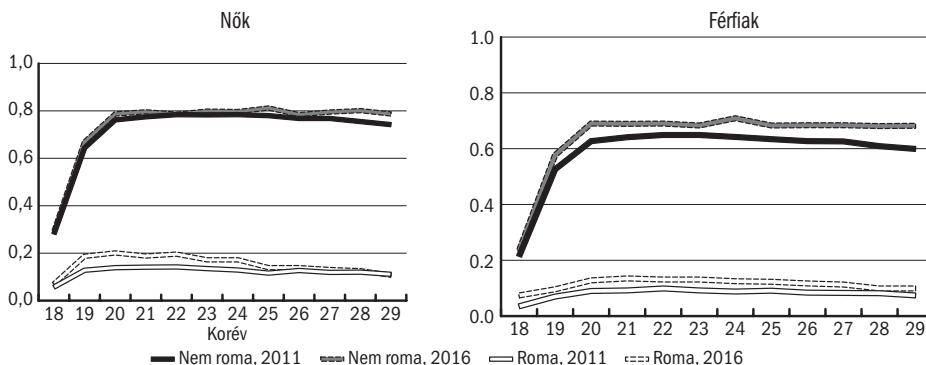
Az iskolázottság alakulását a rövidség kedvéért két indikátor, az érettségizettek, illetve a nappalin tanulók aránya alapján mutatjuk be. Ha korévenként vizsgáljuk az érettségizettek arányát,¹ akkor alapvetően a 2011 előtti időszak változásait látjuk: akik 2016-ban 29 évesek voltak, azok 2005–2006 körül tehették le az érettségi vizsgát, és azok, akik ekkor 19 évesek voltak, az alképességeiket még szintén a közoktatás 2011-es átalakítása előtti iskolában szerezték meg. A nem roma népességben 2011 és 2016 között csak a férfiak esetében látunk érdemi változást: a fiúk között jelentősen (5–6 százalékponttal) nagyobb az érettségizettek aránya minden 18 év feletti évfolyamon (6.1.1. ábra). A roma népességben a fiúk és a lányok között is érdemi javulást találunk. A lányoknál csak a fiatalabb kohorszokban kezd emelkedni az érettségizettek aránya, viszont a javulás nagyobb, másfél-kétszer akkora, mint a fiúknál.

A romák esetében megfigyelt javulás jelentőségét aláhúzza, hogy a korábbi kutatások szerint ezt számos tényező gátolja. *Hajdu és szerzőtársai* (2014) becslése szerint² a középiskolai lemorzsolódás esélyében megfigyelt roma–nem roma különbség több mint felét az általános iskola végére felhalmozott tudás mértéke, és (kisebb részben) a középiskola minősége magyarázzák. A fennmaradó különbség jelentős része a társadalmi elszigeteltségre vezethető vissza: arra, hogy a roma fiataloknak sokkal ritkábban vannak szoros kapcsolataik az iskolában jól teljesítő kortársaikkal, mint a nem romáknak.

1 Az érettségivel rendelkezők munkába állási esélyei és várható bére is lényegesen jobb, mint a nem érettségizetteké (*Hajdu és szerzőtársai*, 2015).

2 A tanulmány roma és nem roma tanulók egy teljes középiskolai kohorszának középiskolai pályafutását és egyetemi továbbtanulási esélyeit vizsgálta az Életpálya-felmérés 2006 és 2012 közötti adatai alapján.

6.1.1. ábra: Érettségizettek aránya korévenként, 2011, 2016 (százalék)

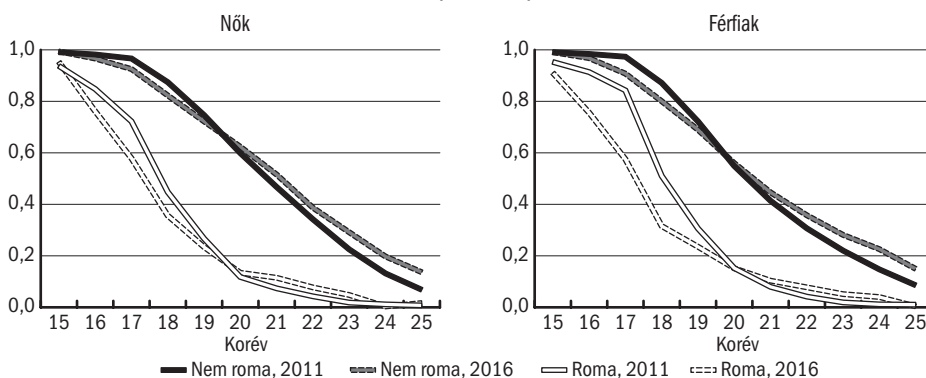
Forrás: Molnár Tamás számítása a 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus egyéni adatai alapján.

Az utóbbi évek fejleményeit jelzi a másik indikátor: évjáratonként tekintve a nappalin tanulók aránya megmutatja, hogy a fiatalok milyen arányban tanulnak tovább közép- és felsőoktatásban az általános iskola után. A tankötelezettség életkorának 2011-ben bevezetett csökkentése³ a roma és nem roma fiatalok esetében is megnövelte az iskolát korán elhagyók arányát, ez a hatás azonban a romák és különösen a roma férfiak esetében lényegesen nagyobb volt (6.1.2. ábra). Mint a 6.2. alfejezetben látni fogjuk, a hátrányos helyzetű járáásokban az átlagosnál is nagyobb volt ez a hatás. A reform előtt lebonyolított 2011. évi Népszámlálás és az öt évvel későbbi 2016. évi Mikrocenzus adatait összevetve,⁴ a nem romák esetében 4–7 százalékponttal, míg a romák esetében 14 (nők) illetve 27 (férfiak) százalékponttal csökkent a nappalin tanulók aránya a 17 éves korcsoportban. A csökkenés a romák esetében már a 16 évesek körében is jelentős.

3 A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 18-ról 16-ra csökkentette a tankötelezettség határát. A 16 éves korhatár elsőként azokra volt érvényes, akik a 2011/2012-es tanévben kezdték meg az általános képzés nyolcadik évfolyamát.

4 A roma identitás mérése nagyon hasonló volt két adatfelvételben, de a népszámlálásban két ok miatt is nagyobb arányban szerephetnek a magukat romának vallók: egyrészt a minta teljes körű, míg a mikrocenzus mintájában a roma telepkepek alulreprezentáltak, másrészt a 2011. évi népszámlálás idején külön kampány ösztönözte a roma identitás vállalását.

6.1.2. ábra: A nappali szakon tanulók aránya a roma és nem roma fiatalok körében, 2011, 2016 (százalék)

Forrás: Molnár Tamás számítása a 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus egyéni adatai alapján.

A 2011. és 2016. évi adatok összevetéséből az is látható, hogy a felsőoktatás expanziójában a roma fiatalok kevésbé vesznek részt: a 21–23 éves korcsoportban a nem romák között átlagosan 5 százalékponttal, míg a romák körében csak 3 százalékponttal nőtt öt év alatt a nappali szakon tanulók aránya. Ez azt is jelenti, hogy a felsőoktatásban tanulók arányában nem csökkent, sőt nőtt a romák jelentős lemaradása.

Foglalkoztatás

A KSH munkaerő-felmérése szerint a 15–64 éves roma népességben 2017-ben a férfiak 55 százaléka, a nők 36 százaléka dolgozott, miközben a nem roma népességben rendre 76 és 62 százaléka volt a foglalkoztatottak aránya. A romák foglalkoztatottsága 2014 (ebben az évben került be a munkaerő-felmérésbe az etnikumra vonatkozó kérdés) és 2017 között nagyobb mértékben emelkedett, mint a nem romáké, így a lemaradásuk valamelyest csökkent. A korai iskolaelhagyók és a nem tanuló, nem dolgozó (NTND) fiatalok arányát tekintve viszont tovább nőtt a romák amúgy is óriási lemaradása: ez a két mutató a nem roma népességben kismértékben javult 2014 és 2017 között, míg a roma fiatalok esetében romlott vagy változatlan maradt.⁵ A 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus között eltelt öt évben (amelyből négy már a fellendülés idejére esett) a roma férfiak foglalkoztatási rátája 16-ról 25 százalékra nőtt, a nőké 7-ről 12 százalékra.

6.1.1. táblázat: A 16–25 éves népesség származás és munkapiaci státus szerint, 2011 és 2016 (ezer fő)

	Roma		Nem roma	
	2011	2016	2011	2016
Férfiak				
Tanul	9,8	7,9	311,1	261,6
Dolgozik	5,0	9,2	184,2	213,8
Közmunkás	1,7	4,3	5,1	9,1
Gyed, gyes	0,3	0,1	0,3	0,3
Egyéb	15,4	15,7	99,9	69,5
Együtt	32,2	37,2	600,1	554,3
Nők				
Tanul	8,3	6,9	303,8	258,8
Dolgozik	2,1	3,6	149,0	171,6
Közmunkás	0,7	2,0	3,7	7,4
Gyed, gyes	9,2	7,6	29,7	30,6
Egyéb	9,8	10,1	84,6	59,5
Együtt	30,1	30,2	570,8	527,9

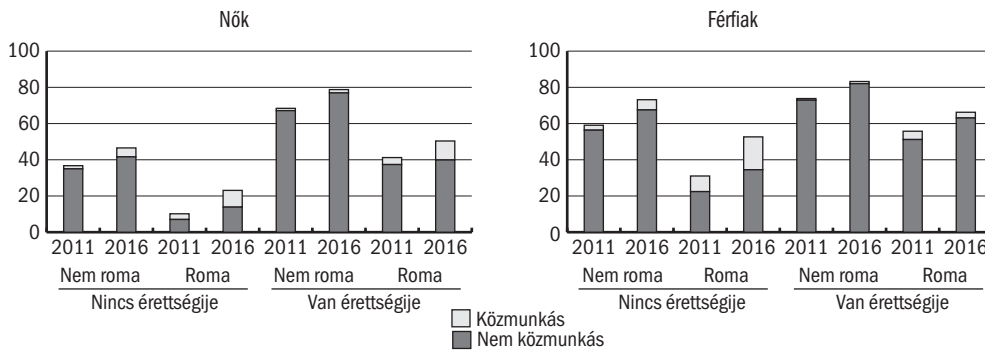
Forrás: Saját számítás a 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus egyéni adatai alapján.

A 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus nagyobb mintája arra is lehetőséget ad, hogy az iskolai végzettségtől függetlenül is megvizsgáljuk

⁵ A korai iskolaelhagyók aránya 57-ről 65 százalékra nőtt (nem romáknál 10-ről 9 százalékra csökkent), a NTND-arány 38 százalék mindkét évben (nem romáknál 13-ről 9 százalékra csökkent). Az előbbi mutatót a 18–24 éves, az utóbbit a 15–24 éves korcsoportra közli a KSH (2018).

a foglalkoztatás alakulását. E két felmérés adatainak összevetése alapján a romák foglalkoztatási hátránya továbbra is jelentős, de az érettségizettek esetében lényegesen kisebb, mint a képzetlenek esetében (6.1.3. ábra). A fiatal roma nők hátránya nem csökkent 2011 és 2016 között, annak ellenére, hogy mindkét iskolázottsági kategóriában nőtt a foglalkoztatottak aránya. A fiatal roma férfiak esetében a képzetlenek hátrányában látványos csökkenést látnunk, ez azonban nagyrészt a közfoglalkoztatásnak köszönhető. 2016-ban az iskolázatlan foglalkoztatott férfiak 34 százaléka közmunkásként dolgozott, miközben a nem romák körében csak 8 százalék ez az arány. A dolgozó nők esetében még magasabb a közmunkások aránya: a képzetlenek 40 százaléka és még az érettségizett nők 21 százaléka is közfoglalkoztatott volt 2016-ban.

6.1.3. ábra: Foglalkoztatottak aránya a 16–25 éves, nem tanuló népességben, 2011, 2016 (százalék)

Forrás: Saját számítás a 2011. évi Népszámlálás és a 2016. évi Mikrocenzus egyéni adatai alapján.

Hivatkozások

- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA (2015): *Az érettségi védelmében*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP, 2015/1.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR (2014): *Roma fiatalok a középiskolában*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP, 2014/7.
- KEMÉNY ISTVÁN–JANKY BÉLA–LENGYEL GYÖRGY (2004): *A magyarországi cigányság 1971–2003*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- KERTESI GÁBOR (2005): *A társadalom peremén. Romák a munkaerőpiacon és az iskolában*. Osiris, Budapest.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR (2010): *Roma Employment in Hungary After the Post-Communist Transition*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP, 2010/9.

- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR (2014): *Iskolai szegregáció, szabad iskolaválasztás és helyi oktatáspolitikai 100 magyar városban*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP, 2014/6.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR (2016): *A roma fiatalok esélyei és az iskolarendszer egyenlőtlensége*. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP, 2016/3.
- KISS MÁRTA (2018): *A szelektív iskolaválasztás tényezői, motivációi és az oktatás minőségével való összefüggései a leghátrányosabb helyzetű térségekben*. Megjelent: *Fejes József Balázs–Szűcs Norbert* (szerk.): *Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról*. Motiváció Oktatási Egyesület, Szeged, 147–172. o.
- KSH (2018): *Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

6.2. LAKÓHELY SZERINTI KÜLÖNBSÉGEK A NEM TANULÓ ÉS NEM DOLGOZÓ TIZENÉVESEK ARÁNYÁBAN

A TANKÖTELEZETTSÉGI KOR LESZÁLLÍTÁSA ELŐTT ÉS UTÁN

KÖLLŐ JÁNOS & SEBŐK ANNA

A már munkavállalási korú, de még kiskorú népesség (15–18 évesek) munkanélkülisége a rendszerváltás első éveit követően folyamatosan csökkent, a tankötelezettségi korhatár 18. életévre emelésével pedig alig három százalékos szintre esett.¹ A helyzet megváltozott a 2011. évi CXCV. törvénnyel, amely ismét tizenhat évnél húzta meg a tankötelezettség felső határát, lehetővé téve, hogy az ennél idősebbek kilépjenek a munkaerőpiacra, és ott (a döntéshozók tervei szerint) munkába álljanak.

Ebben a rövid alfejezetben elemi eszközökkel és a leírás igényével megvizsgáljuk, hogyan alakult át az intézkedéssel érintett korosztály tevékenységi szerkezete az ország jobb és rosszabb helyzetű lakóközreteiben. Figyelmünket a 17. életévüket már betöltött, de a 18.-at még el nem ért fiatalokra korlátozzuk, akik 2011 előtt – kisszámú kivétellel – iskolakötelesek voltak, azt követően viszont nem. Rámutatunk, hogy az iskolába járás a legrosszabb állapotú körzetekben esett vissza a legnagyobb mértékben, a foglalkoztatás növekedése pedig még a legjobb munkaerőpiacokon sem tudta elejét venni, hogy növekedjék a nem tanuló és nem is dolgozó (NTND) fiatalok száma.

Elemzésünk a 2011. évi népszámlálás teljes körű, tízmilliós sokaságán, és a 2016. évi mikrocenzus egymillió véletlen mintáján alapul.² A 17 évesekre vonatkozó adatokat még így sem tudjuk részletes földrajzi bontásban vizsgálni: ahhoz, hogy megfelelő elemszámhoz jussunk, ugyanakkor a mikrokörnyezet jellemzőit is megragadhatjuk, az ország átlagosan 250 lakosú népszámlálási körzeteit (melyek száma 45 500) különböző dimenziók szerint kvartilisekre bontottuk a 2011-ben megfigyelt adataik alapján. A vizsgált dimenziók: a helyi, általános iskolai végzettségű népesség foglalkoztatási és munkanélküliségi rátája; egy, az általános iskolát végzettek számára bejárható munkaerőpiac méretét és minőségét megragadó mutató, valamint a romák népességbeli aránya.³

A regionális különbségek időben változó szerepét probabilisztikus regresszióval mérjük. Az eredményváltozó azt méri, hogy a *j*-edik számlálókörzetben lakó *i*-edik 17 éves tanult-e, avagy teljesen passzív volt-e (NTND) 2011-ben, illetve 2016-ban. A 6.2.1. táblázat első három számoszlopában szereplő becsült együtthatók azt mutatják, hogy az adott évben az adott csoportba (roma fiú, roma lány, nem roma lány) tartozó egyén milyen valószínűséggel dolgozott a *nem roma fiúkhoz képest*. A 4–6. számoszlopban az együtthatók arról tudósítanak, hogyan befolyásolta a kimenet valószínűségét, ha a szűk lakókönyezet a választott 2011. évi mutató (foglalkoztatási ráta, munkanél-

1 Az 1996. évi közoktatási törvény hatásairól lásd a kötet 2.5. alfejezetét.

2 A számításokat a KSH és az MTA KRTK közösen üzemeltetett kutatószobájában végeztük.

3 A mutatók pontos számítás-módjáról lásd a Függelék az alfejezet végén.

külségi ráta és a többi) szerint képzett második, harmadik, illetve negyedik legrosszabb számlálókörzet-negyedbe (Q_4 -be), és nem a legjobb egynegyedbe (Q_1 -be) tartozott.

6.2.1. táblázat: A nem, az etnikum és egyes lakóhelyi jellemzők hatása az oktatási részvételre, 2011, 2016 (probabilisztikus regresszió)

	Roma fiú	Nem roma lány	Roma lány	Számlálókörzet-kvartilisek			Kon- stans	R ²	N
Számlálókörzeti indikátor				2.	3.	4.			
Foglalkoztatási arány									
2011	-10,8 (4,5)	-0,4 (1,5)	-29,2 (9,3)	-0,0 (0,1)	-0,4 (1,5)	-4,0 (5,8)	99,2	0,11	9358
2016	-25,4 (9,6)	0,0 (1,2)	-26,0 (8,9)	0,1 (0,2)	-3,0 (4,5)	-12,7 (12,5)	97,6	0,14	7464
Munkanélküli arány									
2011	-12,1 (5,1)	-0,4 (1,5)	-30,3 (9,6)	-0,5 (1,5)	-1,0 (2,6)	-3,0 (4,5)	99,5	0,10	9358
2016	-29,3 (11,3)	0,1 (0,3)	-30,3 (10,5)	-2,3 (3,7)	-4,3 (6,1)	-10,1 (10,4)	98,3	0,12	7464
Munkapiac minősége ^a									
2011	-12,8 (5,4)	-0,4 (1,8)	-30,8 (9,8)	-0,5 (1,4)	-0,9 (2,5)	-1,9 (4,4)	99,6	0,10	9358
2016	-30,7 (11,9)	0,1 (0,2)	-31,4 (10,9)	-1,7 (2,2)	-3,9 (5,1)	-7,1 (8,8)	98,2	0,11	7464
Romák aránya									
2011	-10,3 (4,3)	-0,4 (1,5)	-28,5 (9,0)	-3,6 (4,9)	-3,6 (5,1)	-4,1 (6,5)	95,2	0,11	9358
2016	-25,6 (9,6)	0,2 (0,4)	-26,3 (8,9)	-7,2 (6,0)	-10,1 (9,2)	-10,8 (10,8)	86,1	0,13	7464

^a Lásd a Függelék az alfejezet végén.

Minta: A 2011-es népszámlálásban és a 2016-os mikrocenzusban egyaránt megfigyelt számlálókörzetek 17 éves lakosai. Roma az, aki az etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdésre magát első- vagy másodsorban romaként jelölte meg, vagy első, illetve második nyelvként beszéli a roma, beás vagy lovári nyelvek valamelyikét.

N = a megfigyelt személyek száma. Az együtthatókat százzal szoroztuk, zárójelben a *t*-értékek láthatók.

A roma és nem roma fiatalokat azért különböztetjük meg, mert az előbbieket átlagosan sokkal rosszabb általános és középiskolákba járnak, mint a nem romák, gyakrabban fordul elő, hogy a szűk környezetük nem ösztönzi a tanulmányok befejezését, vagy a családjuk nehezen állja a tanulás járulékos költségeit, ezért erősebb a késztetés vagy a kényszer a tanulmányaik félbeszakítására. Az erősen szegregált és jellemzően rossz minőségű „cigányiskolákban” ezek a hatások felerősödnek.

Hangsúlyozzuk, hogy 2011-ben a körzeteknek csak arra a részhalmazára becsüljük az egyenleteket, amely megfigyelhető a mikrocenzusban is, a Q_1 – Q_4 csoportokba *ugyanazok* a számlálókörzetek tartoznak 2011-ben, mint 2016-ban. (A census teljes mintájára becsült eredmények hasonlóak.)

Látható, hogy a nem roma fiúk és nem roma lányok részvételében sem 2011-ben, sem 2016-ban nem mutatható ki érdemi különbség. A roma lányoknak sokkal (nagyjából harminc százalékponttal) kisebb része járt iskolába 2011-ben, de a helyzetük 2016-ig lényegében nem változott, sőt kismértékben még javult is a nem roma lányokhoz képest. Óriási romlást látunk azonban a roma fiúknál, akik 10–13 százalékponttal kisebb eséllyel tanultak 2011-ben, és a hátrányuk 25–31 százalékpontosra növekedett 2016-ra!⁴

A lakóhelyi jellemzők esetében hasonló mintázatot figyelhetünk meg a táblázat első három blokkjában: a választott mutató szerint legrosszabb helyzetű körzetnegyedben már 2011-ben is alacsonyabb volt az oktatási részvétel (2–4 százalékponttal), mint a legjobb negyedben, a lemaradás azonban sokkal súlyosabbá (a választott lakóhelyi indikátortól függően 7–13 százalékpontossá) vált 2016-ra, azonos nemű és etnikai hovatartozású egyének összehasonlításában.

Az egyenletek konstansai a legjobb helyzetű lakóhelyi csoportban élő nem roma fiúk oktatási részvételét mérik – ez a mutató is romlott egy-másfél százalékponttal.

A táblázat legalsó blokkjában a számlálókörzeteket a romák 2011-es népességen belüli aránya szerint rendeztük kvartilisekbe. Ez nem befolyásolja érdemben az egyéni változókra kapott együtthatókat. Az oktatási részvétel a negyedik kvartilis felé haladva egyre alacsonyabb volt 2011-ben és – sokkal nagyobb mértékben – 2016-ban. Ezekből az – etnikai hovatartozásra kontrollált – eredményekből valószínűsíthető, hogy a „sűrű roma körzetekben” a nem roma fiatalok részvétele is jelentősen csökkent. Az egyenletekben a konstans értéke is különbözik az első három blokkban láthatóktól. A romák alacsony (az első kvartilisben lényegében nulla) részaránya önmagában nem garantált magas oktatási részvételt, és ezekben a (többnyire falusi) lakónegyedekben jelentősen csökkent az iskolába járó 17 éves fiúk aránya.

A hasonló szerkezetű 6.2.2. *táblázatban* a függő változó az NTND (nem tanul, nem dolgozik) státus. Nem ismételjük meg a négyféle mutató szerinti, egymáshoz hasonló eredményekre vezető becsléseket, csak a 2011. évi foglalkoztatási ráta alapján képzett kvartilisekkel végzett számítást mutatjuk be, ezúttal több figyelmet szentelve a 2016-ra kialakult NTND-szinteknek.

2011-ben egy, a legrosszabb helyzetű lakókörzetnegyedben élő 17 éves roma fiú esélyét arra, hogy ne tanuljon és ne is dolgozzon, 14,8 százalékosra ($11,3 + 3,0 + 0,5$) becsüli az egyenlet. 2016-ban a hasonlóan kalkulált esély 38,7 százalékosnak adódik, ami lényegében megegyezik az adott populációban ténylegesen megfigyelt értékkel (38,5 százalék).⁵ Noha a becsléseink nem hajszálpontosak (mint azt az egyenletek viszonylag alacsony magyarázó ereje sejteti), annyira azért megbízhatók, hogy kijelenthessük: 2011 és 2016 között jelentősen csökkent az iskolába járó 17 évesek aránya, amit a foglalkoztatás növekedése alig tudott ellensúlyozni. Társadalmi következményeit tekintve különösen súlyos fejlemény, hogy 2016-ra aggasztóan magasra – a 2011-es

4 A becsült mérték függ attól, hogy milyen számlálókörzeti mutatóra kontrolláljuk az egyéni hatásokat.

5 Itt jegyezzük meg, hogy a súlyozatlan és a lakosságszámmal súlyozott becslések alig térnek el egymástól, ami logikusan következik abból, hogy a számlálókörzeteket a felmérést végző kérdezők munkaterhelését figyelembe véve alakítják ki, ezért méretükben nem nagyon különböznek.

szint legalább duplájára – nőtt a rossz adottságú lakókörnyezetben élő nem tanuló és nem is dolgozó roma fiúk aránya. 2016-ban tíz ilyen fiatalból négy nem tanult és nem is dolgozott.

6.2.2. táblázat: A nem, az etnikum és egyes lakóhelyi jellemzők hatása az NTND (nem tanul és nem dolgozik) státusra, 2011, 2016 (probabilisztikus regresszió)

Számlálókörzeti indikátor	Roma fiú	Nem roma lány	Roma lány	Számlálókörzet-kvartilisek			Kon- stans	R ²	N
				2.	3.	4.			
Foglalkoztatási arány									
2011	11,3 (4,9)	0,5 (1,8)	30,4 (9,7)	0,4 (1,5)	0,9 (2,3)	3,0 (4,4)	0,5	0,10	9358
2016	28,5 (11,2)	0,5 (0,9)	31,3 (10,9)	2,1 (3,8)	3,7 (5,7)	9,3 (10,2)	0,9	0,13	7464

Minta: A 2011-es népszámlálásban és a 2016-os mikrocenzusban egyaránt megfigyelt számlálókörzetek 17 éves lakosai. Roma az, aki az etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdésre magát első- vagy másodsorban romaként jelölte meg, vagy első, illetve második nyelvként beszéli a roma, beás vagy lovári nyelvek valamelyikét. N = a megfigyelt személyek száma. Az együtthatókat százszal szoroztuk, zárójelben a t -értékek láthatók.

Függelék

A számlálókörzeti indikátorok számítása

Foglalkoztatási arány. A kérdezést megelőző héten jövedelemtermelő munkát végzők aránya a munkavállalási korú népességben. Foglalkoztatottnak számít az is, aki az adott héten nem dolgozott, de csak átmenetileg volt távol a meglévő munkájától.

Munkanélküli-arány. Munkanélküli, aki nem dolgozik, a kérdezést megelőző hónapban aktívan állást keresett, és be tudna lépni egy megtalált munkahelyre. Számukat a munkavállalási korú népességhez viszonyítjuk.

A romák aránya. Romának minősül, aki az etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdésre magát első- vagy másodsorban romaként jelölte meg, vagy első, illetve második nyelvként beszéli a roma, beás vagy lovári nyelvek valamelyikét. Számukat a munkavállalási korú népességhez viszonyítjuk.

Munkaerőpiaci minőség indikátora. Egy számlálókörzet meghatározott iskolázottságú népességének munkaerőpiacát egy olyan mutatóval ($Q = V/A$) jellemezzük, ahol V az egyén számlálókörzetéből nyereségesen elérhető munkahelyek száma, A pedig azon versenytársak száma, akik számára szintén elérhetők ezek a munkahelyek. Elérhetőnek tekintünk egy munkahelyet, ha az utazási pénz- és időköltséggel csökkentett nettó kereset nagyobb, mint az elérhető segély és a közmunkás bér várható összege. Az erre vonatkozó számítás *Tir Melinda* és *Köllő János* végezték az MTA GEO-adatbázis (http://adatbank.krtk.mta.hu/adatbazisok_geo) felhasználásával.

7. FELNÖTTKÉPZÉS ÉS TÚLKÉPZETTSÉG

7.1. FIATALOK MUNKAHELYI ÉS ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI KÉPZÉSE

VARGA JÚLIA

Az iskolarendszeren kívüli oktatási, képzési részvétel fontos szerepet játszhat abban, hogy az egyének alkalmazkodjanak a változó munkaerőpiaci igényekhez. Ebben az alfejezetben egy Magyarországon kevésbé kutatott kérdést, a fiatalok iskolarendszeren kívüli képzési részvételi arányainak változását és a részvételi valószínűség különböző jellemzők alapján megfigyelhető különbségeit vizsgáljuk.

Az iskolarendszeren kívüli oktatási, képzési részvétellel kapcsolatosan háromféle statisztikai adatgyűjtésből áll rendelkezésre információ. Az első, az Eurostat felnőttoktatási felvétele (*Adult Education Survey, AES*), amely az Európai Unió országaiban a kikérdezés előtti 12 hónapra vonatkozóan gyűjt adatokat a felnőttek formális és nem formális oktatási és képzési részvételéről és ezek jellemzőiről.¹ A második szintén az Eurostat adatfelvétele.² A harmadik adatforrás pedig a KSH munkaerő-felmérései, amelyek negyedéves rendszeres felvételeiben rákérdeznek arra is, hogy részt vett-e a válaszadó a kérdéssel megelőző négy hétben iskolarendszeren kívüli képzésekben.

A munkaerő-felvételek különböző hullámaiban többször változott a nem formális képzésekben való részvételre való rákérdezés részletezettsége, 2014-ig összevontabb csoportokban kérdeztek a részvételről, azóta a nem formális oktatás, képzés 12–13 csoportját különböztetik meg, és gyűjtenek adatokat az ezekben való részvételről. Az adatgyűjtés egyre inkább törekszik az összes nem iskolarendszerű képzési forma feltérképezésére.³

A háromféle adatforrás alapján nagyságrendileg különböző részvételi arányokat látunk. Ennek okait a rendelkezésre álló információ alapján nem tudjuk megítélni. Az AES adatfelvételei szerint a 25–34 éves fiatalok nem formális oktatásban való részvételi aránya a 2007-ben mért 9,7 százalékról 2011-re 44,3 százalékra, majd 2016-ra 56,6 százalékra nőtt Magyarországon.⁴ A 2016-ban megfigyelt érték már nagyobb volt, mint az EU28 vagy az euróövezet átlaga (7.1.1. ábra).

A Munkaerő-felvétel nagyságrendileg kisebb részvételi arányokat dokumentált. 2018-ban a 25–34 évesek 10,1 százaléka vett részt képzésben, míg

1 Eddig három adatfelvétel volt (2007-ben, 2011–2012-ben és 2016–2017-ben). Magyarországon az első próba- (pilot) felvétel 2007-ben a KSH Munkaerő-felvételeként készült, majd a következő adatfelvételek önálló adatfelvételek voltak. A mintanagyság 5800–6500 fő volt.

2 A Vállalati munkahelyi szakképzés elnevezésű (*Continuing Vocational Training of Enterprises, CVTS*) adatfelvétellel a vállalkozások/vállalatok által valamilyen formában támogatott szakmai képzésekről gyűjt adatokat a legalább 10 főt foglalkoztató szervezetekben. A *CVTS felvételre* is háromszor került eddig sor, 2005-ben, 2010-ben és 2015-ben.

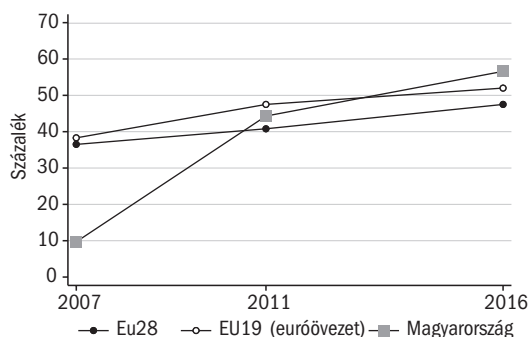
3 A következő nem formális oktatási képzési formákban való részvételről gyűjtenek adatokat: képesítést nem nyújtó szakmai tanfolyamok, iskolarendszeren kívüli OKJ-s képzések, különféle szemináriumok, konferenciákban való részvétel, munkahelyen a munkához kapcsolódó be-tanítás, csapatépítő tréningek, nyelvtanfolyamok, számítógépes tanfolyamok, informatikai képzések, távoktatás keretében szervezett tanfolyamok. Az e-learning bármely formája, webinárok, magánórák, egészségügyi témájú tanfolyamok, hatósági képzések, gépjárművezetési tanfolyamok, sporttal, zenével, illetve más hobbitevékenységgel kapcsolatos előadások, tanfolyamok.

4 Az Eurostat külön felhívja a figyelmet arra, hogy módszertani változtatások miatt a 2007-re, 2011-re és 2016-ra vonatkozó

AES-eredmények közvetlenül nem összehasonlíthatók, és ezért „az eredmények nem használhatók arra, hogy az élethosszig való tanulásban való részvételi arányok 2007 és 2016 közötti változásaira vonatkozóan értelmezzék őket” [Eurostat Eurostat Adult Education Survey. Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS) 15.2. Comparability – over time].

az EU28 országokban átlagosan 17,8 százalék, az euróövezet országában pedig 19,5 százalék.⁵

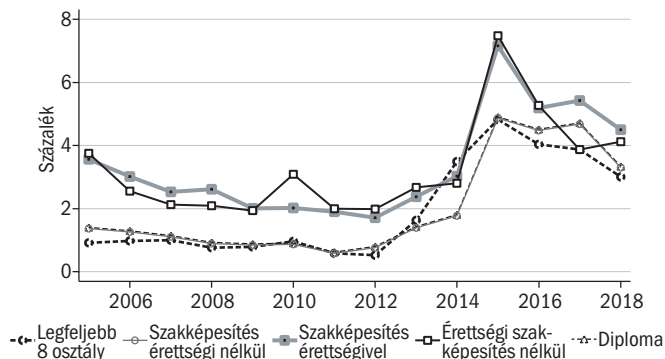
7.1.1. ábra: A 25–34 évesek részvételi arányai a nem formális oktatásban, képzésben az AES-adatfelvételek adatai alapján

Forrás: Az Eurostat AES-adatfelvételei alapján saját szerkesztés.

A 7.1.2. ábra a 25–34 évesek részvételi arányainak változásait mutatja be iskolai végzettségi csoportonként 2005 és 2018 között.⁶ 2005 és 2012 között minden végzettségi csoportban folyamatosan csökkentek a kiindulásként is nagyon kicsi részvételi arányok a 25–34 évesek körében, majd 2013 és 2015 között a fiatalok nagyobb arányban számoltak be képzési részvételtől. A növekedés valamekkora hányada lehet, hogy a kategória-rendszer átalakításának köszönhető (lásd a 3. lábjegyzetet). 2015 után ismét csökkenni kezdtek a részvételi arányok. A teljes időszakban az érettségi szakképesítéssel és az érettségi szakképesítés nélküli részvételi arány volt a legnagyobb. 2014 után a legfeljebb nyolc osztályt végzettek vettek legkisebb arányban részt nem formális oktatásban, képzésben.

7.1.2. ábra: A 25–34 évesek részvételi arányai a nem formális oktatásban, képzésben végzettségi szintenként a munkaerő-felmérés adatai alapján

Forrás: A munkaerő-felmérés 53–108. hullámainak adataiból számolva

A 2018. évi munkaerő-felmérés négy hullámának adatait összevonva a 16–34 évesek nem formális oktatásban, képzésben való részvételi valószínűségét egy-

⁵ Eurostat.

⁶ Az éves adatok a negyedéves adatok átlaga.

szerű valószínűségi modellel is megvizsgáltuk.⁷ Az eredményeket – a szignifikáns marginális hatásokat – a 7.1.1. táblázat foglalja össze.

7.1.1. táblázat: Az iskolarendszerű képzésen kívüli képzés valószínűségének meghatározói a 16–34 évesek között, 2018

Változó	Marginális hatás dy/dx
Végzettség	
Szakiskola (szakképesítés érettségi nélkül)	0,031** (0,01529)
Érettségi szakképesítés nélkül	0,042*** (0,01304)
Felsőfokú	0,057*** (0,01548)
Munkaerőpiaci státus	
Foglalkoztatott	0,049*** (0,00948)
Ágazat	
Mezőgazdaság	-0,042*** (0,00733)
Ipar	-0,032*** (0,00867)
Gépipar	-0,036*** (0,01006)
Építőipar	-0,048*** (0,00534)
Egyéb	-0,037*** (0,01022)

A modellben használt többi kontrollváltozó: Nem, Végzettsége: szakképesítés érettségivel, Munkaerőpiaci státus: munkanélküli, Régió kétértékű változók, Lakóhely: falu, Budapest.

Referenciakategória: Nő, legfeljebb általános iskolai végzettségű; inaktív, város, Dél-Dunántúl, járműipar.

Zárójelben a standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

A szakiskolai végzettségű fiatalok 3,1 százalékkal, a gimnáziumban érettségizett fiatalok (érettségi szakképesítés nélkül végzettségűek) 4,2 százalékkal, a diplomás fiatalok pedig 5,7 százalékkal nagyobb valószínűséggel vettek részt képzésben 2018-ban, mint a referenciakategóriának választott legfeljebb nyolc osztályt végzett fiatalok. A foglalkoztatott fiatalok 5 százalékkal nagyobb valószínűséggel tanultak nem formális oktatás, képzés keretében, mint az inaktív fiatalok. Néhány ágazatban (ipar, építőipar, mezőgazdaság) dolgozók kisebb valószínűséggel vettek részt informális oktatásban, képzésben, mint a referenciakategóriának választott járműiparban dolgozók. A többi megfigyelt jellemző szerint (nem, lakóhely régiója, településtípusa, egyéb ágazatok) nem találtunk szignifikáns különbséget a nem formális oktatásban, képzésben való részvétel valószínűségében.

⁷ Kétkimenetes probit modell, részt vett-e képzésben (igen/nem).

7.2. A NEM KOGNITÍV KÉSZSÉGEK NÖVEKVŐ SZEREPE AZ ÁLLÁSKERESÉSBEN ÉS A MUNKAVÉGZÉSBEN

FAZEKAS KÁROLY

A technológiai fejlődés, a nemzetközi, regionális és a társadalmi munkamegosztás átalakulása során nem csupán a gazdaság ágazati és foglalkozási szerkezete változik. Az egyes *foglalkozásokon belül* jelentős átalakulás megy végbe a munkafeladatok tartalmában aszerint, hogy azok elvégzése milyen *készségeket* kíván meg a munkavállalóktól. Az elmúlt évtizedekben leggyorsabban a *matematikai jártasságot és a szociális készségeket egyaránt megkövetelő* feladatokat tartalmazó álláshelyek aránya növekedett, és leginkább azon álláshelyek aránya csökkent, amelyekben az elvégzendő feladatok jellemzően *sem matematikai jártasságot, sem szociális készségeket nem igényeltek* a munkavállalóktól (Deming, 2017).

A szociális (nem kognitív) készségek leginkább ahhoz szükségesek, hogy a munka során sikeresen együtt tudjunk működni másokkal. Ilyenek például a személyiségpszichológiában *Big Five* néven ismert készségcsoport egyes elemei: extrovertáltság, konszenzuskészség, lelkiismeretesség, érzelmi stabilitás, nyitottság. Ilyen készség a mentalizáció (*theory of mind*), amelyen azt értjük, hogy másokat megfigyelve képesek vagyunk behelyezkedni mások nézőpontjába, megértjük, és saját céljaink, cselekedeteink szempontjából értékelni tudjuk mások cselekedeteinek okait, érzelmi állapotának jellemzőit. A mentalizációs képesség az oktatásban és a munkapiacra egyaránt kiemelkedően fontos a kétoldali és csoportos kooperációk sikere szempontjából (DeAngelo–McCannon, 2015).¹

A nem kognitív készségek az elmúlt évtizedekben megfigyelt felértékelődése egymással szorosan összefüggő technológiai és társadalmi, demográfiai okokkal magyarázható. A technológiai fejlődésnek – a robotizációnak, az egymással folyamatosan kommunikáló elemekből álló termelési, szolgáltatási rendszerek terjedésének, a mesterséges intelligencia egyre szélesebb körben történő felhasználásának – eredményeképpen ma már a magas szintű kognitív készségeket igénylő feladatok mind nagyobb részét el tudják végezni intelligens, számítógépek által vezérelt eszközök. A robotizáció terjedése azonban mindeddig kevésbé volt jellemző a nem kognitív készségeket igénylő munkakörökben (Deming–Kahn, 2018). Ugyanakkor e munkakörök aránya folyamatosan növekszik a munkapiacra, részben a szolgáltatásokban foglalkoztatottak arányának növekedésével, részben az ápolási, egészségügyi álláshelyek arányának növekedésével, és nem utolsósorban azzal, hogy a korszerű vállalati menedzsment működésében is egyre fontosabb szerepe van a csoportmunkára, bizalomra, intuitív gondolkodásra, társadalmi készségekre épülő munkafeladatoknak (Schanzenbach és szerzőtársai, 2016).

¹ A kognitív és nem kognitív készségek meghatározásával és mérésével a Munkaerőpiaci Tükör előző köteteiben részletebben foglalkoztunk (Fazekas, 2017, 2018).

A hagyományos foglalkozások és álláshelyek egy része akár néhány éven belül valóban eltűnhet, de közben új foglalkozások és állások keletkeznek, sőt bizonyos, leginkább nem kognitív készségeket igénylő foglalkozásokban folyamatosan növekszik a munkaerő iránti kereslet. Sokáig úgy tűnt, a mesterséges intelligencia nem alkalmas nem kognitív készségek elsajátítására, kifejlesztésére. A legutóbbi években azonban fontos előrelépések történtek ezen a területen is. A legújabb fejlesztések eredményeit figyelembe vevő előrejelzések szerint a következő évtizedekben például a személyi szolgáltatások széles körében, a beteg, idős emberek ápolásában, a gyógyításban, a kereskedelemben, a kreatív iparágakban a nem kognitív készségekkel rendelkező robotok egyre nagyobb arányban képesek lesznek elvégezni a megkívánt feladatokat (*Morgan és szerzőtársai*, 2019).

Tekintettel a robotizáció térnyerésére, fontos, hogy a fiatalok rendelkezzenek az új készségek megtanulásához szükséges motivációval és képességekkel. Továbbá folyamatosan szükség lesz olyan elemző munkára, amely feltárja az adott munkaerőpiacon a foglalkozások tartalmában végbemenő változásokat, segíti a képzési és oktatási rendszer irányítóit, a pedagógusokat, hogy a tananyag és az oktatási módszertan fejlesztésével maguk is alkalmazkodjanak a változásokhoz (*Alabdulkareem és szerzőtársai*, 2018).

Bár a nem kognitív készségek jelentős része örökletes tulajdonságokhoz kötődik, számos empirikus elemzés bizonyítja, hogy a szülők, a lakóközösség és az iskola nagymértékben képesek fejleszteni, alakítani ezeket a készségeket (*Zhou*, 2016). A nem kognitív készségek fejlesztésére szolgáló módszerek (például csoportmunkára építő projektalapú oktatás) mind több ország iskolarendszerének gyakorlatába beépülnek.² Számos nem kognitív készség egész életünk során, a felnőttoktatásban, vállalati képzésekben is fejleszthető (*Hoeschler és szerzőtársai*, 2018, *Hoeschler–Backes-Gellner*, 2018).³

A munkáltatók állásajánlatait és felvételi gyakorlatát vizsgáló elemzések eredményei azt mutatják, hogy a nem-kognitív készségek szintje fontos előrejelzője a sikeres álláskeresésnek (*Hoeschler–Backes-Gellner*, 2018). Ezt támasztják alá azok a hatásvizsgálatok is, amelyek szerint az inaktív fiatalok integrációját segítő programok sikeresebbek, ha a nem kognitív készségek fejlesztését is megcélözzák (*Guerra és szerzőtársai*, 2014).⁴ Számos példa van arra, hogy ahol a nem kognitív készségek fejlesztését a vállalatok beépítik a vállalati képzési programokba, ott a képzési ráfordításoknak jelentős termelékenységi hozamai voltak (*Adhvaryu és társai*, 2017, *Groh és szerzőtársai*, 2012).

A készségfejlesztés mellett fontos, hogy a munkavállalók és a munkáltatók egyaránt releváns információkkal rendelkezzenek saját készség szintjükről és a készségek hozamairól. Ezek az információk egyrészt növelik a munkavállalók motivációját a készségek fejlesztésében, másrészt növelik a munkáltatók készségét a magasabb szintű nem kognitív készségek honorálására (*Bassi–Nansamba*, 2019).

2 Az OECD PISA és a Világbank STEP felmérései 2012 óta tartalmazzák a diákok nem kognitív készségeinek felmérésére szolgáló kérdéseket (*Kautz és szerzőtársai*, 2017, *Gaëlle és szerzőtársai*, 2014).

3 *Guerra és szerzőtársai* (2014) a Világbank által, kifejezetten a munkaerőpiac által igényelt nem kognitív készségek fejlesztésére kidolgozott PRACTICE modell alapján ismerteti, hogy a különböző életkori csoportokban milyen módszerekkel lehet legsikeresebben fejleszteni ezeket a készségeket.

4 Például: *Job Corps*, a *Youth Build* és a *Big Brothers Big Sisters* programok az Egyesült Államokban vagy az EPIDE (*Etablissements pour l'Insertion dans l'Emploi*) program Franciaországban (*Quintini*, 2015).

Hivatkozások

- ADHVARYU A.–KALA, N.–NYSHADHAM, A. (2018): [The Skills to Pay the Bills: Returns to On-the-job Soft Skills Training](#). NBER Working Paper, No. 24313.
- ALABDULKAREEM A.–FRANK, M. R.–SUN L.–ALSHEBLI, B.–HIDALGO, C.–RAHWAN, I. (2018): [Unpacking the polarization of workplace skills](#). Science Advances, Vol. 4. No. 7.
- BASSI–NANSAMBA (2019): [Screening and Signaling Non-Cognitive Skills](#). UCS-INET Research Paper No. 19-08.
- DEANGELO, G.–MCCANNON, B. C. (2015): [Theory of Mind Predicts Cooperative Behavior](#). West Virginia University College of Business and Economics, Working Paper Series, No. 16–16.
- DEMING, D. (2017): [The Growing Importance of Social Skills in the Labor Market](#). The Quarterly Journal of Economics, Vol. 132. No. 4. 1593–1640. o.
- DEMING, D.–KAHN, L. B. (2018): Skill requirements across firms and labor markets: Evidence from job postings for professionals. Journal of Labor Economics, Vol. 36. S337–S369. o.
- FAZEKAS KÁROLY (2017): [Merre halad a kereslet? A nem kognitív készségek felértékelődése](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2016. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 150–159. o.
- FAZEKAS KÁROLY (2018): [A nem kognitív készségek felértékelődésének hatása a nők munkaerőpiaci helyzetére](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2017. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 122–129. o.
- GAELLE, P.–SANCHEZ PUERTA, M. L.–VALERIO, A.–RAJADEL, T. (2014): [STEP Skills Measurement Surveys. Innovative Tools for Assessing Skills](#). Social Protection and Labor, Discussion Paper, No. 1421. World Bank Group, Washington, DC.
- GROH, M.–KRISHNAN, N.–MCKENZIE, D. J.–VISHWANATH, T. (2012): [Soft skills or hard cash? The Impact of Training and Wage Subsidy Programs on Female Youth Employment in Jordan](#). World Bank Policy Research Working Paper, No. 6141.
- GUERRA, N.–MODECKI, K.–CUNNINGHAM, W. (2014): [Developing Social-Emotional Skills for the Labor Market: The PRACTICE Model](#). World Bank, Social Protection and Labor Global Practice Group. Policy Research Working Paper, No. 7123.
- HOESCHLER, P.–BACKES-GELLNER, U. (2018): [The Relative Importance of Personal Characteristics for the Hiring of Young Workers](#). Economics of Education Working Paper Series, No. 142. University of Zurich, Department of Business Administration (IBW).
- HOESCHLER, P.–BALESTRA, S.–BACKES-GELLNER, U. (2018): [The Development of non-cognitive skills in adolescence](#). Economics Letters, Vol. 163. 40–45. o.
- KAUTZ, T.–HECKMAN, J. J.–DIRIS, R.–WEEL, B.–BORGHANS, L. (2017): [Fostering and Measuring Skills: Improving Cognitive and Non-Cognitive Skills to Promote Lifetime Success](#). NBER Working Paper, No. 20749.
- MORGAN, F. R.–AUTOR, D.–BESSEN, J. E.–BRYNJOLFSSON, E.–CEBRIAN, M.–DEMING, D. J.–FELDMAN, M.–GROH, M.–LOBO, J.–MORO, E.–WANG, D.–YOUN, H.–RAHWAN, I. (2019): [Toward understanding the impact of artificial intelligence on labor](#). Proceedings of the National Academy of Sciences, Vol. 116. No. 14. 6531–6539.
- QUINTINI, G. (2015): [Enhancing the non-cognitive skills of disconnected youth](#). OECD, Skills and Work. November 26.
- SCHANZENBACH, D. W.–NUNN, R.–BAUER, L.–MUMFORD, M.–BREITWIESER, A. (2016): [Seven Facts on Noncognitive Skills from Education to the Labor Market](#). The Hamilton Project.
- ZHOU, K. (2016): [Non-cognitive skills: Definitions, measurement and malleability](#). UNESCO Global Education Monitoring Report. ED/GEMR/MRT/2016/P1/5.

7.3. A FIATAL DIPLOMÁSOK MUNKAERŐPIACI HELYZETE, TÚLKÉPZETTSÉG, A DIPLOMÁK ÉRTÉKE

VARGA JÚLIA

Ebben a fejezetben azt tekintjük át, hogy hogyan változott a fiatal (legfeljebb 35 éves) diplomások munkaerőpiaci helyzete az elmúlt években. 2012 után megállt az 1990-es éveket és a 2000-es évek elejét jellemző felsőoktatási expanzió Magyarországon. 2012-től már kevesebb diák került be a felsőoktatásba, mint korábban,¹ és 2015-től a fiatal népességben csökkenni kezdett a felsőfokú végzettségűek aránya.² A teljes felnőtt népességben, a 25–64 évesek között ugyanakkor az arány még tovább nőtt 2018-ig,³ mivel a munkaképes korból kikerülő népesebb generációkban kisebb arányban voltak diplomások. A felsőfokú végzettségűek számának és arányának növekedése ellenére a fiatal diplomások átlagosan továbbra is nagyon sikeresek a munkaerőpiacon.

A 7.3.1. ábra azt mutatja, hogy hogyan változott az alapfokozatot (BA) és hogyan a mesterfokozatot (MA) szerzett fiatal diplomások megoszlása három munkaerőpiaci státuscsoport (foglalkoztatottak, munkanélküliek és az inaktívak) között. A mesterdiplomát szerzettek több mint 80 százaléka volt foglalkoztatotti státusban a teljes időszakban. Az alapfokon végzettek az időszak legelején a mesterdiplomát szerzettekkel megegyező arányban dolgoztak, majd 2006 és 2010 között – valószínűleg a gazdasági válság hatásaként – 7 százalékponttal csökkent foglalkoztatotti arányuk, de 2010 után ismét növekedni kezdett ez a mutató, és 2016-ra már elérte a 80 százalékot. A munkanélküliek aránya a válság körüli években átmenetileg emelkedett, majd folyamatos csökkenéssel nagyon alacsony, 1–2 százalék körüli szintre csökkent. A fiatal diplomások munkaerőpiaci státusok szerinti megoszlásának változásai azt mutatják, hogy nem romlott, sőt a válság hatásának elmúltával javultak foglalkoztatási esélyeik.

A munkaerőpiaci sikeresség másik fontos jelzőszáma a kereseti hozam. A fiatal diplomások átlagosan nagyon magas kereseti hozamokat realizáltak. A 36 évesnél fiatalabb, BA/főiskolai végzettségűek *általános iskolai végzettségűekhez viszonyított* átlagos kereseti hozama 130–140 százalék körül mozgott az időszak elején.⁴ 2010 és 2012 között csökkent, majd emelkedni kezdett, és a korábbi magas szintre tért vissza, ami arra utal, hogy az átmeneti csökkenés a gazdasági válság hatására következhetett be. A mesterszakon végzett fiatalok átlagos kereseti nyeresége pedig keveset változott 2003 és 2016 között: 200–220 százalék között mozgott.⁵

A hozam átlagos változását különböző folyamatok alakítják: lehet annak a következménye, hogy a bérelosztás minden pontján hasonlóan változnak a hozamok, de lehet annak is, hogy a diplomások között elsősorban a jól, illetve a rosszul keresők hozama változik.

1 A közoktatás indikátorrendszere, D1.10. indikátor. (Varga, szerk., 2018).

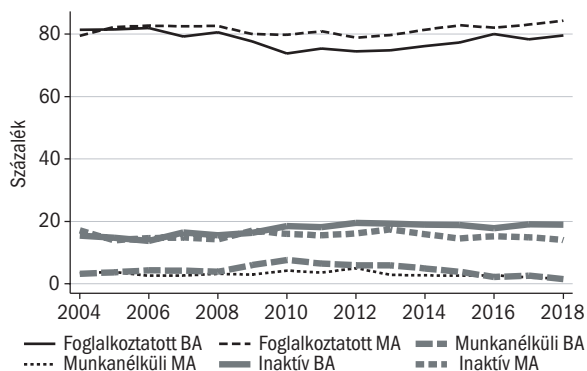
2 Lásd: Eurostat.

3 Lásd: Eurostat.

4 A közoktatás indikátorrendszere, D2.2. indikátor, D2.8. (Varga, szerk., 2018).

5 A közoktatás indikátorrendszere, D2.8. indikátor, D2.8.2. táblázat (Varga, szerk., 2018).

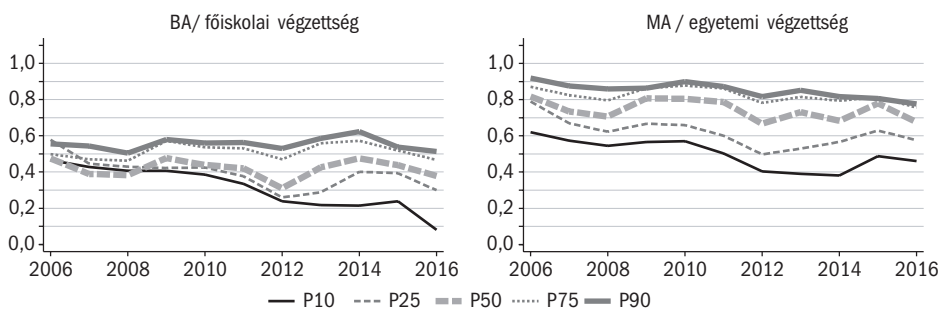
7.3.1. ábra: A fiatal diplomások (36 évesnél fiatalabb) megoszlása munkaerőpiaci státusz és a végzettség szintje (MA/BA) szerint, 2004–2018 (százalék)

Forrás: A KSH Munkaerő-felvételek adataiból számolva.

7.3.2. ábra az alap-, illetve a mesterszakon végzett fiatalok *érettségizettekhez viszonyított* kereseti hozamának időbeli (a kvantilis regressziók becsült paramétereinek)⁶ változását mutatja. A bérelőslás különböző pontjain 2006 és 2016 között minden egyes évre kvantilis regressziós becsléseket futtatunk. A kvantilis regresszió módszerével⁷ az eloszlás egy-egy pontjára tudjuk megbecsülni a bérhozzamokat. Az ábra a 10., a 25., a 50., a 75. és a 90. percentilise becsült hozamok változását mutatja 2006 és 2016 között.

7.3.2. ábra: A BA/főiskolai és a MA/egyetemi végzettség érettségi végzettséghez viszonyított kereseti hozama kvantilisok szerint, 2006–2016

Forrás: A Bértarifa-felvételek adataiból számolva.

Az iskolázási csoportokon belüli különbségek 2008 és 2012 között nőttek, ebben az időszakban széthúzódott az egyes percentilisekhez tartozó hozam. A legjobban keresők, a 90. és 75. percentilisekhez tartozók hozama nem változott, de az eloszlás többi pontján csökkent a hozam, lefelé haladva a csökkenés egyre nagyobb volt. 2012 után a korábban leszakadó percentilisek hozama felzárkózni kezdett az eloszlás tetején mért hozamokhoz, kivéve a legalsó, a 10. percentilist. Az alsó tíz százalék kereseti hozama 2012 után folyamatosan és nagymértékben csökkent, a 2006-ban megfigyelt 50 százalékos körüli szintről

6 A kvantilis regressziós becsléseket a Bértarifa-felvételek legalább érettségizetteket tartalmazó almintáján végeztük. A függő változó a kereset logaritmus, a magyarázó változók a végzettségi kategóriák mellett a potenciális munkaerőpiaci tapasztalat, annak négyzete és a nemet leíró kétértékű változó volt.

7 Lásd például Chamberlain (1994), Martins-Pereira (2004).

2016-ra 10 százalékalatti szintre. Az mesterfokozatot szerzettek esetében a hozam az eloszlás alján, a 10. és 25. percentilisnél a válság hatására kismértékben csökkent, de a 25. percentilishoz tartozóknak 2012 után, a 10. percentilishoz tartozóknak 2014 után ismét nőtt a kereseti nyeresége.

Az alap- és mesterfokozatot szerzett fiatalok közül is az eloszlás tetején, a 75. és a 90. percentilishoz tartozók kereseti hozama mindvégig magas volt, az 50. és a 25. percentilishoz tartozóké – valószínűleg a gazdasági válság hatására – egy-két évig átmenetileg csökkent, majd ismét nőni kezdett, és a korábbi szintre tért vissza. Az alapfokozatot szerzettek alsó tíz százaléka viszont tartósan leszakadt a többi csoporttól. Ez lehet a képességek hatása, a felsőoktatási intézmények vagy szakok közötti minőségi különbségének, illetve az illeszkedési problémáknak a következménye. Lehet, hogy a fiatal diplomások egy része csak diplomát nem igénylő állásokban tud elhelyezkedni.

Annak eldöntése azonban, hogy melyek a diplomás állások, nem egyszerű feladat. Háromféle módszert szoktak erre használni, az első, a diplomások szubjektív ítéletére alapozza a besorolást, kikérdezés alapján. Mivel nem áll rendelkezésre hosszabb idősor erről, ezért ezt a módszert most nem alkalmazzuk.

A második módszer a foglalkozásokat feladat tartalmuk válogatja szét diplomás és egyéb foglalkozásokba. Ezen alapulnak a foglalkozási besorolási rendszerek a nemzetközi ISCO rendszer⁸ vagy a FEOR-besorolási rendszer is, amelyben a foglalkozások kategorizálásához elvileg a foglalkozásban ténylegesen gyakorolt tevékenység tartalmát vizsgálják, és lényeges csoportképző ismérv az adott foglalkozás gyakorlásához szükségesnek ítélt szakértelem, tudás, ismeret szintje.

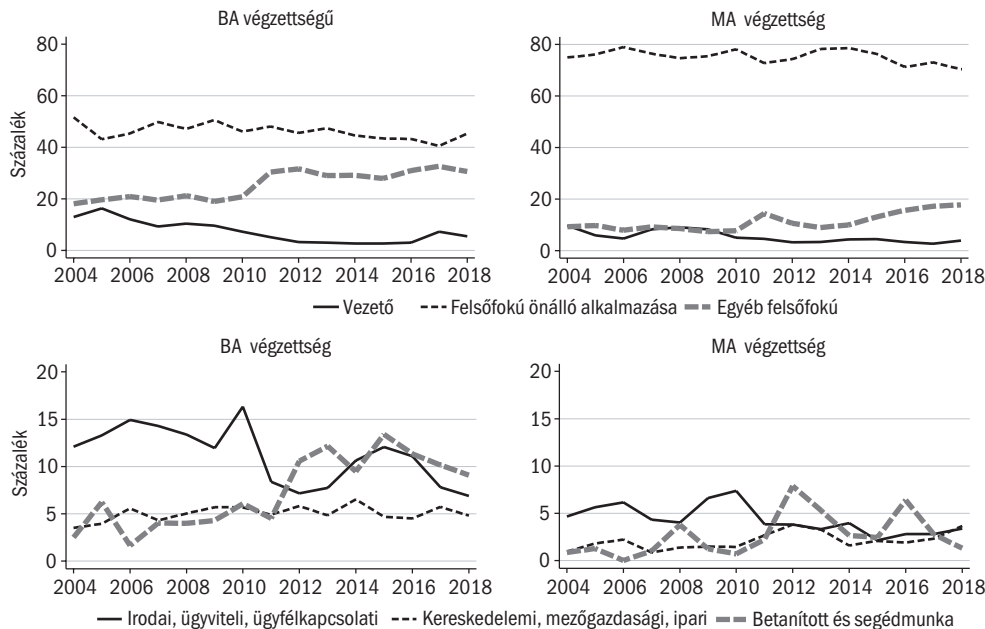
A 7.3.3. ábra a FEOR-csoportok felhasználásával képzett csoportokra mutatja, hogy hogyan változott az ott dolgozó fiatal diplomások aránya.⁹ Az ábrán a kereskedelmi, mezőgazdasági, ipari foglalkozások és a betanított és segédmunka csoportjaiba tartozók azok, akik nagyon valószínűen „nem diplomás” foglalkozásokban dolgoznak. Az első három csoporthoz tartozók (vezetők; felsőfokú végzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások; egyéb felsőfokú foglalkozások) egyértelműen felsőfokú végzettséget igénylő foglalkozásokban dolgoznak. Az „irodai, ügyviteli, ügyfélkapcsolati” csoportról nehéz megítélni, hogy milyen végzettség szükséges a foglalkozások ellátásához, mivel a csoportba heterogén végzettségi követelményeket igénylő foglalkozások vannak, ezért különböző végzettséggel láthatók el.

A különböző foglalkozási csoportokban dolgozók arányváltozásai az mesterfokozatot szerzettek esetében nem utalnak arra, hogy a fiatalok ne tudnának felsőfokú végzettséget igénylő foglalkozásokban elhelyezkedni. Az alapfokozatot szerzett fiatalok között viszont 2011 után 10 százalékra nőtt a betanított és segédmunkásként dolgozók aránya, ami arra utal, hogy a fiatalok 10–15 százalékának nem sikerül végzettségének megfelelő állást találni.

⁸ Lásd: [ILO](#).

⁹ A foglalkozásokat a FEOR főcsoportok alapján hat csoportba soroltam be: 1.) a FEOR 1. főcsoport foglalkozásai, a *Gazdasági, igazgatási, érdekképviseleti vezetők, törvényhozók*; 2.) a FEOR 2. főcsoport, az úgynevezett *Felsőfokúképzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások*; 3.) A FEOR 3. főcsoport: az *Egyéb felsőfokú vagy középfokú foglalkozások* csoportja, 4.) FEOR 4. csoport: az *Irodai, ügyviteli, ügyfélkapcsolati foglalkozások*; 5.) az 5., 6. és 7. főcsoportok foglalkozásai, amelyeket rendszerint középfokú szakképzettséggel töltenek be, a *Kereskedelmi és szolgáltatási, a mező-, erdőgazdasági, ipari és építőipari foglalkozások*; 6.) FEOR 7. és 8. főcsoportjának foglalkozásai: *Betanított vagy képzettséget nem igénylő foglalkozások*.

7.3.3. ábra: Az egyes foglalkozási csoportokban dolgozók aránya a fiatal diplomások között, a végzettség szintje szerint, 2004–2018 (százalék)

Forrás: A KSH Munkaerő-felvételek adataiból számolva.

A diplomás és nem diplomás foglalkozásokban dolgozók arányának változásait a foglalkozási besorolási rendszerek alapján vizsgálni sokszor félrevezető lehet, egyrészt mert egy-egy foglalkozáson belül is lehetnek heterogén követelmények, másrészt mert ezeket a besorolási rendszereket ritkán frissítik, mivel elkészítésük nagyon időigényes folyamat. A foglalkozások feladat-tartalma azonban folyamatosan változik, például a technológiai változások vagy a munkakínálat változásai következtében, ezért a „szükséges” végzettség is folyamatosan változik.

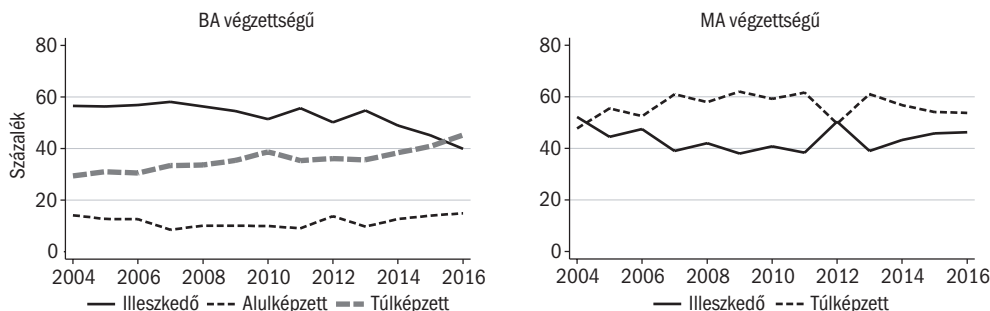
A foglalkozásokhoz szükséges iskolázottság meghatározására alkalmazott harmadik módszer ezt a problémát úgy próbálja megoldani, hogy megvizsgálják a foglalkozásokban ténylegesen dolgozók iskolai végzettségének megoszlását, és ennek meghatározott értékét, átlagát (*Verdugo–Verdugo, 1988*) vagy móduszát (*Duncan–Hoffman, 1981, Mendes de Oliveira és szerzőtársai, 2000, Galasi, 2004, 2008*) tekintik a foglalkozáshoz szükséges végzettségnek. Az e módszerrel mért illeszkedés is torzíthat ugyanakkor, mivel a megvalósult foglalkozás–iskolázottság párosítások a keresleti és kínálati erők eredményei is és nem csak a végzettségi követelményeket, annak változását tükrözik.

A 7.3.4. ábrán a megvalósult foglalkozás–iskolai végzettség párosítások alapján végzett számítások alapján¹⁰ mutatjuk be az illeszkedő foglalkozásban dolgozók, az alulképzett, illetve a BA/főiskolai végzettségűek esetében túlképzett fiatal diplomások arányának változását a két végzettségi kategóriára.

10 A számításokban a modális végzettséget tekintettük szükséges végzettségnek. A szükséges végzettséget a BA/főiskolai és MA/egyetemi végzettségek megkülönböztetésével, a négy-jegyű foglalkozási csoportokra határoztuk meg minden egyes vizsgált évre. Többmódusú eloszlás esetén a magasabb végzettséget tekintettük szükséges végzettségnek. Ezután megnéztük, hogy a felsőfokú végzettségű fiatalok a szükséges, annál alacsonyabb vagy annál magasabb végzettséggel rendelkeznek-e, és ennek alapján határoztuk meg, hogy valaki megfelelő képzettségű-e (illeszkedő foglalkozásban dolgozik) vagy alulképzett, vagy túlképzett. (Az MA végzettségűek nem lehettek alulképzettek mivel ez a legmagasabb végzettségi kategória.)

A szükséges végzettséget minden egyes évre újra meghatároztuk, ez módot ad annak figyelembe vételére, hogy az iskolázottsági követelmények folyamatosan változhatnak.

7.3.4. ábra: Az illeszkedő foglalkozásokban dolgozó, a túlképzett és az alulképzett diplomások aránya a végzettség szintje szerint, 2004–2016 (százalék)

Forrás: A Bértarifa-felvétel adataiból számolva.

A BA végzettségűek között az illeszkedő foglalkozásokban dolgozók aránya először 2007 és 2010 között kisebb mértékben, majd 2013 és 2016 között gyorsabb ütemben csökkent, és nőtt a túlképzettek aránya. 2016-ban a 36 évesnél fiatalabb BA végzettségűeknek nagyjából 40 százaléka dolgozott illeszkedő állásban, 42 százaléka volt túlképzett az aktuális foglalkozásában, és 18 százaléka volt alulképzett. A fiatal MA végzettségűek közül az időszak elején 57 százaléka dolgozott illeszkedő állásban, és ennek megfelelően 43 százaléka volt aktuális foglalkozásában túlképzett. Az időszak végére ezek az arányok megközelítően megfordultak, 2016-ban 54 százaléka volt túlképzett volt aktuális állásában, és 46 százaléka dolgozott illeszkedő foglalkozásban, ami arra utalhat arra is, hogy a tanulásból a munkába történő átmenet során a fiatal diplomások egyre nagyobb arányban kezdik munkaerőpiaci életpályájukat a képzettségüknek megfelelően alacsonyabb szintű foglalkozásban.

A túlképzettség, alulképzettség vagy az, hogy valaki megfelelően illeszkedik foglalkozásban dolgozik, hatással lehet a fiatal diplomások bérhozámanak alakulására. Galasi (2004, 2008) magyar adatokon korábban vizsgálta a túlvagy alulképzettség kereseti hozamokra gyakorolt hatását. Elemzésében ő valamennyi végzettségi csoportot és a teljes munkaképes korú népességet bevonta. A következőkben Duncan–Hoffman (1981) modelljét felhasználva¹¹ mutatjuk be a túlképzettség, alulképzettség és megfelelő végzettség kereseti hozamokra gyakorolt hatásának változásait.¹² Az eredmények – hasonlóan az e módszert

11 Duncan–Hoffman (1981) nyomán a túlképzettség, alulképzettség hatását olyan Mincer-féle kereseti regressziókkal vizsgáltuk, amelyekben a megfigyelt iskolázási évek számát (S) három összetevőre bontottuk, a szükséges iskolai (R), túlképzési (O) és alulképzési (U) évekre ($S = R + O - U$). A következő kiterjesztett Mincer-féle kereseti regressziót becsültük: $\log(W_i) = \beta_0 + \beta_1 R_i + \beta_2 O_i + \beta_3 U_i + \beta_4 EXP_i + \beta_5 EXP_i^2 + \beta_6 NEM_i + \mu_i$, ahol W_i a kereseteket, EXP a potenciális munkaerőpiaci tapasztalatot, a NEM a nemet jelölő kétértékű változó. Az ábrák az egyes évekre futtatott keresztmetszeti regressziókból nyert β_1, β_1 , és β_2 együtthatókat mutatják.

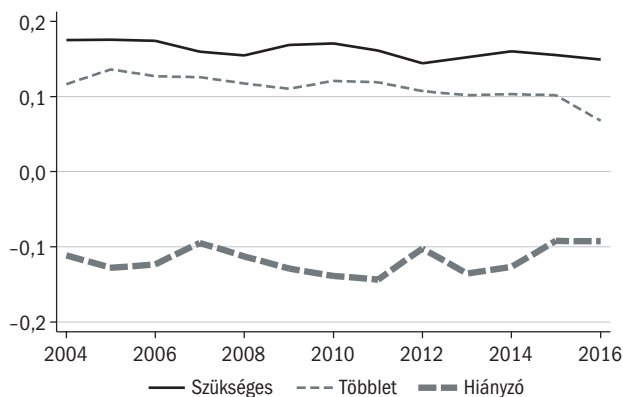
12 Az eredmények nem hasonlíthatók közvetlenül össze Galasi (2004) és (2008) munkáinak eredményeivel, egyrészt, mert a mi mintánkban csak a legalább érettségizett, 36 évesnél fiatalabbak vannak, míg Galasi a teljes felnőtt népesség (valamennyi végzettségi kategóriához tartozók) mintáján végezte el a becsléseket, másrészt, azokban olyan változók is szerepeltek, amelyek a munkaerőpiaci tapasztalat és a túlképzés, az alulképzés, valamint az illeszkedő képzés közötti interakciót vizsgálták. Mivel a mi minták csak

a 36 évesnél fiatalabbakat tartalmazta, ezen kívül nincs információ arról, hogy az egyének munkaerőpiaci tapasztalati évei közül hányat töltöttek illeszkedő, alul vagy túlképzett munkavállalóként, ebben az elemzésben nem szerepelnek ilyen interakciós változók.

használó tanulmányok eredményeihez [lásd *Leuven és szerzőtársai* (2011) összefoglalását] – azt mutatják, hogy a „szükséges” és „többit” felsőoktatási évek hozama pozitív, míg a „hiányzó” éveké negatív. A szükséges éveknél magasabb a hozama, mint a többletéveknél. A szükséges felsőoktatási éveknél rendkívül magas, 15–17 százalék volt a teljes időszakban a bérhozáma. Minden többletéven, amellyel az egyén iskolázottsága meghaladta a szükséges iskolázottságot, 10–12 százalékkal hozott, vagyis kevesebbet, mint a szükséges évek, de így is jelentős, pozitív hozamot. 2012 után a többletévek hozama csökkenni kezdett, és 2016-ra 7 százalékra csökkent. Aki a szükségesnek tekintett végzettségnél alacsonyabb végzettséggel dolgozott egy adott foglalkozásban (esetünkben BA végzettséggel látott el olyan feladatot, amelyet jellemzően MA végzettséggel látnak el), az minden hiányzó felsőoktatási évvel átlagosan 10–12 százalékkal alacsonyabb hozamhoz jutott.

Ezek a számítások azonban nem veszik figyelembe, hogy a fiatal diplomások készségei, képességei nem homogének. Egyrészt, nem véletlenszerű, hogy mely fiatal diplomásnak van alap- vagy mesterszintű végzettsége, ez összefügghet meg nem figyelt képességeikkel, ami a felsőoktatásba jelentkezők, felvettek arányának változása miatt időben változó is lehet. Másrészt, nem véletlenszerűen kerülnek illeszkedő vagy nem illeszkedő foglalkozásokba, ez szintén összefügghet meg nem figyelt képességeikkel. A túlképzés-, alulképzés számított hozama ezért a fiatal diplomások emberitőke-állományának egyéb meg nem figyelt összetevőivel függhetnek össze.

7.3.5. ábra: A szükséges, a többit- és a hiányzó osztályok bérhozáma, 2004–2016

Forrás: A Bértarifa-felvétel adataiból számolva.

A pályakezdő diplomások túl- vagy alulképzettsége, ahogy a 8.1., a fiatalok foglalkozási mobilitásáról szóló fejezetben látni fogjuk átmeneti állapot lehet. A jobb képességű, magasabb végzettségű fiatalok számára racionális lehet, hogy képességeikhez mérten alacsonyabb szintű foglalkozásban kezdjenek dolgozni, ha ezt kompenzálja a gyorsabb előre léptetés valószínűsége (*Sicherman–Galor*, 1990). A 8.1. alfejezetben bemutatjuk, hogy 2010 után a fiatal

diplomások foglalkoztatásváltoztatási gyakorisága is nőtt, és foglalkoztatás változtatás esetén ők kisebb valószínűséggel mozdulnak lefelé vagy maradnak ugyanolyan szintű foglalkozásban, mint a többi végzettségi csoport. Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy miért választják gyakrabban a pályakezdő diplomások ezt az utat a munkaerőpiacra lépésükkor, további vizsgálatot igényel.

Hivatkozások

- CHAMBERLAIN, G. (1994): Quantile regression, censoring and the structure of wages. Megjelent: *Sims, C. A.* (szerk.): *Advances in Econometrics. Sixth World Congress.* Vol. I. Econometric Society Monographs, Cambridge University Press, Cambridge MA.
- DUNCAN, G.–HOFFMAN, S. (1981): The incidence and wage effects of overeducation. *Economics of Education Review*, Vol. 1. No. 1. 75–86. o.
- GALASI PÉTER (2004): Túlképzés, alulképzés és bérhozam a magyar munkaerőpiacon, 1994–2002. *Közgazdasági Szemle*, 51. évf. 5. sz. 449–471. o.
- GALASI PÉTER (2008): [The effect of educational mismatch on wages for 25 countries](#). Budapest Working Papers on the Labour Market, BWP, No. 8.
- LEUVEN, E.–OOSTERBEEK, H. (2011): Overeducation and mismatch in the labor market. Megjelent: *Hanushek, E. A.–Machin, S.–Woessmann, L.* (szerk.): *Handbook of The Economics of Education*, Vol. 4. Elsevier, 283–326. o.
- MARTINS, P. S.–PEREIRA, T. P. (2004): Does education reduce wage inequality? Quantile regression evidence from 16 countries. *Labour Economics*, Vol. 11. No. 3. 355–371. o.
- MENDES DE OLIVEIRA, M.–SANTOSA, M. C.–KIKERB, B. F. (2000): [The role of human capital and technological change in overeducation](#). *Economics of Education Review*, Vol. 19. No. 2. 199–206. o.
- SICHERMAN, N.–GALOR, O. (1990): A theory of career mobility. *Journal of Political Economy*, Vol. 98. No. 1. 169–192. o.
- VARGA JÚLIA (szerk.) (2018): [A közoktatás indikátorrendszere, 2017](#). Szerzők: *Hajdu Tamás–Hermann Zoltán–Horn Dániel–Varga Júlia*, MTA KRTK KTI, Budapest, február 1.
- VERDUGO, R.–VERDUGO, N. (1988): The impact of surplus schooling on earnings. *Journal of Human Resources*, Vol. 24. No. 629–643. o.

8. FÖLDRAJZI ÉS FOGLALKOZÁSOK KÖZÖTTI MOBILITÁS

8.1. A FOGLALKOZÁSOK KÖZÖTTI MOBILITÁS A KÜLÖNBÖZŐ VÉGZETTSÉGŰ FIATALOK KÖRÉBEN

VARGA JÚLIA

A munkaerőpiacra lépést követően, az életpálya elején általában gyakoribb a munkahely- és foglalkozásváltoztatás, mint az életpálya későbbi időszakaiban. Ez a tanulásból a munkába történő átmenet természetes velejárója, mivel – ahogy a foglalkozásváltoztatást leíró úgynevezett „keresgélési” (*job shopping*) modellek megállapítják a munkaerőpiacra lépéskor – az életpálya elején az egyének még nem ismerik sem saját képességeiket, sem saját, a munkahellyel, foglalkozással szemben támasztott preferenciáikat, amelyek csak meghatározott munkaerőpiaci tapasztalattal ismerhetők meg. A keresgélési időszak alatt a fiatal munkavállalók kipróbálják a különböző foglalkozásokat, munkahelyeket. Ennek a kísérletezési, megismerési időszaknak köszönhetően szereznek ismereteket saját képességeikről és a foglalkozások, munkahelyek követelményeiről, jellemzőiről, és így jutnak el a megfelelően illeszkedő foglalkozásba (*Johnson, 1978, Topel–Ward, 1992, Longhi–Taylor, 2013*). Az életpálya elején megfigyelhető gyakoribb foglalkozásváltozások azzal is összefügghetnek, hogy a munkaerőpiacra lépő fiatalok egy része olyan munkakörökben és foglalkozásokban helyezkedik el, amelyek követelményei (a végzettség szintje vagy szakiránya szerint) nem felel meg végzettségüknek, abban a reményben, hogy később előléptetik őket, más munkakörbe, foglalkozásba kerülnek (*Sicherman–Galor, 1990*). Az életpálya elején megfigyelhető foglalkozásváltoztatásokat vizsgáló tanulmányok egy része valóban azt találta, hogy az ekkor gyakoribb foglalkozásváltoztatások a karrierlétrán történő előrehaladást szolgálják (*Sichermann, 1990*), míg más tanulmányok arra hívták fel a figyelmet, hogy az életpálya elején elfogadott, átmenetinek szánt rosszabb foglalkozások nem biztos, hogy ugródeszkaként szolgálnak a fiatalok további előrehaladásához, hanem csapdaként foglyul is ejthetik a fiatal munkavállalókat (*Scherer, 2004, Buchs–Helbing, 2016*).

Ebben az alfejezetben a KSH Munkaerő-felvételeinek 1998–2018. évi hullámaiból képzett egyéni szintű, paneladatbázison vizsgáljuk¹ a fiatalok foglalkozásváltoztatásai² gyakoriságának változását, a foglalkozási mobilitás valószínűségének meghatározóit. A foglalkozási mobilitást a FEOR-besorolások³ egymást követő két negyedévben megfigyelhető változásával mérjük. A mobilitást vizsgáljuk egyrészt a részletes, négyjegyű FEOR-besorolás szerint, másrészt az összevont foglalkozási csoportok, a kétjegyű FEOR-besorolás alapján, végül a foglalkozási főcsoportok, az egyjegyű FEOR-csoportok közötti mozgások szerint. A negyedéves foglalkozásváltoztatásokat éves szinten összevontuk, és éves szinten mutatjuk be a mobilitás alakulását.

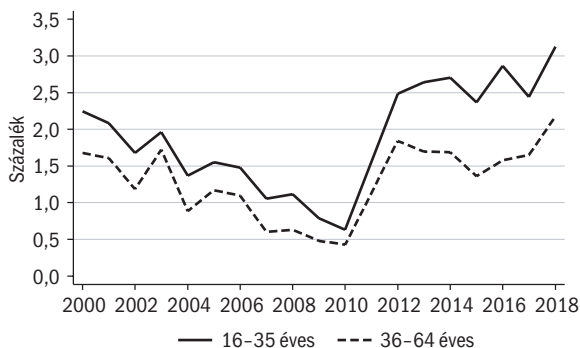
1 A KSH Munkaerő-felvétele negyedévente végzett reprezentatív adatfelvétel, egy-egy negyedévben 70 ezer fő körüli egyéni megfigyeléssel. A minta cseréje rotációs eljárás segítségével történik. A mintába bekerült háztartásokhoz tartozó egyéneket hat egymást követő negyedévben figyelik meg, az egymást követő negyedévekben megfigyelt egyének adatai ezért panelba kapcsolhatók, és megfigyelhetők az egyének foglalkozásváltozásai.

2 A foglalkozásváltoztatás történhet úgy, hogy valaki új munkahelyre megy más foglalkozásba, de úgy is, hogy marad korábbi munkahelyén, de munkaköre, foglalkozása megváltozik. Jelen elemzés mindkét esetre kiterjed, nem különbözteti meg a munkahelyváltással együtt járó és munkahelyváltás nélküli foglalkozásváltoztatásokat.

3 A KSH által használt foglalkozási kategóriarendszer (Foglalkozások Egységes Oszályozási Rendszere).

Magyarországon a foglalkozásváltoztatások gyakorisága kicsi nemzetközi összehasonlításban (*Boeri–Flinn*, 1997, *Berde–Scharle*, 2004, *Varga*, 2017, 2018). A fiatalok (legfeljebb 35 évesek) mobilitása a keresgélési időszakban nagyobb, az életpálya későbbi szakaszaiban jóval kisebb, de az életpálya elején megfigyelt mobilitás is nemzetközi összehasonlításban átlag alatti. A 8.1.1. ábra azt mutatja, hogy 2004 és 2010 között folyamatosan csökkent a foglalkozásváltoztatások gyakorisága, és a fiatalok mobilitása alig haladta meg az idősebbekét. A folyamatos csökkenésben az időszak egy részében valószínűleg szerepe volt a gazdasági visszaesésnek, mivel a foglalkozási mobilitás – ahogy számos tanulmány kimutatta – prociklikus (*Murphy–Topel*, 1987, *Carrillo-Tudela–Visschers* (2016). 2010 után a foglalkozásváltoztatások gyakoribbá váltak a fiatalok és az idősebbek között is, de a fiatalok mobilitása nagyobb ütemben nőtt, ezért növekedett az életkor szerinti különbség. 2018-ban a 16–35 évesek valamivel több, mint 3 százaléka változtatott foglalkozást, ami nemzetközi összehasonlításban még mindig rendkívül kicsi (*Varga*, 2018).

8.1.1. ábra: A foglalkozást változtatók aránya a foglalkoztatott fiatalok (16–35 éves) és idősebbek (36–64 éves) között 2000–2004, (négyjegyű FEOR-csoportok, százalék)

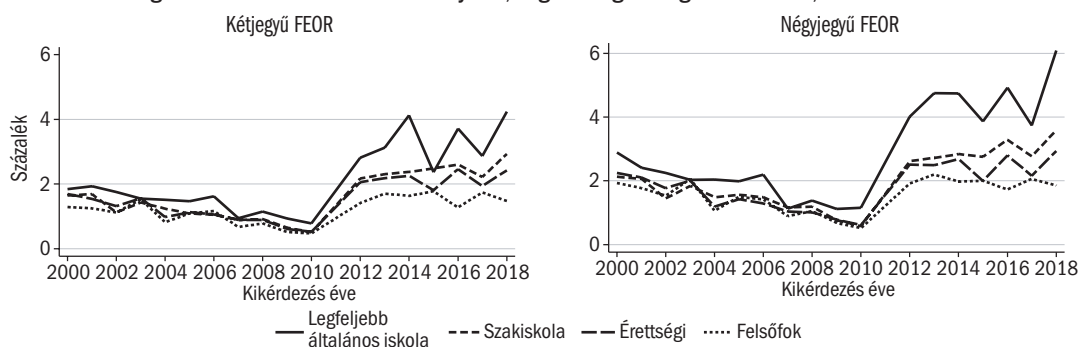
Forrás: Saját szerkesztés.

A foglalkozási mobilitás alacsony szintjét részben magyarázzák a munkaerőpiaci intézmények, a képzéshez kötött foglalkozások nemzetközi összehasonlításban magas aránya (*Varga*, 2018), de az oktatási rendszer sajátosságai is. A foglalkozási mobilitás intenzitása azzal is összefügg, hogy az oktatási rendszer milyen arányban nyújt speciális és milyen arányban általános ismereteket (*Lindberg*, 2009). A foglalkozási mobilitás egyik előfeltétele ugyanis az, hogy a munkavállalók készségei, ismeretei vagy azok egy része transzferálható legyen a különböző foglalkozások között. Azokban az országokban, amelyekben az oktatáspolitikai az általános ismeretek megszerzésére helyezi a hangsúlyt, és ösztönzi részvételt az élethosszig tartó tanulásban, rendszerint nagyobb a foglalkozási mobilitás, és könnyebb az alkalmazkodás a munkaerőpiac változó igényeihez, míg azokban az országokban, ahol elsősorban

a szakmaspecifikus ismeretek átadását tartják az oktatási rendszer feladatának, rendszerint kisebb a mobilitás.

Ha végzettségi kategóriák szerint hasonlítjuk össze a fiatalok foglalkozási mobilitásának változásait (8.1.2. ábra), azt látjuk, hogy 2010 után, a mobilitás erősödésével nőttek a végzettségi kategóriák szerinti különbségek. Foglalkozási csoport szinten is (kétfegyű FEOR) és részletes foglalkozási kategóriák szerint is (négyjegyű FEOR) a legfelsőbb általános iskolai végzettségűek változtattak leggyakrabban foglalkozást, és a diplomások a legkisebb gyakorisággal. Az érettségizettek és érettségi nélküli szakképesítéssel rendelkezők (szakmunkás, szakiskolai végzettségűek) között nem látunk lényeges különbséget.

8.1.2. ábra: A foglalkozást változtató fiatalok (16–35 évesek) aránya a foglalkoztatott fiatalokhoz viszonyítva, végzettségi kategóriák szerint, 2000–2018

A fiatalok foglalkoztatásváltozási valószínűségét egyszerű valószínűségi modellekkel is megvizsgáltuk. Egyrészt, kétkimenetes modellekkel, amelyek a kétfegyű és négy FEOR szintjén vizsgálták a foglalkozásváltoztatás valószínűségét (igen/nem), ezek eredményét mutatja be a 8.1.1. táblázat. Másrészt, többkimenetes modellel, amely megkülönböztette, hogy a foglalkozásváltoztatás következményeként az egyén felfelé vagy lefelé mozdul-e el a foglalkozási hierarchiában,⁴ vagy ugyanott marad. Ennek eredményeit a 8.1.2. táblázat közli.

A férfiak kétfegyű és négyjegyű csoportok szerint is nagyobb valószínűséggel változtatnak foglalkozást, és mozdulnak el felfelé a foglalkozási hierarchiában, mint a nők. A diplomások szignifikánsan kisebb valószínűséggel változtatnak foglalkozást, de ha mégis, akkor kisebb valószínűséggel mozdulnak lefelé, vagy maradnak ugyanolyan szintű foglalkozásban, mint a referenciakategóriának választott érettségizettek. Az egyéb végzettségi kategóriák között nincs különbség a foglalkozásváltoztatás valószínűségében.

Az általános iskolai végzettségűek nagyobb valószínűséggel mozdulnak el felfelé, ennek az lehet a magyarázata, hogy ők nagy arányban a hierarchia aljának tekintett közmunkás státusban vannak. Az érettségi nélküli szakképesítésű

⁴ A foglalkozásváltoztatás irányát az egyjegyű FEOR-csoportok közötti váltásokból határoztam meg, a „Fegyveres szervek foglalkozásai” foglalkozási csoportot kihagyva az elemzésből, és a közmunkásként dolgozókból külön csoportot képezve, függetlenül attól, hogy milyen foglalkozásban dolgozik valaki. A közmunkások csoportját a hierarchia alján lévőknek tekintettem. A FEOR-csoportosítás hierarchikusan épül fel, a főcsoportok szerint lefelé haladva egyre magasabb formális képzettség és egyéb készség szint szükséges az állások betöltéséhez. Felfelé irányuló mobilitásnak tekintetem, ha a foglalkozásváltoztatás után, az új foglalkozás egyjegyű FEOR-csoport szerinti besorolása kisebb értékű volt, lefelé irányuló mobilitásnak, ha nagyobb értékű volt, és a foglalkozási hierarchiában változatlan, ha nem változott értéke.

fiatalok nagyobb valószínűséggel maradnak ugyanabban a foglalkozási főcsoportban. Minél hosszabb időt töltött már el valaki egy adott munkáltatónál, annál kisebb valószínűséggel megy el másik foglalkozásba. A közmunkásként és külföldön dolgozók nagyobb valószínűséggel váltanak.

8.1.1. táblázat: A foglalkozásváltoztatás valószínűségét befolyásoló tényezők, kétkimenetes probit becslések (foglalkozást változtat: igen/nem)

Változó	Kétféle FEOR marginális hatás dy/dx	Négyféle FEOR marginális hatás dy/dx
Férfi	0,0009** (0,0003)	0,0013*** (0,0034)
Általános iskolai végzettségű	-0,0000 (0,00049)	0,0015 (0,0006)
Szakképesítés érettségi nélkül (szakmunkás, szakiskola)	-0,00003 (0,00036)	-0,0002 (0,00042)
Diplomás	-0,0019*** (0,0004)	-0,0015** (0,00048)
Tapasztalati évek száma	0,0004** (0,00013)	0,0006*** (0,00015)
Tapasztalati évek számának négyzete	-9,81E-06 (0,00001)	-0,0000 (0,00001)
Az adott munkáltatónál eltöltött évek száma	-0,0026*** (0,00007)	-0,0031*** (0,00008)
Közmunkás	0,0044*** (0,00092)	0,0098*** (0,00119)
Külföldön dolgozik	0,0051*** (0,00122)	0,0068*** (0,00143)
Év	Igen	Igen

Referenciakategória: Nő, érettségizett, év: 1998.
Zárójelben a standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját szerkesztés.

8.1.2. táblázat: A foglalkozásváltoztatás irányának valószínűségét befolyásoló tényezők, multinomiális logit becslések^a

Változó	Ugyanabba a foglalkozási főcsoportba megy	Felfelé mozdul	Lefelé mozdul
Változó	marginális hatás dy/dx		
Férfi	-0,0003 (0,00022)	0,0010*** (0,00014)	0,0003 (0,00011)
Általános iskolai végzettségű	-0,0000 (0,00035)	0,0009*** (0,00027)	0,0001 (0,00019)
Szakképesítés érettségi nélkül (szakmunkás, szakiskola)	-0,0007** (0,00025)	0,0007 (0,00019)	-0,0001 (0,00013)
Diplomás	-0,0010*** (0,00029)	0,0005 (0,00026)	-0,0005*** (0,00015)
Tapasztalati évek száma	0,000** (0,0001)	0,0003*** (0,00006)	0,0005 (0,00005)
Tapasztalati évek számának négyzete	-9,81e-06 (0,00000)	-0,0000*** (0,00000)	-9,36e-07 (0,00000)
Az adott munkáltatónál eltöltött évek száma	-0,0017*** (0,00005)	-0,0010*** (0,00003)	-0,0004*** (0,00003)
Közmunkás	-0,0067*** (0,0002)	0,0099*** (0,00096)	0,0008 (0,00031)
Külföldön dolgozik	0,0015 (0,00075)	0,0020*** (0,0006)	0,0014* (0,00053)
Év	Igen	Igen	Igen

^a Ugyanolyan szintű foglalkozásba megy = 1, felfelé mozdul=2, lefelé mozdul=3, referenciakimenet (nem változtat foglalkozást) = 0.

Referenciakategória: Nő, érettségizett, év: 1998.
Zárójelben a standard hibák.

***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns

Forrás: Saját szerkesztés.

Hivatkozások

- BERDE ÉVA–SCHARLE ÁGOTA (2004): A kisvállalkozók foglalkozási mobilitása 1992 és 2001 között. *Közgazdasági Szemle*, 51. évf. 4. sz. 346–361. o.
- BOERI, T.–FLINN, C. J. (1999): Returns to Mobility in the Transition to a Market Economy. *Journal of comparative economics*, Vol. 27. No. 1. 4–32. o.
- BUCHS, H.–HELBLING, L. A. (2016): [Job opportunities and school-to-work transitions in occupational labour markets. Are occupational change and unskilled employment after vocational education interrelated?](#) Empirical Research in Vocational Education and Training, Vol. 8. No. 17.
- CARRILLO-TUDELA, C.–HOBIJN, B.–SHE, P.–VISSCHERS, L (2016): The extent and cyclicity of career changes: Evidence for the U.K. *European Economic Review*, Vol. 84. No. C, 18–41. o.
- JOHNSON, W. R. (1978): A theory of job shopping. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 92. No. 2. 261–277. o.
- LINDBERG, M. E. (2009): Student and early career mobility patterns among highly educated people in Germany, Finland, Italy, and the United Kingdom. *Higher Education*, Vol. 58. No. 3. 339–358. o.
- LONGH, S.–TAYLOR, M. (2013): Occupational Change and Mobility Among Employed and Unemployed Job Seekers. *Scottish Journal of Political Economy*, Vol. 60. No. 1. 71–100. o.
- MURPHY, K. M.–TOPEL, R. H. (1987): The Evolution of Unemployment in the United States: 1968–1985. NBER Chapters. Megjelent: NBER Macroeconomics Annual 1987. National Bureau of Economic Research, Inc. Vol. 2. 11–68. o.
- SCHERER, S. (2004): Stepping-Stones or Traps? The Consequences of Labour Market Entry Positions on Future Careers in West Germany, Great Britain and Italy. *Work Employment and Society*. Vol. 18. No. 2. 369–394. o.
- SICHERMAN, N. (1990): Education and Occupational Mobility. *Economics of Education Review*. Vol. 9. No. 2. 163–179. o.
- SICHERMAN, N.–GALOR, O. (1990): A theory of career mobility. *Journal of Political Economy*, Vol. 98. No. 1 169–192.
- TOPEL, R. H.–WARD, M. P. (1992): Job mobility and the careers of young men. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 107. No. 2. 439–479. o.
- VARGA JÚLIA (2017): [Foglalkozási mobilitás Magyarországon](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk): Munkaerőpiaci Tükör, 2016. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 160–168. o.
- VARGA JÚLIA (2018): [A felsőfokú végzettségűek foglalkozási mobilitása](#). MTA Doktori értekezés.

8.2. IFJÚSÁGI ELVÁNDORLÁS – FIATALOK KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁSA

HÁRS ÁGNES & SIMON DÁVID

A fiatalokról és a vállalkozó szelleműekről tételezik fel szokásosan, hogy mobilabbak, és így inkább részesei az elvándorlásnak. Ez magától értetődőnek tetszik, az emberitőke-elmélet alapján azt várhatjuk, hogy az elvándorlás hosszabb életpálya alatt a fiatalabbak számára jobban megtérülhet (*Becker*, 1975). Ugyanakkor a fiatalok belépése a munkapiacra, a kezdeti bizonytalan, marginális helyzetük, keresgélésük a munkapiacon (*Osterman*, 1979) szintén ösztönözheti a külföldi munkavállalást. Ha a fiatalok jó hazai munkahelyekre belépésének a kilátásai kedvezőtlenek, akkor alternatív lehetőség is lehet a rövidebb-hosszabb ideig tartó külföldi munka. A külföldi munkakeresés esetében azonban a magasabb jövedelmek ellenére gyakran szekunder munkahelyek nyílnak meg az érkezők előtt (*Piore*, 1979). A külföldi munkakeresést a hazai társadalmi-politikai elégedetlenségre, kilátástalanságra adott válasz is motiválhatja. Mindezen tényezők keveréke alakítja, és időben változtatja is a külföldi munkavállalás jellegét.

Ez az alfejezet azt vizsgálja, hogy a fiatalok közül kik keresnek külföldön munkát, s hogyan változott ez az elmúlt bő tíz évben, amióta a külföldi munkavállalás az európai uniós csatlakozással könnyebbé vált, fokozatosan elterjedt, majd 2011 óta felgyorsult, és a mindennapok részévé vált (*Hárs*, 2018). Az elemzés a KSH munkaerő-felmérése (MEF) alapján a Magyarországon élő és a következő negyedévben már külföldön dolgozó 18–29 éves fiatalokra vonatkozik, a 2006–2017 közötti időszakban.¹ A minta alapján az aktív korú (18–64 éves) külföldön munkába állók közel fele 30 év alatti fiatal (48,5 százalék), míg több mint egyharmada 30–44 éves jó munkavállalási korú (35 százalék).² Itt nem vizsgáljuk a visszatérést, de a szakirodalom alapján feltételezhetjük, hogy az elvándorlás nem egyirányú. A visszatérők vagy az ismétlődően kilépők aránya is számottevő (*Horváth*, 2016, *Hárs–Simon*, 2017).

A fiatalok külföldi munkavállalásának empirikus vizsgálata

Az elvándorlást befolyásoló tényezőket a MEF-adatok alapján a DEMOGRÁFIAI, CSALÁDI HELYZET, MUNKAPIACI TEVÉKENYSÉG és a REGIONÁLIS magyarázó változókkal mérjük. A NEM és az ÉLETKOR külföldi munkavállalást szokásosan befolyásoló magyarázatai mellett azt várjuk, hogy a CSALÁDI HELYZET is utal a motivációkra: a még szülőkkel élők esetében a munkapiacra belépés nehézségére, míg az önállóan vagy párkapcsolatban élők – és még inkább a GYEREKET NEVELŐK – esetében a megélhetés és a perspektíva hiányára. Az ISKOLAI VÉGZETTSÉG hatása a hazai és a fogadó ország munkapiacától is függ, ahol a fogadó ország munkaerőpiacán nem szükségképpen térül meg a képzettséggel várható státus

1 A MEF-ben szereplő adatokat a tükörstatisztikák alapján a fő célszágok jellemzői segítségével azon feltételezés alapján súlyozzuk, hogy az elvándorlók jellemzői jól közelíthetők a MEF „munkahely telephelye külföld” változó alapján képezhető részsokasággal. A súlyozással korrigált adatbázison végzünk az elvándorlásra becsléseket. A súlyozáshoz a főbb célszágok tükörstatisztikáinak évenkénti állományadatait használtuk nemek szerinti bontásban, amely alapján – felhasználva az Eurostat EU LFS külföldön élő magyarokra vonatkozó foglalkoztatottsági adatait – megbecsültük a külföldön munkát vállaló magyarok számának változását két időszakra (2006–2010 és 2011–2017) főbb célszágokként (Németország, Ausztria, Egyesült Királyság, többi ország). Ehhez a becslést változáshoz illesztettük a MEF áramlási adatai alapján becslést változáson keresztül a kiáramlás adatait.

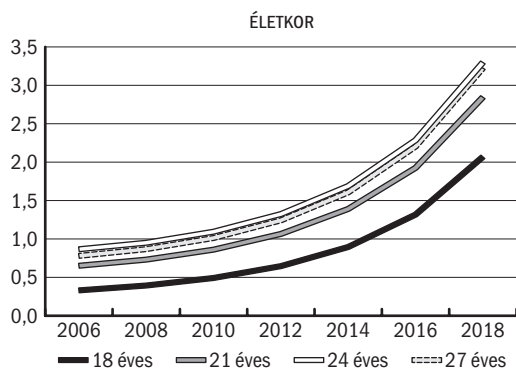
2 Hasonló arányokra utal a migrációs szándékra vonatkozó közelmúltbeli becslés is. A 18–28 éves fiatalok külföldi munkavállalásának különösen nagy az esélye: a 29–38 évesekhez képest közel két és félszeres a rövid, és közel ugyanennyi a hosszabb távú munkavállalási szándék esetében is (*Sik–Szeitl*, 2016).

vagy jövedelem, míg az elvándorlást megelőző időszak MUNKAPIACI AKTIVITÁSA a motivációkra utalhat: a tanulók és a pályakezdekők esetében a keresgélésre, a munkanélküliként külföldi munkát keresés a kedvezőtlen hazai kilátásokra, míg a folyamatosan dolgozók elvándorlása nem munkapiaci okokat is jelezhet. A lakóhely RÉGIÓJA és a TELEPÜLÉS TÍPUSA alapján mindenekelőtt a hazai munkapiaci lehetőségek hatására következethetünk.

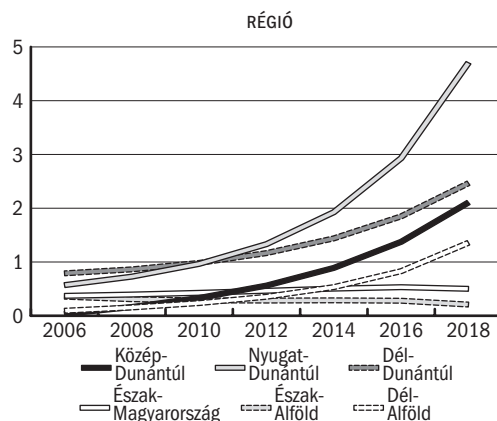
A külföldi munkavállalás magyarázatára logisztikus regressziót alkalmazunk, amelynek kimenő változója a külföldi munkaerőpiacon történő megjelenés (a fiatal az egyik negyedévben nem él külföldön, a következő negyedévben külföldön dolgozik, szemben azokkal, akik nem jelennek meg a külföldi munkaerőpiacon). A modellben negyedévenkénti hatásokat vizsgáltunk, az értelmezhetőség kedvéért ezt éves hatásokra számoltuk át. A modellünk az alkalmazott illeszkedésvizsgálatok alapján megfelelőnek bizonyult.³

A független hatásokat vizsgálva, az egyes tényezők marginális hatását (folytonos változók esetén becsült marginális valószínűségét) és azok időbeli változását mutatjuk meg⁴ a 18–29 éves fiatalok külföldi munkavállalására. Az eredményeket az 8.2.1. ábra mutatja be (a NEM és a TELEPÜLÉSTÍPUS hatása az elemzésben szerepel, de az ábrán nem).

8.2.1. ábra: A fiatalok külföldi munkavállalását befolyásoló tényezők hatása

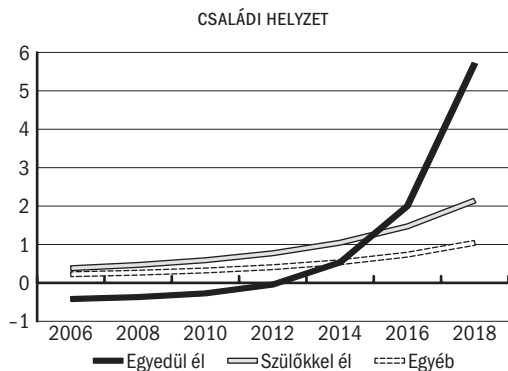
Megjegyzés: Korévekre számolt változó. 2006 első negyedévi 18 évesekre vonatkozó mérési ponton a változó nem szignifikáns. A változó hatása időben nem változik szignifikánsan.

Megjegyzés: Referenciakategória: *Közép-Magyarország*. A RÉGIÓ változó nem szignifikáns a Közép-Dunántúl 2006–2010 első negyedévének, Nyugat-Dunántúl 2006 első negyedévének, Észak-Magyarország 2006–2008 első negyedévének, 2014–2018 első negyedévének, Észak-Alföld minden egyes, Dél-Alföld 2006–2012, 2016–2018 első negyedévének mérési pontján. A változó hatása időben nem változik szignifikánsan.

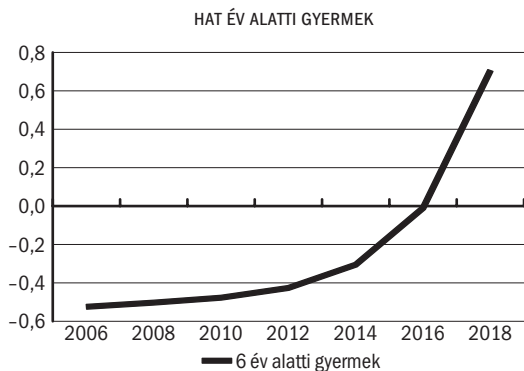
3 A vizsgálat során a szokásos Hosmer–Lemeshow-próba helyett C-statisztikát és link-tesztet vizsgáltunk, mivel a nagy elemszám mellett a várt eloszlástól tapasztalt kis eltérés is szignifikánsnak bizonyult volna, miközben a modell értelmezhetőségét érdemben nem befolyásolja. A C-statisztika értéke 0,8 volt, ami jónak tekinthető, a link lineáris tagja szignifikáns volt ($p = 0,001$), míg négyzetes tagja nem ($p = 0,751$).

4 Az időbeli változást negyedéves bontású változóval képzett interakció szerepeltetésével mértük, és azonos időközönként 7 kiválasztott évben az első negyedévre kiszámított marginális becsléssel mutatjuk be. Az egyes kiválasztott időpontokban a marginális hatás szignifikanciáját becsültük.

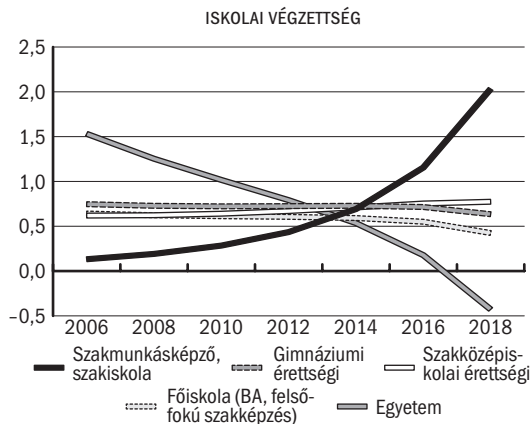
Megjegyzés: Referenciakategória: *társsal él*.

A CSALÁDI HELYZET változó nem szignifikáns az *Egyedül él* kategória 2010–2014 első negyedéveinek, a *Szülőkkel él* kategória 2006 első negyedéveinek és az *Egyéb* kategória minden egyes mérési pontján.

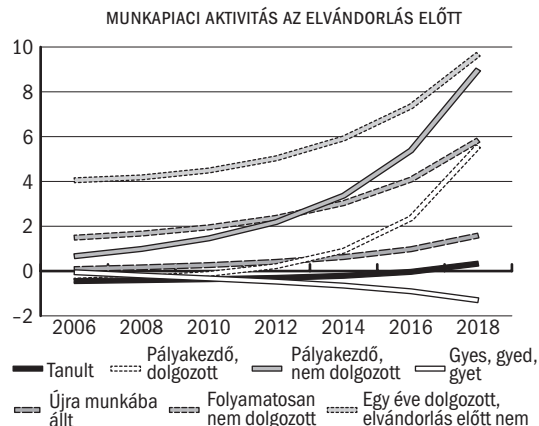

Megjegyzés: Referenciakategória: *nincs gyermek*.

A HAT ÉV ALATTI GYERMEK változó nem szignifikáns a *Van hat év alatti gyermek* kategória 2014–2018 első negyedévi mérési pontjain. A változó hatása időben nem változik szignifikánsan.

Az ISKOLAI VÉGZETTSÉG változó nem szignifikáns a *Szakmunkás, szakiskolai végzettségűek* kategória 2006–2008 első negyedévének, *Gimnáziumi és szakközépiskolai érettségűek* kategória 2016–2018 első negyedévének, *Főiskola, egyetem* kategória 2006, 2014–2018 első negyedéveinek mérési pontjain. Megjegyzés: Referenciakategória: *folyamatosan dolgozik*.

Megjegyzés: Referenciakategória: *legfeljebb 8 osztály*.

A MUNKAPIACI AKTIVITÁS AZ ELVÁNDORLÁS ELŐTT változó nem szignifikáns a *Tanult* kategória 2014–2018 első negyedéveinek, *Pályakezdő, dolgozott* kategória 2006–2014, 2018 első negyedévének, *Pályakezdő, nem dolgozott* kategória 2006 első negyedéveinek, *Gyes stb.* kategória 2006–2010 első negyedéveinek, *Újra munkába állt* kategória minden egyes mérési pontján.

Az elvándorlás 2010 után érezhető felgyorsulását számos tényező, így a gazdasági válság elhúzódó hatása és a 2010-ben történt kormányváltást követő intézkedések sora befolyásolta, fokozatosan alakítva a fiatalok külföldi munkavállalásának a valószínűségét. Az életkor hatása nem változott az időben, s a változó 24 éves kor alatt növeli az elvándorlás hatását, e felett nincs különbség a korcsoportok között, s az időszak egészében szignifikáns. A fiatalok esetében a nem hatása közömbös. Összességében az elvándorlás felgyorsulá-

sával csökkent az egyes szociodemográfiai tényezők jelentősége, azaz egyre szélesebb és színesebb az elvándorlók köre, ugyanakkor a MUNKAPIACI AKTIVITÁS hatása felerősödött.

Az elvándorlás felgyorsulását megelőzően a LAKÓHELY RÉGIÓJÁNAK a hatása viszonylag jelentős volt, a közép-magyarországihoz képest a nyugat- és dél-dunántúli lakóhely szignifikánsan és jelentősen növelte a külföldi munkavállalás valószínűségét, kismértékben viszont a községekhez képest a megyei jogú városi és budapesti lakhely csökkentette azt (2006–2012 között), míg a többi városban lévő lakóhely hatása nem volt szignifikáns. A CSALÁDI HELYZET hatása sem volt elhanyagolható, a párkapcsolatban élőkhez képest a szülőkkel élők kismértékben, de szignifikánsan nagyobb valószínűséggel vállaltak külföldön munkát, ami talán a fiatalok természetes tapasztalatszerzésének tudható be, míg az egyedül élők 2006–2008 között még szignifikánsan kisebb valószínűséggel, és családban élő hat év alatti gyermek is szignifikánsan csökkentette a külföldi munkavállalás valószínűségét (2012-ig), utóbbiak a biztosabb otthoni háttérre utalhatnak. A munkapiaci hatások az ISKOLAI VÉGZETTSÉGEN és a MUNKAPIACI AKTIVITÁSON keresztül befolyásolják a külföldi munka valószínűségét. Az alapfokúhoz képest az egyetemi végzettség hatása ebben az időszakban szignifikáns és jelentős, a főiskolai és középfokú végzettségé kisebb mértékű, de szignifikáns. A szakmunkás végzettségnek viszont 2010 előtt nem volt szignifikáns hatása. A folyamatosan dolgozókhöz képest azok mentek nagyobb eséllyel külföldre dolgozni, akik frissen elvesztették vagy elhagyták a munkahelyüket,⁵ náluk valamivel kisebb valószínűséggel a pályakezdőként nem dolgozó fiatalok: itt jórészt a fiatalok természetes tapasztalatszerzése, keresgélése magyarázhatta a külföldi munkakeresést. Hasonló mértékű a folyamatosan munkanélküliek külföldi munkakeresésének a valószínűsége, esetükben a munkaerőpiaci alternatíva keresésére gondolhatunk. A tanulás hatása szignifikánsan negatív, a gyermekgondozásnak, valamint annak, ha a fiatalok már munkába álltak, nincs szignifikáns hatása.

Az elvándorlás felgyorsulásával a LAKÓHELY RÉGIÓJÁNAK szerepe keveset változott, 2010 után Közép-Magyarországhoz képest a Közép-Dunántúl régióval együtt már a nyugat-magyarországi lakóhely általában szignifikánsan növelte a külföldi munkavállalás valószínűségét, és a migráció intenzitásának a felgyorsulása időszakában, 2010–2012 között a legrosszabb helyzetű észak-magyarországié is, a többi régióé azonban nem, és a TELEPÜLÉSTÍPUSNAK sincs már szignifikáns hatása. A CSALÁDI HELYZET hatása is lényegesen megváltozott: a párkapcsolatban élőkhez képest a szülőkkel élők szignifikáns és fokozatosan növekvő valószínűséggel vállaltak külföldön munkát, amit talán a tapasztalatszerzésen túl már munkapiaci kényszer is magyarázhat, míg az egyedül élők esetében a növekedés jelentős (2016 óta),⁶ és a családban élő hat év alatti gyermek sem fogja már szignifikánsan vissza a külföldi munkavállalást, mindezt feltételezhetően inkább munkapiaci okok és a kedvezőtlen kilátások, valamint társadal-

5 A külföldi munkába állást megelőző negyedévben itthon nem dolgoztak, egy évvel korábban viszont igen.

6 Az egyedül élőkre vonatkozó eredményt óvatosan kell kezelnünk, mivel az adatfelvétel során ennek a csoportnak az elérése az adatfelvétel sajátosságai miatt nagyon bizonytalan.

mi-politikai elégedetlenség magyaráznak. A munkapiaci szerepet befolyásoló ISKOLAI VÉGZETTSÉG hatása is nagyon átalakult: az alapfokú végzettséghez képest a felsőfokú (2012 után) és a középfokú végzettség (2014 után) hatása már nem szignifikáns, 2010 óta ugyanakkor a szakmunkás végzettségé szignifikánsan és gyorsan növeli a külföldi munkavállalás valószínűségét. Az időszak végére a hatás csak a szakmunkások esetében szignifikáns, ami arra utal, hogy az ISKOLAI VÉGZETTSÉG a vállalt külföldi munkát kevésbé befolyásolja.

Összességében azonban a legerősebb az elvándorlást megelőző MUNKAPIACI AKTIVITÁS alakulásának a hatása: egyre inkább azok mennek el, akik itthon nem dolgoztak, s gyorsuló ütemben azok, akik pályakezdők. A folyamatosan dolgozókhoz képest a legerősebb szignifikáns hatás az egy éve még dolgozó, majd munkanélkülivé vagy inaktívvá válók esetében látszik, s ettől elmaradó mértékben a folyamatosan nem dolgozókéban. 2012 után viszont gyorsan növekedett azoknak a pályakezdőknek a külföldi munkavállalási valószínűsége, akik nem akartak vagy nem tudtak elhelyezkedni, s az időszak végére már megközelítették a frissen munkából kilépők elvándorlásának a hatását. Azt gyaníthatjuk, hogy a fiatalok motivációja megváltozott: a romló hazai munkapiaci kilátások, várakozások hatása felerősödött. A gyermekgondozás 2012 óta szignifikánsan csökkenti a külföldi munka valószínűségét, de a tanulás már nem, és változatlanul az sem, ha a fiatalok már itthon munkába álltak.

Hivatkozások

- BECKER, G. (1975): Human Capital. The University of Chicago Press. Chicago.
- HÁRS ÁGNES (2018): [Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások](#). Megjelent: *Kolosi Tamás–Tóth István György* (szerk.): Társadalmi riport, 2018. Társi, Budapest, 81–105. o.
- HÁRS ÁGNES–SIMON DÁVID (2017): [A külföldi munkavállalás és a munkaerőhiány](#). Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2016. MTA KRTK KTI, Budapest, 94–108. o.
- HORVÁTH ÁGNES (2016): [Visszatérő kivándorlók](#). Megjelent: *Blaskó Zsuzsa–Fazekas Károly* (szerk.) Munkaerőpiaci tükrök, 2015. MTA KRTK KTI, Budapest, 109–115. o.
- OSTERMAN, P. (1979): The Structure of the Labor Market for Young Men. Megjelent: *Piore, M. J.* (szerk.): Institutional and Structural Views of Unemployment and Inflation. Sharpe, New York, 186–196. o.
- PIORE, M. J. (1979): Birds of passage. Migrant labour and industrial society. Cambridge University Press, Cambridge.
- SIK ENDRE–SZEITL BLANKA (2016): [A migrációs szándékok a mai Magyarországon](#). Megjelent: *Blaskó Zsuzsa–Fazekas Károly* (szerk.): Munkaerőpiaci tükrök, 2015. MTA KRTK KTI, Budapest, 54–58. o.

**A MUNKAPIACI SZAK-
POLITIKA ESZKÖZEI
(2018. JÚNIUS
– 2019. MÁJUS)**

**HAJDU MIKLÓS
MAKÓ ÁGNES
NÁBELEK FRUZZSINA
NYÍRŐ ZSANNA**

1. Intézményi változások
2. Támogatások
3. Szolgáltatások
4. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és komplex programok
5. Munkapiaci hatású szakpolitikai eszközök

Az alábbi fejezetben a munkapiaccal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2018 júniusa és 2019 májusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglalkoztatjuk össze.

1. INTÉZMÉNYI VÁLTOZÁSOK

1.1. Szakképzési rendszer

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 2018. decemberi módosítása¹ 2019. január 1-jei hatállyal bevezette a szakképzésben a zárt rendszerű elektronikus távoktatás lehetőségét, amely az elméleti képzési ismeretanyag oktatását digitális tananyag formájában informatikai hálózaton keresztül valósítja meg.

2019. januártól az Innovációs és Technológiai Minisztérium hatáskörébe tartozó szakképzési centrumokban – a felsőoktatási intézményekben működő mintára – bevezették a kancelláriarendszert. A szakképzési centrumok első számú felelős vezetője a továbbiakban is a főigazgató lesz, akinek elsődleges feladata az intézmény szakmai tevékenységének irányítása, oktatási színvonalának felügyelete. A kancellár az intézmény működtetéséért felelős felső vezető menedzser, aki többek között a gazdasági, pénzügyi, munkaügyi, jogi, igazgatási tevékenységért, valamint az intézmény vagyongazdálkodásáért felel. A kancellárokat a szakképzési területért felelős miniszter nevezi ki. A tanároknak és az oktatómunkát közvetlenül segítő dolgozóknak a főigazgató lesz a munkáltatója, de a fizetésüket csak a kancellár egyetértésével állapíthatja meg. Minden más munkatársnak a kancellár lesz a munkáltatója és kinevezője. A főigazgatónak az intézmény gazdálkodását, szervezetét, működését érintő gazdasági következménnyel járó döntései és intézkedései tekintetében a kancellár egyetértési jogot gyakorol, az egyetértés e döntések érvényességének, illetve hatálybalépésének feltétele.

2018 szeptemberében az Innovációs és Technológiai Minisztérium kezdeményezésére megalakult a Szakképzési Innovációs Tanács.² A testület fő célja, hogy rendszeres fórumot biztosítson a kormányzat és a szakképzési rendszer meghatározó szereplői közötti párbeszédhez. A tanács feladata a jövőbeli fejlesztési irányok meghatározása, illetve javaslatok megfogalmazása az infrastrukturális fejlesztésekre, valamint a szakképzési és felnőttképzési rendszer tartalmi felülvizsgálatára vonatkozóan. A tanács tagjai a kormányzati oldal mellett a kamarák, a nagyvállalatok, a szakszervezetek, az érdekképviseleti szervek, az oktatási szervezetek, az intézményfenntartók és a tanulói képviselők delegáltjai.

¹ 2018. évi CIV. törvény egyes kutatás-fejlesztéssel, valamint szakképzéssel összefüggő törvények módosításáról.

² A kormany.hu e Tanácsról.

2019 márciusában a kormány megtárgyalta és elfogadta a „Szakképzés 4.0” stratégiát tartalmazó dokumentumot.³ E szerint 2020 szeptemberétől a szakgimnáziumok négy plusz egy éves képzési struktúráját a technikumok ötéves képzése váltja majd fel, amely után a szakirányú felsőfokú képzésben való továbbtanulás esetén a diákok kedvezményt kapnak a felvételin. A szakközépiskolákat hároméves szakképző iskolákká alakítják át, ahol a gyakorlati tapasztalatot az utolsó két év duális képzése biztosítja. Emellett részszzakképzést nyújtó műhelyiskolákat hoznak létre azon fiatalok számára, akik nem tudják elvégezni az általános iskolát, vagy a hagyományos oktatási környezetben nem tudnak megfelelően teljesíteni.⁴ A technikumok és a szakképző iskolák duális képzésében a tanulószerveződést felváltja a tanulói munkaszerveződés. Teljesen felszámolják az Országos Képzési Jegyzéket (OKJ), és 2020-tól új képzési jegyzéket adnak ki azzal a céllal, hogy jobban elkülönüljenek egymástól a széles körű szaktudást adó alapképzések, illetve a tanfolyamjellegű, rövidebb képesítések.

1.2. Nyugdíjas szervezetek

A nyugdíjasok foglalkoztatásának elősegítése céljából 2017. július 1-jétől új szervezeteti formaként bevezették a közérdekű nyugdíjas szervezetet. A szervezeteken keresztül foglalkoztatottak mentesültek a járulékok fizetése alól.⁵ Egy 2019. január 1-jétől hatályos új szabályozás miatt viszont anyagi szempontból értelmét veszítette a nyugdíjas szervezeteti rendszer (Wiedemann, 2018). A 2018. évi CXV. törvény⁶ ugyanis módosította a saját jogú nyugdíjas munkavállalók társadalombiztosítási jogállására vonatkozó szabályokat. Ennek megfelelően 2019. január 1-jétől a munkatörvénykönyv szerinti munkaviszonyban álló, saját jogú nyugdíjasokra nem terjed ki a biztosítási kötelezettség, így mentesülnek a nyugdíjjárulék (10 százalék), valamint a természetbeni egészségbiztosítási járulék (4 százalék) megfizetése alól. Így csak a személyi jövedelemadót (15 százalék) kell megfizetniük a bérük után – ugyanúgy, mint ha közérdekű nyugdíjas szervezet tagjaként kapnának díjazást. Az új szabályozás értelmében a munkaszerződéssel dolgozó nyugdíjasokat nem illeti meg e jogviszonyra tekintettel semmilyen társadalombiztosítási ellátás, köztük a nyugdíj melletti munkavégzés esetén egyébként járó nyugdíjmelés sem. A törvényt módosítás értelmében emellett a munkáltatók mentesülnek a saját jogú nyugdíjas személy részére kifizetett szociális hozzájárulási adó (19,5 százalék) és a szakképzési hozzájárulás (1,5 százalék) fizetési kötelezettség alól.⁷

2. TÁMOGATÁSOK

2.1. Munkanélküli-ellátás

A minimálbér 2019. évi emelése⁸ (lásd az 5.1. pontot) következtében emelkedett az álláskereső járadék maximális összege is. Így 2019. január 1-jétől az

3 1168/2019. (III. 28.) Korm. határozat a „Szakképzés 4.0 – A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakpolitikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira” című stratégia elfogadásáról és a végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekről.

4 Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal: [Szakképzési tanévnyitó Nyíregyházán](#).

5 2017. évi LXXXIX. törvény egyes törvényeknek a közérdekű nyugdíjas szervezetek létrehozásával összefüggő módosításáról.

6 A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXV. törvény.

7 Tájékoztató e járulékról.

8 324/2018. (XII. 30.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum 2019. évi megállapításáról.

álláskeresői járadék maximuma havi 149 000 forint, a nyugdíj előtti álláskeresői segély összege pedig havi 59 600 forint. A munkaügyi kirendeltség által elfogadott intenzív képzésen részt vevő álláskeresők keresetpótló juttatása havi 48 918–81 530 forint.

2.2. Rehabilitációs és rokkantsági ellátás

A rehabilitációs és rokkantsági ellátások összege 2019 januárjában 2,7 százalékkal emelkedett, az alapösszeg mértéke 101 560 forintra növekedett.⁹

A rokkantsági ellátásokat szabályozó 2011. évi CXCI. törvénnyel kapcsolatban az Alkotmánybíróság mulasztást állapított meg¹⁰ 2018 őszén. A testület szerint a 2012-ben hatályba lépett szabályok hátrányosan érintették a már állományban lévőket, akik ellátása anélkül csökkent vagy megszűnt, hogy az egészségi állapotuk javult volna, ami egy emberi jogok védelméről szóló nemzetközi szerződést sért. A szabályozást 2019. március 31-ig kellett volna rendezni egy olyan változtatással, amely az ellátásmegállapítást nem az érintettek jogi helyzetéhez, hanem a tényleges élethelyzetüket befolyásoló egészségi állapotához köti. A kormány azonban vitatta az Alkotmánybíróság döntését, a megadott határidőig nem készült el a törvénymódosítás.

2.3. Gyermeknevelési ellátások

A minimálbér 2019. évi emelésének¹¹ (lásd az 5.1. pontot) köszönhetően megnőtt a gyermekgondozási díj (gyed) maximális összege is (ami az aktuális minimálbér kétszeresének a 70 százaléka), 2019-ben havi 208 600 forintra. A diplomás gyed felsőfokú alapképzés esetén 104 300 forintra, felsőfokú mesterképzés esetén pedig 136 500 forintra emelkedett. A gyed maximális összege is a minimálbérhez kötött, így ez is emelkedett nettó 156 450 forintra.

3. SZOLGÁLTATÁSOK

3.1. Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztése

2018 szeptemberében jelent meg a „GINOP-5.3.5-18. Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” program pályázati felhívása, amelynek keretében 10 és 50 millió forint közötti vissza nem térítendő támogatásra pályázhatnak a vállalkozások. A támogatott programok célja a munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztése, a társadalmi felelősségvállalás erősítése és a szolgáltató szerep növelése, illetve a szociális partnerek társadalmi és munkaerőpiaci szerepvállalásának erősítése, képviselési erejének növelése, kapacitásai fejlesztése lehet. A sikeres pályázók között a négy milliárdos keretösszeg erejéig kerültek kiosztásra a támogatások.

⁹ A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól.

¹⁰ Az Alkotmánybíróság 21/2018. (XI. 14.) AB határozata.

¹¹ 324/2018. (XII. 30.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum 2019. évi megállapításáról.

4. AKTÍV FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ESZKÖZÖK ÉS KOMPLEX PROGRAMOK

4.1. A közfoglalkoztatás céljainak meghatározása és a szervezetkezekről szóló törvény módosításának előkészítése

Az 1497/2018. (X. 12.) kormányhatározat¹² rögzíti a közfoglalkoztatás 2019. évi céljait, illetve rendelkezik a szervezetkezekről szóló 2006. évi X. törvény módosításának előkészítéséről.

A kormányhatározat szerint a közfoglalkoztatás 2019. évi fő célja az állás-keresők közfoglalkoztatásból való kilépésének ösztönzése, a mezőgazdasági munka szezonális munkaerő-szükségletének kiszolgálása, illetve az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak foglalkoztatásának és foglalkoztathatóságának növelése. További célként jelenik meg a roma lakosság lakhatásának, társadalmi integrációjának elősegítése, a büntetés-végrehajtási intézetekből szabadultak társadalmi beilleszkedésének támogatása, a területi munkaerő-piaci egyenlőtlenségek kiegyenlítése, valamint a közfoglalkoztatásban részt vevők életminőségének javítása. Végül, célként jelenik meg a vidék lakosság-megtartó képességének növelése, illetve az önellátó, önfenntartó települések és a szociális szervezetek támogatása is.

4.2. Az elhelyezkedési juttatás emelése

A „Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” program keretében nyújtott elhelyezkedési juttatás összege 2018 novemberétől 45 600 forintba emelkedett. Ez a juttatás azoknak a közfoglalkoztatottaknak jár, akik sikeresen elhelyezkednek a versenyszférában.

4.3. A jogszerű foglalkoztatást célzó szolgáltatásnyújtás támogatása

2018 októberében indult a „GINOP-5.3.3-18. A jogszerű foglalkoztatást célzó szolgáltatásnyújtás támogatása” című pályázat, amelynek célja a jogszerű foglalkoztatást elősegítő szolgáltatások biztosítása, érdekképviseleti szervezetek jogsegély, valamint egyeztetési, békéltetési, közvetítói, tanácsadási és döntőbírói szolgáltatásainak mint alternatív vitarendezési eszközök alkalmazásának támogatása. A pályázat keretösszege 2,4 milliárd forint.

4.4. Álláskeresők és fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása

2018 novemberében indult a „GINOP-5.1.9-17. Álláskeresők és fiatalok vállalkozóvá válásának ösztönzése – képzés és mentorálás” című program folytatásaként a „GINOP-5.2.7-18. Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása” és a „GINOP-5.1.10-18. Álláskeresők vállalkozóvá válásának támogatása” című pályázat. A pályázatok keretében a Magyar Államkincstár nyújt egyszerűsített költségelszámolási mód alkalmazásával támogatást azon 18–30 év közötti

12 A Kormány 1497/2018. (X. 12.) Korm. határozata a közfoglalkoztatással összefüggő egyes kérdésekről.

fiatalok, illetve 30 év feletti álláskeresőök vállalkozásindítási tevékenységéhez, akik a GINOP-5.1.9-17. felhívás keretében a vállalkozásindítással, vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatban felkészítésben részesülnek, és jóváhagyott üzleti tervvel rendelkeznek. A GINOP-5.2.7-18. pályázat keretösszege 26,7 milliárd forint, a GINOP-5.1.10-18. pályázaté pedig 13,4 milliárd forint.

4.5. Kisgyermeket nevelők munkaerőpiaci visszatérésének támogatása

2018 novemberében indult a „GINOP-5.3.11-18. Kisgyermeket nevelők munkaerőpiaci visszatérésének támogatása” című program, amelynek a családi vagy munkahelyi bölcsődei személyi térítési díjhoz nyújtott célzott támogatással kívánja elősegíteni a kisgyermeket nevelő szülők munkaerőpiaci visszatérését. A pályázat keretösszege 9,8 milliárd forint.

4.6. Mikro-, kis- és középvállalkozások munkahelyteremtő beruházásainak támogatása

Az „NFA-2018-KKV Mikro-, kis- és középvállalkozások munkahelyteremtő beruházásainak támogatása” című pályázatot 2018 júliusában, az „NFA-2019-KKV Mikro-, kis- és középvállalkozások munkahelyteremtő beruházásainak támogatása” című pályázatot pedig 2019 márciusában hirdették meg. A programok célja a kis- és középvállalkozások fejlődésének, gazdaságban betöltött szerepének, piaci pozíciójuk javítása érdekében az – új munkahelyeket létrehozó – munkahelyteremtő beruházások támogatása, továbbá a területi különbségek csökkentése, a térségi felzárkóztatás, a helyi gazdaság megerősítése, illetve a foglalkoztatás bővítése a munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának elősegítése által. Az NFA-2018-KKV pályázat keretösszege 6 milliárd forint, az NFA-2019-KKV programé pedig 5 milliárd forint.

4.7. „Munkásszállások kialakítása” központi munkaerőpiaci program

A „Munkásszállások kialakítása” központi munkaerőpiaci programot harmadik alkalommal hirdették meg 2018 októberében, a pályázat keretében minimum 80 munkavállaló elszállásolására alkalmas munkásszállás építésére, illetve olyan ingatlan felújítására lehet pályázni, amely munkásszállássá alakítható. A program célja a munkaerő mobilitásának elősegítése, növelve ezzel a lakhatási lehetőségeket a munkaerőhiánnyal sújtott térségekben. A támogatás keretösszege 5 milliárd forint.

4.8. A munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztése

2018 októberében jelent meg a „GINOP-5.3.5-18. Munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó tematikus projektek” című pályázat, amelynek célja a szociális partnerek társadalmi és munkaerőpiaci szerepvállalásának erő-

sítése, képviseleti erejének növelése, valamint olyan tevékenységek támogatása, amelyek hatékonyan hozzájárulnak a munkavállalók és a munkáltatók, vállalkozások munkaerőpiaci alkalmazkodóképességének fejlesztéséhez, társadalmi felelősségvállalásuk erősítéséhez. A pályázat keretösszege 4 milliárd forint.

5. MUNKAPIACI HATÁSÚ SZAKPOLITIKAI ESZKÖZÖK

5.1. A minimálbérrel és garantált bérminimummal kapcsolatos változások

A teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók részére megállapított alapláb kötelező legkisebb összege 2019. január 1-jétől bruttó 138 ezer forint-ról 149 ezer forintra emelkedett, míg a legalább középfokú iskolai végzettség, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalók garantált bérminimuma a teljes munkaidő teljesítése esetén 180 500 forintról 195 ezer forintra nőtt.¹³

5.2. Az adó- és járulérendszer átalakításai

5.2.1. Új szociális hozzájárulási adóról szóló törvény

2019 január 1-jével új szociális hozzájárulási adóról szóló törvény lépett hatályba, amely megszünteti a korábbi egészségügyi hozzájárulási adót (eho), és egységesen 19,5 százalékos mértékű szociális hozzájárulási adót (szochó) ír elő. Az új törvény emellett az igénybe vehető szochó-kedvezmények mértékét a korábbi 100 ezer forint helyett a minimálbérhez köti. A kedvezményeket a továbbiakban rész-munkaidős foglalkoztatás esetén nem szükséges a munkaidővel arányosítani.¹⁴

A szochóhoz kötődő kedvezmények köréből kikerül a 25 év alattiak és az 55 év felettiek foglalkoztatása utáni kedvezmény, a Karrier Híd-kedvezmény, valamint fokozatosan kivezetésre kerülnek a pályakezdő fiatalok, a tartósan állás-keresők, az anyasági ellátásban részesülők után igénybe vehető kedvezmények, valamint a szabad vállalkozási zónákban működő vállalkozások kedvezménye.

Új kedvezményként vezetik be a munkaerőpiacra lépők foglalkoztatása után igénybe vehető kedvezményt, amely alapján azon foglalkoztatottak után, akik a foglalkoztatást megelőző 275 napon belül legfeljebb 92 nap biztosítási jogviszonnyal rendelkeztek, a munkáltató a foglalkoztatás első két évében – a minimálbér erejéig – mentesül a szochó- és a szakképzési hozzájárulás megfizetése alól, a harmadik évben pedig 50 százalékos kedvezményt vehet igénybe (Kiss, 2018).

A kedvezmények közül kikerült a rehabilitációs kártyával rendelkezők után igénybe vehető kedvezmény, helyére a megváltozott munkaképességű vállalkozók által igénybe vehető, kibővített kedvezményezetti körre vonatkozó kedvezmény került. 2018. július 26-tól – majd az új szochó-törvényben változatlanul – a rehabilitációs ellátásra, rokkantsági ellátásra nem jogosult, de komplex minősítés alapján 60 százalék alatti egészségi állapottal rendelkező megváltozott munkaképességű személyek is jogosultak lesznek a kedvezményre.¹⁵

13 324/2018. (XII. 30.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum 2019. évi megállapításáról.

14 2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról.

15 2018. évi XLI. törvény – az egyes adótörvények és más kapcsolódó törvények módosításáról, valamint a bevándorlási különadóról.

2019. július 1-jétől a szociális hozzájárulási adó 2 százalékponttal – 17,5 százalékra – csökkent.¹⁶

5.2.2. Nyugdíjas foglalkoztatottak járulékmérsége

A nyugdíjasok foglalkoztatásának elősegítése érdekében 2019. január 1-jétől a munkatörvénykönyv szerint foglalkoztatott saját jogú nyugellátásban részesülő munkavállalók mentesülnek a 10 százalékos mértékű nyugdíjjárulék és a korábban a Tbj-törvényben¹⁷ előírt 4 százalékos mértékű természetbeni egészségbiztosítási járulékalól.¹⁸ Az ilyen munkaviszony szintén mentesül a szociális hozzájárulási adó és a szakképzési hozzájárulás megfizetése alól.¹⁹

5.2.3. A cafeteria változásai

2019. január 1-jével jelentősen átalakult a cafeteria-rendszer. A személyi jövedelemadóról szóló törvény módosítása alapján béren kívüli juttatásként 2019-től Szép-kártyán kizárólag évi 450 ezer forintos keretig adható juttatás. A juttatási formának a szocho módosítása miatt kismértékben nőtt az adóterhe (34,22 százalékról 34,5 százalékra). Emellett változás, hogy a Szép-kártya alszámlái a továbbiakban minden munkavállaló esetében önálló bankszámlaszámot kapnak. A béren kívüli juttatások köréből kikerült az évi 100 ezer forintos pénzbeli juttatás.

Egyes meghatározott juttatásoknak 2019-től csak a törvényben nevesített juttatások tekinthetők. A továbbiakban nem adhatók egyes meghatározott juttatásként az olyan 2017-ig béren kívüli juttatásnak minősülő támogatások, mint az iskolakezdési támogatás, a helyi utazási támogatás, az Erzsébet-utalvány és az önkéntes pénztári hozzájárulások.

A személyijövedelemadó-mentes jogcímek közül nőtt a kulturális szolgáltatásra biztosítható juttatás keretszáma, 50 ezer forintról a minimálbér összegére, azaz 149 ezer forintra. Megszűnt ugyanakkor több juttatási forma adómentessége: a lakáscélú munkáltatói támogatás, a mobilitási célú lakhatási támogatás, a kockázati biztosítási díj átvállalt összege és a diákhitel törlesztéshez nyújtható támogatás jogcímen nyújtott támogatások a továbbiakban bérjövdelemként adókötelesek.

5.3. Túlórátörvény

2019. január 1-jével hatályba lépett a munka törvénykönyvének 2018 decemberében elfogadott módosítása.²⁰ A módosítás a munkaidőkeretet kollektív szerződés esetén 12 hónapról legfeljebb 36 hónapra emeli. Nem jelent változást, hogy a munkáltató naptári évenként 250 óra rendkívüli munkaidő rendelhet el, a módosítás viszont rögzíti, hogy ezen felül a munkavállaló és a munkáltató írásbeli megállapodása alapján naptári évenként elrendelhető legfeljebb 150 óra rendkívüli munkaidő, azaz „önként vállalt túlmunka”. Kollektív szerző-

16 2019. évi XLVIII. törvény a szociális hozzájárulási adó mértékének csökkentéséről és az ezzel összefüggő más törvények módosításáról.

17 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről.

18 2018. évi XLI. törvény az egyes adótörvények és más kapcsolódó törvények módosításáról, valamint a bevándorlási különadóról.

19 2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról.

20 2018. évi CXVI. törvény a munkaidő-szervezéssel és a munkaerő-kölcsönzés minimális kölcsönzési díjával összefüggő egyes törvények módosításáról.

dés esetén a legfeljebb évi 300 óra túlóra mellett írásbeli megállapodás alapján további legfeljebb 100 óra önként vállalt túlmunka rendelhető el.

A módosító törvény rendelkezik a pihenőnapok beosztásainak szabályairól is: hetenként két pihenőnapot kell beosztani, és ez megtehető egyenlőtlenül. Hat egybefüggő munkanapot követően legalább heti egy pihenőnapot kell beosztani. Egyenlőtlen munkaidő-beosztás esetén a megszakítás nélküli, a több műszakos, valamint az időnyellegű tevékenység keretében foglalkoztatott munkavállalónak havonta legalább heti egy pihenőnapot be kell osztani. Havonta legalább heti egy pihenőnapot vasárnapra kell kiadni – kivéve a kizárólag szombaton és vasárnap részmunkaidőben foglalkoztatottak esetében.

5.4. Munkásszállók építésére vonatkozó program bővítése

2019 őszétől nemcsak önkormányzatok, hanem munkáltatók is pályázhatnak munkásszálló építésére. A program kibővítésével a gazdasági társaságok regionális beruházási támogatásként pályázhatnak a munkásszállók létrehozásának támogatására, amelynek mértéke az Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld és Dél-Dunántúl régiókban 50 százalék, a Közép-Dunántúl régióban 35 százalék, a Nyugat-Dunántúl régióban 25 százalék lesz, a kisvállalkozások további 20 százalékos, a középvállalkozások pedig további 10 százalékos támogatást vehetnek igénybe a beruházásra. A támogatás keretében legalább 80 fő elszállásolására alkalmas munkásszállás létesíthető, a támogatásból az építési és felújítási költségek, valamint a beruházás célját szolgáló új tárgyi eszközök költségei számolhatók el. A támogatásban részesülőnek vállalnia kell, hogy a létesítményt legalább tíz éven keresztül üzemelteti.²¹

5.5. Nyári diákmunka

A Pénzügyminisztérium 2019-ben is meghirdette a nyári diákmunka programját 3,6 milliárd forintos támogatással. Változás, hogy a 16 és 25 év közötti fiatalokat célzó intézkedés keretében a diákokat már nemcsak a területi, települési önkormányzatok vagy önkormányzati fenntartású intézmények foglalkoztathatják, hanem a mezőgazdaság, valamint a turizmus és vendéglátás területén működő vállalkozások is. A 2019-ben rendelkezésre álló összegből a Pénzügyminisztérium becslése szerint körülbelül 30 ezer diáknak tudtak munkát biztosítani július 1. és augusztus 31. között maximum napi 6 óras foglalkoztatás mellett. A program keretében a munkabér és a kapcsolódó szociális hozzájárulási adó együttes összegének 75 százalékát térítik meg a munkáltatónak, míg az önkormányzatok esetében a támogatás százszázalékos.²²

21 Újabb gazdaságvédelmi lépés: már [vállalkozások is pályázhatnak munkásszállások támogatására](#).

22 Akár 30 ezer diák is dolgozhat idén a [Nyári diákmunka](#) programban.

Hivatkozások

KISS ZOLTÁN (2018): Az új szociális hozzájárulási adóról szóló törvény. Adóváltozások. Adó szaklap, 2018/10.

WIEDEMANN TAMÁS (2018): [Mire igazán beindult volna, már át is alakul a nyugdíjasok foglalkoztatása](#). G7, 2018. november 21.

Függelék

F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2013–2019 (millió forint)*

	2013	2014	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2019
	tény	tény	tény	terv	tény	terv	tény	terv	terv
Kiadások									
1. Aktív támogatások									
Foglalkoztatási és képzési támogatások	25 105,9	28 120,8	12 302,4	16 172	27 503,9	16 172,0	27 238,9	35 000,0	35 000,0
Foglalkoztathatóság (és alkalmazkodóképesség) EU-s társfinanszírozása	16 279,6	17 130,1	11 064,6	3 808,7	3 808,7				84 300,0
8. Közfoglalkoztatás (Start-munkaprogram)	171 053,4	225 471,1	253 723,3	340 000,0	267 965,7	325 000,0	265 837,2	225 000,0	180 000,0
Támop 1.1. Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	33 804,9	35 790,1	12 305,1	54,5	79,5				
Támop 1.2. Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	14 477,3	1 080,1							
GINOP 5. foglalkoztatásról szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret						81 600,0		7 800,0	28 000,0
Ebből Vekop-forrás						1000,0			
GINOP 6. versenyképes munkaerőről szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret						74 380,0			9 770,0
Járadékkezdmény-megtérítés	3 277,5	551,5							
A 2014–2020-as munkaerőpiaci programok előfinanszírozása		0,0	13 654,9	54 700,0	50 101,3	74 116,4	70 995,3	84 300,0	
2. Szakképzési és felnőttképzési támogatások	18 736,2	24 725,9	30 084,7	13 819,0	27 872,0	20 000,0	29 919,4	29 930,0	
4. Passzív kiadások									
Álláskeresési támogatások	51 819,9	49 235	49 657,7	47 000,0	53 454,1	47 000,0	59 674,0	55 000,0	75 000,0
Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	961,3	451,6	309,1	0,0					
5. Bérgarancia-kifizetések	5 487,8	4 178,5	3 790,7	4 950,0	3 994,3	4 000,0	3 341,2	4 000,0	4 500,0
6. Működési célú kifizetések	1 472,8	2 418,3	2 816,0	3 283,4	2 899,3	3 500,0	2 785,6	2 900,0	4 310,0
7. Egyéb költségvetési befizetés									70 000,0
15. Fejezeti stabilitási tartalék				389,5	389,5				
Kiegészítő munkáltatói támogatás									
16. A minimálbér-emelés ágazati támogatása	7 000,0	9,1							
17. Egyéb kiadás	22,3								
Összes kiadás	349 498,9	389 162,1	389 708,5	484 177,1	438 068,3	645 768,4	459 791,6	443 930,0	522 574,8

→

	2013	2014	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2019
	tény	tény	tény	terv	tény	terv	tény	terv	terv
Bevételek									
25. Támpont-intézkedések bevételei**	51 276,1	39 776,7	22 466,1	51 700,0	46 365	60 000,0	64 512,6	70 400,0	70 000,0
26. Egyéb bevétel									
Területi egyéb bevétel	602,3	1 507,8	1 290,8	1 000,0	1 839,5	1000,0	2188,1	1000,0	1000,0
Központi egyéb bevétel	1 376,8	2 537,1	901,5	1 000,0	1 745,6	1000,0	2013,8	1000,0	1000,0
Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	692,6	216,8	10 147,6	800,0	2 169,2	800,0	1643,1	800,0	800,0
31. Szakképzési hozzájárulás	60 398,7	60 910,8	65 308,2	56 996,1	70 327,6	60 706,7	80 074,5	74 436,3	95 490,6
33. Bérgarancia-támogatás törlesztése	1 046,1	934,5	663,6	1 000,0	424,6	1000,0	783,0	1 000,0	1000,0
34. Múltányosságból elengedett követelések technikai bevételi tételei									
35. Egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulék NFA-t megillető hányada	125 614,6	135 819,4	144 953,2	150 476,4	155 369,2	165 801,9	176 338,0	194 169,2	216 621,9
36. Költségvetési támogatás	20 000,0		8 449,0	95 000,0	31 023,3			25 000,0	
38. Szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada					68 605,5	217 539,6	194 435,5	0,0	68 001,0
Munkahelyvédelmi akciótérvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	95 936,7	100 541,7	105 769,9	52 884,9				
Összes bevétel	352 549,9	337 639,8	354 721,7	463 742,4	430 754,4	507 848,2	521 988,5	367 805,5	453 913,2
Függő tételek	-964,6								
Betétállomány-változás	-2 086,4								
Összesen	351 560,1	389 162,1	354 721,7	484 177,1	430 754,4	507 848,2	521 988,5	367 805,5	453 913,2
2013-as áron (fogyasztói árindeflációval)	351 560,1	389 942,0	355 788,4	483 698,2	430 328,4	495 455,0	509 250,2	349 056,2	430 774,5

* A táblázatban szereplő sorszámmak a költségvetési törvény sorait azonosító címszámoknak felelnek meg.

** 2017-re, 2018-ra és 2019-re vonatkozóan az „Előfinanszírozott uniós programok kiadásainak visszatérülése” bevétel került ide.

Forrás: A megfelelő év költségvetéséről (terv) és a költségvetés végrehajtásáról szóló törvény (tény); 2013-as tervek esetében a 153 779,8 korrigálva a 1507/2013. (VIII. 1.) és 1783/2013. (XI. 4.) kormányhatározat rendelkezésével (26 118 millió forint többletforrás a közfoglalkoztatás részére); 2014-es tervek esetében a 183 805,3 korrigálva a 1361/2014. (VI. 30.) kormányhatározat rendelkezésével (47 300 millió forint többletforrás a közfoglalkoztatás részére). A 2017-es tervre vonatkozóan korrigálva a 2017. évi Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény módosításáról szóló LXXXVI. törvény rendelkezéseivel. A GINOP-kiadások forrása a 1006/2016. (I. 18.) kormányhatározat a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról, illetve az ezt módosító későbbi kormányhatározatok.

STATISZTIKAI ADATOK

Szerkesztette

CZETHOFFER ÉVA

Összeállította

KÖLLŐ JÁNOS

LAKATOS JUDIT

TAJTI JÓZSEF

A 2000-től kiadott Munkaerőpiaci Tükörben publikált munkapiaci folyamatokat leíró táblázatok teljes anyaga letölthető a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Adatbankjának honlapjáról: http://adatbank.krtk.mta.hu/tukor_kereso.

1. Alapvető gazdasági adatok
2. Népesség
3. Gazdasági aktivitás
4. Foglalkoztatottak
5. Munkanélküliek
6. Keresetek
7. Oktatás
8. Munkaerő-kereslet
9. Regionális különbségek
10. Munkaügyi kapcsolatok
11. Jóléti ellátások
12. Munkát terhelő adók
13. Nemzetközi adatok
14. A fontosabb adatok forrásai

Rövidítések

KSH	Rendszeres kiadványokból összeállított tábla
KSH IMS	KSH intézményi munkaügyi statisztika
KSH MEF	KSH Munkaerő-felmérés
KSH MEM	KSH Munkaerő-mérleg
MÁK	Magyar Államkincstár
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NFA	Nemzeti Foglalkoztatási Alap
NFSZ	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat
NFSZ BT	NFSZ Bértarifa-felvétel
NFSZ IR	NFSZ Integrált (nyilvántartási) Rendszer
NFSZ PROG	NFSZ Rövid Távú Munkaerőpiaci Prognózis
NFSZ REG	NFSZ regisztere
NSZ	Népszámlálás
NYUFIG	Nyugdíjfolyósító Igazgatóság
PM	Pénzügyminisztérium
TB	Társadalombiztosítás

Jelmagyarázat

(-)	A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
(..)	Az adat nem ismeretes.
(n.é.)	A mutató nem értelmezhető.
(...)	Adatvédelmi korlátok miatt nem közölhető adat.

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók

Év	GDP ^a	Ipari termelés ^b	Kivitel ^c	Behozatal ^c	Reálkereset	Foglalkoztatás	Fogyasztói árindex	Munkanélküliségi ráta
1990	96,5	90,7	95,9	94,8	94,3	97,2	128,9	..
1995	101,5	104,6	108,4	96,1	87,8	98,1	128,2	10,2
2000	104,2	118,1	121,7	120,8	101,5	101,0	109,8	6,4
2001	103,8	103,7	107,7	104,0	106,4	100,3	109,2	5,7
2002	104,5	103,2	105,9	105,1	113,6	100,1	105,3	5,8
2003	103,8	106,9	109,1	110,1	109,2	101,3	104,7	5,9
2004	105,0	107,8	118,4	115,2	98,9	99,4	106,8	6,1
2005	104,4	106,8	111,5	106,1	106,3	100,0	103,6	7,2
2006	103,9	109,9	118,0	114,4	103,6	100,7	103,9	7,5
2007	100,4	107,9	115,8	112,0	95,4	99,3	108,0	7,4
2008	100,9	100,0	104,2	104,3	100,8	98,6	106,1	7,8
2009	93,4	82,2	87,3	82,9	97,7	97,4	104,2	10,0
2010	100,7	110,6	116,9	115,1	101,8	99,6	104,9	11,2
2011	101,7	105,6	109,9	106,7	102,4	100,7	103,9	11,0
2012	98,4	98,2	100,7	99,9	96,6	101,8	105,7	11,0
2013	102,1	101,1	104,2	105,0	103,1	101,7	101,7	10,2
2014	104,2	107,7	106,9	108,8	103,2	105,3	99,8	7,7
2015	103,5	107,4	107,8	106,3	104,4	102,7	99,9	6,8
2016	102,3	100,9	104,4	104,9	107,4	103,4	100,4	5,1
2017	104,1	104,6	105,9	108,3	110,3	101,6	102,4	4,2
2018	104,9	103,6	104,2	106,3	108,3	101,1	102,8	3,7

^a 1995 után módszertani változás a pénzközlítés fel nem osztott szolgáltatási díjának elszámolásában. 2014-ben módszertani revízió az ESA2010-re történő átállás miatt. Kiigazítás nélküli adat. Előző év = 100.

^b 1990–2000: 5 fő feletti kör, 2001–: víz és hulladékgazdálkodás nélkül, 5 főnél kisebb vállalkozásokkal együtt.

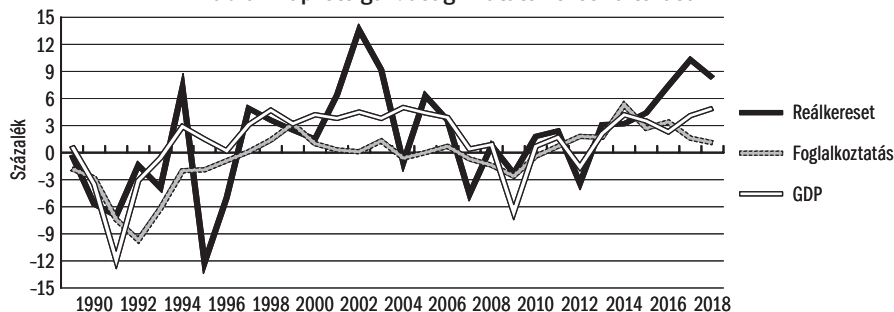
^c Volumen index.

Megjegyzés: A munkanélküliségi ráta kivételével előző év = 100.

Forrás: GDP: *STADAT* (2019.03.01-i frissítés). Ipari termelési volumen indexe: 2001–: *STADAT* (2019.04.12-i frissítés). Kivitel és behozatal: 2001–: *STADAT* (2019.03.04-i frissítés). Reálkereset: 1995–: *STADAT* (2019.02.21-i frissítés). Foglalkoztatás: 1990: *KSH MEM*; 1995–: *KSH MEF* (2019.03.13-i frissítés). Fogyasztói árindex: *STADAT* (2019.01.15-i frissítés). Munkanélküliségi ráta: *STADAT* (2019.03.13-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut01_01

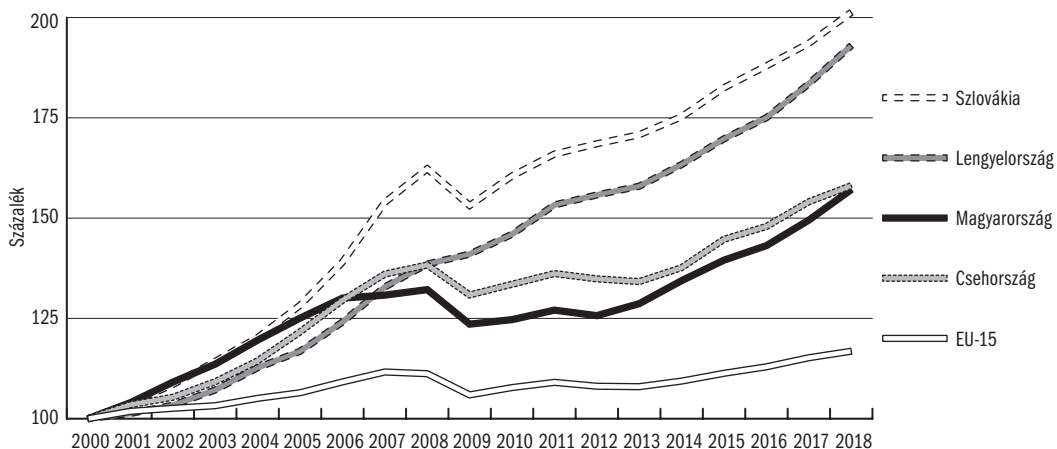
1.1. ábra: Alapvető gazdasági mutatók éves változása

Forrás: *KSH*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua01_01

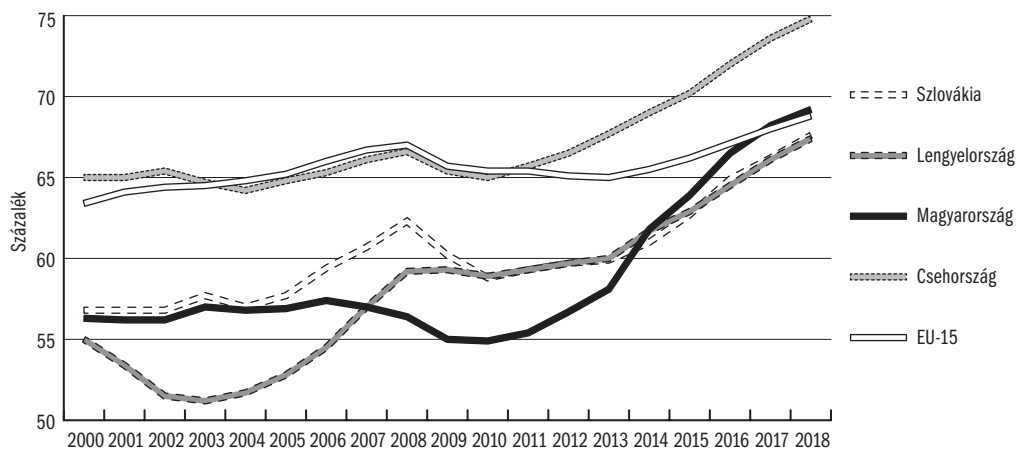
1.2. ábra: GDP éves időszora (2000=100%)

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua01_02

1.3. ábra: Foglalkoztatási ráta, 15–64 évesek

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua01_03

2.1. táblázat: Népeség^a

Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	15–64 év közötti népesség, ezer fő	Demográfiai függőségi ráta	
					Teljes népesség ^b	Idős népesség ^c
2005	10 098	97,3	-0,2	6 940,3	0,45	0,23
2006	10 077	97,1	-0,2	6 931,8	0,45	0,23
2007	10 066	97,0	-0,1	6 932,4	0,45	0,23
2008	10 045	96,8	-0,2	6 912,7	0,45	0,24
2009	10 031	96,7	-0,1	6 898,1	0,45	0,24
2010	10 014	96,5	-0,1	6 874,0	0,46	0,24
2011	9 986	96,3	-0,2	6 857,4	0,46	0,24
2012	9 932	95,7	..	6 815,7	0,46	0,25
2013	9 909	95,5	-0,2	6 776,3	0,46	0,25
2014	9 877	95,2	-0,3	6 719,7	0,47	0,26
2015	9 856	95,0	-0,2	6 664,2	0,48	0,27
2016	9 830	94,7	-0,3	6 609,4	0,49	0,27
2017	9 798	94,4	-0,3	6 546,7	0,50	0,28
2018	9 778	94,2	-0,5	6 504,5	0,50	0,28

^a Január 1. népességszám. A 2005–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

^b $(0-14 \text{ éves népesség} + 64 \text{ feletti népesség}) / (15-64 \text{ éves népesség})$

^c $64 \text{ év feletti népesség} / 15-64 \text{ éves népesség}$

Forrás: KSH STADAT (2018.06.29-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hut02_01

2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

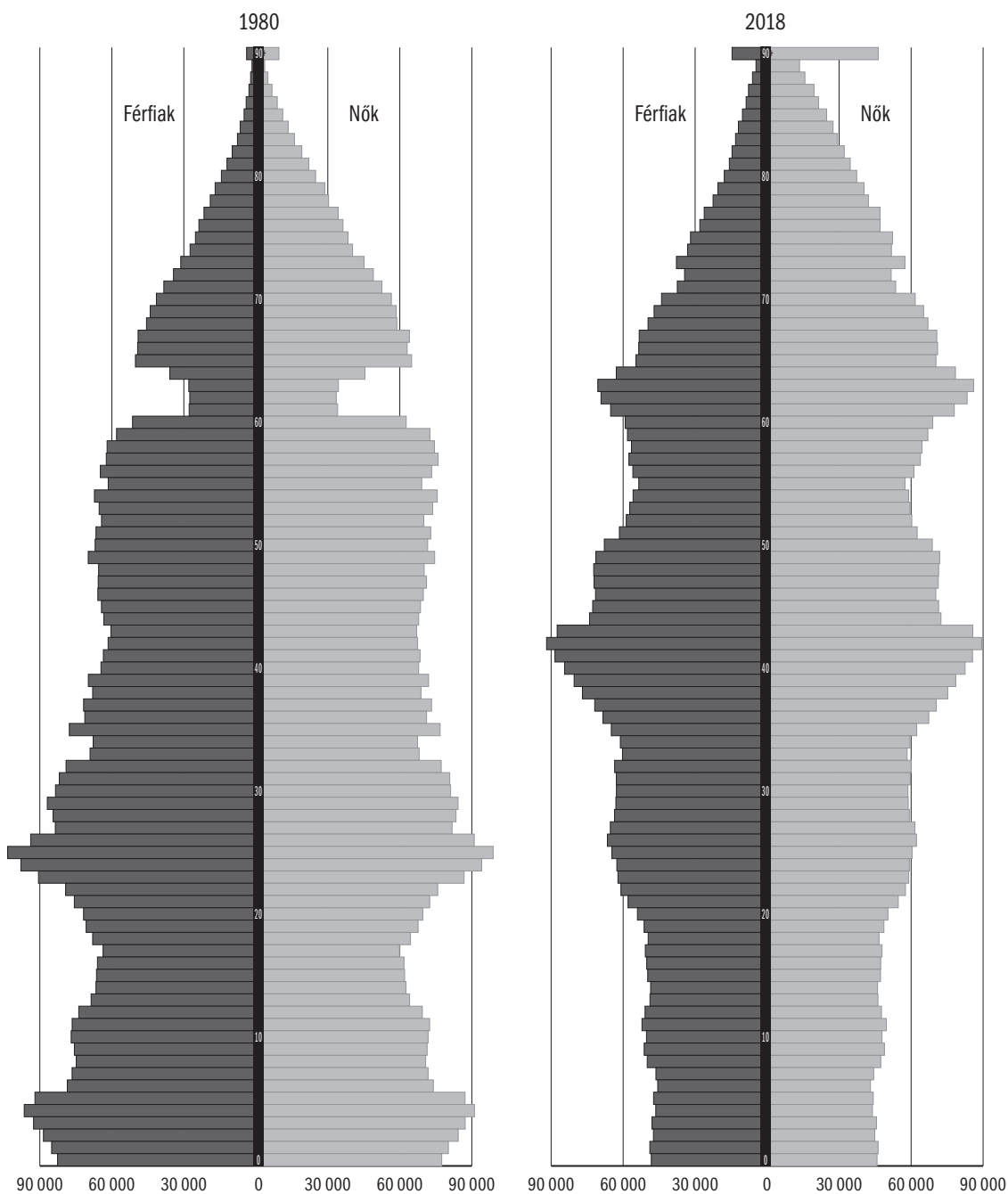
Év	0-14	15-24	25-54	55-64	65+	Együtt
	éves					
2005	1 579,7	1 322,0	4 409,1	1 209,2	1 577,6	10 097,6
2006	1 553,5	1 302,0	4 399,8	1 230,0	1 590,7	10 076,6
2007	1 529,7	1 285,9	4 393,9	1 251,5	1 605,1	10 066,1
2008	1 508,8	1 273,3	4 377,1	1 262,3	1 623,9	10 045,4
2009	1 492,6	1 259,9	4 346,1	1 292,0	1 640,3	10 030,9
2010	1 476,9	1 253,4	4 293,7	1 326,9	1 663,5	10 014,4
2011	1 457,2	1 231,7	4 257,7	1 367,8	1 671,3	9 985,7
2012	1 440,3	1 214,1	4 164,6	1 437,0	1 675,9	9 931,9
2013	1 430,9	1 196,4	4 144,8	1 435,0	1 701,7	9 908,8
2014	1 425,8	1 172,8	4 123,8	1 423,2	1 731,8	9 877,4
2015	1 427,2	1 147,1	4 112,6	1 404,5	1 764,2	9 855,6
2016	1 424,4	1 120,1	4 109,6	1 379,7	1 796,6	9 830,4
2017	1 422,9	1 089,7	4 105,3	1 351,4	1 828,3	9 797,6
2018	1 421,9	1 068,0	4 118,7	1 317,8	1 852,0	9 778,4

^a Január 1. népességszám. A 2005–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: KSH STADAT (2018.06.29-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hut02_02

2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2018

Forrás: KSH.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua02_01

2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	0-14	15-24	25-59	60-64	65+	Együtt
	éves					
2000	885,0	780,9	2 403,8	224,8	570,8	4 865,2
2005	809,5	674,6	2 480,0	252,2	576,8	4 793,1
2006	796,7	664,0	2 493,7	249,3	580,9	4 784,6
2007	784,5	655,4	2 503,7	249,4	586,1	4 779,1
2008	773,9	649,2	2 501,3	252,5	592,8	4 769,6
2009	765,8	642,7	2 497,0	258,4	599,2	4 763,1
2010	757,7	640,4	2 488,8	261,7	608,3	4 756,9
2011	747,6	629,7	2 480,4	274,7	611,5	4 743,9
2012	739,5	623,1	2 449,9	294,1	617,9	4 724,6
2013	734,7	614,4	2 439,4	297,0	630,5	4 716,0
2014	732,2	602,1	2 419,1	305,3	644,7	4 703,4
2015	732,8	589,1	2 395,1	319,1	659,7	4 695,8
2016	731,3	575,8	2 379,0	327,1	675,3	4 688,5
2017	730,4	560,3	2 365,0	330,8	688,9	4 675,4
2018	730,0	549,2	2 365,5	327,0	699,9	4 671,6

^a Január 1. népességszám. A 2000–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: KSH STADAT (2018.06.29-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut02_03

2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	0-14	15-24	25-54	55-59	60+	Együtt
	éves					
2000	844,3	745,6	2 170,5	334,8	1 261,3	5 356,5
2005	770,2	647,4	2 221,9	341,7	1 323,1	5 304,3
2006	756,8	638,6	2 213,0	356,6	1 327,0	5 292,0
2007	745,1	630,6	2 206,8	369,6	1 335,0	5 287,1
2008	734,9	624,1	2 194,5	373,2	1 349,1	5 275,8
2009	726,8	617,2	2 176,0	381,8	1 366,1	5 267,9
2010	719,2	613,1	2 145,5	396,8	1 382,8	5 257,4
2011	709,6	601,9	2 124,0	404,4	1 401,9	5 241,8
2012	700,8	590,9	2 079,5	416,2	1 419,9	5 207,3
2013	696,2	582,0	2 066,5	411,2	1 436,9	5 192,8
2014	693,6	570,7	2 052,7	395,5	1 461,5	5 174,0
2015	694,4	558,0	2 043,2	370,2	1 494,0	5 159,8
2016	693,1	544,3	2 037,9	347,4	1 519,2	5 142,0
2017	692,5	529,4	2 032,5	327,9	1 539,9	5 122,3
2018	691,9	518,8	2 035,0	314,1	1 547,0	5 106,8

^a Január 1. népességszám. A 2000–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok.

Forrás: KSH STADAT (2018.06.29-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut02_04

3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-59 éves férfiak, 15-54 éves nők							60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	4 887,9	0,0	300,8	370,1	259,0	339,7	1 269,6	6 157,5	570,3	0,0	1 632,1	2 202,4
1990	4 534,3	62,4	284,3	548,9	249,7	297,5	1 380,4	5 977,1	345,7	0,0	1 944,9	2 290,6
1991	4 270,5	253,3	335,6	578,2	259,8	317,1	1 490,7	6 014,5	249,5	0,0	2 045,2	2 294,7
1992	3 898,4	434,9	392,7	620,0	262,1	435,9	1 710,7	6 044,0	184,3	9,8	2 101,7	2 295,8
1993	3 689,5	502,6	437,5	683,9	270,5	480,1	1 872,0	6 064,1	137,5	16,3	2 141,2	2 295,0
1994	3 633,1	437,4	476,5	708,2	280,9	540,7	2 006,3	6 076,8	118,4	11,9	2 163,8	2 294,1
1995	3 571,3	410,0	495,2	723,4	285,3	596,1	2 100,0	6 081,3	107,5	6,4	2 180,6	2 294,5
1996	3 546,1	394,0	512,7	740,0	289,2	599,4	2 141,2	6 081,3	102,1	6,1	2 184,6	2 292,8
1997	3 549,5	342,5	542,9	752,0	289,0	599,9	2 183,8	6 075,8	96,9	6,3	2 189,0	2 292,2
1998	3 608,5	305,5	588,8	697,0	295,5	565,7	2 147,0	6 061,0	89,3	7,5	2 197,6	2 294,4
1999	3 701,0	283,3	534,7	675,6	295,3	549,8	2 055,4	6 039,6	110,4	1,4	2 185,2	2 297,0
2000	3 745,9	261,4	517,9	721,7	281,4	571,4	2 092,4	6 099,7	130,3	2,3	2 268,0	2 400,6
2001	3 742,6	231,7	516,3	717,9	286,6	601,6	2 122,4	6 096,7	140,7	2,4	2 271,8	2 414,9
2002	3 719,6	235,7	507,1	738,3	286,8	593,0	2 125,2	6 080,5	164,1	3,2	2 263,9	2 431,2
2003	3 719,0	239,6	485,0	730,7	286,9	595,0	2 097,6	6 056,2	202,9	4,9	2 245,6	2 453,4
2004	3 663,1	247,2	480,5	739,8	282,4	622,4	2 125,1	6 035,4	237,3	5,7	2 236,1	2 479,1
2005	3 653,9	296,0	449,7	740,8	278,6	590,3	2 059,4	6 009,3	247,6	7,9	2 258,3	2 513,8
2006	3 680,1	309,9	416,1	811,4	261,1	524,3	2 012,9	6 002,9	248,3	8,4	2 270,2	2 526,9
2007	3 649,5	303,7	413,2	822,7	273,9	519,7	2 029,5	5 982,7	252,5	8,4	2 292,9	2 553,8
2008	3 596,3	315,5	394,7	814,3	282,2	549,0	2 040,2	5 952,0	252,0	10,9	2 323,6	2 586,5
2009	3 480,9	403,0	360,3	805,7	282,0	578,4	2 026,4	5 910,3	266,9	14,8	2 345,7	2 627,4
2010	3 435,8	450,1	336,6	805,4	275,9	558,1	1 976,0	5 861,9	298,5	19,3	2 353,3	2 671,1
2011	3 430,1	440,9	296,4	783,8	280,7	557,9	1 932,0	5 789,8	328,9	25,1	2 366,3	2 720,3
2012	3 498,6	447,0	260,1	769,6	263,2	484,3	1 777,2	5 722,8	328,6	26,1	2 407,2	2 761,9
2013	3 551,1	415,7	247,6	737,3	255,4	466,4	1 706,7	5 673,5	341,6	25,2	2 424,5	2 791,3
2014	3 720,7	317,5	222,3	701,2	237,8	412,5	1 573,8	5 612,0	380,0	25,8	2 419,0	2 824,8
2015	3 782,1	281,3	197,3	688,8	240,0	368,1	1 494,2	5 557,6	428,4	26,5	2 400,8	2 855,7
2016	3 860,6	211,3	181,6	656,3	242,4	361,2	1 441,5	5 483,8	491,0	23,3	2 364,1	2 878,4
2017	3 909,9	172,2	164,1	636,5	233,1	362,0	1 362,5	5 444,7	511,4	19,6	2 356,7	2 887,7
2018	3 933,9	158,3	140,9	627,6	232,1	368,4	1 369,0	5 461,2	535,6	13,6	2 339,2	2 888,4

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlattól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóira vonatkozó 1995–97. évi adatok becsültek. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepe népségszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018shut03_01

3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-59 éves férfiak								60 éves és idősebb férfiak			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	2 750,5	0,0	173,8	196,3	0,0	99,1	469,2	3 219,7	265,3	0,0	491,8	757,1
1990	2 524,3	37,9	188,4	284,2	1,2	80,3	554,1	3 116,3	123,7	0,0	665,5	789,2
1991	2 351,6	150,3	218,7	296,5	1,5	115,0	631,7	3 133,6	90,4	0,0	700,7	791,1
1992	2 153,1	263,2	252,0	302,4	1,7	174,8	730,9	3 147,2	65,1	3,2	722,1	790,4
1993	2 029,1	311,5	263,2	346,9	2,0	203,3	815,4	3 156,0	47,9	4,5	735,7	788,1
1994	2 013,4	270,0	277,6	357,1	3,7	239,6	878,0	3 161,4	41,6	3,8	740,0	785,4
1995	2 012,5	259,3	282,2	367,4	4,9	237,8	892,3	3 164,1	37,1	2,1	742,6	781,8
1996	2 007,4	242,4	291,9	372,8	3,3	248,3	916,3	3 166,1	28,9	1,3	746,3	776,5
1997	2 018,0	212,2	306,0	377,6	1,5	251,6	936,7	3 166,9	25,5	1,9	743,5	770,9
1998	2 015,5	186,5	345,4	350,4	1,0	264,2	961,0	3 163,0	26,2	2,8	737,3	766,3
1999	2 068,4	170,3	312,7	338,8	4,2	261,5	917,2	3 155,9	34,7	0,4	727,2	762,3
2000	2 086,0	158,2	315,2	358,2	4,1	261,7	939,2	3 183,4	39,8	0,7	758,8	799,3
2001	2 087,6	141,6	311,0	353,4	4,3	283,2	951,9	3 181,1	41,1	0,9	763,0	805,0
2002	2 080,4	137,3	307,5	370,3	5,0	273,4	956,2	3 173,9	45,2	0,7	764,4	810,3
2003	2 073,5	137,6	293,6	367,9	4,3	288,1	953,9	3 165,0	53,0	0,9	762,5	816,4
2004	2 052,7	136,2	293,5	371,2	4,6	300,2	969,5	3 158,4	64,6	0,6	758,8	824,0
2005	2 050,7	158,2	278,8	375,4	5,8	288,8	948,8	3 157,7	65,4	0,9	763,9	830,2
2006	2 078,4	163,4	258,9	404,1	4,0	249,6	916,6	3 158,4	60,2	1,1	771,5	832,8
2007	2 067,4	162,5	261,8	410,2	4,1	248,8	924,9	3 154,8	61,9	1,0	777,5	840,4
2008	2 033,6	172,7	261,2	408,3	4,7	264,6	938,8	3 145,1	60,0	1,0	790,4	851,4
2009	1 961,9	230,3	240,1	409,0	4,4	288,7	942,2	3 134,4	63,1	1,6	798,9	863,6
2010	1 929,5	259,5	228,7	410,3	4,6	287,1	930,7	3 119,7	63,0	2,2	812,9	878,1
2011	1 950,9	248,7	203,7	397,9	3,6	286,8	892,0	3 091,6	70,1	2,9	826,2	899,2
2012	1 979,2	257,9	187,7	395,6	4,2	238,8	826,3	3 063,4	69,6	4,1	846,1	919,8
2013	2 022,2	234,4	169,5	375,6	3,8	232,0	780,9	3 037,5	81,5	4,8	852,4	938,7
2014	2 120,3	173,1	151,3	352,5	3,0	200,9	707,7	3 001,1	100,1	8,6	855,6	964,3
2015	2 152,1	152,1	133,7	345,1	3,1	181,4	663,3	2 967,5	131,4	9,8	849,3	990,5
2016	2 192,4	119,0	119,6	332,3	3,8	173,6	629,3	2 940,7	170,1	8,5	832,5	1 011,1
2017	2 228,9	89,8	107,3	322,9	1,9	169,2	601,2	2 920,0	188,4	6,0	828,8	1 023,2
2018	2 245,4	83,9	94,2	315,9	1,3	171,0	582,4	2 911,7	200,8	4,1	824,4	1 029,3

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlattól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóira vonatkozó 1995–97. évi adatok becslések. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepi népességszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_02

3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-54 éves nők							55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	2 137,4	0,0	127,0	173,8	259,0	240,6	800,4	2 937,8	305,0	0,0	1 140,3	1 445,3
1990	2 010,0	24,5	95,8	264,7	248,5	217,3	826,3	2 860,8	222,0	0,0	1 279,4	1 501,4
1991	1 918,9	103,1	116,9	281,8	258,3	201,9	858,9	2 880,9	159,1	0,0	1 344,5	1 503,6
1992	1 745,3	171,7	140,8	317,6	260,4	261,1	979,9	2 896,9	119,2	6,6	1 379,6	1 505,4
1993	1 660,4	191,1	174,3	337,0	268,5	276,8	1 056,6	2 908,1	89,6	11,8	1 405,5	1 506,9
1994	1 619,7	167,4	198,9	351,1	277,2	301,1	1 128,3	2 915,4	76,8	8,1	1 423,8	1 508,7
1995	1 558,8	150,7	213,0	356,0	280,4	358,3	1 207,7	2 917,2	70,4	4,3	1 438,0	1 512,7
1996	1 538,7	151,6	220,7	367,2	285,9	351,1	1 224,9	2 915,2	73,2	4,8	1 438,3	1 516,3
1997	1 531,5	130,3	236,9	374,4	287,5	348,3	1 247,1	2 908,9	71,4	4,4	1 445,3	1 521,1
1998	1 593,0	119,0	243,4	346,6	294,5	301,5	1 186,0	2 898,0	63,1	4,7	1 460,3	1 528,1
1999	1 632,6	113,0	222,0	336,8	291,1	288,3	1 138,2	2 883,8	75,8	1,0	1 458,0	1 534,8
2000	1 659,9	103,2	202,7	363,5	277,3	309,7	1 153,2	2 916,3	90,5	1,6	1 509,2	1 601,3
2001	1 655,0	90,1	205,3	364,5	282,3	318,3	1 170,4	2 915,5	99,6	1,5	1 508,8	1 609,9
2002	1 639,2	98,4	199,6	368,0	281,8	319,6	1 169,0	2 906,6	118,9	2,5	1 499,5	1 620,9
2003	1 645,6	102,0	191,4	362,8	282,6	306,9	1 143,7	2 891,2	149,9	4,0	1 483,2	1 637,1
2004	1 610,2	111,0	186,8	368,6	277,8	322,2	1 155,4	2 876,6	172,8	5,1	1 477,3	1 655,2
2005	1 603,2	137,8	170,9	365,4	272,8	301,5	1 110,6	2 851,6	182,2	7,0	1 494,4	1 683,6
2006	1 601,7	146,5	157,2	407,3	257,1	274,7	1 096,3	2 844,5	188,1	7,3	1 498,7	1 694,1
2007	1 582,1	141,2	151,4	412,5	269,8	270,9	1 104,6	2 827,9	190,6	7,4	1 515,4	1 713,4
2008	1 562,7	142,8	133,5	406,0	277,5	284,4	1 101,4	2 806,9	192,0	9,9	1 533,2	1 735,1
2009	1 519,0	172,7	120,2	396,7	277,6	289,7	1 084,2	2 775,9	203,8	13,2	1 546,8	1 763,8
2010	1 506,3	190,6	107,9	395,1	271,3	271,0	1 045,3	2 742,2	235,5	17,1	1 540,4	1 793,0
2011	1 479,2	192,2	92,7	385,9	277,1	271,1	1 040,0	2 698,2	258,8	22,2	1 540,1	1 821,1
2012	1 519,4	189,1	72,4	374,0	259,0	245,5	950,9	2 659,4	259,0	22,0	1 561,1	1 842,1
2013	1 528,9	181,3	78,1	361,7	251,6	234,4	925,8	2 636,0	260,1	20,4	1 572,1	1 852,6
2014	1 600,4	144,4	71,0	348,7	234,8	211,6	866,1	2 610,9	279,9	17,2	1 563,4	1 860,5
2015	1 630,0	129,2	63,6	343,7	236,9	186,7	830,9	2 590,1	297,0	16,7	1 551,5	1 865,2
2016	1 668,2	92,3	62,0	324,0	238,6	187,6	812,2	2 543,1	320,9	14,8	1 531,6	1 867,3
2017	1 681,0	82,4	56,8	313,6	231,2	192,8	761,3	2 524,7	323,0	13,6	1 527,9	1 864,5
2018	1 688,5	74,4	46,8	311,7	230,7	197,4	786,6	2 549,5	334,8	9,5	1 514,8	1 859,1

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlattól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóakra vonatkozó 1995–97. évi adatok becslések. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepe népszámszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_03

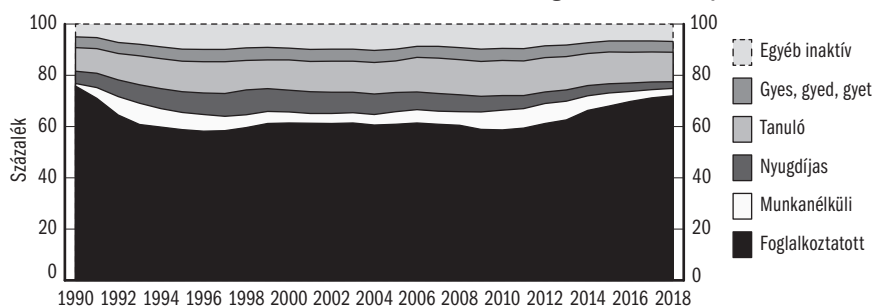
3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-59 éves férfiak, 15-54 éves nők							60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1990	75,9	1,0	4,8	9,2	4,2	5,0	23,1	100,0	15,1	0,0	84,9	100,0
1995	58,7	6,7	8,1	11,9	4,7	9,8	34,5	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	58,3	6,5	8,4	12,2	4,8	9,9	35,2	100,0	4,5	0,3	95,3	100,0
1997	58,4	5,6	8,9	12,4	4,8	9,9	35,9	100,0	4,2	0,3	95,5	100,0
1998	59,5	5,0	9,7	11,5	4,9	9,3	35,4	100,0	3,9	0,3	95,8	100,0
1999	61,3	4,7	8,9	11,2	4,9	9,1	34,0	100,0	4,8	0,1	95,1	100,0
2000	61,4	4,3	8,5	11,8	4,6	9,4	34,3	100,0	5,4	0,1	94,5	100,0
2001	61,4	3,8	8,5	11,8	4,7	9,9	34,8	100,0	5,8	0,1	94,1	100,0
2002	61,2	3,9	8,3	12,1	4,7	9,8	35,0	100,0	6,7	0,1	93,1	100,0
2003	61,4	4,0	8,0	12,1	4,7	9,8	34,6	100,0	8,3	0,2	91,5	100,0
2004	60,7	4,1	8,0	12,3	4,7	10,3	35,2	100,0	9,6	0,2	90,2	100,0
2005	60,8	4,9	7,5	12,3	4,6	9,8	34,3	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2006	61,3	5,2	6,9	13,5	4,3	8,7	33,5	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2007	61,0	5,1	6,9	13,8	4,6	8,7	33,9	100,0	9,9	0,3	89,8	100,0
2008	60,4	5,3	6,6	13,7	4,7	9,2	34,3	100,0	9,7	0,4	89,8	100,0
2009	58,9	6,8	6,1	13,6	4,8	9,8	34,3	100,0	10,2	0,6	89,3	100,0
2010	58,6	7,7	5,7	13,7	4,7	9,5	33,7	100,0	11,2	0,7	88,1	100,0
2011	59,2	7,6	5,1	13,5	4,8	9,6	33,1	100,0	12,1	0,9	87,0	100,0
2012	61,1	7,8	4,5	13,4	4,6	8,5	31,1	100,0	11,9	0,9	87,2	100,0
2013	62,6	7,3	4,4	13,0	4,5	8,2	30,1	100,0	12,2	0,9	86,9	100,0
2014	66,3	5,7	4,0	12,5	4,2	7,3	28,0	100,0	13,5	0,9	85,6	100,0
2015	68,1	5,1	3,6	12,4	4,3	6,6	26,9	100,0	15,0	0,9	84,1	100,0
2016	70,4	3,9	3,3	12,0	4,4	6,6	26,3	100,0	17,1	0,8	82,1	100,0
2017	71,8	3,2	3,0	11,7	4,3	6,6	25,0	100,0	17,7	0,7	81,6	100,0
2018	72,0	2,9	2,6	11,5	4,2	6,7	25,1	100,0	18,5	0,5	81,0	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: 1990: NYUFIG, 1995–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990: NFSZ REG, 1995–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_04

3.1. ábra: 15–59 éves férfiak és 15–54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua03_01

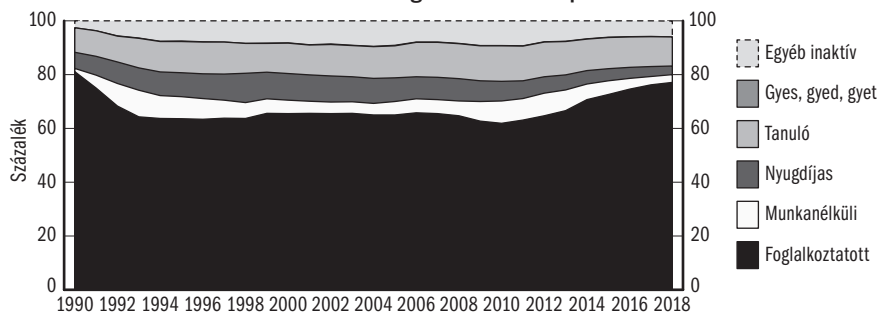
3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, százalék

Év	15–59 éves férfiak								60 éves és idősebb férfiak			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív						Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen	Együtt				
1990	81,0	1,2	6,0	9,1	0,0	2,6	17,8	100,0	15,7	0,0	84,3	100,0
1995	63,6	8,2	8,9	11,6	0,2	7,5	28,2	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	63,4	7,7	9,2	11,8	0,1	7,8	28,9	100,0	3,7	0,2	96,1	100,0
1997	63,7	6,7	9,7	11,9	0,0	7,9	29,6	100,0	3,3	0,2	96,4	100,0
1998	63,7	5,9	10,9	11,1	0,0	8,4	30,4	100,0	3,4	0,4	96,2	100,0
1999	65,5	5,4	9,9	10,7	0,1	8,3	29,1	100,0	4,6	0,1	95,4	100,0
2000	65,5	5,0	9,9	11,3	0,1	8,2	29,5	100,0	5,0	0,1	94,9	100,0
2001	65,6	4,5	9,8	11,1	0,1	8,9	29,9	100,0	5,1	0,1	94,8	100,0
2002	65,5	4,3	9,7	11,7	0,2	8,6	30,1	100,0	5,6	0,1	94,3	100,0
2003	65,5	4,3	9,3	11,6	0,1	9,1	30,1	100,0	6,5	0,1	93,4	100,0
2004	65,0	4,3	9,3	11,8	0,1	9,5	30,7	100,0	7,8	0,1	92,1	100,0
2005	64,9	5,0	8,8	11,9	0,2	9,1	30,0	100,0	7,9	0,1	92,0	100,0
2006	65,8	5,2	8,2	12,8	0,1	7,9	29,0	100,0	7,2	0,1	92,6	100,0
2007	65,5	5,2	8,3	13,0	0,1	7,9	29,3	100,0	7,4	0,1	92,5	100,0
2008	64,7	5,5	8,3	13,0	0,1	8,4	29,8	100,0	7,0	0,1	92,8	100,0
2009	62,6	7,3	7,7	13,0	0,1	9,2	30,1	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2010	61,8	8,3	7,3	13,2	0,1	9,2	29,8	100,0	7,2	0,3	92,6	100,0
2011	63,1	8,0	6,6	12,9	0,1	9,3	28,9	100,0	7,8	0,3	91,9	100,0
2012	64,6	8,4	6,1	12,9	0,1	7,8	27,0	100,0	7,6	0,4	92,0	100,0
2013	66,6	7,7	5,6	12,4	0,1	7,6	25,7	100,0	8,7	0,5	90,8	100,0
2014	70,7	5,8	5,0	11,7	0,1	6,7	23,6	100,0	10,4	0,9	88,7	100,0
2015	72,5	5,1	4,5	11,6	0,1	6,1	22,4	100,0	13,3	1,0	85,7	100,0
2016	74,6	4,0	4,1	11,3	0,1	5,9	21,4	100,0	16,8	0,8	82,3	100,0
2017	76,3	3,1	3,7	11,1	0,1	5,8	20,6	100,0	18,4	0,6	81,0	100,0
2018	77,1	2,9	3,2	10,8	0,0	5,9	20,0	100,0	19,5	0,4	80,1	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: 1990: NYUFIG, 1995–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990: NFSZ REG, 1995–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_05

3.2. ábra: 15–59 éves férfiak megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua03_02

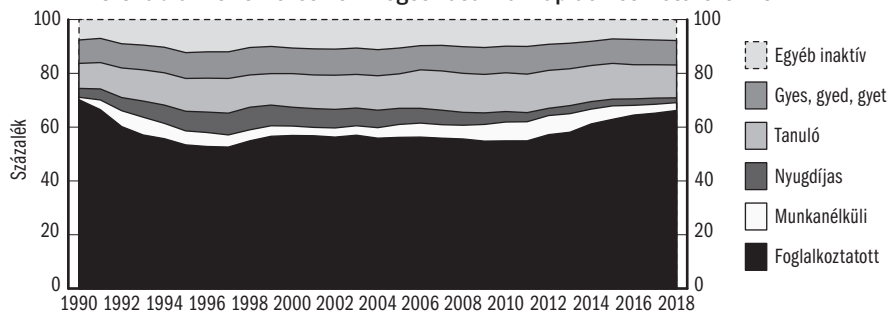
3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-54 éves nők								55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív						Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen	Együtt				
1990	70,3	0,9	3,3	9,3	8,7	7,6	28,9	100,0	14,8	0,0	85,2	100,0
1995	53,4	5,2	7,3	12,2	9,6	12,3	41,4	100,0	4,7	0,3	95,1	100,0
1996	52,8	5,2	7,6	12,6	9,8	12,0	42,0	100,0	4,8	0,3	94,9	100,0
1997	52,6	4,5	8,1	12,9	9,9	12,0	42,9	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1998	55,0	4,1	8,4	12,0	10,2	10,4	40,9	100,0	4,1	0,3	95,6	100,0
1999	56,6	3,9	7,7	11,7	10,1	10,0	39,5	100,0	4,9	0,1	95,0	100,0
2000	56,9	3,5	7,0	12,5	9,5	10,6	39,5	100,0	5,7	0,1	94,2	100,0
2001	56,8	3,1	7,0	12,5	9,7	10,9	40,1	100,0	6,2	0,1	93,7	100,0
2002	56,4	3,4	6,9	12,7	9,7	11,0	40,2	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2003	56,9	3,5	6,6	12,5	9,8	10,6	39,6	100,0	9,2	0,2	90,6	100,0
2004	56,0	3,9	6,5	12,8	9,7	11,2	40,2	100,0	10,4	0,3	89,3	100,0
2005	56,2	4,8	6,0	12,8	9,6	10,6	38,9	100,0	10,8	0,4	88,8	100,0
2006	56,3	5,2	5,5	14,3	9,0	9,7	38,5	100,0	11,1	0,4	88,5	100,0
2007	55,9	5,0	5,4	14,6	9,5	9,6	39,1	100,0	11,1	0,4	88,4	100,0
2008	55,7	5,1	4,8	14,5	9,9	10,1	39,2	100,0	11,1	0,6	88,4	100,0
2009	54,7	6,2	4,3	14,3	10,0	10,4	39,1	100,0	11,6	0,7	87,7	100,0
2010	54,9	7,0	3,9	14,4	9,9	9,9	38,1	100,0	13,1	1,0	85,9	100,0
2011	54,8	7,1	3,4	14,3	10,3	10,0	38,1	100,0	14,2	1,2	84,6	100,0
2012	57,1	7,1	2,7	14,1	9,7	9,2	36,0	100,0	14,1	1,2	84,7	100,0
2013	58,0	6,9	3,0	13,7	9,5	8,8	35,1	100,0	14,0	1,1	84,9	100,0
2014	61,3	5,5	2,8	13,4	9,0	8,1	33,2	100,0	15,0	0,9	84,0	100,0
2015	62,9	5,0	2,5	13,3	9,1	7,2	32,1	100,0	15,9	0,9	83,2	100,0
2016	65,6	3,6	2,4	12,7	9,4	7,4	31,9	100,0	17,2	0,8	82,0	100,0
2017	66,6	3,3	2,3	12,4	9,2	7,6	30,2	100,0	17,3	0,7	81,9	100,0
2018	66,2	2,9	1,8	12,2	9,1	7,7	30,9	100,0	18,0	0,5	81,5	100,0

Forrás: Nyugdíjasok: 1990: NYUFIG, 1995–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990: NFSZ REG, 1995–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_06

3.3. ábra: 15-54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint

Forrás: Nyugdíjasok: 1990–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua03_03

3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, ezer fő

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Együtt												
Dolgozik	3 831,6	3 769,3	3 681,5	3 660,3	3 690,1	3 748,4	3 824,5	4 039,5	4 159,5	4 298,5	4 366,9	4 401,6
Munkanélküli	450,2	476,7	591,3	670,7	675,8	700,4	666,5	538,8	454,6	366,3	314,0	284,1
Tanul	861,1	863,7	854,8	854,6	842,2	811,2	772,5	733,5	710,3	675,6	650,4	644,2
Nyugdíjas	592,2	635,6	627,6	599,3	582,0	630,3	613,6	557,5	477,5	420,1	392,6	364,9
Munkaképtelen (rokkant)	554,4	525,8	498,9	488,4	455,1	356,7	335,7	317,7	318,0	303,1	285,7	253,4
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	286,2	295,0	293,0	289,3	290,2	265,0	259,1	237,0	236,9	236,4	227,5	228,6
Háztartását látja el	111,9	104,0	101,9	95,3	104,3	93,1	96,9	85,3	91,7	93,7	93,2	106,2
Egyéb okból nem dolgozik	101,8	101,7	104,9	78,2	78,9	89,1	78,0	78,4	81,9	84,1	84,9	86,4
Összesen	6 789,4	6 771,6	6 753,8	6 736,0	6 718,5	6 694,1	6 646,8	6 587,7	6 530,4	6 477,9	6 415,2	6 369,5
Férfiak												
Dolgozik	2 095,3	2 056,8	1 993,3	1 958,0	1 985,4	2 009,3	2 065,1	2 186,4	2 256,0	2 331,6	2 384,2	2 407,8
Munkanélküli	242,0	255,8	333,6	375,6	372,2	382,9	364,4	283,7	241,4	198,9	159,4	146,9
Tanul	428,4	431,7	430,6	432,7	427,2	416,1	393,4	366,9	354,3	338,2	329,1	322,6
Nyugdíjas	217,4	243,4	246,2	245,6	243,7	254,9	236,7	209,7	167,1	133,1	118,3	109,4
Munkaképtelen (rokkant)	269,4	257,9	238,2	234,6	215,7	177,1	161,6	152,5	152,0	149,4	137,8	123,1
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	4,3	5,6	5,7	6,7	4,5	4,1	4,1	3,1	2,9	3,8	1,9	1,4
Háztartását látja el	6,3	6,8	6,8	9,6	10,0	7,0	9,8	8,3	9,4	8,9	7,8	9,9
Egyéb okból nem dolgozik	51,8	51,6	49,8	36,1	35,8	40,8	37,1	36,0	39,8	39,2	38,4	40,1
Összesen	3 314,9	3 309,6	3 304,2	3 298,9	3 294,4	3 292,2	3 272,1	3 246,7	3 222,9	3 203,1	3 176,9	3 161,2
Nők												
Dolgozik	1 736,3	1 712,4	1 688,2	1 702,2	1 704,7	1 739,1	1 759,4	1 853,1	1 903,6	1 967,0	1 982,7	1 993,9
Munkanélküli	208,3	220,9	257,6	295,1	303,6	317,5	302,1	255,0	213,2	167,4	154,5	137,2
Tanul	432,7	432,0	424,2	421,9	415,0	395,1	379,0	366,6	356,0	337,4	321,3	321,6
Nyugdíjas	374,8	392,2	381,4	353,7	338,2	375,4	376,9	347,8	310,3	287,0	274,3	255,5
Munkaképtelen (rokkant)	285,0	267,9	260,7	253,8	239,5	179,6	174,1	165,2	166,0	153,7	147,9	130,3
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	281,9	289,4	287,3	282,6	285,7	260,9	255,0	233,8	233,9	232,6	225,6	227,2
Háztartását látja el	105,6	97,2	95,1	85,7	94,3	86,1	87,2	77,0	82,3	84,7	85,4	96,3
Egyéb okból nem dolgozik	50,0	50,1	55,1	42,1	43,1	48,3	40,9	42,4	42,2	44,9	46,5	46,3
Összesen	3 474,5	3 462,1	3 449,6	3 437,1	3 424,1	3 401,9	3 374,7	3 341,1	3 307,5	3 274,8	3 238,2	3 208,3

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_07

3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, százalék

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Együtt												
Dolgozik	56,4	55,7	54,5	54,3	54,9	56,0	57,5	61,3	63,7	66,4	68,1	69,1
Munkanélküli	6,6	7,0	8,8	10,0	10,1	10,5	10,0	8,2	7,0	5,7	4,9	4,5
Tanul	12,7	12,8	12,7	12,7	12,5	12,1	11,6	11,1	10,9	10,4	10,1	10,1
Nyugdíjas	8,7	9,4	9,3	8,9	8,7	9,4	9,2	8,5	7,3	6,5	6,1	5,7
Munkaképtelen (rokkant)	8,2	7,8	7,4	7,3	6,8	5,3	5,1	4,8	4,9	4,7	4,5	4,0
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	4,2	4,4	4,3	4,3	4,3	4,0	3,9	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6
Háztartását látja el	1,6	1,5	1,5	1,4	1,6	1,4	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5	1,7
Egyéb okból nem dolgozik	1,5	1,5	1,6	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Férfiak												
Dolgozik	63,2	62,1	60,3	59,4	60,3	61,0	63,1	67,3	70,0	72,8	75,0	76,2
Munkanélküli	7,3	7,7	10,1	11,4	11,3	11,6	11,1	8,7	7,5	6,2	5,0	4,6
Tanul	12,9	13,0	13,0	13,1	13,0	12,6	12,0	11,3	11,0	10,6	10,4	10,2
Nyugdíjas	6,6	7,4	7,4	7,4	7,4	7,7	7,2	6,5	5,2	4,2	3,7	3,5
Munkaképtelen (rokkant)	8,1	7,8	7,2	7,1	6,5	5,4	4,9	4,7	4,7	4,7	4,3	3,9
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Háztartását látja el	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
Egyéb okból nem dolgozik	1,6	1,6	1,5	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nők												
Dolgozik	50,0	49,5	48,9	49,5	49,8	51,1	52,1	55,5	57,6	60,1	61,2	62,1
Munkanélküli	6,0	6,4	7,5	8,6	8,9	9,3	9,0	7,6	6,4	5,1	4,8	4,3
Tanul	12,5	12,5	12,3	12,3	12,1	11,6	11,2	11,0	10,8	10,3	9,9	10,0
Nyugdíjas	10,8	11,3	11,1	10,3	9,9	11,0	11,2	10,4	9,4	8,8	8,5	8,0
Munkaképtelen (rokkant)	8,2	7,7	7,6	7,4	7,0	5,3	5,2	4,9	5,0	4,7	4,6	4,1
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	8,1	8,4	8,3	8,2	8,3	7,7	7,6	7,0	7,1	7,1	7,0	7,1
Háztartását látja el	3,0	2,8	2,8	2,5	2,8	2,5	2,6	2,3	2,5	2,6	2,6	3,0
Egyéb okból nem dolgozik	1,4	1,4	1,6	1,2	1,3	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut03_08

4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott

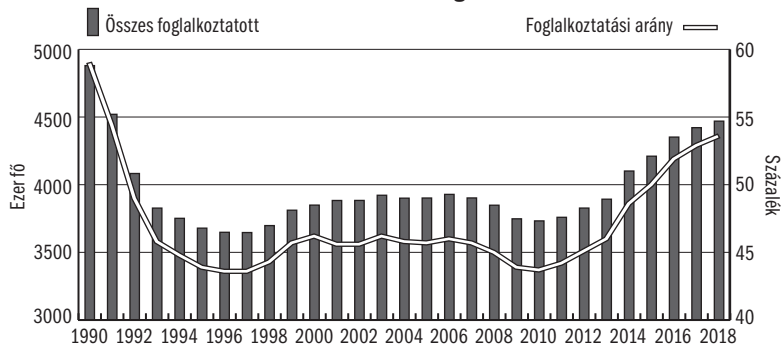
Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	Foglalkoztatási arány ^a
1990	4 880,0	119,5	..	59,0
1991	4 520,0	110,7	-7,4	54,4
1992	4 082,7	100,0	-9,7	49,0
1993	3 827,0	93,7	-6,2	45,8
1994	3 751,5	91,9	-2,0	44,8
1995	3 678,8	90,1	-1,9	43,9
1996	3 648,2	89,4	-0,9	43,6
1997	3 646,4	89,3	0,0	43,6
1998	3 697,8	90,6	1,4	44,3
1999	3 811,4	93,4	3,2	45,7
2000	3 849,1	94,3	1,0	46,2
2001	3 883,3	95,1	0,3	45,6
2002	3 883,7	95,1	0,0	45,6
2003	3 921,9	96,1	1,2	46,2
2004	3 900,4	95,5	-0,5	45,8
2005	3 901,5	95,6	0,0	45,7
2006	3 928,4	96,2	0,7	46,0
2007	3 902,0	95,6	-0,7	45,7
2008	3 848,3	94,3	-1,4	45,0
2009	3 747,8	91,8	-2,6	43,9
2010	3 732,4	91,4	-0,4	43,7
2011	3 759,0	92,1	0,7	44,2
2012	3 827,2	93,7	1,8	45,1
2013	3 892,8	95,3	1,7	46,0
2014	4 100,9	100,4	5,3	48,6
2015	4 210,5	103,1	2,7	50,0
2016	4 351,7	106,7	3,4	51,9
2017	4 421,4	108,3	1,6	52,9
2018	4 469,5	109,4	1,1	53,6

^a A 14 év feletti népesség százalékában.

Forrás: 1990–91: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_01

4.1. ábra: Összes foglalkoztatott

Forrás: 1990–1991: *KSH MEM*, 1992–: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua04_01

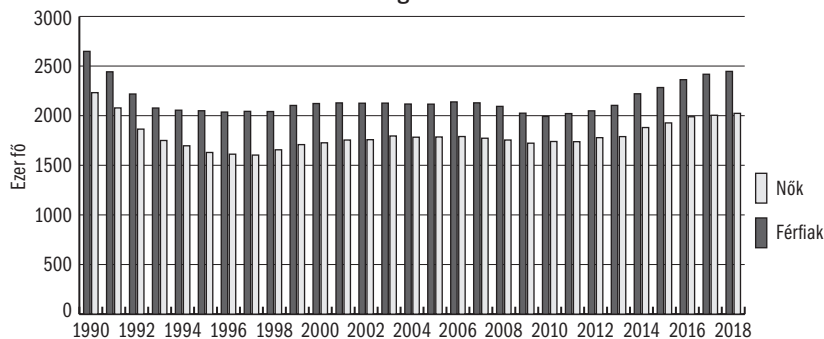
4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint

Év	Férfiak		Nők		Nők aránya, %
	ezer fő	1992 = 100	ezer fő	1992 = 100	
1990	2 648,0	119,4	2 232,0	119,7	45,7
1991	2 442,0	110,1	2 078,0	111,5	46,0
1992	2 218,2	100,0	1 864,5	100,0	45,7
1993	2 077,0	93,6	1 750,0	93,9	45,7
1994	2 055,0	92,6	1 696,5	91,0	45,2
1995	2 049,6	92,4	1 629,2	87,4	44,3
1996	2 036,3	91,8	1 611,9	86,5	44,2
1997	2 043,5	92,1	1 602,9	86,0	44,0
1998	2 041,7	92,0	1 656,1	88,8	44,8
1999	2 103,1	94,8	1 708,4	91,6	44,8
2000	2 122,4	95,7	1 726,7	92,6	44,9
2001	2 128,7	96,0	1 754,6	94,1	45,2
2002	2 125,6	95,8	1 758,1	94,3	45,3
2003	2 126,5	95,6	1 795,4	96,2	45,8
2004	2 117,3	95,5	1 783,1	95,6	45,7
2005	2 116,1	95,4	1 785,4	95,8	45,8
2006	2 138,6	96,4	1 789,8	96,0	45,6
2007	2 129,3	96,0	1 772,7	95,1	45,4
2008	2 093,6	94,4	1 754,7	94,1	45,6
2009	2 025,1	91,3	1 722,8	92,4	46,0
2010	1 992,5	89,8	1 739,8	93,3	46,6
2011	2 021,0	91,1	1 738,0	93,2	46,2
2012	2 048,8	92,4	1 778,4	95,4	46,5
2013	2 103,7	94,8	1 789,0	96,0	46,0
2014	2 220,5	100,1	1 880,4	100,9	45,9
2015	2 283,5	103,0	1 927,0	103,4	45,8
2016	2 362,5	106,5	1 989,1	106,7	45,7
2017	2 417,3	109,0	2 004,1	107,5	45,3
2018	2 446,2	110,3	2 023,3	108,5	45,3

Forrás: 1990–91: KSH MEM, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_02

4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint

Forrás: 1990–91: KSH MEM, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua04_02

4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak, százalék

	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60+	Összesen
Év	éves						
2000	1,5	12,4	67,3	10,6	6,4	1,8	100,0
2001	1,2	10,4	68,6	11,1	6,7	2,0	100,0
2002	0,9	9,4	69,4	11,3	6,9	2,1	100,0
2003	0,7	8,6	69,1	11,8	7,3	2,5	100,0
2004	0,7	7,4	69,5	12,0	7,3	3,0	100,0
2005	0,6	6,8	68,9	12,7	7,9	3,1	100,0
2006	0,6	6,7	71,1	10,3	8,5	2,8	100,0
2007	0,5	6,7	71,3	10,2	8,4	2,9	100,0
2008	0,5	6,4	71,2	10,6	8,5	2,8	100,0
2009	0,4	5,7	70,6	10,9	9,3	3,1	100,0
2010	0,3	5,8	70,5	10,8	9,8	2,8	100,0
2011	0,3	5,5	69,8	10,9	10,0	3,5	100,0
2012	0,3	5,5	69,4	10,7	10,7	3,4	100,0
2013	0,4	6,1	68,6	10,3	10,7	3,9	100,0
2014	0,5	6,4	68,2	9,9	10,5	4,5	100,0
2015	0,7	6,3	67,3	10,0	10,1	5,8	100,0
2016	0,7	6,7	66,1	9,9	9,5	7,2	100,0
2017	0,6	6,6	65,6	10,4	9,0	7,8	100,0
2018	0,7	6,5	64,9	10,7	9,0	8,2	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_03

4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők, százalék

	15-19	20-24	25-49	50-54	55+	Összesen
Év	éves					
2000	1,4	11,1	69,6	12,7	5,2	100,0
2001	1,1	9,6	70,5	13,1	5,7	100,0
2002	0,8	9,2	69,4	13,8	6,8	100,0
2003	0,5	8,2	68,8	14,0	8,5	100,0
2004	0,5	7,1	68,2	14,6	9,7	100,0
2005	0,4	6,3	67,7	15,4	10,2	100,0
2006	0,4	6,0	70,1	12,9	10,6	100,0
2007	0,3	5,8	70,0	13,1	10,8	100,0
2008	0,3	5,6	69,8	13,4	10,9	100,0
2009	0,2	5,4	69,1	13,5	11,8	100,0
2010	0,3	5,3	67,4	13,6	13,4	100,0
2011	0,2	5,1	66,4	13,4	14,9	100,0
2012	0,2	5,2	66,6	13,4	14,6	100,0
2013	0,3	5,1	67,1	13,1	14,4	100,0
2014	0,4	5,6	66,4	12,7	14,9	100,0
2015	0,4	6,1	65,6	12,5	15,4	100,0
2016	0,5	6,0	65,2	12,2	16,1	100,0
2017	0,5	5,8	65,4	12,2	16,1	100,0
2018	0,5	5,5	64,4	13,0	16,6	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_04

4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	15,6	42,8	26,0	15,6	100,0
2002	14,6	43,2	26,4	15,8	100,0
2003	14,0	41,3	27,7	17,0	100,0
2004	13,0	40,4	28,0	18,6	100,0
2005	13,0	40,8	27,7	18,5	100,0
2006	12,3	41,0	28,2	18,5	100,0
2007	11,7	40,7	28,8	18,8	100,0
2008	11,7	39,4	29,1	19,8	100,0
2009	10,9	38,7	30,1	20,3	100,0
2010	10,6	38,3	30,6	20,5	100,0
2011	10,7	37,2	30,2	21,9	100,0
2012	10,6	36,8	30,1	22,5	100,0
2013	10,2	37,1	30,1	22,6	100,0
2014	11,1	35,8	30,6	22,5	100,0
2015	11,8	34,5	31,0	22,7	100,0
2016	11,9	34,6	31,6	21,9	100,0
2017	11,5	35,4	31,0	22,1	100,0
2018	11,4	35,6	30,4	22,6	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_05

4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányképző, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	19,1	21,3	40,3	19,3	100,0
2002	18,5	21,5	40,2	19,8	100,0
2003	16,4	21,5	40,9	21,2	100,0
2004	15,9	20,5	40,2	23,4	100,0
2005	15,4	20,2	40,0	24,4	100,0
2006	14,2	20,7	40,0	25,1	100,0
2007	13,5	21,2	40,0	25,3	100,0
2008	13,3	20,3	39,2	27,2	100,0
2009	12,5	19,8	39,3	28,4	100,0
2010	12,3	20,3	38,8	28,6	100,0
2011	11,7	20,1	38,0	30,2	100,0
2012	11,0	19,5	38,4	31,1	100,0
2013	10,9	19,6	38,1	31,4	100,0
2014	11,4	19,4	37,8	31,5	100,0
2015	11,5	19,1	37,4	32,0	100,0
2016	12,0	18,4	38,3	31,3	100,0
2017	12,4	18,6	38,4	30,6	100,0
2018	11,5	19,0	37,5	32,0	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_06

4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint, ezer fő

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
2003	3 399,2	8,6	114,7	399,4	3 921,9
2004	3 347,8	8,1	136,6	407,8	3 900,3
2005	3 367,3	5,8	146,7	381,7	3 901,5
2006	3 428,9	4,8	128,0	366,7	3 928,4
2007	3 415,5	4,7	123,9	357,9	3 902,0
2008	3 378,4	2,6	120,9	346,4	3 848,3
2009	3 274,9	2,5	131,7	338,7	3 747,8
2010	3 272,7	2,9	137,6	319,3	3 732,5
2011	3 302,5	2,0	133,3	321,2	3 759,0
2012	3 378,1	2,3	144,3	302,5	3 827,2
2013	3 453,9	3,3	156,6	279,0	3 892,8
2014	3 652,0	3,6	157,3	288,0	4 100,9
2015	3 753,8	1,7	150,3	304,7	4 210,5
2016	3 884,4	0,9	147,1	319,2	4 351,6
2017	3 964,4	0,4	156,4	300,2	4 421,4
2018	4 003,9	0,4	148,7	316,5	4 469,5

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A STADAT gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014–2016 közötti időszak adatainál jelentkezik.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_07

4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
2003	86,7	0,2	2,8	10,3	100,0
2004	85,8	0,2	3,5	10,5	100,0
2005	86,3	0,1	3,8	9,8	100,0
2006	87,3	0,1	3,2	9,4	100,0
2007	87,6	0,1	3,1	9,2	100,0
2008	87,7	0,1	3,2	9,0	100,0
2009	87,5	0,1	3,6	8,8	100,0
2010	87,7	0,1	3,7	8,5	100,0
2011	87,9	0,0	3,5	8,5	100,0
2012	88,3	0,1	3,8	7,9	100,0
2013	88,9	0,1	4,0	7,0	100,0
2014	89,1	0,1	4,0	6,8	100,0
2015	89,1	0,0	3,6	7,3	100,0
2016	89,3	0,0	3,4	7,3	100,0
2017	89,7	0,0	3,5	6,8	100,0
2018	89,6	0,0	3,3	7,1	100,0

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A STADAT gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014–2016 közötti időszak adatainál jelentkezik.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_08

4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	5,0	1,7	3,5	5,3	1,9	3,7	5,4	1,9	3,8	5,5	1,8	3,8	5,1	2,0	3,7
Bányászat, kőfejtés	0,4	0,1	0,3	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2	0,4	0,0	0,2	0,4	0,1	0,3
Feldolgozóipar	28,1	18,0	23,3	27,4	18,0	23,0	27,5	18,1	23,1	28,4	18,6	23,8	28,0	18,4	23,6
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1,4	0,6	1,0	1,3	0,4	0,9	1,2	0,5	0,9	1,2	0,5	0,9	1,4	0,5	1,0
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyződés-mentesítés	2,2	0,7	1,5	2,1	0,7	1,5	2,3	0,7	1,5	2,1	0,6	1,4	2,1	0,6	1,4
Építőipar	10,0	1,0	5,7	10,2	0,9	5,8	10,1	0,9	5,8	10,5	1,1	6,2	11,7	1,3	7,0
Kereskedelem, gépjárműjavítás	10,2	15,5	12,7	9,6	15,2	12,3	9,7	14,6	12,0	9,9	14,5	12,0	9,9	14,9	12,1
Szállítás, raktározás	9,1	3,8	6,6	9,0	3,7	6,5	9,4	3,5	6,6	9,6	3,7	6,9	9,2	3,7	6,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3,0	5,2	4,1	3,5	5,3	4,4	3,8	5,1	4,4	3,4	5,3	4,2	3,4	4,9	4,1
Információ, kommunikáció	3,0	1,8	2,4	3,1	1,5	2,4	3,3	1,7	2,6	3,3	1,5	2,4	3,6	1,4	2,6
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1,6	3,0	2,3	1,3	3,0	2,1	1,5	3,0	2,2	1,7	2,6	2,1	1,4	2,8	2,0
Ingatlanügyletek	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5	0,7	0,6
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2,0	3,5	2,7	1,9	3,5	2,7	1,8	3,3	2,5	1,8	3,5	2,6	2,2	3,8	3,0
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	4,1	3,0	3,6	4,3	2,9	3,6	4,2	3,2	3,7	3,7	3,1	3,5	3,6	3,1	3,4
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	10,5	11,6	11,0	10,9	13,0	11,9	10,9	13,5	12,1	10,3	13,1	11,6	8,9	11,8	10,1
Oktatás	3,8	14,1	8,7	3,6	13,6	8,3	3,2	13,7	8,1	3,5	13,4	8,0	3,5	13,5	8,1
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	2,5	11,9	7,0	2,5	11,6	6,8	2,4	11,7	6,8	2,2	12,1	6,8	2,7	12,3	7,1
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	1,5	1,6	1,5	1,7	2,0	1,8	1,4	2,1	1,7	1,4	1,8	1,6	1,4	2,0	1,7
Egyéb szolgáltatás	1,2	2,4	1,8	1,2	2,3	1,7	1,2	2,1	1,6	1,1	2,1	1,5	1,1	2,2	1,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_09

4.10. táblázat: A munkahelyükön 0–6 hónapja dolgozók aránya, százalék

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Magyarország	7,2	6,3	6,6	7,2	6,8	7,0	6,8	7,5	7,6	7,4	7,9	7,3	8,4	9,1	8,9	8,4	7,5	7,7	8,1

Forrás: KSH MEF, IV. negyedévi hullámok.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_10

4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak^a megoszlása vállalatméret szerint, százalék

Év	20 főnél kisebb	20-49 fő	50-249 fő	250-999 fő	1000 főnél nagyobb
	cégeknél alkalmazottak				
2003	23,0	15,3	20,5	19,3	21,8
2004	23,6	14,8	21,3	18,3	22,0
2005	27,0	15,0	20,5	17,5	20,0
2006	15,7	10,7	25,7	24,3	23,6
2007	25,2	14,2	20,0	18,4	22,2
2008	26,0	15,7	20,7	18,9	18,6
2009	23,4	15,7	19,7	18,4	22,8
2010	23,5	15,7	18,6	18,0	24,2
2011	24,9	15,6	18,5	17,7	23,4
2012	24,2	14,7	18,3	18,6	24,1
2013	23,2	14,5	18,1	19,0	25,2
2014	23,8	15,0	18,4	19,2	23,5
2015	24,0	15,4	18,5	17,9	24,2
2016	24,9	15,9	18,0	16,9	24,3
2017	24,4	16,1	17,4	16,6	25,5
2018	24,9	16,6	15,4	16,4	26,7

^a 5 fő vagy nagyobb vállalkozások.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_11

4.12. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak^a megoszlása a külföldi tulajdonhányad szerint, százalék

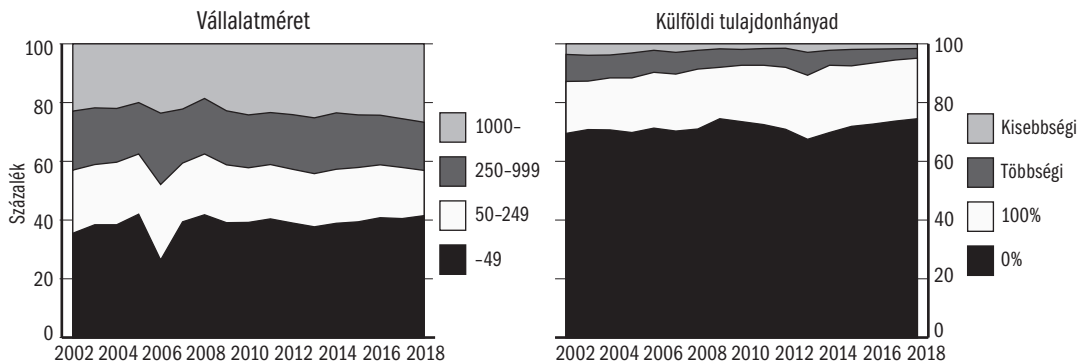
Külföldi tulajdonhányad	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
100%	16,5	17,7	18,6	19,0	19,4	20,4	17,5	19,2	20,2	21,1	21,8	22,9	20,6	20,8	20,8	20,6
Többségi	8,8	7,8	8,5	7,5	7,4	6,4	6,3	5,4	5,7	6,5	7,8	5,1	5,6	4,7	3,8	3,3
Kisebbségi	3,9	3,8	3,1	2,2	2,9	2,2	1,7	1,9	1,6	1,5	2,9	2,2	1,9	1,8	1,7	1,6
0%	70,8	70,7	69,8	71,3	70,3	71,0	74,6	73,5	72,4	70,9	67,5	69,9	71,9	72,6	73,8	74,5

^a 5 fő vagy nagyobb vállalkozások.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_12

4.3. ábra: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret és külföldi tulajdonhányad szerint

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua04_03

4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
1999	10,6	60,3	80,5	69,0	44,0	10,4	3,8	56,2
2000	8,4	58,9	80,9	69,6	49,6	11,8	3,8	56,8
2001	7,9	56,7	81,6	68,2	51,3	13,1	3,1	57,1
2002	5,6	53,1	81,9	68,6	52,8	14,4	3,4	57,1
2003	4,8	51,8	82,2	69,7	55,2	16,8	3,8	57,6
2004	4,5	46,5	82,7	69,7	54,0	20,1	4,3	57,5
2005	4,0	43,6	82,5	70,1	56,6	20,9	4,2	57,4
2006	4,1	44,0	83,1	70,7	58,5	18,9	4,2	58,0
2007	3,7	44,0	83,4	71,0	57,3	18,0	4,7	57,8
2008	3,5	42,0	82,9	71,6	54,5	16,5	4,8	56,9
2009	2,4	36,7	80,5	70,5	56,1	16,7	5,0	55,1
2010	2,2	36,7	79,6	69,0	56,3	16,5	4,7	54,2
2011	2,4	36,1	81,0	71,2	56,9	17,4	4,4	55,0
2012	2,2	35,9	81,5	73,1	61,2	17,0	5,2	55,7
2013	2,8	40,8	82,6	74,2	64,9	21,1	4,9	57,4
2014	3,8	45,6	86,6	76,9	70,6	26,9	4,4	60,8
2015	5,9	46,6	87,9	80,5	73,9	35,3	4,6	62,7
2016	6,2	52,7	89,0	83,0	76,2	44,7	5,9	65,0
2017	6,4	55,6	90,7	86,6	77,5	49,6	6,3	66,9
2018	6,9	56,6	91,0	87,1	80,6	52,5	7,8	67,9

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_13

4.14. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
1999	8,7	48,1	67,3	59,4	16,2	5,5	1,6	42,3
2000	8,0	45,9	67,8	62,5	20,0	5,1	1,8	43,0
2001	6,3	44,2	68,0	62,1	23,2	5,5	1,3	43,1
2002	4,3	44,2	67,0	64,0	28,3	6,0	1,5	43,3
2003	3,1	41,9	67,8	65,8	35,1	7,3	2,0	44,3
2004	2,7	37,4	67,2	66,0	39,8	9,0	1,9	44,1
2005	2,6	34,7	67,4	66,6	41,7	9,6	1,5	44,2
2006	2,5	33,6	67,8	67,5	42,4	8,5	1,6	44,4
2007	2,0	32,4	67,8	68,1	40,0	9,4	2,2	44,1
2008	1,8	31,3	67,8	68,7	38,7	9,8	2,3	43,8
2009	1,5	30,0	66,7	68,3	40,7	9,7	2,2	43,1
2010	1,9	30,3	66,6	69,4	46,6	9,5	2,4	43,6
2011	1,5	30,0	66,2	68,8	49,9	11,0	2,6	43,7
2012	1,4	31,3	68,3	72,7	49,7	11,2	2,6	44,9
2013	1,7	30,5	69,3	74,0	51,4	11,1	2,4	45,4
2014	3,0	35,2	72,3	77,9	56,8	13,4	2,3	48,0
2015	2,9	39,9	73,4	80,3	60,0	17,3	2,6	49,5
2016	3,9	41,8	75,3	81,6	64,7	21,9	2,9	51,3
2017	4,3	42,2	76,5	81,1	66,1	23,3	3,3	52,1
2018	4,6	41,4	76,5	84,0	68,2	26,4	3,9	52,9

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_14

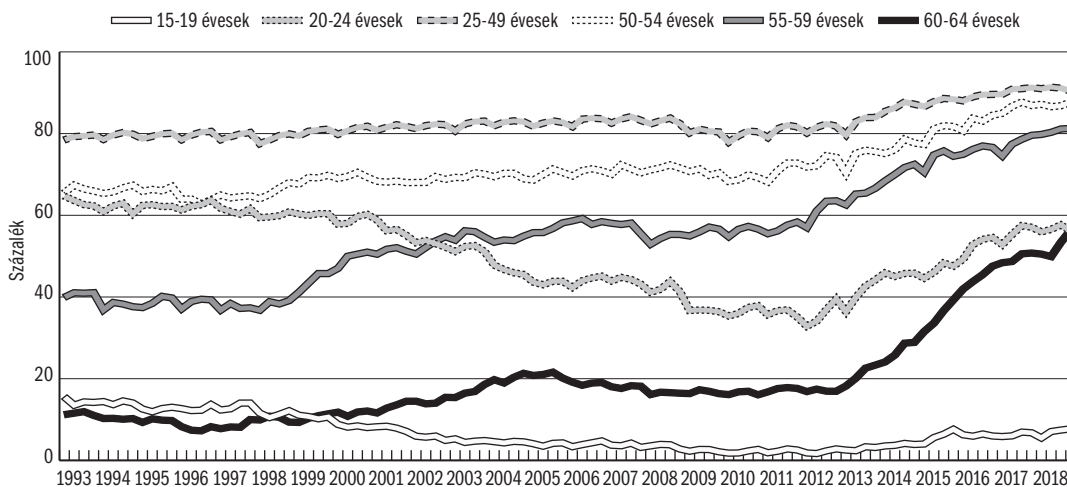
4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányi, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1998	35,0	75,3	67,0	84,9	60,4
1999	33,6	76,8	68,3	86,8	62,4
2000	33,6	77,4	67,9	87,1	63,1
2001	33,0	77,6	67,3	87,4	62,9
2002	32,0	77,6	67,1	85,8	62,9
2003	32,4	76,5	67,8	86,4	63,4
2004	31,0	75,7	67,3	87,1	63,1
2005	31,6	74,7	66,9	86,9	63,1
2006	31,4	75,6	67,7	86,0	63,9
2007	31,0	74,4	67,3	85,6	63,7
2008	31,1	72,4	66,1	84,3	62,7
2009	28,8	69,5	64,6	82,8	60,7
2010	28,1	67,7	64,2	81,8	59,9
2011	29,0	68,0	64,5	83,7	60,7
2012	30,0	68,7	64,6	84,4	61,6
2013	30,8	70,9	67,1	85,3	63,7
2014	36,3	74,8	71,2	87,1	67,8
2015	39,9	77,1	73,2	88,6	70,3
2016	42,5	80,1	76,1	90,5	73,0
2017	44,2	82,6	77,8	91,6	75,2
2018	45,8	83,9	77,9	91,9	76,3

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_15

4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua04_04

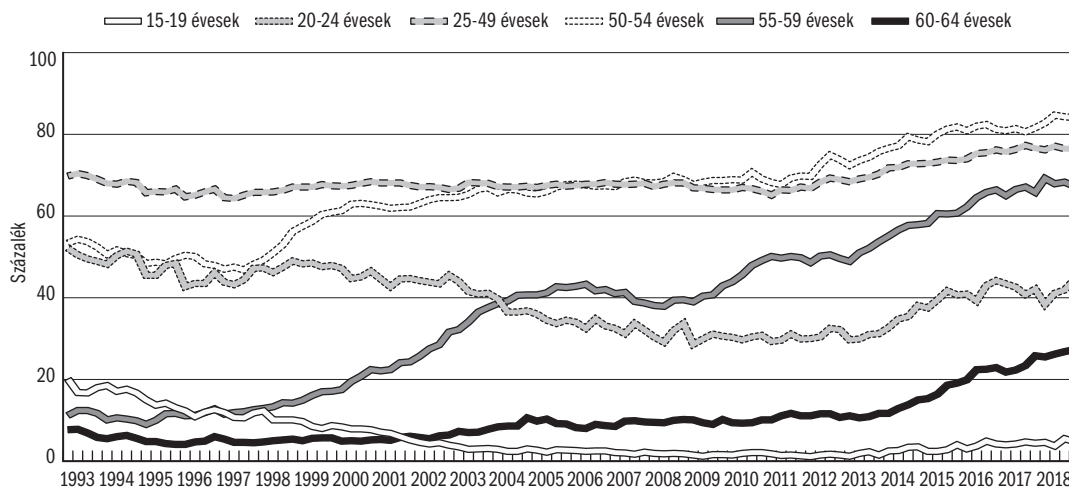
4.16. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1998	26,6	60,5	58,1	76,9	47,3
1999	26,1	61,4	59,0	77,5	49,0
2000	26,0	61,0	59,3	77,8	49,7
2001	26,1	60,8	59,2	77,8	49,8
2002	26,0	60,4	58,6	77,9	49,8
2003	25,3	59,7	59,5	78,3	50,9
2004	25,0	58,8	58,1	78,1	50,7
2005	25,1	57,6	57,9	78,9	51,0
2006	24,3	57,8	57,5	78,0	51,1
2007	23,6	57,2	57,2	75,5	50,7
2008	23,7	55,2	56,1	75,3	50,3
2009	22,7	54,0	54,6	74,2	49,6
2010	23,3	56,2	54,0	74,3	50,2
2011	22,5	56,1	53,9	74,6	50,3
2012	22,6	56,8	56,3	74,3	51,9
2013	23,7	57,1	56,6	74,2	52,6
2014	27,3	60,4	59,1	76,1	55,9
2015	28,7	62,3	61,3	77,3	57,8
2016	31,5	63,4	64,1	80,0	60,2
2017	33,7	64,6	65,2	78,9	61,3
2018	33,7	66,7	64,8	80,0	62,3

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut04_16

4.5. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua04_05

5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint, és a tartósan munkanélüliek aránya, százalék

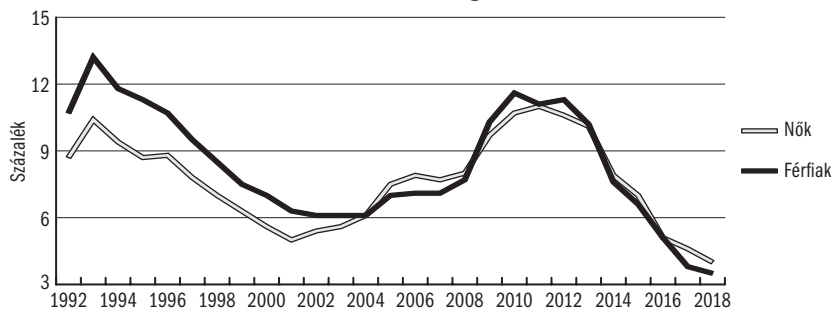
Év	Munkanélküliségi ráta			Tartósan munkanélküli ^a
	Férfiak	Nők	Együtt	
1993	13,2	10,4	11,9	..
1994	11,8	9,4	10,7	43,2
1995	11,3	8,7	10,2	50,6
1996	10,7	8,8	9,9	54,4
1997	9,5	7,8	8,7	51,3
1998	8,5	7,0	7,8	48,8
1999	7,5	6,3	7,0	49,5
2000	7,0	5,6	6,4	49,1
2001	6,3	5,0	5,7	46,7
2002	6,1	5,4	5,8	44,9
2003	6,1	5,6	5,9	43,9
2004	6,1	6,1	6,1	45,0
2005	7,0	7,5	7,2	46,2
2006	7,1	7,9	7,5	46,9
2007	7,1	7,7	7,4	48,1
2008	7,7	8,0	7,8	48,1
2009	10,3	9,7	10,0	42,9
2010	11,6	10,7	11,2	50,6
2011	11,1	11,0	11,0	49,4
2012	11,3	10,6	11,0	47,0
2013	10,2	10,1	10,2	50,4
2014	7,6	7,9	7,7	49,5
2015	6,6	7,0	6,8	47,6
2016	5,1	5,1	5,1	48,4
2017	3,8	4,6	4,2	42,6
2018	3,5	4,0	3,7	41,0

^a Tartósan munkanélküli, aki 12 hónapja vagy annál hosszabb ideje van munka nélkül. 90 napon belül új állásban kezdők nélkül.

Megjegyzés: A nevezőben a foglalkoztatottak között a sorkatonák is figyelembe vannak véve.
Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_01

5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_01

5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	13,6	6,4	4,3	1,2	6,3
2002	14,1	6,2	4,0	1,4	6,1
2003	13,6	6,6	3,9	1,6	6,1
2004	14,3	6,4	4,1	1,7	6,1
2005	15,6	7,4	4,9	2,3	7,0
2006	17,3	7,0	5,1	2,6	7,1
2007	18,7	6,8	5,1	2,4	7,1
2008	20,2	7,7	5,2	2,3	7,7
2009	24,6	10,7	7,6	3,6	10,3
2010	27,2	12,2	8,3	4,9	11,6
2011	25,5	12,1	8,3	4,1	11,1
2012	25,3	12,0	9,6	4,2	11,3
2013	24,5	10,8	8,4	3,4	10,2
2014	18,4	7,8	6,2	2,8	7,6
2015	16,7	6,7	5,3	2,2	6,6
2016	13,7	4,9	4,0	1,8	5,1
2017	11,0	3,6	2,8	1,4	3,8
2018	10,3	3,2	2,9	1,5	3,5

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_02**5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék**

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2001	36,5	43,2	17,5	2,8	100,0
2002	36,7	43,3	16,7	3,3	100,0
2003	34,0	44,7	17,2	4,1	100,0
2004	33,9	42,6	18,6	4,9	100,0
2005	32,1	43,1	19,0	5,8	100,0
2006	33,4	40,3	19,9	6,4	100,0
2007	35,1	38,6	20,4	5,9	100,0
2008	35,9	39,4	19,2	5,5	100,0
2009	31,2	40,5	21,7	6,6	100,0
2010	30,3	40,5	21,1	8,1	100,0
2011	29,4	41,1	21,9	7,6	100,0
2012	28,1	39,3	24,9	7,6	100,0
2013	29,2	39,3	24,4	7,1	100,0
2014	30,6	37,0	24,5	7,9	100,0
2015	33,4	34,9	24,5	7,2	100,0
2016	34,9	33,2	24,6	7,3	100,0
2017	35,7	33,7	22,5	8,1	100,0
2018	35,6	32,8	24,2	7,4	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_03

5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2000	9,1	7,4	4,9	1,5	5,6
2001	8,4	6,4	4,0	1,6	5,0
2002	9,3	6,5	4,4	2,4	5,4
2003	10,5	7,2	4,4	1,9	5,6
2004	10,3	8,0	5,3	2,9	6,1
2005	13,0	9,8	6,7	3,1	7,5
2006	16,2	10,4	6,5	2,7	7,9
2007	16,3	9,7	6,2	3,2	7,7
2008	17,4	9,6	6,8	3,1	8,0
2009	21,6	12,6	7,8	4,1	9,7
2010	22,8	12,6	9,6	4,3	10,7
2011	24,5	12,9	9,9	4,4	11,0
2012	24,4	12,7	9,4	4,7	10,6
2013	22,7	12,8	9,0	4,3	10,1
2014	18,7	9,3	7,1	3,4	7,9
2015	18,1	8,7	5,9	2,6	7,0
2016	12,7	6,8	4,3	1,8	5,1
2017	11,3	5,4	4,0	1,8	4,6
2018	11,7	4,3	3,6	1,8	4,0

Forrás: KSH MEF.

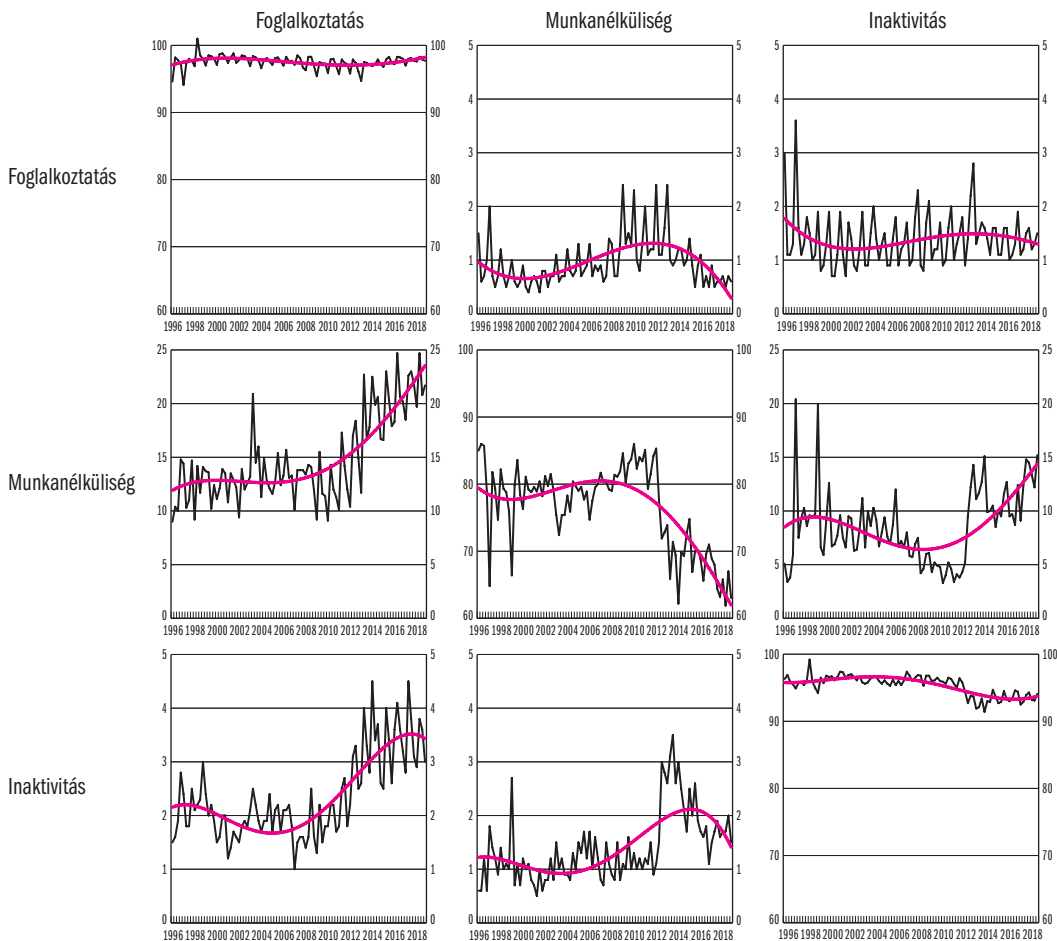
A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_04**5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék**

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
2000	31,8	28,2	35,0	5,0	100,0
2001	33,7	28,0	32,2	6,1	100,0
2002	33,2	26,0	32,2	8,5	100,0
2003	32,7	28,3	32,0	7,0	100,0
2004	27,8	27,4	34,2	10,6	100,0
2005	28,2	27,1	35,2	9,5	100,0
2006	31,8	27,9	32,3	8,0	100,0
2007	31,3	27,2	31,6	9,9	100,0
2008	32,3	24,7	33,0	10,0	100,0
2009	31,8	26,4	30,6	11,2	100,0
2010	30,5	24,4	34,3	10,7	100,0
2011	30,8	24,1	33,9	11,2	100,0
2012	29,8	23,8	33,5	12,9	100,0
2013	28,5	25,6	33,4	12,5	100,0
2014	30,5	23,1	33,4	13,0	100,0
2015	33,5	24,1	31,2	11,3	100,0
2016	32,4	24,9	31,8	10,9	100,0
2017	33,0	22,2	33,1	11,7	100,0
2018	32,8	20,8	33,0	13,4	100,0

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_05

5.2. ábra: A különböző munkapiaci állományok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben

Megjegyzés: A számításokat a KSH Munkaerő-felmérés mikroadataira támaszkodva végeztük a 15–64 éves korcsoportra. Az átlépési esélyeket két állapot között egy negyedév során átlépő emberek számának és a kiinduló állapot megelőző negyedév állományának hányadosaként kapjuk, majd az állomány-áramlás konzisztencia érdekében korrigáltuk. A piros görbék negyedfokú polinommal simított trendet mutatnak.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_02

5.6. táblázat: A munkanélküliek száma^a a munkakeresés hossza szerint, ezer fő

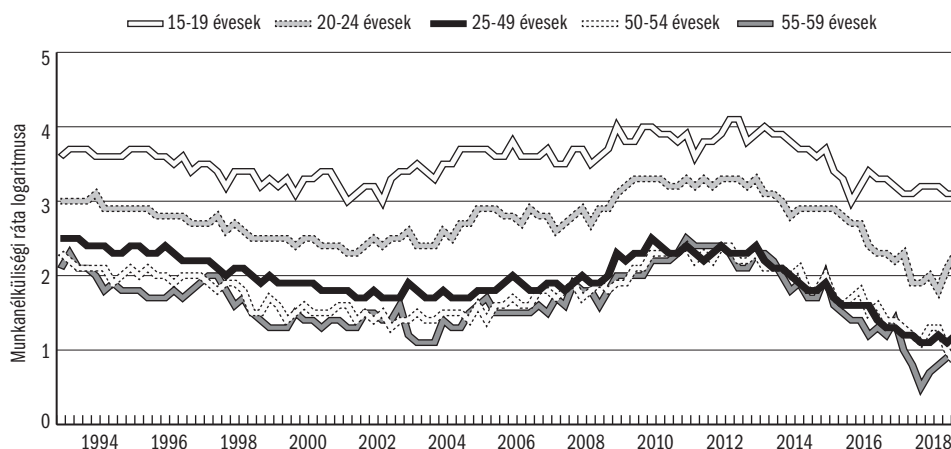
Év	A munkakeresés időtartama: hét [hónap]								Összesen
	1-4 [<1]	5-14 [1-3]	15-26 [4-6]	27-51 [7-11]	52 [12]	53-78 [13-18]	79-104 [19-24]	105- [>24]	
1992	43,9	90,9	96,4	110,7	10,6	41,7	38,4	n.é.	432,6
1993	36,2	74,8	87,9	120,5	14,7	75,1	83,7	n.é.	492,9
1994	30,5	56,5	65,0	91,9	8,4	63,0	73,8	40,4	429,5
1995	23,0	51,0	56,5	69,4	20,2	57,2	34,3	93,2	404,8
1996	19,9	46,4	49,3	61,5	18,2	56,1	37,1	100,2	388,7
1997	16,1	43,7	45,9	54,4	15,7	44,5	31,1	77,3	328,7
1998	12,9	44,2	44,5	45,7	16,0	39,0	27,6	63,5	293,4
1999	15,4	44,1	38,8	46,0	13,2	38,1	26,8	62,3	284,7
2000	16,7	38,5	35,1	42,8	12,7	36,9	23,6	55,4	261,3
2001	14,9	37,0	33,2	38,6	11,5	31,6	20,9	44,2	231,9
2002	15,5	39,4	34,8	40,7	11,6	32,7	19,8	42,5	237,0
2003	15,9	42,1	38,9	42,0	14,5	27,6	17,6	43,0	241,6
2004	13,0	42,0	39,9	41,8	13,5	33,4	19,6	47,2	250,4
2005	14,8	48,9	44,1	51,3	14,1	41,0	27,4	54,3	295,9
2006	13,2	51,1	48,5	52,0	17,9	41,1	26,6	59,7	310,0
2007	13,9	49,5	44,2	50,5	12,8	42,8	26,2	65,1	304,9
2008	13,5	50,3	47,9	53,4	13,5	39,1	26,3	74,0	317,9
2009	18,7	71,4	66,6	77,5	18,4	51,3	27,1	79,0	410,0
2010	16,9	65,4	62,5	83,5	23,2	74,7	42,6	93,7	462,5
2011	28,9	70,7	62,8	70,0	18,0	64,7	40,1	103,7	458,9
2012	39,2	64,0	63,1	80,5	22,2	59,5	36,6	100,9	466,0
2013	48,2	49,4	53,7	62,1	25,3	49,8	45,0	97,1	430,7
2014	36,5	41,5	44,9	46,3	19,0	35,1	29,2	82,7	335,3
2015	30,9	43,0	38,6	44,0	18,2	30,0	23,7	69,6	298,0
2016	28,9	29,8	29,3	29,4	12,2	24,1	20,4	52,8	226,9
2017	24,2	29,9	26,0	25,2	9,2	19,0	14,0	35,8	183,3
2018	22,5	26,7	24,7	21,6	9,5	14,7	11,7	30,7	162,1

^a A 30 napon (2003-tól 90 napon) belül új állásban kezdők nélkül.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_06

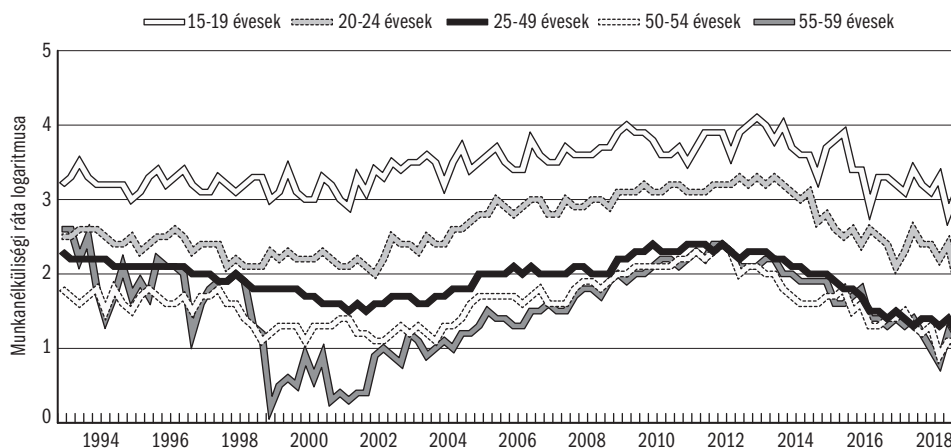
5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_03

5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_04

5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a és a MEF munkanélküliség alakulása

Év	Regisztrált munkanélküli		MEF munkanélküli, összesen		MEF munkanélküli, 15–24 éves	
	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %
1996	500,6	12,1	400,1	9,9	106,3	17,9
1997	470,1	11,6	348,8	8,7	95,8	15,9
1998	423,1	10,5	313,0	7,8	87,6	13,4
1999	409,5	10,2	284,7	7,0	78,6	12,4
2000	390,5	9,6	262,5	6,4	70,7	12,1
2001	364,1	8,8	232,9	5,7	55,7	10,8
2002	344,7	8,3	238,8	5,8	56,5	12,3
2003	357,2	8,7	244,5	5,9	54,9	13,4
2004	375,9	9,1	252,9	6,1	55,9	15,5
2005	409,9	9,8	303,9	7,2	66,9	19,4
2006	393,5	9,4	318,2	7,5	64,1	19,1
2007	426,9	10,1	312,1	7,4	57,4	18,0
2008	442,3	10,4	326,3	7,8	60,0	19,5
2009	561,8	13,5	417,8	10,0	78,8	26,4
2010	582,7	14,0	469,4	11,2	78,3	26,4
2011	582,9	14,0	466,0	11,0	74,5	26,0
2012	559,1	13,3	473,2	11,0	84,6	28,2
2013	527,6	12,4	441,0	10,2	83,5	26,6
2014	422,4	9,8	343,3	7,7	67,6	20,4
2015	378,2	8,6	307,8	6,8	58,9	17,3
2016	313,8	7,0	234,6	5,1	44,7	12,9
2017	283,0	6,1	191,7	4,2	36,3	10,7
2018	255,3	5,5	172,1	3,7	33,6	10,2

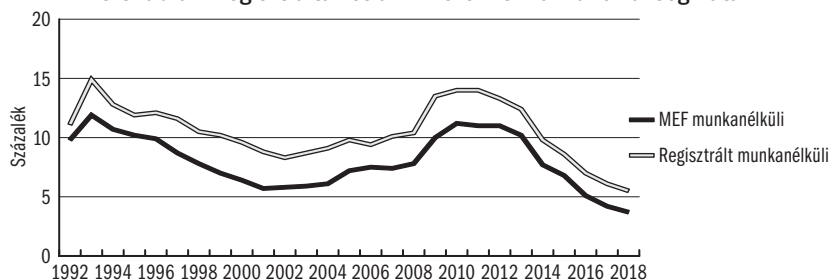
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresőök adatbázisa. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta. A munkaerő mérleg összeállításának 2016. évi megszűnésével a regisztrált munkanélküliségi ráta bázisául szolgáló gazdaságilag aktív népességszám a MEF-ből származik. Az áttéréssel egy időben a vonatkozó időszor ennek megfelelően visszamenőlegesen korrigálásra került.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek relatív mutatója (ráta) nevezője az előző év január 1-jei gazdaságilag aktív népesség.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: NFSZ; MEF-munkanélküliség: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_07

5.5. ábra: A regisztráltak és a MEF szerinti munkanélküliségi ráták

Megjegyzés: 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresőök adatbázisa.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: NFSZ; MEF-munkanélküliség: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_05

5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	42,7	42,3	41,9	42,0	42,4	43,3	40,1	39,3	40,3	40,3	40,5	41,0	42,4	42,2	43,4	43,7
Szaktanulmányi képző, szakiskola	32,9	32,3	32,4	32,1	31,5	30,9	32,5	31,4	29,8	29,2	29,0	28,3	27,1	27,0	26,2	25,6
Érettségis és/vagy képe-sítést adó középiskola	13,1	13,4	13,5	13,4	13,3	13,1	14,4	15,0	14,9	15,1	15,3	15,3	15,0	14,9	14,6	14,7
Gimnázium	7,5	7,7	7,9	8,0	8,2	8,2	8,5	9,1	9,5	9,7	9,8	10,1	10,1	10,1	10,1	10,3
Főiskola	2,7	3,1	3,2	3,3	3,3	3,3	3,2	3,7	3,8	3,8	3,6	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4
Egyetem	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_08

5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdők^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	34,7	35,2	36,1	38,2	40,1	41,3	37,7	35,2	35,6	34,9	35,5	39,4	43,8	44,9	45,8	45,1
Szaktanulmányi képző, szakiskola	20,4	20,2	20,5	19,7	18,1	17,3	18,9	18,9	18,5	19,8	20,1	18,3	16,9	16,6	16,4	15,7
Érettségis és/vagy képe-sítést adó középiskola	23,2	22,1	21,5	20,3	20,7	21,2	23,1	23,9	23,6	23,7	23,1	21,7	19,8	18,9	18,3	19,0
Gimnázium	10,8	10,7	10,8	11,7	12,8	13,3	13,7	14,3	15,0	14,9	14,9	15,0	14,7	14,6	15,0	16,0
Főiskola	7,7	8,1	7,8	6,9	5,8	4,9	4,5	4,8	4,2	3,6	3,4	2,8	2,3	2,2	1,8	1,6
Egyetem	3,3	3,6	3,4	3,0	2,5	2,0	2,1	2,8	3,1	3,0	3,0	2,7	2,5	2,8	2,7	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott pályakezdő álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_09

5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék

Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen	Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen
2001	6,5	45,2	48,3	100,0	2010	3,2	70,4	26,4	100,0
2002	4,4	47,4	48,2	100,0	2011	3,5	66,7	29,8	100,0
2003	9,4	44,1	46,5	100,0	2012	3,4	64,9	31,7	100,0
2004	3,0	53,5	43,5	100,0	2013	4,9	61,6	33,4	100,0
2005	2,3	59,7	38,0	100,0	2014	6,2	60,5	33,2	100,0
2006	3,0	60,9	36,1	100,0	2015	3,9	67,1	29,0	100,0
2007	3,7	62,2	34,1	100,0	2016	4,9	61,7	33,4	100,0
2008	3,9	62,8	33,2	100,0	2017	6,7	57,8	35,5	100,0
2009	3,7	67,1	29,2	100,0	2018	6,6	55,0	38,4	100,0

Megjegyzés: Az adatok a KSH MEF-ben a magukat nyilvántartott álláskeresőként minősítőkre vonatkoznak, kiszűrve azokat, akik 2 hónapnál hosszabb időt jelöltek meg a munkaügyi központtal történt utolsó kapcsolatfelvétel időpontjául.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_10

5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba^a belépők száma, havi átlagok, ezer fő

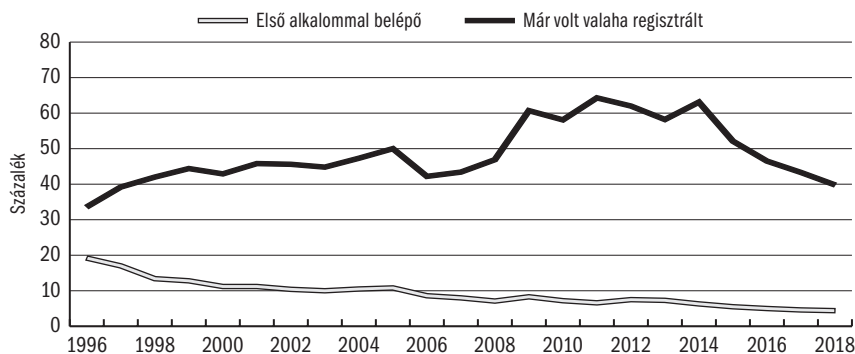
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Első alkalommal belépő	11,2	10,4	10,0	10,5	10,8	8,6	8,0	7,1	8,3	7,2	6,6	7,5	7,3	6,3	5,5	5,0	4,6	4,4
Már volt valaha regisztrált	45,8	45,6	44,8	47,3	50,0	42,2	43,4	46,9	60,7	58,1	64,3	62,0	58,2	63,1	52,1	46,5	43,3	39,8
Összes belépő	57,0	56,0	54,8	57,8	60,7	50,8	51,4	54,0	69,0	65,3	70,9	69,5	65,5	69,4	57,6	51,5	47,9	44,2

^a 2005. november 1-je után: álláskereső nyilvántartása. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_11

5.6. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua05_06

5.12. táblázat: Az NFSZ-nyilvántartás főbb adatai, havi átlag, ezer fő ill. százalék

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Regisztrált munkanélküli ^a	409,5	390,5	364,1	344,7	357,2	375,9	409,9	393,5	426,9	442,3
Ebből: Pályakezdő	29,9	26,0	26,8	28,5	31,3	33,8	40,9	38,7	40,4	41,4
Nem pályakezdő	379,6	364,4	337,4	316,2	325,9	342,2	369,1	354,7	386,5	400,9
Férfi	221,4	209,7	196,4	184,6	188,0	193,3	210,4	200,9	219,9	228,3
Nő	188,1	180,8	167,7	160,1	169,2	182,6	199,5	192,5	207,0	214,0
25 éves és fiatalabb	85,4	79,1	75,6	71,1	71,6	71,4	78,9	75,8	80,3	75,9
Fizikai foglalkozású	336,8	321,2	302,0	286,3	296,2	308,5	336,2	321,9
Szellemi foglalkozású	72,7	69,3	62,1	58,4	61,0	67,4	73,7	71,6
Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	140,7	131,7	119,2	114,9	120,0	124,0	134,4	151,5	134,6	136,5 ^e
Rendszeres szociális segélyben részesülő ^c	148,6	143,5	131,2	113,4	116,2	120,4	133,4	121,8	133,0	147,5
Munkanélküliségi ráta ^d	9,7	9,3	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0
Megosztás, %										
Pályakezdő	7,3	6,7	7,3	8,3	8,8	9,0	10,0	9,8	9,5	9,4
Férfi	54,1	53,7	53,9	53,5	52,6	51,4	51,3	51,1	51,5	51,6
25 éves és fiatalabb	20,9	20,3	20,8	20,6	20,0	19,0	19,2	16,5	18,8	17,2
Fizikai foglalkozású	82,3	82,2	82,9	83,1	82,9	82,1	82,0	81,8
Áramlások, ezer fő										
Belépő munkanélküliek száma	57,2	54,1	57,0	56,0	54,8	57,8	60,7	50,8	51,4	54,0
Ebből: pályakezdő	9,3	8,0	7,8	7,8	7,7	7,6	8,2	7,0	6,2	6,3
Kilépő munkanélküliek száma	57,2	56,8	59,4	55,8	53,5	54,4	59,8	51,4	48,4	51,3
Ebből: pályakezdő	9,4	8,2	7,7	7,5	7,6	7,1	7,9	7,1	6,0	6,2
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Regisztrált munkanélküli ^a	561,8	582,7	582,9	559,1	527,6	422,4	378,2	313,8	283,0	255,3
Ebből: Pályakezdő	49,3	52,6	52,9	61,5	66,0	54,6	47,0	35,8	29,6	24,8
Nem pályakezdő	512,5	530,1	529,9	497,6	461,6	367,8	331,2	278,0	253,4	230,5
Férfi	297,9	305,0	297,1	275,8	267,7	214,2	187,5	156,0	137,9	122,4
Nő	263,9	277,7	285,8	283,3	259,9	208,2	190,7	157,8	145,1	132,9
25 éves és fiatalabb	104,3	102,8	102,3	101,1	97,8	78,2	68,8	56,0	49,8	43,6
Fizikai foglalkozású
Szellemi foglalkozású
Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	202,1	187,7	159,9	71,1	61,2	56,4	57,1	60,2	63,1	64,0
Rendszeres szociális segélyben részesülő ^c	156,0	167,8	182,1	200,3	184,4	132,4	126,2	99,8	87,4	75,7
Munkanélküliségi ráta ^d	12,8	13,3	13,2	12,6	11,9	9,5	8,5	6,9	6,1	5,5
Megosztás, %										
Pályakezdő	8,8	9,0	9,1	11,0	12,5	12,9	12,4	11,4	10,5	11,0
Férfi	53,0	52,3	51,0	49,3	50,8	50,7	49,6	49,7	48,7	47,9
25 éves és fiatalabb	18,6	17,6	17,5	18,1	18,5	18,5	18,2	17,8	17,6	17,1
Fizikai foglalkozású
Áramlások, ezer fő										
Belépő munkanélküliek száma	69,0	65,3	70,9	69,5	65,5	69,4	57,6	51,5	47,9	44,2
Ebből: pályakezdő	7,5	7,9	8,2	10,0	10,8	11,2	9,0	7,7	6,7	5,9
Kilépő munkanélküliek száma	58,4	66,4	74,2	68,1	78,4	71,3	62,1	56,8	49,4	45,3
Ebből: pályakezdő	6,7	7,5	8,1	8,6	11,8	11,3	9,7	8,2	7,0	6,1

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső (zárónapi adatok). Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után: álláskeresői ellátásban részesülő. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d Relatív mutató: a regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva. 2005. november 1-je után a nyilvántartott álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva.

^e Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről vizsgázó belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 141,5 ezer fő.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_12

5.13. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a közül támogatott és nem támogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma^b

	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Támogatott elhelyezkedés	261 631	50,0	359 962	60,2	351 550	63,2	278 875	61,0	237 986	60,0	180 630	54,8	149 481	51,4
Nem támogatott elhelyezkedés	261 581	50,0	237 795	39,8	204 887	36,8	177 960	39,0	158 391	40,0	149 244	45,2	141 214	48,6
Összesen	523 212	100,0	597 757	100,0	556 437	100,0	456 835	100,0	396 377	100,0	329 874	100,0	290 695	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Év összesen, az álláskeresők éves érintett létszámából elhelyezkedettek száma. A nyilvántartásból történő kilépéskori elhelyezkedéseket mutatja.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_13

5.14. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok

Év		Munkanélküli ellátott ^a	Szociális ellátásban részesülő ^b	Pályakezdekők munkanélküli segélye	Nem részesül támogatásban	Közfoglalkoztatás ^c	Átképzés ^c	Bértámogatás ^c	Egyéb program ^c	Összesen
2000	Ezer fő	117,0	139,7	0,0	106,5	26,7	25,3	27,5	73,5	516,2
	Százalék	22,7	27,1	0,0	20,6	5,2	4,9	5,3	14,2	100,0
2001	Ezer fő	111,8	113,2	0,0	105,2	29,0	30,0	25,8	37,2	452,2
	Százalék	24,7	25,0	0,0	23,3	6,4	6,6	5,7	8,2	100,0
2002	Ezer fő	104,8	107,6	-	115,3	21,6	23,5	21,2	32,8	426,8
	Százalék	24,6	25,2	-	27,0	5,1	5,5	5,0	7,7	100,0
2003	Ezer fő	105,1	109,5	-	125,0	21,2	22,5	20,1	36,6	440,0
	Százalék	23,9	24,9	-	28,4	4,8	5,1	4,6	8,3	100,0
2004	Ezer fő	117,4	118,4	-	132,3	16,8	12,6	16,8	28,5	442,8
	Százalék	26,5	26,7	-	29,9	3,8	2,8	3,8	6,4	100,0
2005	Ezer fő	125,6	127,8	-	140,2	21,5	14,7	20,8	31,0	481,6
	Százalék	26,1	26,5	-	29,1	4,5	3,1	4,3	6,4	100,0
2006	Ezer fő	117,7	112,9	-	146,4	16,6	12,3	14,6	13,8	434,3
	Százalék	27,1	26,0	-	33,7	3,8	2,8	3,4	3,2	100,0
2007	Ezer fő	128,0	133,1	-	151,8	19,3	14,6	23,4	6,8	477,0
	Százalék	27,6	28,7	-	32,7	2,7	2,3	3,7	2,3	100,0
2008	Ezer fő	120,7 ^d	145,7	-	158,2	21,2	21,2	25,0	14,1	506,1
	Százalék	23,8	28,8	-	31,3	4,2	4,2	4,9	2,8	100,0
2009	Ezer fő	202,8	151,9	-	215,0	135,3	13,6	17,8	54,1	790,5
	Százalék	25,7	19,2	-	27,2	17,1	1,7	2,3	6,8	100,0
2010	Ezer fő	159,6	163,5	-	222,4	164,5	17,8	26,7	40,3	794,8
	Százalék	20,1	20,6	-	28,0	20,7	2,2	3,4	5,1	100,0
2011	Ezer fő	120,2	168,2	-	242,3	91,6	12,6	26,1	3,4	664,4
	Százalék	18,1	25,3	-	36,5	13,8	1,9	3,9	0,5	100,0
2012	Ezer fő	54,0	185,6	-	283,4	134,1	28,6	25,7	2,9	714,3
	Százalék	7,6	26,0	-	39,7	18,8	4,0	3,6	0,4	100,0
2013	Ezer fő	52,6	169,3	-	266,7	157,2	42,0 ^e	31,7	3,9	723,4
	Százalék	7,3	23,4	-	36,9	21,7	5,8	4,4	0,5	100,0
2014	Ezer fő	55,3	123,4	-	216,5	170,3	24,6	17,7	2,7	610,5
	Százalék	9,1	20,2	-	35,5	27,9	4,0	2,9	0,4	100,0
2015	Ezer fő	55,0	110,6	-	168,7	224,9	11,0	9,1	2,1	581,4
	Százalék	9,5	19,0	-	29,0	38,7	1,9	1,6	0,4	100,0
2016	Ezer fő	56,8	85,0	-	136,0	219,6	17,9	21,1	3,0	539,4
	Százalék	10,5	15,8	-	25,2	40,7	3,3	3,9	0,6	100,0
2017	Ezer fő	59,5	80,8	-	120,0	171,0	17,2	30,9	4,2	483,6
	Százalék	12,3	16,7	-	24,8	35,4	3,6	6,4	0,9	100,0
2018	Ezer fő	64,1	70,4	-	109,7	123,9	13,2	40,5	6,0	427,8
	Százalék	15,0	16,5	-	25,6	29,0	3,1	9,5	1,4	100,0

^a 2005. november 1-je után: álláskeresési ellátott. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresési ellátások rendszere megváltozott.

^b Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^c 2008-ig az MPA Decentralizált Alaprészből finanszírozott, 2009-től az MPA, TÁMOP forrásokból finanszírozott létszám. Közjellelű foglalkoztatás: közhasznú munka, közcélú munka, közmunkaprogramok.

Bértámogatás: bértámogatás, bérköltség támogatás, pályakezdekők munkatapasztalat támogatása, RÁT-os foglalkoztatási

támogatás, részmunkaidős foglalkoztatás, válság miatti munkahelyüket veszítők bértámogatása.

Egyéb támogatás: munkahelymegőrző támogatások, vállalkozóvá válás támogatása, utazási költségtérítés, munkahelyteremtés, álláskereső klub.

^d Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről viszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.

2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 134,1 ezer fő.

^e 2013-ban az átképzésben részesülők közül 18,1 ezer fő közfoglalkoztatásban és képzésben egyszerre részesül.

Megjegyzés: Minden évben az októberi zárólétszámok. A százalékos adatoknál a regisztráltak és a munkaerőpiaci programokban résztvevők együttes létszáma $\approx 100,0$.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_14

5.15. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők^a elhelyezkedési arányai, százalék

Aktív eszközök	2003 ^b	2004 ^b	2005 ^b	2006 ^b	2007 ^b	2008 ^b	2009 ^c	2010 ^c	2011 ^c	2012 ^c	2013 ^c	2014 ^c	2015 ^c	2016 ^c	2017 ^c	2018 ^c
Ajánlott képzés ^d	43,0	45,5	43,8	41,1	37,5	42,2	40,4	49,4	42,6	44,9	55,1	61,4	54,8	47,8	48,2	44,2
Elfogadott képzés ^e	46,0	45,6	51,4	50,9	47,6	48,0	41,9	48,8	41,6	56,7	65,9	58,8	63,4	55,7	44,9	48,7
Munkaviszonyos képzés ^f	93,3	92,1	90,4	..	92,3	93,9	..	59,9	75,0	65,7	72,7	61,4	87,7	41,7	92,2	93,8
Vállalkozóvá válási támogatás ^g	89,6	90,7	89,6	86,4	87,6	83,6	73,1	76,4	71,5	72,6	74,1	76,3	81,0	40,0	30,8	33,7
Bértámogatás ^h	62,0	64,6	62,6	62,3	63,4	65,0	72,4	90,9	69,6	70,3	73,0	56,0	70,9	53,5	28,6	30,2
Munkatapasztalatszerző támogatás ⁱ	66,1	66,5	66,8	66,6	66,3	74,6	72,0	69,9	68,5	-	-	-	-	-
Foglalkoztatási támogatás ^j	78,2	71,5	70,9	65,0	77,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

^a Csak a sikeresen befejezők számbavételével.

^b 3 hónappal a programok befejezése után.

^c 6 hónappal a programok befejezése után.

^d Ajánlott képzés: a munkaügyi központok által az álláskeresők számára szervezett csoportos képzés.

^e Elfogadott képzés: az egyén kérelmére a munkaügyi központ részben vagy egészben támogatja a képzés költségeit.

^f Munkaviszonyos képzés: a munkaviszony megszüntetésének elkerülése érdekében, ha újabb ismeretek elsajátításával képesek alkalmazkodni a munkáltató megváltozott igényeihez.

^g Vállalkozóvá válási támogatás: álláskeresők részére juttatott minimálbér összegű támogatás, illetve max. 3 millió forint visszatérítendő, vagy vissza nem térítendő támogatás.

^h Bértámogatás: hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának segítése, akik a támogatás nélkül nem, vagy csak sokkal nehezebben találnak munkát. A bértámogatás, bérköltség-támogatás együtt nem tartalmazza a szakképzettséggel rendelkező, pályakezdő álláskeresők munkatapasztalat szerzésének támogatása és a nyári diák munka támogatás adatait.

ⁱ Munkatapasztalat-szerző támogatás: munkatapasztalattal nem rendelkező pályakezdők támogatása 6–9 hónapig, a támogatás mértéke a munkabér és annak járulékaiknak 50–80%-a. 2006. december 31-től kifutott eszköz. 2009-ben újra bevezették a szakképzettséggel rendelkező pályakezdők részére a munkatapasztalat-szerzési támogatást, azon munkaadók részére, akik napi legalább négyórás munkaidőben, és legalább 365 napi időtartamra biztosítják a foglalkoztatást. A támogatás mértéke a bérköltség 50–100%-a. Az első kilépők monitoring adatai 2011-től állnak rendelkezésre. A szakképzettséggel rendelkező pályakezdők munkatapasztalat szerzésének támogatása 2014-ben már nem működött.

^j Foglalkoztatási támogatás: 25 év alatti pályakezdők támogatása 9 hónapig, 2006. december 31-től kifutott eszköz.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_15

5.16. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a, a munkanélküli ellátásban^b, és a szociális ellátásban^c részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint

Iskolai végzettség	2008	2008 ^a	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Regisztrált munkanélküliek												
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	43,8	-	40,0	39,2	39,9	40,1	40,1	42,4	42,4	41,2	43,4	43,5
Szakk munkásképző, szakiskola	30,7	-	33,1	31,4	29,8	29,1	28,9	27,6	27,1	27,3	26,2	25,8
Érettségit és/vagy képesítést adó középiskola	12,8	-	14,4	15,0	15,0	15,2	15,6	14,9	15,1	15,4	14,6	14,9
Gimnázium	8,1	-	8,3	9,1	9,7	9,8	10,0	9,9	10,0	10,3	10,1	10,1
Főiskola	3,2	-	3,0	3,7	3,9	3,9	3,6	3,3	3,4	3,6	3,4	3,4
Egyetem	1,2	-	1,1	1,5	1,7	1,9	1,9	1,8	2,0	2,3	2,3	2,3
Összesen	100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	415,6	-	549,0	546,0	553,3	524,4	497,0	438,6	366,9	291,6	283,0	240,7
Munkanélküli ellátásban^d részesülők												
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	24,4	26,3	25,7	24,1	23,4	20,2	21,8	27,8	24,8	26,7	31,4	31,7
Szakk munkásképző, szakiskola	37,0	39,2	39,4	36,2	34,5	34,5	34,8	33,3	33,1	32,8	31,4	31,1
Érettségit és/vagy képesítést adó középiskola	19,3	18,3	18,5	19,7	20,1	21,2	21,2	19,0	20,0	19,5	17,6	17,8
Gimnázium	11,0	10,6	10,1	11,6	12,3	12,7	12,0	10,9	11,8	11,3	10,8	10,8
Főiskola	6,0	5,7	4,5	5,8	6,7	7,6	6,7	5,7	6,4	5,9	5,2	5,1
Egyetem	2,3	2,1	1,7	2,6	3,1	3,8	3,6	3,3	3,9	3,8	3,6	3,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	92,5	126,9	200,5	165,8	145,9	53,1	53,0	60,0	50,0	53,8	63,1	57,4
Szociális ellátásban részesülők^e												
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	60,3	-	59,4	56,4	56,1	53,4	52,4	53,5	54,1	53,4	56,3	57,5
Szakk munkásképző, szakiskola	26,5	-	26,6	27,4	26,1	26,4	26,6	26,1	25,6	25,5	24,3	23,5
Érettségit és/vagy képesítést adó középiskola	6,8	-	7,5	8,6	9,0	10,3	10,9	10,5	10,4	10,7	9,8	9,4
Gimnázium	4,7	-	4,8	5,6	6,3	7,1	7,3	7,2	7,3	7,6	7,1	7,1
Főiskola	1,2	-	1,2	1,5	1,8	2,1	2,0	1,8	1,8	1,9	1,7	1,6
Egyetem	0,4	-	0,4	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8
Összesen	100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	145,8	-	144,1	161,7	174,7	193,5	177,4	138,8	130,8	94,4	87,4	73,1

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után: álláskeresősi ellátottak. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresősi ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d 2005. november 1-je után álláskeresősi ellátás. 2004-ben nem tartalmazza a nyugdíj előtti munkanélküli segélyen lévőket. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresősi ellátások rendszere megváltozott.

^e Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

1) Az álláskeresősi ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.

2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresősi ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódott el.

A 2008-as év jobboldali oszlopa a 2009-es adatokkal összehasonlítható változatban közli a 2008-as adatokat. Megjegyzés: Minden évben júniusi zárólétszám adatok.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_16

5.17. táblázat: Munkanélküli/álláskeresői/vállalkozói járadékból kilépők

Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:		Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:	
		az elhelyezke- dettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélyezési ideje lejárt, %			az elhelyezke- dettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélyezési ideje lejárt, %
2000	325 341	28,1	64,6	2009	345 216	37,9	56,0
2001	308 780	27,2	65,1	2010	352 535	38,9	55,8
2002	303 288	27,6	66,7	2011	329 728	39,2	55,7
2003	297 640	26,7	65,2	2012	368 803	21,9	77,8
2004	308 027	27,4	64,6	2013	328 508	21,3	75,6
2005	329 738	27,2	63,0	2014	300 516	27,0	67,4
2006	234 273	33,2	53,7	2015	296 171	32,5	63,4
2007	251 889	33,4	46,9	2016	287 062	35,9	60,5
2008	232 151	40,0	48,7	2017	284 284	34,9	61,4
2008 ^a	261 573	43,4	48,9	2018	280 772	33,1	61,4

^a Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről vizs-
szatéró belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb
okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakokra, akik részére az
álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2008^a sorban a 2009-hez hasonlítható adatok szerepelnek.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_17

5.18. táblázat: A munkaerőpiaci képzésben résztvevők érintett létszáma^a

A képzésben résztvevők	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ajánlott képzésben résztvevők	45 261	33 002	29 252	36 212	32 747	48 561	41 373	50 853
Elfogadott képzésben résztvevők	28 599	19 406	9 620	7 327	5 766	4 939	8 241	6 853
Lépj egyet előre! programban résztvevők	-	-	-	-	270	59 347	11 169	2 316
Munkaviszonyban nem állók összesen	73 859	52 407	38 872	43 539	38 783	112 847	60 783	57 706
Ebből: pályakezdők	18 320	12 158	9 313	1 365	1 111	18 719	21 103	12 030
Munkaviszonyban állók	9 036	7 487	4 853	3 602	3 467	37 466	12 496	336
Munkapiaci képzés összesen	82 895	59 894	43 725	47 141	42 250	150 313	73 279	60 358
	2011	2012	2013 ^b	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b	2017 ^b	2018 ^b
Ajánlott képzésben résztvevők	32 172	43 438	22 574	10 900	58 836	50 953	68 125	61 451
Elfogadott képzésben résztvevők	2 495	2 446	22 574	1 275	1 659	1 410	1 370	241
Lépj egyet előre! programban résztvevők	-	-	-	-	-	-	-	-
Munkaviszonyban nem állók összesen	34 667	45 884	132 587	200 466	61 127	53 153	69 495	61 692
Ebből: pályakezdők	7 935	9 976	106 333	31 083	12 299	12 318	14 984	12 924
Munkaviszonyban állók	908	716	631	827	14 389	2 493	3 002	3 214
Munkapiaci képzés összesen	35 575	46 600	133 218	201 293	75 516	55 646	72 497	65 176

^a Az adatok tartalmazzák az MPA decentralizált foglalkoztatási alaprészből finanszírozott, valamint a HEFOP 1.1 és a TÁMOP 1.1.2 programok keretében képzésben résztvevők számát.

^b Az adatok tartalmazzák a közfoglalkoztatás mellett képzésben részesítettek létszámait (2013-ban 88 004 fő, 2014-ben 143 275 fő, 2015-ben 50 124 fő, 2016-ban 29 686 fő, 2017-ben 40 432 fő, 2018-ban 32 735 fő).

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_18

5.19. táblázat: A 2018. évben befejezett programokból kilépők elhelyezkedési arányai nem, kor és iskolai végzettség szerint^a, százalék

	Munkaviszonyban nem állók			Támogatott vállalkozók ^b	Bértámogatással foglalkoztatottak
	ajánlott képzései	elfogadott képzései	összesen		
Nemek szerint					
Férfiak	50,7	53,3	50,8	57,1	61,0
Nők	49,6	50,5	49,7	58,3	66,7
Korcsoportok szerint					
-20	29,5	28,6	29,5	45,8	32,2
20-24	38,7	57,7	38,7	29,6	36,4
25-29	44,2	43,9	44,2	31,0	31,2
-29 együtt	38,5	47,3	38,5	30,8	34,8
30-34	46,3	44,0	46,3	27,4	29,5
35-39	47,9	48,0	47,9	28,2	34,2
40-44	48,9	53,3	48,9	29,6	30,9
45-49	48,0	55,2	48,1	32,4	34,0
50-54	49,7	35,0	49,6	34,0	35,3
55+	45,6	57,1	45,6	33,8	32,8
Iskolai végzettség szerint					
a8 általánosnál kevesebb	39,4	-	39,4	5,0	19,2
8 általános	42,1	41,0	42,1	25,6	31,4
Szakképző	47,9	62,2	48,0	28,8	32,8
Szakkiskola	45,7	..	45,7	29,0	33,3
Szakközépiskola	49,7	51,7	49,7	31,6	37,0
Technikum	51,1	60,0	51,2	36,1	31,5
Gimnázium	47,6	44,4	47,6	30,5	32,2
Főiskola	46,8	40,0	46,8	33,6	42,9
Egyetem	49,6	..	49,6	28,8	42,0
Összesen	44,2	48,7	44,2	30,2	33,7

^a Bérjellegű támogatások együtt, a nyári diákmunka támogatások nélkül.

^b Továbbélési arány.

Megjegyzés: 6 hónappal a programok befejezése után.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_19

5.20. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint, százalék

A képzés típusa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OKJ	77,6	78,3	75,1	72,9	71,5	69,0	65,8	63,6	65,2	68,6	71,6	50,2	53,3	59,4	56,4	65,7	76,8
Nem OKJ	13,6	12,6	15,0	14,5	16,9	19,9	22,8	26,4	25,4	21,1	19,0	44,2	43,2	37,9	40,6	30,8	20,1
Nyelvi képzés	8,8	9,1	9,9	12,6	11,5	11,1	11,4	10,0	9,4	10,3	9,4	5,6	3,5	2,7	3,0	3,5	3,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut05_20

5.21. táblázat: A munkaerőpiaci képzésbe belépő munkaviszonnyal nem rendelkezők száma és megoszlása korcsoport és iskolai végzettség szerint

	Képzés				Közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzés				Együtt			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Belépők száma, fő	12 016	17 312	18 958	32 171	28 036	26 361	31 508	32 735	40 052	43 673	50 466	64 906
Korcsoportok szerint, %												
-20	11,5	5,7	7,5	7,4	4,8	7,1	6,3	5,5	6,8	6,5	6,7	6,4
20-24	39,3	15,1	17,7	16,4	15,8	11,4	10,7	9,0	22,8	12,9	13,3	12,7
25-44	35,8	56,4	51,4	52,2	49,5	47,5	47,1	47,8	45,4	51,0	48,7	50,0
45-49	6,0	10,8	10,4	10,8	10,5	12,2	12,9	13,1	9,2	11,6	12,0	12,0
50+	7,4	12,0	13,0	13,1	19,4	21,9	23,0	24,7	15,8	17,9	19,2	18,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Iskolai végzettség szerint, %												
8 általánosnál kevesebb	0,8	1,1	2,2	2,2	6,9	15,6	16,0	16,3	5,1	9,9	10,8	9,3
8 általános	35,2	35,1	38,8	36,2	44,6	78,8	75,2	71,3	41,8	61,4	61,6	53,9
Szakképzés	19,7	22,4	21,8	21,4	21,5	1,8	5,7	7,9	21,0	10,0	11,7	14,6
Szakközépiskola, technikum	23,5	21,7	18,7	20,2	14,0	1,9	1,6	2,4	16,8	9,8	8,0	11,2
Gimnázium	17,8	15,1	14,9	15,8	9,4	1,6	1,3	1,9	11,9	7,0	6,4	8,8
Főiskola, egyetem	3,0	4,6	3,6	4,2	3,6	0,2	0,1	0,1	3,4	2,0	1,4	2,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hur05_21

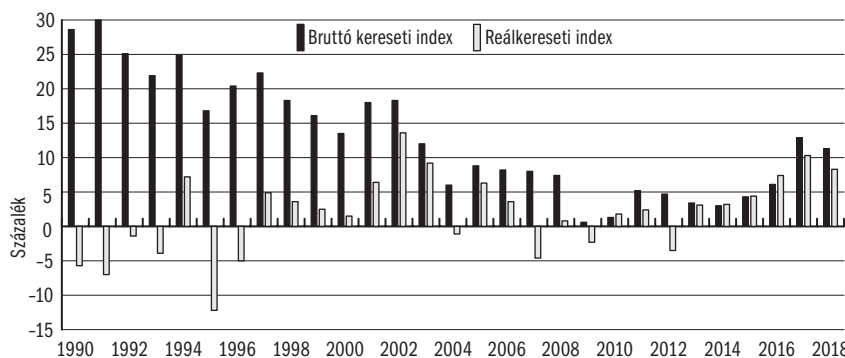
6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása

Év	Bruttó átlagkereset Ft	Nettó átlagkereset Ft	Bruttó kereseti index	Nettó kereseti index	Fogyasztói árindex	Reálkereseti index
	Előző év = 100					
1996	46 837	30 544	120,4	117,4	123,6	95,0
1997	57 270	38 145	122,3	124,1	118,3	104,9
1998	67 764	45 162	118,3	118,4	114,3	103,6
1999	77 187	50 076	116,1	112,7	110,0	102,5
2000	87 750	55 785	113,5	111,4	109,8	101,5
2001	103 554	64 913	118,0	116,2	109,2	106,4
2002	122 481	77 622	118,3	119,6	105,3	113,6
2003	137 193	88 753	112,0	114,3	104,7	109,2
2004	145 523	93 715	106,1	105,6	106,8	98,9
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6	106,3
2006	171 351	110 951	108,2	107,6	103,9	103,6
2007	185 018	114 282	108,0	103,0	108,0	95,4
2008	198 741	121 969	107,4	107,0	106,1	100,8
2009	199 837	124 116	100,6	101,8	104,2	97,7
2010	202 525	132 604	101,3	106,8	104,9	101,8
2011	213 094	141 151	105,2	106,4	103,9	102,4
2012	223 060	144 085	104,7	102,1	105,7	96,6
2013	230 714	151 118	103,4	104,9	101,7	103,1
2014	237 695	155 717	103,0	103,0	99,8	103,2
2015	247 924	162 400	104,3	104,3	99,9	104,4
2016	263 171	175 009	106,1	107,8	100,4	107,4
2017	297 017	197 516	112,9	112,9	102,4	110,3
2018	329 943	219 412	111,3	111,3	102,8	108,3

Forrás: KSH IMS (kereset) és fogyasztói árösszeírás. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: 2000–: STADAT (2019.02.20-i frissítés). Nettó átlagkereset, nettó kereseti index: 2008–: STADAT (2019.02.20-i frissítés). Fogyasztói árindex: STADAT (2019.01.13-i frissítés). Reálkereseti index: STADAT (2019.02.21-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut06_01

6.1. ábra: Bruttó nominális és nettó reálkereset éves változása

Forrás: KSH IMS (kereset) és fogyasztói árösszeírás (STADAT 2019.02.21-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua06_01

6.2.a. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, Ft/fő/hó

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	133 570	137 101	143 861	153 301	164 136	171 921	180 251	189 136	204 385	230 638	255 664
Bányászat, kőfejtés	225 650	244 051	234 243	254 607	271 012	279 577	287 036	289 665	299 354	332 985	375 494
Feldolgozóipar	183 081	190 331	200 692	213 281	230 877	241 170	253 162	263 877	279 336	311 879	344 495
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	321 569	345 035	363 900	379 606	404 073	410 485	422 444	439 282	454 361	498 280	546 640
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	178 049	181 818	193 604	207 614	223 206	224 654	224 447	230 574	234 037	269 090	300 387
Építőipar	146 475	152 204	153 130	156 682	163 649	177 790	185 680	196 947	201 095	227 524	254 711
Kereskedelem, gépjárműjavítás	171 780	175 207	185 812	196 942	212 521	218 936	223 882	230 036	243 716	273 810	304 112
Szállítás, raktározás	186 376	196 350	200 129	210 146	217 794	223 410	230 138	239 147	247 562	279 507	310 196
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	120 600	122 561	122 699	125 757	139 731	147 023	152 874	157 560	165 969	189 489	211 984
Információ, kommunikáció	358 217	366 752	368 113	392 963	410 045	426 460	449 412	460 122	479 625	510 675	561 443
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	431 601	427 508	433 458	456 980	459 744	470 966	486 054	493 956	519 027	561 576	608 234
Ingatlanügyletek	169 845	177 747	182 903	184 829	219 287	212 391	214 163	221 125	239 317	281 502	316 079
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	281 150	292 974	297 489	303 292	330 860	320 422	345 198	369 460	392 266	431 838	462 814
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	147 125	149 131	145 576	149 675	163 300	169 223	181 338	198 050	215 241	246 072	277 744
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	267 657	234 696	242 958	252 848	247 139	258 803	262 055	282 194	313 084	358 569	392 840
Oktatás	204 600	194 958	195 930	192 984	197 344	216 927	245 933	258 200	274 211	297 404	320 233
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	169 977	161 265	142 282	153 832	151 446	151 287	143 047	146 700	154 443	185 037	218 184
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	183 813	179 199	179 976	192 407	209 930	216 869	226 327	213 286	227 509	289 154	333 997
Egyéb szolgáltatás	157 950	160 375	150 025	162 490	175 872	174 777	181 601	193 303	207 222	243 967	271 921
Nemzetgazdaság összesen	198 741	199 837	202 525	213 094	223 060	230 664	237 695	247 924	263 171	297 017	329 943
Ebből:											
- vállalkozás	192 044	200 304	206 863	217 932	233 829	242 191	252 664	262 731	276 923	308 994	341 540
- költségvetés	219 044	201 632	195 980	203 516	200 027	207 191	209 706	220 210	237 494	275 251	308 508

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva.

Forrás: KSH évközi IMS. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: STADAT (2019.02.21-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut06_02a

6.2.b. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalék

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	65,6	66,1	67,2	68,6	71,0	72,0	73,6	74,5	75,8	76,3	77,7	77,7	77,5
Bányászat, kőfejtés	111,2	109,7	113,5	122,1	115,5	119,5	120,9	121,2	120,7	116,8	113,7	112,1	113,8
Feldolgozóipar	92,6	93,1	92,1	95,2	99,1	100,0	103,4	104,6	106,4	106,4	106,1	105,0	104,4
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	155,2	159,0	161,8	172,7	179,6	178,2	181,1	178,0	177,8	177,2	172,6	167,8	165,7
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	88,7	88,9	89,6	91,0	95,6	97,4	100,0	97,4	94,7	93,2	88,9	90,6	91,0
Építőipar	68,6	73,7	73,7	76,2	75,5	73,5	73,4	77,1	78,0	79,4	76,4	76,6	77,2
Kereskedelem, gépjárműjavítás	84,8	85,4	86,4	87,7	91,7	92,4	95,3	94,9	94,3	92,8	92,6	92,2	92,2
Szállítás, raktározás	94,6	93,9	93,8	98,3	98,9	98,6	97,8	96,9	96,9	96,5	94,1	94,1	94,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	60,1	60,7	60,7	61,3	60,6	59,0	62,7	63,7	64,4	63,6	63,1	63,8	64,2
Információ, kommunikáció	179,0	177,8	180,2	183,5	181,7	184,4	183,9	184,9	189,0	185,6	182,2	171,9	170,2
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	234,4	211,1	217,2	213,9	214,0	214,5	206,2	204,2	204,1	199,2	197,2	189,1	184,3
Ingatlanügyletek	84,9	86,1	85,5	88,9	90,2	86,8	98,3	92,1	90,5	89,2	90,9	94,8	95,8
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	124,3	132,4	141,5	146,6	146,9	142,4	148,4	138,9	145,1	149,0	149,1	145,4	140,3
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	75,0	75,2	74,0	74,6	71,9	70,3	73,3	73,4	77,3	79,9	81,8	82,8	84,2
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	130,1	136,9	134,7	117,4	120,2	118,7	110,8	112,2	110,2	113,8	119,0	120,7	119,1
Oktatás	111,6	104,4	102,9	97,6	96,7	90,6	88,5	94,0	103,4	104,1	104,2	100,1	97,1
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	88,6	86,5	85,5	80,7	70,3	72,2	67,9	65,6	60,2	59,2	58,7	62,3	66,1
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	94,2	99,4	92,5	89,7	88,8	90,3	94,1	94,0	95,0	86,0	86,4	97,4	101,2
Egyéb szolgáltatás	82,2	83,0	79,5	80,3	74,1	76,1	78,9	75,8	76,1	78,0	78,7	82,1	82,4
Nemzetgazdaság összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből:													
- vállalkozás	94,9	95,9	96,6	100,2	102,1	102,3	104,8	105,0	106,3	106,0	105,2	104,0	103,5
- költségvetés	113,2	111,5	110,2	100,9	96,8	95,5	89,7	89,8	88,2	88,8	90,2	92,7	93,5

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva.

Forrás: KSH évközi IMS. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: STADAT (2019.02.21-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut06_02b

6.3. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Férfi	0,1500	0,1360	0,1680	0,1670	0,1440	0,1500	0,1550	0,1500	0,1420	0,1350	0,1520	0,1300
Kevesebb, mint 8 osztály	-0,4800	-0,3720	-0,4140	-0,3650	-0,5540	-0,4950	-0,5200	-0,4260	-0,4800	-0,5240	-0,5360	-0,5710
Általános iskola 8 osztály	-0,3730	-0,3520	-0,4010	-0,3910	-0,4330	-0,4040	-0,3990	-0,3840	-0,3650	-0,3570	-0,3760	-0,4040
Szaktanulmányzó, szakiskola	-0,2750	-0,2710	-0,2750	-0,2690	-0,2860	-0,2660	-0,2470	-0,2490	-0,2030	-0,1910	-0,2170	-0,2260
Főiskola, egyetem	0,5900	0,5900	0,5670	0,5610	0,5970	0,6020	0,5970	0,5570	0,5630	0,6060	0,6000	0,5750
Becsült gyakorlati idő	0,0238	0,0233	0,0243	0,0237	0,0262	0,0267	0,0256	0,0238	0,0227	0,0070	0,0245	0,0253
Becsült gyakorlati idő négyzete	-0,0004	-0,0003	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	-0,0004	0,0000	-0,0004	-0,0004
Közférő	0,1130	0,1530	0,0444	0,0500	-0,0665	-0,1060	-0,1240	-0,2480	-0,1900	-0,0843	-0,2030	-0,3060

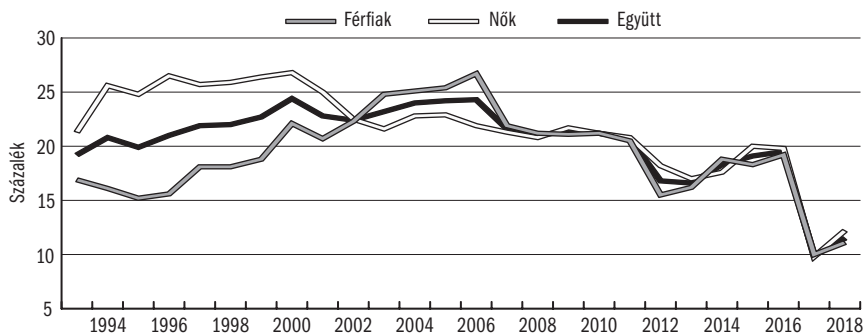
Megjegyzés: Ezek az eredmények a logaritmuspontban (nagyjából százalékos mértékben) mutatják a különböző csoportok kereseti előnyét-hátrányát a referenciacsoporthoz képest. Minden közölt paraméter szignifikáns 0,01 szinten. A régióparaméterek a 9.6. táblában szerepelnek.

Referenciakategóriák: nő, érettségizett, Közép-Dunántúlon, nem közférőben dolgozó alkalmazott.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut06_03

6.2. ábra: Az alacsony keresetű dolgozók aránya nemek szerint, százalék

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua06_02

6.4. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók^a százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nemek szerint																		
Férfiak	20,7	22,3	24,8	25,1	25,4	26,7	21,9	21,2	21,1	21,2	20,5	15,5	16,2	18,8	18,3	19,2	10,0	11,1
Nők	25,0	22,5	21,6	22,8	22,9	21,9	21,3	20,8	21,7	21,2	20,8	18,2	17,0	17,6	20,0	19,8	9,8	12,2
Korcsoportok szerint																		
-24	35,5	37,6	39,9	43,9	44,2	46,3	40,1	34,6	38,9	38,2	36,6	26,4	30,9	29,7	31,2	31,7	16,4	16,4
25-54	21,9	21,8	22,3	23,6	24,0	24,2	21,4	20,6	21,0	20,9	20,4	16,3	16,3	18,0	18,5	19,0	9,3	10,6
55+	18,1	16,2	15,3	16,5	16,5	16,4	15,8	15,5	17,6	18,1	17,6	17,0	14,3	16,4	18,5	18,7	10,7	14,0
Iskolai végzettség szerint																		
8 általános és kevesebb	40,4	38,3	37,1	39,6	41,2	40,1	41,4	41,3	47,4	43,4	45,4	38,6	38,7	41,1	42,1	40,1	36,6	32,6
Szakképzést nyújtó iskolák	29,4	32,1	35,4	35,7	36,8	37,9	32,9	32,1	33,5	33,3	31,3	25,2	24,0	27,5	28,3	30,0	14,0	14,4
Középiskola	18,0	16,5	17,7	18,6	18,6	19,7	16,1	15,4	16,4	17,3	17,2	13,7	15,3	17,0	18,4	19,1	5,9	6,3
Felsőfokú végzettség	4,7	3,6	3,5	3,9	3,8	4,3	2,5	2,4	2,3	2,9	2,7	2,0	2,5	3,0	2,9	3,9	0,9	1,4
Ágak szerint ^b																		
Mezőgazdaság	34,3	37,9	37,3	37,1	37,5	41,6	37,9	36,6	36,7	34,6	31,8	21,8	26,3	28,2	25,8	24,6	15,2	18,5
Feldolgozóipar	19,1	19,4	25,4	24,7	22,1	24,1	20,8	23,5	23,0	20,5	19,4	13,7	14,1	16,7	15,1	15,9	10,9	9,8
Építőipar	41,7	44,8	49,8	51,2	50,2	55,2	43,1	37,5	38,1	43,0	41,9	31,8	35,9	43,8	41,0	44,7	22,8	24,0
Kereskedelem	41,3	44,0	49,0	49,3	51,5	49,4	40,9	35,9	35,2	36,4	35,2	24,2	27,3	28,9	31,3	31,8	13,5	12,2
Szállítás és távközlés	10,6	10,5	13,6	12,6	13,8	15,1	13,2	14,6	11,2	13,3	13,1	10,1	11,6	14,9	13,8	13,6	8,7	10,5
Pénzügyek, gazdasági szolgáltatás	22,6	20,7	23,1	23,9	24,6	26,2	20,9	20,0	20,5	20,7	19,6	15,0	16,6	19,0	16,5	18,7	9,8	9,2
Közigazgatás	13,8	9,3	6,6	8,2	6,0	6,3	7,4	6,7	8,7	8,8	9,8	13,4	9,1	11,8	15,3	13,2	3,9	11,0
Oktatás	22,6	16,0	4,8	6,9	8,8	6,1	9,0	7,2	11,9	10,6	11,2	16,3	14,9	10,2	15,7	13,8	3,1	12,7
Egészségügy	19,9	16,1	6,3	8,4	10,3	8,6	12,6	11,1	14,5	13,8	14,3	18,2	13,6	9,2	14,6	14,8	8,0	11,3
Együtt	22,8	22,4	23,2	24,0	24,2	24,3	21,6	21,0	21,4	21,2	20,7	16,8	16,6	18,3	19,1	19,5	9,9	11,5

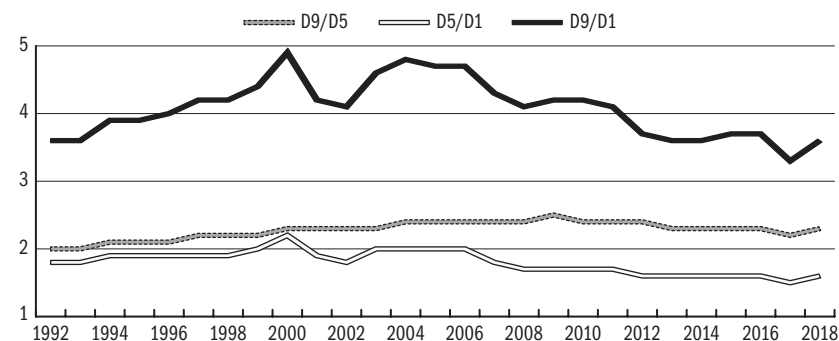
^a Azok aránya, akik kevesebbet keresnek a medián kereset 2/3-ánál.

^b 2000–2008: TEÁOR'03, 2009–: TEÁOR'08 szerint.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut06_04

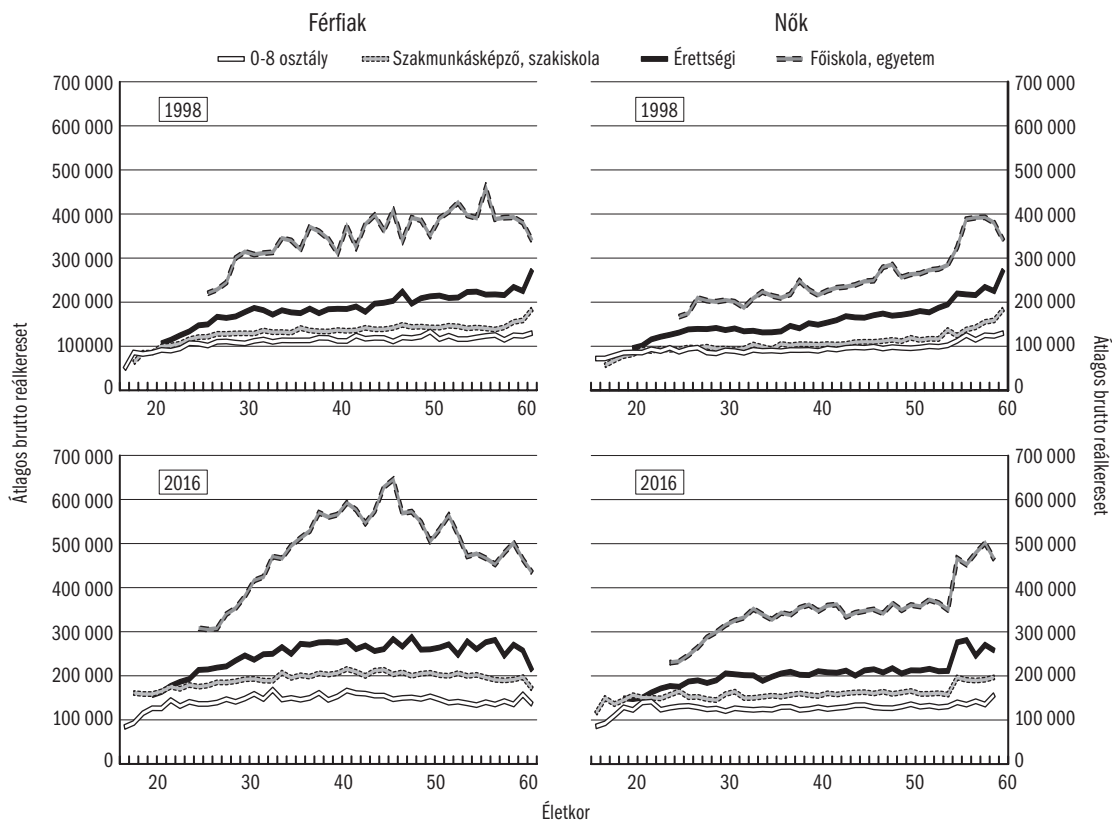
6.3. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua06_03

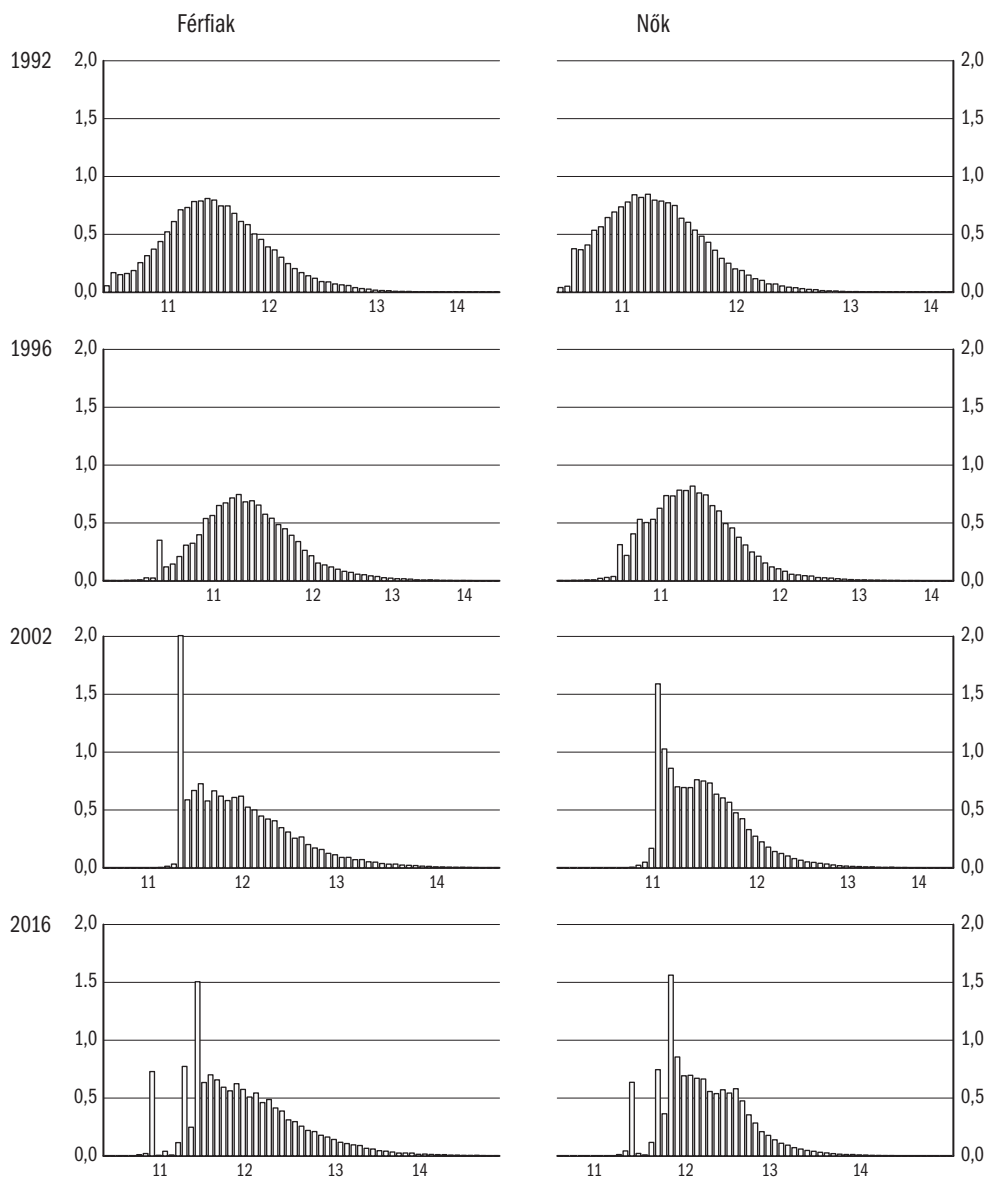
6.4. ábra: Életkor-kereseti profilok iskolai végzettség szerint 1998-ban, 2016-ban, nők, férfiak

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua06_04

6.5. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása (2016 = 100%)

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua06_05

7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma

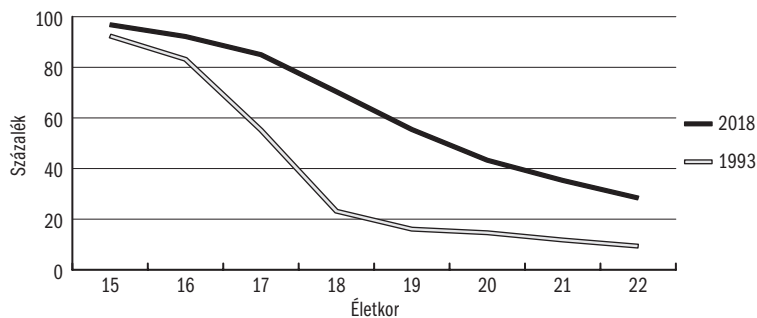
Év	A 8. évfolyamot befejezte	Érettségi vizsgát tett tanuló	Szakmai vizsgát tett tanuló	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató
1990	169 059	53 039	61 099	15 963
1995	126 066	70 265	67 234	20 024
1996	124 115	73 413	65 022	22 147
1997	120 378	75 564	56 994	24 411
1998	117 190	77 660	54 115	25 338
1999	117 334	73 965	50 247	27 049
2000	121 100 ^a	72 200 ^a	..	29 843
2001	118 200	70 441	48 828	29 746
2002	118 038	69 612	56 235	30 785
2003	115 863	71 944	53 056	31 929
2004	117 093	76 669	54 912	31 633
2005	119 561	77 025	53 704	32 732
2006	118 223	76 895	51 040	29 871
2007	112 351	77 527	44 754	29 059
2008	109 680	68 453	44 831	28 957
2009	105 811	78 037	43 999	36 064
2010	106 626	77 957	45 437	38 456
2011	99 632	76 441	48 316	35 433
2012	94 852	73 845	56 404	36 262
2013	91 277	68 436	46 512	37 089
2014	89 176	69 176	43 498	39 226
2015	91 164	65 363	41 411	41 083
2016	89 786	62 099	40 772	39 962
2017	89 480	61 025	36 323	37 771
2018 ^b	88 719	61 815	38 117	37 878

^a Becsült adat.^b Előzetes adat.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hut07_01

7.1. ábra: A nappali képzésben tanulók a megfelelő korú népesség arányában

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hua07_01

7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakközép-iskola ^b	Gimnázium	Szak-gimnázium ^c	Felsőfokú alap- és mes-terképzés ^d
2004/2005	104 757	2 560	32 823	44 097	49 422	59 783
2005/2006	101 157	2 684	33 276	46 252	49 979	61 898
2006/2007	99 025	2 795	32 780	45 711	50 328	61 231
2007/2008	101 447	2 809	32 012	43 796	49 212	55 789
2008/2009	99 871	2 907	32 852	43 150	47 571	52 755
2009/2010	99 270	2 935	34 270	41 398	46 371	61 948
2010/2011	97 664	2 780	35 386	42 464	46 223	68 715
2011/2012	98 462	2 637	35 507	40 819	42 255	70 954
2012/2013	100 183	2 555	37 033	38 665	39 504	67 014
2013/2014	107 108	2 320	35 015	41 650	41 624	46 931
2014/2015	101 070	3 562	32 068	42 744	39 825	44 867
2015/2016	97 553	3 617	30 400	44 803	39 351	43 080
2016/2017	95 391	3 593	30 265	47 326	38 157	43 292
2017/2018	89 343	3 497	28 046	48 608	36 582	42 856
2018/2019 ^e	90 990	3 576	26 358	48 140	37 520	44 449

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.

^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.

^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.

^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

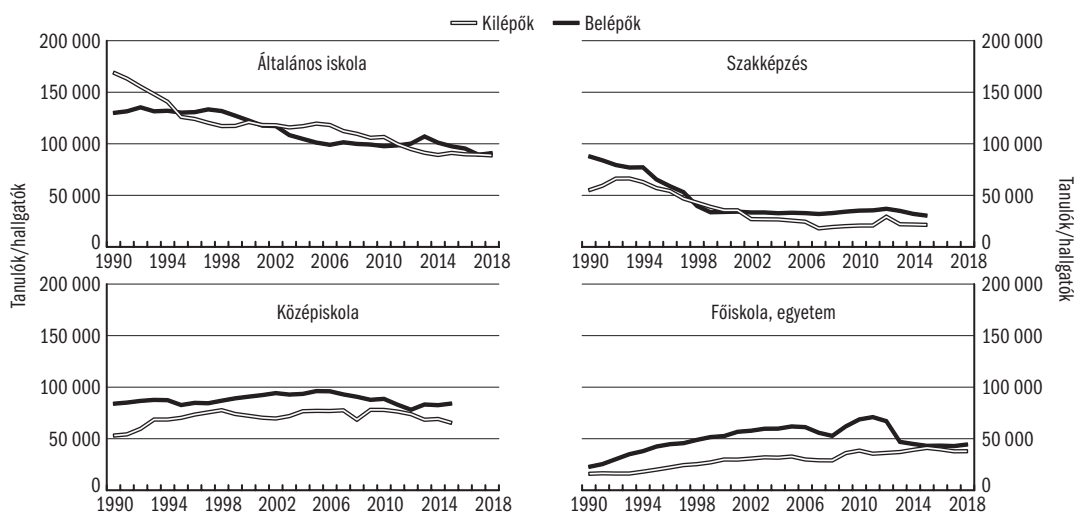
^e Előzetes adat.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut07_02

7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua07_02

7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakközépiskola ^b	Gimnázium	Szakgimnázium ^c	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^d
2005/2006	859 315	8 797	122 162	197 217	244 001	217 245
2006/2007	828 943	9 563	119 637	200 292	243 096	224 616
2007/2008	809 160	9 773	123 192	200 026	242 016	227 118
2008/2009	788 639	9 785	123 865	203 602	236 518	224 894
2009/2010	773 706	9 968	128 674	201 208	242 004	222 564
2010/2011	756 569	9 816	129 421	198 700	240 364	218 057
2012/2013	742 931	9 134	117 543	189 526	224 214	214 320
2013/2014	747 746	8 344	105 122	185 440	203 515	209 208
2014/2015	748 486	7 496	92 536	182 228	188 762	203 576
2015/2016	745 323	7 146	80 493	180 966	182 529	195 419
2016/2017	741 427	7 108	78 231	181 782	167 574	190 098
2017/2018	732 491	7 169	74 104	184 525	162 216	187 084
2018/2019 ^e	726 266	7 159	68 863	187 599	152 793	185 278

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.^e Előzetes adat.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut07_03**7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben**

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^a	Szakközépiskola ^b	Gimnázium	Szakgimnázium ^c	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^d
2005/2006	2 543	–	4 049	46 661	43 289	163 387
2006/2007	2 319	–	4 829	45 975	45 060	151 203
2007/2008	2 245	–	5 874	43 126	39 882	132 273
2008/2009	2 083	24	4 983	39 175	34 833	115 957
2009/2010	2 035	49	6 594	38 784	31 340	105 511
2010/2011	1 997	35	8 068	43 172	33 232	99 962
2011/2012	2 264	13	10 383	41 538	32 666	98 081
2012/2013	2 127	–	12 776	38 789	34 019	85 316
2013/2014	2 587	–	12 140	35 032	35 556	73 088
2014/2015	2 548	–	9 946	34 140	32 382	67 904
2015/2016	2 293	3	9 685	32 103	31 242	64 110
2016/2017	2 410	1	27 511	32 682	37 488	60 609
2017/2018	2 405	18	27 584	31 537	34 348	59 924
2018/2019 ^e	2 440	29	25 016	28 046	31 766	60 486

^a 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.^b 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.^c 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.^d Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.^e Előzetes adat.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut07_04

7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása, nappali képzés

Év	Jelentkezők száma	Felvettek száma	Felvettek a jelentkezők százalékában	A jelentkezők az adott évben érettségizők százalékában	A felvettek
1980	33 339	14 796	44,4	77,2	34,3
1989	44 138	15 420	34,9	84,0	29,3
1990	46 767	16 818	36,0	88,2	31,7
1991	48 911	20 338	41,6	90,2	37,5
1992	59 119	24 022	40,6	99,1	40,3
1993	71 741	28 217	39,3	104,6	41,1
1994	79 805	29 901	37,5	116,3	43,6
1995	86 548	35 081	40,5	123,2	49,9
1996	79 369	38 382	48,4	108,1	52,3
1997	81 924	40 355	49,3	108,4	53,4
1998	81 065	43 629	53,8	104,4	56,2
1999	82 815	44 538	53,8	112,0	60,2
2000	82 957	45 546	54,9	114,9	63,1
2001	84 499	50 515	59,8	120,0	71,7
2002	89 131	53 420	59,9	128,0	76,7
2003	87 110	52 703	60,5	121,1	73,3
2004	95 871	55 179	57,6	125,0	72,0
2005	91 677	52 957	57,8	119,0	68,8
2006	84 269	53 990	64,1	109,6	70,2
2007	74 849	50 941	68,1	96,5	65,7
2008	66 963	52 081	77,8	97,8	76,1
2009	90 878	61 262	67,4	116,5	78,5
2010	100 777	65 503	65,0	129,3	84,0
2011	101 835	66 810	65,6	133,2	87,4
2012	84 075	61 350	73,0	113,9	83,1
2013	75 392	56 927	75,5	110,2	83,2
2014	79 765	54 688	68,6	115,3	79,1
2015	79 255	53 069	67,0	121,3	81,2
2016	79 284	52 913	66,7	127,7	85,2
2017	74 806	51 487	68,8	122,6	84,4
2018	75 434	52 356	69,4	122,0	84,7

Megjegyzés: A felsőfokú alapképzésre, osztatlan és mesterképzésre első helyre jelentkezettekkel és felvettekkel együtt. 2008-tól a pót- és keresztféléves felvételi eljárás során felvettek létszámával együtt.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás – Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut07_05

8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a

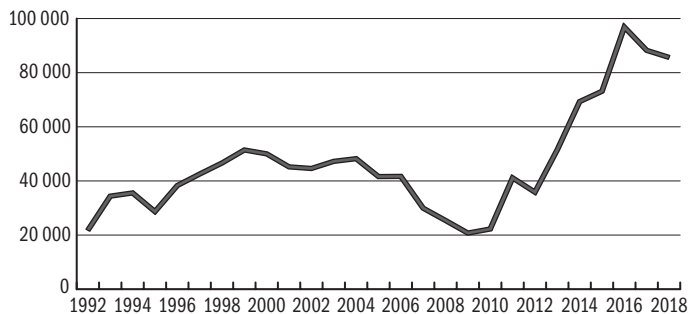
Év	Bejelentett álláshelyek zárónapi száma		Regisztrált munkanél- küliek ^b zárónapi létszáma	100 regisztrált munkanélküli ^b jutó álláshely
	összesen	ebből közfoglalkoztatás		
1993	34 375	-	671 745	5,1
1994	35 569	-	568 366	6,3
1995	28 680	-	507 695	5,6
1996	38 297	-	500 622	7,6
1997	42 544	-	470 112	9,0
1998	46 624	-	423 121	11,0
1999	51 438	-	409 519	12,6
2000	50 000	-	390 492	12,8
2001	45 194	-	364 140	12,4
2002	44 603	-	344 715	12,9
2003	47 239	-	357 212	13,2
2004	48 223	-	375 950	12,8
2005	41 615	-	409 929	10,2
2006	41 677	-	393 465	10,6
2007	29 933	-	426 915	7,0
2008	25 364	-	442 333	5,7
2009	20 739	-	561 768	3,7
2010	22 241	-	582 664	3,8
2011	41 123	-	582 868	7,1
2012	35 850	18 669	559 102	6,4
2013	51 524	27 028	527 624	9,8
2014	75 444	37 840	422 445	16,4
2015	73 122	34 591	378 181	19,3
2016	96 841	49 405	313 782	30,9
2017	88 243	43 659	282 970	31,2
2018	85 641	33 736	255 310	33,5

^a Hónap végi záró adatok átlaga.^b 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut08_01

8.1. ábra: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek számának alakulása

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua08_01

**8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a
iskolázottsági szint szerint**

Év	Általános iskola	Szakmunkásképző, szakiskola	Középiskola	Gimnázium	Főiskola, egyetem	Összesen
2008	15 039	7 046	1 020	1 259	1 000	25 364
2009	13 191	4 134	1 289	1 228	897	20 739
2010	13 359	5 289	1 281	1 388	924	22 241
2011	29 121	6 890	2 379	1 627	1 106	41 123
2012	21 227	8 005	2 732	1 945	1 941	35 850
2013	30 673	11 750	3 881	3 023	2 197	51 524
2014	45 555	16 440	7 216	3 329	2 904	75 444
2015	42 152	18 480	6 006	3 036	3 448	73 122
2016	58 781	22 184	8 840	4 085	2 951	96 841
2017	51 923	19 229	7 250	4 883	4 958	88 243
2018	52 690	18 124	6 872	4 754	3 200	85 641

^a Hónap végi záró adatok átlaga.

Megjegyzés: Az adat a közfoglalkoztatásban bejelentett állásokat is tartalmazza.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut08_02

8.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek száma

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Üres állás-hely ^a	37 044	34 633	23 156	27 167	28 724	26 523	32 802	37 709	44 552	55 202	66 118	83 510
Százalék ^b	1,4	1,3	0,9	1,0	1,1	1,0	1,2	1,4	1,5	1,9	2,2	2,7

^a Negyedéves mérések éves átlaga.

^b Az összes (betöltött és be nem töltött) álláshelyek százalékában.

Forrás: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/job-vacancies/database> (jvs_q_nace2: 2019.09.16-i frissítés, letöltve: 2019.10.04)

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut08_03

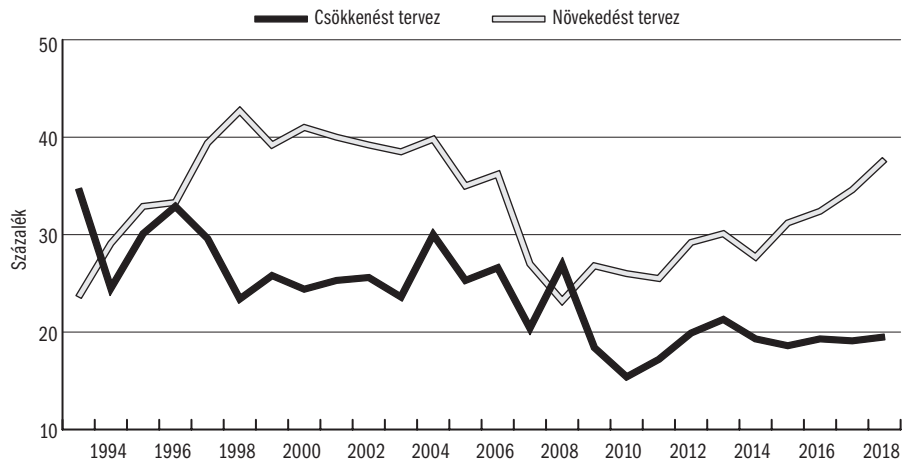
8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya^a, százalék

Év	Félév	Csökkenést tervez	Növekedést tervez	Év	Félév	Csökkenést tervez	Növekedést tervez
1996	I.	32,9	33,3	2004		30,0	39,8
	II.	29,4	30,4	2005		25,3	35,0
1997	I.	29,6	39,4	2006		26,6	36,2
	II.	30,7	36,8	2007		20,4	27,0
1998	I.	23,4	42,7	2008		26,9	23,2
	II.	28,9	37,1	2009		18,4	26,8
1999	I.	25,8	39,2	2010		15,4	26,0
	II.	28,8	35,8	2011		17,2	25,5
2000	I.	24,4	41,0	2012		19,9	29,2
	II.	27,2	36,5	2013		21,3	30,1
2001	I.	25,3	40,0	2014		19,3	27,7
	II.	28,6	32,6	2015		18,6	31,2
2002	I.	25,6	39,2	2016		19,3	32,4
	II.	27,9	35,4	2017		19,1	34,6
2003	I.	23,6	38,5	2018		19,5	37,7
	II.	32,1	34,3				

^a A kérdést követő fél évben, a NFSZ PROG mintában, 2004-től a kérdést követő egy év múlva.

Forrás: NFSZ PROG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut08_04

8.2. ábra: Létszámcsökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya

Forrás: NFSZ PROG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua08_02

9.1. táblázat: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta^a

Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1997	57,8	54,7	53,6	59,8	50,0	45,7	45,2	53,6	52,5
1998	58,4	55,4	55,7	61,6	51,6	46,5	46,7	54,2	53,6
1999	60,2	57,7	58,2	63,1	52,7	48,3	48,8	55,2	55,4
2000	60,9	58,8	58,8	63,3	53,3	49,6	49,0	55,6	56,0
2001	61,3	59,4	59,3	63,1	52,3	49,7	49,5	55,8	56,2
2002	61,8	59,6	60,0	63,7	51,6	50,3	49,3	54,2	56,2
2003	63,3	59,3	62,3	61,9	53,4	51,2	51,6	53,2	57,0
2004	65,1	59,5	60,3	61,4	52,3	50,6	50,4	53,6	56,8
2005	65,3	60,2	60,2	62,1	53,4	49,5	50,2	53,8	56,9
2006	64,6	61,0	61,3	62,5	53,2	50,7	51,1	54,0	57,4
2007	64,1	61,2	61,4	62,8	51,0	50,4	50,3	54,5	57,0
2008	64,5	60,1	59,9	61,6	50,8	49,4	49,5	54,0	56,4
2009	63,1	58,8	57,3	59,2	51,7	48,2	48,0	52,9	55,0
2010	61,4	57,9	57,0	58,6	52,4	48,3	49,0	54,1	54,9
2011	61,7	58,2	59,1	59,9	51,1	48,4	49,9	54,1	55,4
2012	63,8	58,9	59,2	61,0	51,9	49,1	51,8	55,5	56,7
2013	64,2	60,6	60,7	61,8	54,8	51,6	53,2	56,3	58,1
2014	67,5	63,9	64,3	65,8	58,6	55,7	57,3	59,7	61,8
2015	69,2	65,4	67,9	67,5	60,2	59,0	58,9	62,2	63,9
2016	72,7	68,1	68,4	68,9	62,2	61,8	62,0	65,7	66,5
2017	74,0	69,2	70,5	71,0	63,0	63,5	64,4	67,4	68,2
2018	73,1	70,6	70,9	73,0	64,5	65,6	65,8	68,8	69,2

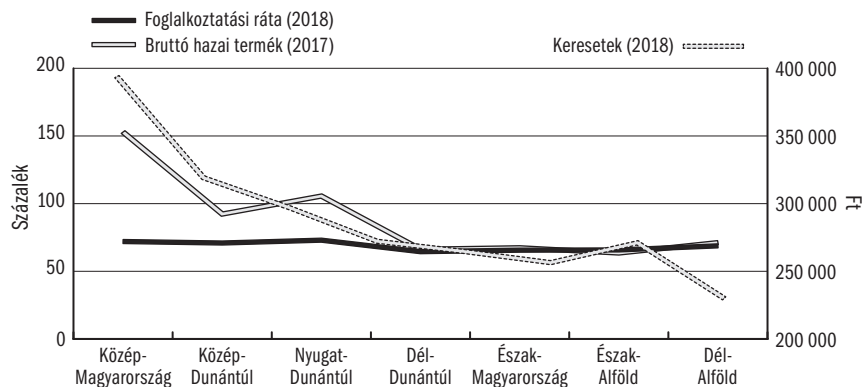
^a 15–64 éves népesség.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzetközi és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyregió lett.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_01

9.1. ábra: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta, keresetek és bruttó hazai termék a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: Foglalkoztatási ráta: KSH MEF; bruttó hazai termék: KSH; keresetek: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_01

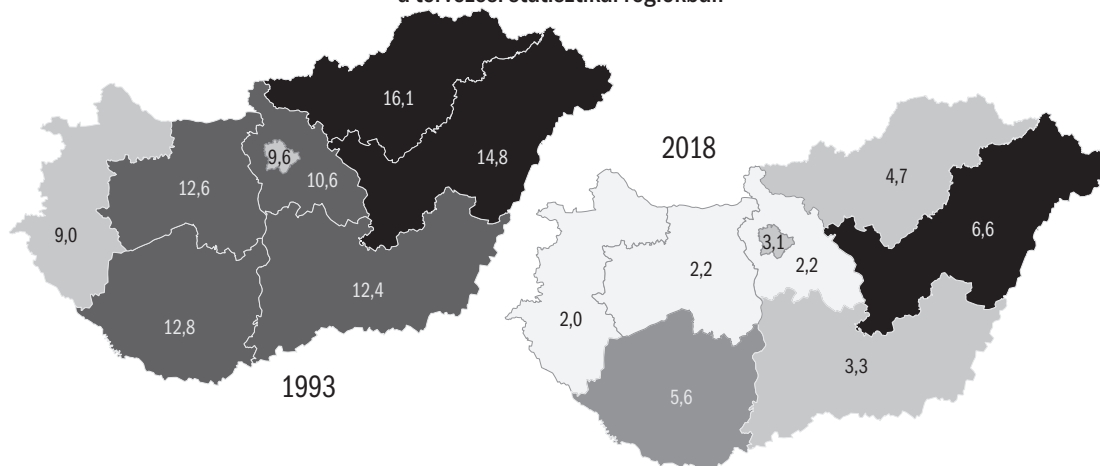
9.2. táblázat: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint^a

Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1999	5,3	5,0	6,1	4,4	8,3	11,6	10,2	5,8	7,0
2000	5,2	5,1	4,9	4,2	7,8	10,1	9,3	5,1	6,4
2001	4,2	4,5	4,3	4,1	7,7	8,5	7,8	5,4	5,7
2002	3,7	4,3	5,0	4,0	7,9	8,8	7,8	6,2	5,8
2003	3,6	4,7	4,6	4,6	7,9	9,7	6,8	6,5	5,9
2004	4,4	4,7	5,6	4,6	7,3	9,7	7,2	6,3	6,1
2005	4,7	5,9	6,3	5,9	8,8	10,6	9,1	8,2	7,2
2006	4,9	5,5	6,0	5,8	9,2	10,9	10,9	8,0	7,5
2007	4,9	4,5	4,9	5,1	9,9	12,6	10,7	8,0	7,4
2008	4,2	5,0	5,8	5,0	10,3	13,3	12,1	8,7	7,8
2009	6,1	7,2	9,2	8,7	11,2	15,3	14,1	10,6	10,0
2010	9,0	8,8	10,0	9,3	12,4	16,2	14,4	10,4	11,2
2011	9,6	7,9	9,5	7,3	12,9	16,4	14,6	10,5	11,0
2012	9,6	9,3	9,9	7,5	12,1	16,1	13,9	10,3	11,0
2013	8,5	9,1	8,7	7,7	9,3	12,6	14,2	11,0	10,2
2014	6,0	6,5	5,6	4,6	7,8	10,4	11,8	9,0	7,7
2015	5,1	5,7	4,4	3,8	8,1	8,7	10,9	7,9	6,8
2016	4,3	3,1	3,0	2,7	6,2	6,3	9,3	5,6	5,1
2017	2,9	2,6	2,2	2,4	6,3	5,8	7,4	4,1	4,2
2018	3,1	2,2	2,2	2,0	5,6	4,7	6,6	3,3	3,7

^a 15–74 éves népesség.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzetközi és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyrégió lett.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_02**9.2. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint a tervezési statisztikai régiókban**

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_02

9.3. táblázat: Regionális különbségek: A regisztrált munkanélküliek^a aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva^b, százalék

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1999	4,5	8,7	5,9	12,1	17,1	16,1	10,4	9,7
2000	3,8	7,5	5,6	11,8	17,2	16,0	10,4	9,3
2001	3,2	6,7	5,0	11,2	16,0	14,5	9,7	8,5
2002	2,8	6,6	4,9	11,0	15,6	13,3	9,2	8,0
2003	2,8	6,7	5,2	11,7	16,2	14,1	9,7	8,3
2004	3,2	6,9	5,8	12,2	15,7	14,1	10,4	8,7
2005	3,4	7,4	6,9	13,4	16,5	15,1	11,2	9,4
2006	3,1	7,0	6,3	13,0	15,9	15,0	10,7	9,0
2007	3,5	6,9	6,3	13,6	17,6	16,6	11,7	9,7
2008	3,6	7,1	6,3	14,3	17,8	17,5	11,9	10,0
2009	5,4	11,5	9,5	17,8	20,9	20,2	14,4	12,8
2010	6,6	11,8	9,3	17,1	21,5	20,9	15,2	13,3
2011	6,8	10,9	8,0	16,6	21,5	22,0	14,5	13,2
2012	6,6	9,9	7,4	16,4	21,2	21,0	13,6	12,6
2013	6,4	9,5	7,4	15,4	19,5	19,4	19,0	13,0
2014	5,2	7,1	5,4	13,6	17,4	16,7	10,5	9,8
2015	4,6	6,1	4,4	11,8	15,4	14,2	8,9	8,5
2016	3,7	4,7	3,6	9,8	13,1	11,8	7,0	6,9
2017	2,9	4,1	3,2	9,1	12,2	10,7	6,1	6,2
2018	2,4	3,7	2,9	8,3	11,1	9,7	5,4	5,5

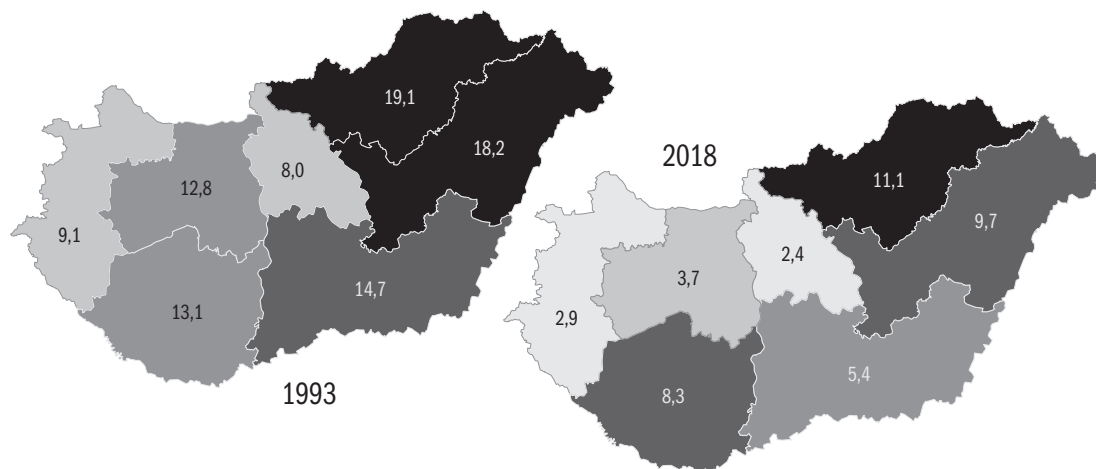
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jén.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_03

9.3. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_03

9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküliségi ráta^a megyénként, éves átlag, százalék^b

Magye	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Budapest	3,0	2,6	2,2	2,4	2,8	2,9	2,6	3,0	3,1	4,6	5,9	6,2	6,1	5,8	4,5	4,0	3,0	2,2	1,8
Baranya	11,6	11,1	11,2	11,9	11,6	13,4	13,3	12,9	13,6	14,7	17,1	16,6	16,4	15,0	9,1	11,6	9,6	6,3	8,1
Bács-Kiskun	10,0	9,3	8,8	9,4	9,9	10,4	10,2	11,4	12,0	17,9	15,6	14,8	13,7	13,3	15,8	9,7	7,3	8,6	5,5
Békés	13,1	11,9	11,2	11,5	12,0	13,0	13,5	15,0	14,8	17,3	18,1	17,8	15,8	14,8	12,0	9,6	8,2	7,6	7,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	20,3	19,0	19,1	19,6	18,3	18,9	18,0	19,9	20,1	23,1	23,7	23,5	22,9	20,9	19,6	16,6	14,0	13,2	12,3
Csongrád	8,6	8,3	8,1	8,5	9,7	10,7	8,8	9,2	9,3	11,6	12,4	11,5	11,5	11,0	8,5	7,2	5,6	4,6	3,9
Fejér	7,2	6,4	6,4	7,1	7,3	7,4	7,3	7,1	7,5	11,5	12,4	12,1	10,8	10,1	7,6	6,6	5,1	4,5	4,0
Győr-Moson-Sopron	4,6	4,1	4,0	4,1	4,6	5,4	4,6	4,1	4,1	6,9	6,8	5,7	5,0	4,6	2,9	2,4	1,9	1,6	1,3
Hajdú-Bihar	14,7	13,6	12,8	13,1	12,9	14,0	13,9	15,6	16,5	19,1	20,3	20,7	19,9	18,6	16,1	14,1	11,5	10,3	9,4
Heves	12,0	10,6	9,8	10,0	10,6	11,3	11,1	12,2	12,7	15,8	16,1	16,1	15,7	15,0	11,9	11,5	9,8	9,0	7,9
Jász-Nagykún-Szolnok	13,4	11,5	10,2	10,7	11,2	12,0	11,4	11,8	12,2	15,5	16,4	18,1	16,8	15,4	13,4	12,0	10,3	9,2	8,1
Komárom-Esztergom	8,3	7,0	6,7	6,0	5,8	6,8	5,8	5,4	5,5	10,2	10,4	9,5	8,9	8,7	6,5	5,7	4,1	3,8	3,3
Nógrád	14,9	14,3	13,8	14,6	14,6	16,1	16,1	17,7	17,8	21,2	22,0	22,9	23,9	21,7	19,1	17,4	15,3	13,9	12,0
Pest	5,2	4,4	3,7	3,7	3,8	4,2	3,9	4,3	4,4	6,7	7,7	7,6	7,4	7,2	6,2	5,5	4,7	3,9	3,2
Somogy	11,9	11,6	11,5	12,2	13,4	14,5	14,6	16,2	16,9	19,4	18,9	18,3	18,2	17,1	16,1	13,8	11,6	11,2	10,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	19,5	17,8	16,7	17,7	17,5	18,6	18,8	21,0	22,4	24,7	24,8	26,0	25,0	23,0	19,5	16,0	13,0	12,0	11,0
Tolna	11,8	11,0	10,0	10,7	11,6	11,8	10,5	11,5	12,1	15,2	14,7	14,2	13,7	13,7	11,1	9,3	7,7	7,2	6,0
Vas	5,2	4,9	4,5	5,0	6,0	6,8	6,1	6,2	6,1	9,8	9,6	7,7	6,7	6,9	5,1	4,3	3,5	3,5	3,3
Veszprém	7,2	6,9	6,6	7,0	7,3	8,0	7,7	8,0	8,2	12,6	12,3	10,8	9,6	9,4	6,9	5,9	4,5	3,9	3,6
Zala	7,2	6,5	6,4	7,0	7,4	9,3	9,0	9,3	9,4	13,0	12,9	11,7	11,6	12,3	9,6	7,8	6,3	5,8	5,2
Összesen	9,3	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0	12,8	13,3	13,2	12,6	11,9	9,8	8,5	6,9	6,2	5,5

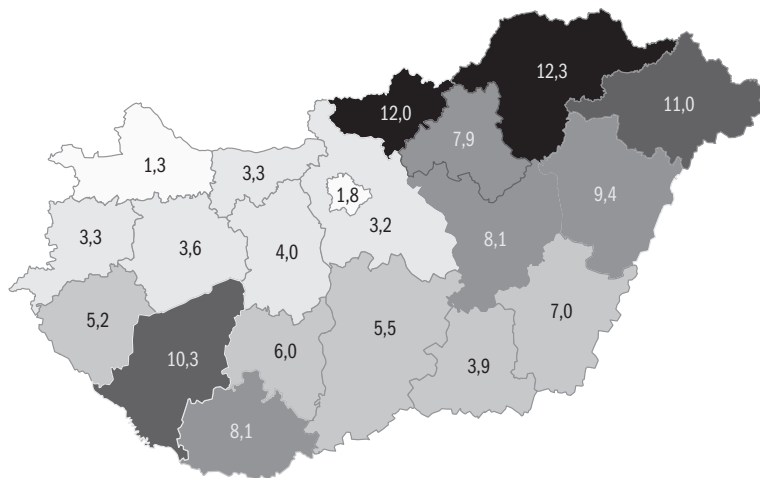
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jei száma.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_04

9.4. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2018

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_04

9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek^a

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
2002	149 119	110 602	106 809	98 662	102 263	98 033	97 432	117 672
2003	170 280	127 819	121 464	117 149	117 847	115 278	113 532	135 472
2004	184 039	137 168	131 943	122 868	128 435	124 075	121 661	147 111
2005	192 962	147 646	145 771	136 276	139 761	131 098	130 406	157 770
2006	212 001	157 824	156 499	144 189	152 521	142 142	143 231	171 794
2007	229 897	173 937	164 378	156 678	159 921	153 241	153 050	186 229
2008	245 931	185 979	174 273	160 624	169 313	160 332	164 430	198 087
2009	254 471	187 352	182 855	169 615	169 333	160 688	164 638	203 859
2010	258 653	194 794	183 454	171 769	173 696	162 455	169 441	207 456
2011	264 495	197 774	184 311	181 500	185 036	173 243	177 021	214 540
2012	279 073	215 434	202 189	208 895	196 566	191 222	187 187	230 073
2013	290 115	220 495	209 418	190 126	188 635	178 499	187 762	230 018
2014	296 089	228 974	219 727	200 359	204 472	194 654	196 667	240 675
2015	306 890	234 443	230 142	205 020	200 174	191 973	203 280	245 210
2016	332 046	258 131	244 828	219 194	205 679	198 726	216 677	263 317
2017	375 349	286 126	279 518	250 879	240 210	232 855	249 125	300 232
2018	393 854	319 102	296 756	272 186	264 661	256 392	271 062	324 719

^a Bruttó havi kereset (Ft/fő), május.

Megjegyzés: Az adatok a költségvetésben dolgozóakra, illetve az 5 vagy annál több főt foglalkoztató vállalatoknál dolgozóakra vonatkoznak. Teljes munkaidős alkalmazottak.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_05

9.6. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek

Év	Közép-Magyarország	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
2002	0,0903	-0,0378	-0,1120	-0,0950	-0,1170	-0,1070
2003	0,0493	-0,0542	-0,1220	-0,1220	-0,1400	-0,1410
2004	0,0648	-0,0313	-0,1410	-0,0953	-0,1400	-0,1270
2005	0,0291	-0,0372	-0,1310	-0,1010	-0,1450	-0,1390
2006	0,0478	-0,0170	-0,1640	-0,0922	-0,1480	-0,1130
2007	0,0528	-0,0926	-0,1520	-0,1340	-0,1610	-0,1420
2008	0,0438	-0,0751	-0,1730	-0,1320	-0,1780	-0,1630
2009	0,0766	-0,0377	-0,1250	-0,1170	-0,1380	-0,1500
2010	0,0704	-0,0758	-0,1450	-0,1200	-0,1620	-0,1500
2011	0,0893	-0,0604	-0,1020	-0,0863	-0,1340	-0,1170
2012	0,0664	-0,0361	-0,0750	-0,0947	-0,1140	-0,1170
2013	0,0267	-0,0605	-0,1120	-0,1140	-0,1540	-0,1320
2014	0,0203	-0,0474	-0,1250	-0,1150	-0,1390	-0,1330
2015	0,0303	-0,0145	-0,0990	-0,0920	-0,1290	-0,1180
2016	0,0414	-0,0321	-0,1420	-0,1670	-0,1900	-0,1410

Megjegyzés: Ezek az eredmények a logaritmuspontban (nagyjából százalékos mértékben) mutatják a különböző csoportok kereseti előnyét-hátrányát a referenciacsoporthoz képest. Minden közölt paraméter szignifikáns 0,01 szinten.

Referenciakategóriák: nő, érettségizett, Közép-Dunántúlon, nem községi körzetben dolgozó alkalmazott.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_06

9.7. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
Ezer Ft/fő/hó								
2004	3 347	1 963	2 148	1 464	1 364	1 371	1 459	2 088
2005	3 631	2 102	2 213	1 544	1 480	1 439	1 540	2 237
2006	3 968	2 190	2 426	1 619	1 553	1 533	1 617	2 409
2007	4 242	2 356	2 487	1 717	1 627	1 597	1 679	2 554
2008	4 492	2 441	2 622	1 839	1 687	1 696	1 814	2 709
2009	4 432	2 198	2 464	1 810	1 602	1 706	1 741	2 636
2010	4 515	2 358	2 696	1 838	1 636	1 725	1 765	2 722
2011	4 595	2 513	2 874	1 915	1 708	1 839	1 900	2 839
2012	4 718	2 538	2 938	1 972	1 724	1 872	1 980	2 901
2013	4 924	2 732	3 094	2 069	1 862	1 931	2 117	3 058
2014	5 148	2 990	3 535	2 207	2 081	2 132	2 345	3 302
2015	5 361	3 253	3 770	2 267	2 316	2 223	2 503	3 493
2016	5 512	3 427	3 943	2 376	2 369	2 286	2 569	3 615
2017	5 992	3 618	4 140	2 597	2 641	2 490	2 789	3 919
Százalék								
2004	160,3	94,0	102,9	70,1	65,4	65,7	69,9	100,0
2005	162,4	94,0	98,9	69,0	66,2	64,4	68,9	100,0
2006	164,8	90,9	100,7	67,2	64,5	63,7	67,1	100,0
2007	166,1	92,3	97,4	67,2	63,7	62,5	65,7	100,0
2008	165,8	90,1	96,8	67,9	62,1	62,6	67,0	100,0
2009	168,0	83,4	93,5	68,7	60,8	64,8	66,1	100,0
2010	165,8	86,6	99,1	67,6	60,1	63,4	64,8	100,0
2011	161,8	88,6	101,3	67,5	60,2	64,8	67,0	100,0
2012	162,6	88,1	100,7	67,9	59,5	64,6	68,1	100,0
2013	161,0	89,4	100,8	67,7	61,0	63,2	69,3	100,0
2014	155,9	90,5	107,0	66,8	63,0	64,5	71,0	100,0
2015	153,5	93,1	107,9	64,9	66,3	63,6	71,7	100,0
2016	152,5	94,8	109,1	65,7	65,5	63,2	71,1	100,0
2017	152,9	92,3	105,6	66,3	67,4	63,5	71,2	100,0

Megjegyzés: Az ESA2010-re történő átállás miatt a 2000-től közölt adatok kismértékben módosultak.

Forrás: KSH STADAT (2018.12.21-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_07

9.8. táblázat: Ingázás

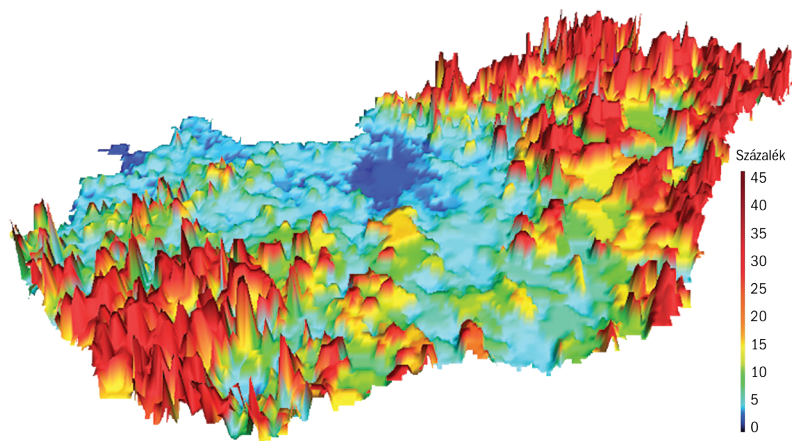
Év	A lakóhelyükön foglalkoztatottak		Más településen foglalkoztatottak	
	száma, ezer fő	aránya	száma, ezer fő	aránya
1980	3 848,5	76,0	1 217,2	24,0
1990	3 380,2	74,7	1 144,7	25,3
2001	2 588,2	70,1	1 102,1	29,9
2005	2 625,1	68,2	1 221,3	31,8
2011	2 462,8 ^a	62,5	1 479,8	37,2
2017	2 374,0	61,5	1 485,2	38,5

^a Ideiglenesen külföldön dolgozókkal együtt.

Forrás: NSZ, mikrocenzusok.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut09_08

9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. I. negyedév, százalék

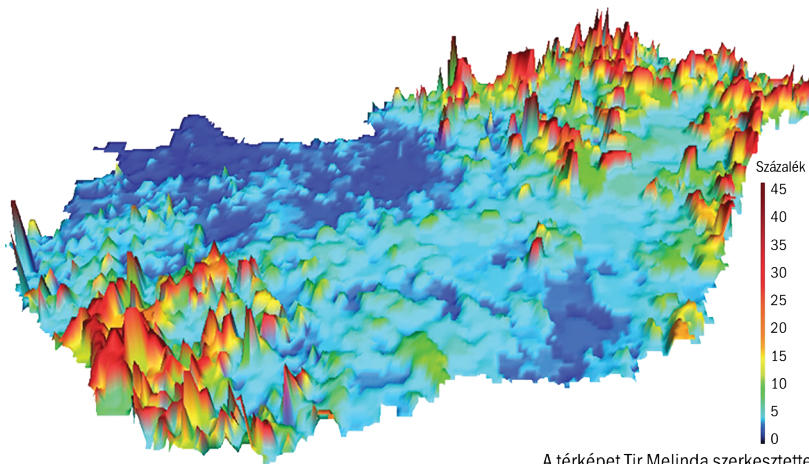
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_05

9.6. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2018. I. negyedév, százalék

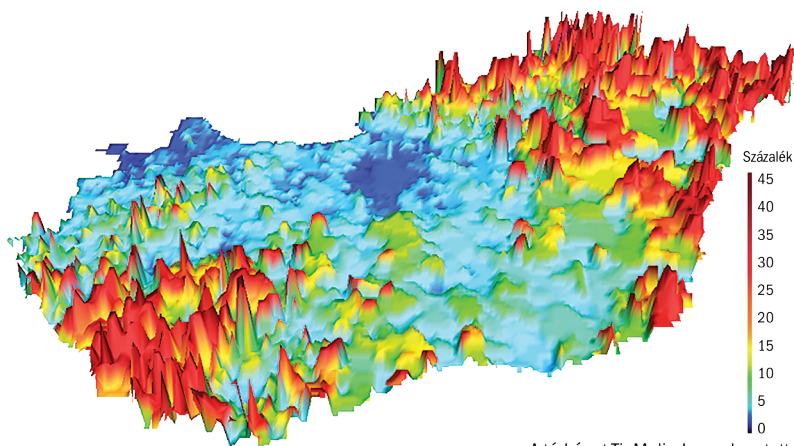
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség 2017-es éves adat (mivel a 2018-as adatok még nem állnak rendelkezésre).

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_06

9.7. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. III. negyedév, százalék

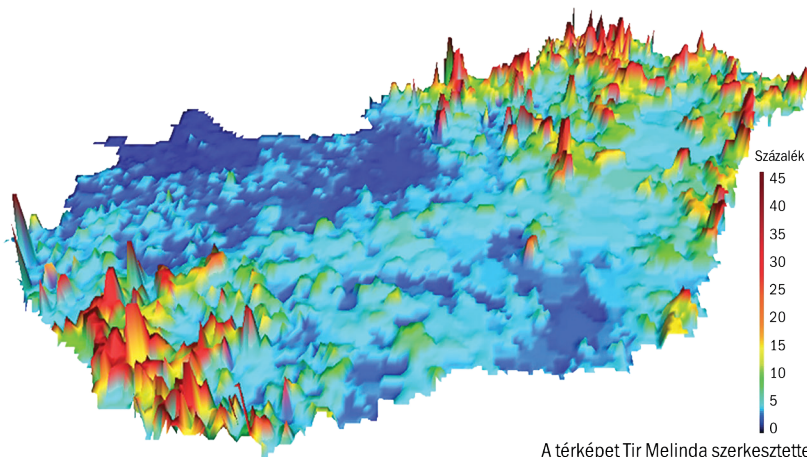
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: NFSZ IR. Népesség: KSH T-Star.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_07

9.8. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2018. III. negyedév, százalék

A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség 2017-es éves adat (mivel a 2018-as adatok még nem állnak rendelkezésre).

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: NFSZ IR. Népesség: KSH T-Star.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hua09_08

10.1. táblázat: Sztrájkok

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkokban résztvevők száma, fő	Kiesett órák száma (ezer)
2001	6	21 128	61
2002	4	4 573	9
2003	7	10 831	19
2004	8	6 276	116
2005	11	1 425	7
2006	16	24 665	52
2007	13	64 612	186
2008	8	8 633	..
2009	9	3 134	9
2010	7	3 263	133
2011	1
2012	3	1 885	5
2013	1
2014	0	0	0
2015	2
2016	7	39 101	271
2017	5	6 706	30
2018	6	15 535	289

Forrás: KSH STADAT sztrájkstatisztika (2019.06.28-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_01

10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások^a

Év	OÉT – 2013-tól VKF-ajánlás		Tényleges		
	Minimum	Átlag	Maximum	Költségvetési szektor	Versenyszféra
2001	122,9	116,3
2002	108,0		110,5	129,2	113,3
2003	..	4,5% reálbér növekedés	..	117,5	108,9
2004	..	107,0–108,0	..	100,4	109,3
2005	..	106,0	..	112,8	106,9
2006	..	104,0–105,0	..	106,4	109,3
2007	..	105,5–108,0	..	106,4	109,1
2008	..	105,0–107,5	..	106,2	108,4
2009	..	103,0–105,0	..	92,1	104,3
2010	..	reálbér megőrzés	..	100,5 ^b	103,2
2011	..	104,0–106,0	..	99,3	105,3
2012	–	nem jött létre bérajánlás	–	103,7	107,2
2013	..	reálbér megőrzés	..	110,9	103,6
2014	..	103,5	..	105,9	104,2
2015	..	103,0–104,0	..	106,2	103,9
2016	..	szöveges bérajánlás került elfogadásra	..	109,6	105,4
2017	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	113,0	111,6
2018	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	109,0	110,9

^a Az OÉT-megállapodásokban ajánlott és tényleges bruttó keresetnövekedési ütemek. Előző év = 100.

^b Átlagos reálbér index.

Forrás: KSH, PM.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_02

10.3. táblázat: Egy munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	1 032	1 027	962	966	959	942	951	951	950	994	995	999
Érintett létszám, fő	532 065	467 964	432 086	448 138	448 980	442 723	448 087	443 543	458 668	463 823	386 947	388 996

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_03

10.4. táblázat: Egy intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a költségvetési szektorban

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	1 711	1 710	1 737	1 751	1 744	1 735	1 736	1 734	798	800	804	819
Érintett létszám, fő	224 246	222 547	225 434	224 651	222 136	261 401	260 388	259 797	301 430	312 055	270 583	167 583

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_04

10.5. táblázat: Több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a versenyszférában

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	74	78	80	82	81	81	83	83	83	84	84	83
Érintett létszám, fő	83 117	80 506	222 236	221 627	202 005	204 585	173 614	219 050	299 487	313 044	266 212	230 938

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_05

10.6. táblázat: Több intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya a költségvetési szektorban

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Érintett létszám, fő	238	320	0	0	0	0	0	0	55 979

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_06

10.7. táblázat: Vállalati bérmegállapodások^a száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók létszáma

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	214	202	785	905	888	863	874	876	867	878	873	874
Érintett létszám, fő	171 259	100 206	377 677	414 522	416 562	415 751	422 887	384 182	424 914	437 238	368 021	336 288

^a 2008-ig az adott évre vonatkozó – jellemzően az éves bérnövekményről szóló – „bérmegállapodások”, 2008 után a kollektív szerződésben rögzített, a „munka díjazására” vonatkozó rendelkezések, melyek általában hosszabb időre érvényesek, pl. a különféle bérpótlékok mértéke, jutalmak, béren kívüli juttatások, a bérfizetéssel kapcsolatos jogok és kötelezettségek.

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_07

10.8. táblázat: Több munkáltatóra érvényes bérmegállapodások^a száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók érintett létszáma

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szerződések száma	40	45	62	68	68	73	74	74	74	73	70	72
Vállalatok száma	147	150	2 350	2 460	2 199	2 219	1 096	2 886	3 700	1 833	1 833	1 830
Érintett létszám, fő	33 735	40 046	191 258	211 753	180 131	191 013	160 092	208 128	289 154	199 779	165 789	165 293

^a 2008-ig az adott évre vonatkozó – jellemzően az éves bérnövekményről szóló – „bérmegállapodások”, 2008 után a kollektív szerződésben rögzített, a „munka díjazására” vonatkozó rendelkezések, melyek általában hosszabb időre érvényesek, pl. a különféle bérpótlékok mértéke, jutalmak, béren kívüli juttatások, a bérfizetéssel kapcsolatos jogok és kötelezettségek.

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_08

10.9. táblázat: A kollektív szerződésekkel lefedett alkalmazottak aránya^a, százalék

Ágazat	Többszámú munkáltatók kollektív szerződések a versenyszférában ^b					Egyszámú munkáltatók kollektív szerződések a nemzeti gazdaságban				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság	21,12	40,83	36,90	35,88	37,33	9,87	21,81	15,77	14,34	14,99
Bányászat, kőfejtés	5,35	6,87	16,02	16,21	14,08	40,46	58,42	52,92	35,02	30,41
Feldolgozóipar	11,94	10,82	11,15	8,96	8,73	25,86	27,28	27,14	21,61	21,16
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légtisztítás	73,69	78,50	89,54	84,24	87,06	53,19	58,00	55,15	52,27	55,21
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladékgaz- dálkodás	27,10	35,25	43,26	42,61	42,64	46,57	59,09	57,08	53,44	55,43
Építőipar	98,00	98,91	98,54	98,56	98,89	6,65	6,63	5,57	3,80	3,47
Kereskedelem, gépjárműjavítás	6,88	7,56	6,65	5,84	5,54	7,71	7,34	6,81	5,03	4,57
Szállítás, raktározás	37,38	42,22	50,17	57,91	33,59	54,40	59,69	61,93	69,12	66,06
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	87,66	93,51	94,02	93,26	93,05	6,24	5,62	5,75	2,94	2,59
Információ és kommunikáció	0,81	0,74	0,58	0,28	0,26	19,19	20,81	17,64	15,04	13,69
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	5,36	5,85	5,94	6,05	5,95	32,89	37,50	37,05	36,78	36,72
Ingatlanügyek	17,36	16,77	16,81	1,38	1,39	26,14	26,82	29,89	5,68	5,79
Szakmai, tudományos, műszaki tevé- kenység	4,49	5,39	4,20	0,85	0,80	12,78	10,37	7,45	4,71	4,16
Adminisztratív és szolgáltatást támoga- tó tevékenység	7,06	6,30	6,24	3,96	3,59	8,17	6,18	5,87	2,63	2,40
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	0,00	0,00	15,55	7,27	9,75	3,82	12,62
Oktatás	4,81	5,43	2,27	2,32	2,65	44,98	70,79	68,30	61,75	15,55
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	0,00	0,00	36,38	26,50	27,36	24,35	26,79
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,14	0,09	0,02	0,00	0,00	22,99	21,68	23,51	21,15	19,10
Egyéb szolgáltatás	1,46	7,58	2,54	1,52	1,66	6,88	11,80	12,58	11,18	10,86
Összesen	21,51	20,85	23,66	22,14	20,32	24,59	25,84	25,99	22,14	18,18

^a A kollektív szerződések hatálya alatt alkalmazottak számának az alkalmazásban állók szá-
mán belüli arányát mutatja.

^b A közszférában egy darab többszámú munkáltató kollektív szerződés volt hatályban a vizsgált idő-
szakban.

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántar-
tás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_09

10.10. táblázat: Egymunkáltatós kollektív szerződések a nemzetgazdaságban

Ágazat	Kollektív szerződések száma					Kollektív szerződés hatálya alatt alkalmazottak száma, fő				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság	66	66	66	65	65	7 680	17 603	12 263	10 990	10 990
Bányászat, köfeyítés	9	9	9	9	9	1 498	2 057	1 751	1 136	1 136
Feldolgozóipar	355	353	346	343	346	157 178	174 379	180 257	148 315	149 136
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	44	43	45	44	44	12 414	13 450	13 210	12 410	12 524
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladékgyűjtés	68	69	59	56	63	19 010	25 021	25 796	23 283	24 316
Építőipar	46	47	45	46	45	7 488	7 540	6 358	4 511	4 510
Kereskedelem, gépjárműjavítás	119	117	115	112	110	25 565	25 212	24 197	18 326	17 575
Szállítás, raktározás	59	50	91	96	96	96 550	109 336	125 960	112 168	112 470
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	35	34	36	36	37	4 986	4 969	5 127	2 805	2 699
Információ és kommunikáció	15	15	16	16	16	13 727	15 514	13 954	12 255	12 255
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	26	26	27	29	29	20 892	22 476	22 882	22 285	22 672
Ingatlanügyek	32	32	43	49	50	7 079	7 367	8 152	1 446	1 672
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	54	57	55	53	53	10 047	9 534	7 432	4 981	4 791
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	24	24	23	25	25	11 080	10 238	9 589	4 270	4 263
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	104	104	106	102	123	40 431	21 224	28 022	10 734	34 947
Oktatás	1 292	352	355	354	354	114 377	176 637	177 956	175 162	45 072
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	228	226	227	226	228	95 961	94 549	98 399	81 037	84 116
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	91	92	96	96	97	7 592	9 341	9 955	8 181	8 181
Egyéb szolgáltatás	18	19	21	20	22	1 474	2 283	2 552	2 311	2 330
Összesen	2 685	1 735	1 781	1 777	1 812	655 029	748 730	773 812	656 606	555 655

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántartás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_10

10.11. táblázat: Többszámú munkáltatók kollektív szerződés a versenyszférában^a

Ágazat	Többszámú munkáltatók kollektív szerződésben ^b részes munkáltatók száma, db					Többszámú munkáltatók kollektív szerződés hatálya alatt alkalmazottak száma, fő				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Mezőgazdaság	41	706	673	678	667	17 002	32 822	28 586	27 359	27 182
Bányászat, köfűjtés	4	4	6	6	6	195	242	530	526	526
Feldolgozóipar	174	231	237	240	244	72 623	67 668	72 432	60 161	60 291
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légtkondicionálás	35	34	40	39	37	17 142	17 962	21 151	19 720	19 440
Vízellátás, szennyvízgyűtés, hulladék- gazdálkodás	28	28	32	33	31	9 283	11 450	14 039	13 053	12 990
Építőipar	510	555	558	549	558	110 173	112 034	112 352	116 659	128 317
Kereskedelem, gépjárműjavítás	192	240	221	209	207	22 827	25 944	23 640	21 256	21 284
Szállítás, raktározás	1 209	1 560	1 620	1 618	1 613	63 934	73 515	97 689	89 412	54 567
Szálláshely szolgáltatás, vendéglátás	37	35	39	39	40	63 526	73 759	75 848	79 360	86 972
Információ és kommunikáció	12	11	9	9	9	597	550	461	231	231
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	9	12	12	13	12	3 269	3 499	3 662	3 652	3 652
Ingatlanügyek	34	40	42	47	48	4 055	4 030	4 255	330	365
Szakmai, tudományos, műszaki tevé- kenység	45	58	56	57	58	3 326	4 368	3 783	815	843
Adminisztratív és szolgáltatást támo- gató tevékenység	104	111	104	105	105	10 013	9 310	9 433	6 007	6 009
Közigazgatás, védelem, kötelező tb.	1	3	3	3	3	0	1 540	1 571	1 388	1 388
Oktatás	24	26	25	25	24	172	189	134	122	122
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	2	0	0	0	0	..	0	0	0	0
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	4	2	1	0	0	13	10	2	0	0
Egyéb szolgáltatás	2	13	9	9	9	204	1 125	381	236	236
Összesen	2 467	3 669	3 687	3 679	3 671	398 354	440 017	469 949	440 287	424 415

^a A közfűférában egy darab többszámú munkáltatók kollektív szerződés volt hatályban a vizsgált idő-
szakban.

^b A többszámú munkáltatók kollektív szerződések: mindhárom munkáltatói szint feletti típus (több
munkáltató együtt, munkáltatói szövetség által kötött és kiterjesztett) együtt.

Forrás: PM, Munkaügyi Kapcsolatok Információs Rendszer, Kollektív Szerződés Nyilvántar-
tás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut10_11

11.1. táblázat: Gyermek után járó támogatások

Év	Családi pótlék ^a		Gyermekgondozási díj ^a		Gyermeknevelési támogatás ^a		Gyermekgondozást segítő ellátás ^b		Csecsemő-gondozási díj ^c
	átlagos havi összeg, Ft/család	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft/fő	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő	átlagos havi összeg, Ft/fő	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő	az igénybe vevők havi átlagos száma, fő
2009	24 524	1 245 893	78 725	95 050	28 652	40 263	30 716	174 153	29 230
2010	24 442	1 224 042	81 356	94 682	..	39 275	30 388	178 532	27 289
2011	24 528	1 190 707	83 959	87 717	..	37 829	30 929	169 721	24 769
2012	24 491	1 167 640	91 050	81 839	..	38 608	30 640	168 037	25 223
2013	24 257	1 149 796	96 661	81 234	..	37 411	30 687	161 274	24 230
2014	23 674	1 134 556	104 547	83 701	..	36 101	31 180	161 226	24 753
2015	23 902	1 108 302	110 896	85 970	..	34 587	31 883	163 376	25 886
2016	23 849	1 094 004	118 607	91 126	..	33 381	31 880	162 992	26 931
2017	23 678	1 090 651	130 087	97 470	..	32 941	31 278	164 297	27 989
2018	23 681	1 082 791	142 084	102 512	..	32 607	31 248	159 226	27 696

^a Éves átlag.^b Éves átlag. 2015. december 31-ig gyermekgondozási segély.^c 2014. december 31-ig terhességi-gyermekágyi segély. A csecsemőgondozási díj a naptári napi alap, illetve a naptári napi jövedelem 70%-a. Az így megállapított összeg személyi jövedelemadó köteles bruttó összeg, a megjelölt adókedvezmények figyelembe vételével a személyi jövedelemadó-előleget a folyósító szerv levonja. A csecsemőgondozási díj után egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot nem kell fizetni.

Forrás: KSH STADAT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hut11_01**11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és az átlagbér**

Év	Munkanélküli járadék és egyéb, nem jövedelemtől függő munkanélküli ellátások ^a		Rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás ^b		Havi nettó átlagbér ^c , Ft
	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	
2009	51 831	152 197	23 117	167 287	124 115
2010	50 073	125 651	27 574	174 539	132 604
2011	52 107	110 803	25 139	209 918	141 151
2012	63 428	62 380	21 943	236 609	144 084
2013	68 730	48 019	22 781	212 699	151 117
2014	69 720	42 423	22 800	160 858	155 689
2015	72 562	40 576	22 789	157 423	162 391
2016	75 183	41 521	22 874	115 568	175 009
2017	82 912	42 344	22 447	99 830	197 515
2018	93 276	42 258	22 800	75 665	219 412

^a A havi zárónapi létszámok átlaga. 2005. november 1-je után állskeresői járadék.^b Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott állskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzügyi szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülők két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv.).^c A nettó átlagbér a nemzetgazdaság egészére vonatkozik, versenyszféra, 4 fő feletti munkáltatók.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2018hut11_02

11.3.a. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk átlagösszegei az év januárjában

Év	létszám, fő	Öregségi nyugdíj		Korhatár alatti és korhatár feletti rokkantsági nyugdíj, baleseti rokkantsági nyugdíj		
		emelés előtti átlagösszeg, Ft	emelés utáni átlagösszeg, Ft	létszám, fő	emelés előtti átlagösszeg, Ft	emelés utáni átlagösszeg, Ft
2000	1 671 090	33 258	35 931	762 514	29 217	31 556
2001	1 667 945	37 172	41 002	772 286	32 381	35 705
2002	1 664 062	43 368	47 561	789 544	37 369	40 972
2003	1 657 271	50 652	54 905	799 966	43 185	46 801
2004	1 637 847	57 326	60 962	806 491	48 180	51 220
2005	1 643 409	63 185	67 182	808 107	52 259	55 563
2006	1 658 387	69 145	72 160	806 147	56 485	58 935
2007	1 676 477	74 326	78 577	802 506	59 978	63 120
2008	1 716 315	81 975	87 481	794 797	65 036	69 160
2009	1 731 213	90 476	93 256	779 130	70 979	73 166
2010	1 719 001	94 080	98 804	750 260	73 687	77 500
2011	1 700 800	99 644	104 014	721 973	77 945	81 367
2012	1 959 202 ^a	99 931	104 610	302 990 ^b

^a Azok rokkantsági nyugdíját, akik 2012 előtt betöltötték az öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012-től öregségi nyugdíjként kell továbbfolyósítani. A korbetöltött rokkantsági nyugdíjból átso-roltakat is tartalmazza.

^b Csak az öregségi nyugdíjkorhatár alattiakat tartalmazza.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_03a

11.3.b. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők^a létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Ellátástípus	2015		2016		2017		2018	
	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó
Öregségi nyugdíjban részesülők	2 022 905	118 439	2 014 666	121 041	2 045 738	123 725	2 027 256	129 637
Ebből								
Korbetöltött öregségi nyugdíjas ^b	1 894 897	118 194	1 870 457	120 930	1 901 565	123 799	1 876 148	129 801
Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	122 253	117 926	139 639	119 457	141 904	121 184	149 971	126 797
Korhatár alatti öregségi nyugdíj	5 755	210 014	4 570	215 017	2 269	220 526	1 137	233 700

^a Nyugdíjat – saját jogon – 2012-től csak korbetöltött személyek részére lehet megállapítani és folyósítani. Továbbra is nyugdíjként állapítható meg és folyósítható a nők számára legalább 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj.

^b Azok rokkantsági nyugdíját, akik 2012 előtt betöltötték az öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012-től öregségi nyugdíjként kell továbbfolyósítani. A korbetöltött rokkantsági nyugdíjból átso-roltakat is tartalmazza.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_03b

11.4.a. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Év	Átmeneti járadék		Rendszeres szociális járadék		Bányászok egészségkárosodási járadéka		Összesen	
	létszám, fő	átlagösszeg, Ft	létszám, fő	átlagösszeg, Ft	létszám, fő	átlagösszeg, Ft	létszám, fő	átlagösszeg, Ft
2002	11 523	26 043	200 980	17 645	3 348	59 558	215 851	18 744
2003	12 230	30 135	203 656	19 907	3 345	65 380	219 231	21 171
2004	11 949	33 798	207 300	21 370	2 950	69 777	222 199	22 681
2005	13 186	36 847	207 091	22 773	2 839	74 161	223 116	24 259
2006	14 945	40 578	195 954	23 911	2 786	77 497	213 685	25 776
2007	19 158	42 642	184 845	25 050	2 693	80 720	206 696	27 406
2008	21 538	46 537	170 838	27 176	2 601	85 805	194 977	30 096
2009	21 854	46 678	159 146	27 708	2 533	86 165	183 533	30 774
2010	20 327	47 060	148 704	27 645	2 448	86 252	171 479	30 783
2011	16 448	47 096	139 277	27 588	2 371	86 411	158 096	30 500

Megjegyzés: a 2012 előtt megállapított ellátások közül az I–II. csoportú rokkantaknak járó rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, a III. csoportú rokkantak közül, illetve a rendszeres szociális járadékosok közül az 1955 előtt születettek ellátását 2012-től rokkantsági ellátásként kell továbbfolyósítani. A 2012 előtt megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és a rendszeres szociális járadékot 2012-től rehabilitációs ellátásként kell továbbfolyósítani, ha az ellátott 1955-ben, vagy később született. E kör ellátásának végleges feltételei az intézményes komplex felülvizsgálat alapján kerülnek meghatározásra.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_04a

11.4.b táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

	2015		2016		2017		2018	
	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	Létszám	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó
Megváltozott munkaképességűek ellátásai								
Rokkantsági és rehabilitációs ellátások	404 880	67 759	357 979	69 399	355 188	70 127	338 906	72 762
Ebből								
Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	44 436	74 509	52 215	78 425	62 518	80 833	51 965	84 885
Korhatár alatti rokkantsági ellátások	217 625	74 463	228 730	73 215	249 909	71 199	250 062	73 696
Rehabilitációs ellátások	140 658	54 810	92 951	54 282	40 741	45 604	34 955	46 292
Bányászok egészségkárosodási járadéka	2 161	96 567	2 038	98 621	2 020	100 817	1 924	104 818

Megjegyzés: a 2012 előtt megállapított ellátások közül az I–II. csoportú rokkantaknak járó rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, a III. csoportú rokkantak közül, illetve a rendszeres szociális járadékosok közül az 1955 előtt születettek ellátását 2012-től rokkantsági ellátásként kell továbbfolyósítani. A 2012 előtt megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és a rendszeres szociális járadékot 2012-től rehabilitációs ellátásként kell továbbfolyósítani, ha az ellátott 1955-ben, vagy később született. E kör ellátásának végleges feltételei az intézményes komplex felülvizsgálat alapján kerülnek meghatározásra.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_04b

11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás korcentrumba és a nyugdíjazottak létszáma

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő
Nők										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	59,9	15 243	60,7	13 617	58,5	84 922	59,2	51 011	59,6	40 032
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	-	-	-	-	57,6	54 770	57,8	26 554	58,0	24 033
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	51,1	9 065	50,8	10 478	50,7	8 667	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	44,9	6 574	47,6	6 789	47,2	4 386
Összesen	54,1	30 882	54,4	30 884	57,3	97 975
Férfiak										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	59,7	37 116	60,2	37 219	60,3	43 240	61,8	20 411	62,2	21 525
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	52,3	11 992	52,1	13 345	51,9	10 673	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	44,8	6 278	47,4	6 123	47,0	4 102
Összesen	56,4	55 386	56,9	56 687	57,8	58 015
Együtt										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	59,7	52 359	60,3	50 836	59,0	128 162	59,9	71 422	60,5	61 557
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	51,8	21 057	51,5	23 823	51,3	19 340	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	44,9	12 852	47,5	12 912	47,1	8 488
Összesen	55,6	86 268	56,0	87 571	57,5	155 990
	2014		2015		2016		2017		2018 ^a	
Nők										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	59,6	38 911	60,0	41 558	61,1	55 288	61,0	46 372	61,2	48 436
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	58,3	27 450	58,7	28 537	59,0	28 126	59,3	28 500	59,5	29 009
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék
Összesen
Férfiak										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	62,7	18 634	62,7	22 195	63,1	49 831	63,5	31 822	63,6	33 851
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék
Összesen
Együtt										
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	60,6	57 545	60,9	63 753	62,0	105 119	62,0	78 194	62,2	82 287
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék
Összesen

^a Előzetes adat.

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások. Módszertani fejlesztés következtében 2012. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_05

11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Év	Rokkantsági járadék		Év	Rokkantsági járadék	
	létszám, fő	átlagösszeg, Ft		létszám, fő	átlagösszeg, Ft
2003	27 058	23 884	2011	32 314	33 429
2004	27 923	25 388	2012	32 560	33 426
2005	28 738	27 257	2013	32 463	33 422
2006	29 443	28 720	2014	32 497	33 422
2007	30 039	30 219	2015	32 528	34 034
2008	30 677	32 709	2016	32 430	34 581
2009	31 263	33 434	2017	32 789	35 147
2010	31 815	33 429	2018	33 027	36 494

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_06**11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíjmegállapítások és az új öregségi nyugdíjmegállapítások részletes létszám adatai**

Év	Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíjak	Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak ^a			Az összesenből a korhatár évében			Az összesenből korhatár alatt		
	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
2005	41 057	33 175	48 771	81 946	4 035	6 721	10 756	27 719	40 142	67 861
2006	36 904	34 207	47 531	81 738	4 013	732	4 745	29 025	45 675	74 700
2007	34 991	51 037	62 168	113 205	3 722	6 660	10 382	45 731	54 177	99 908
2008	19 832	25 912	39 423	65 335	3 154	288	3 442	22 180	38 761	60 941
2009	21 681	37 468	15 468	52 936	4 193	6 692	10 885	32 452	8 289	40 741
2010	24 094	37 394	13 719	51 113	6 350	7 213	13 563	29 990	5 801	35 791
2011	19 340	43 240	84 922	128 162	9 058	7 938	16 996	32 400	76 019	108 419
2012	n.é.	20 411	51 011	71 422	8 173	7 601	15 774	7 507	40 512	48 019
2013	n.é.	21 525	40 032	61 557	15 948	11 281	27 229	513	25 493	26 006
2014	n.é.	18 634	38 911	57 545	10 537	6 996	17 533	1 756	28 617	30 373
2015	n.é.	22 195	41 558	63 753	11 735	7 760	19 495	2 434	29 773	32 207
2016	n.é.	49 831	55 288	105 119	32 787	21 078	53 865	1 611	28 782	30 393
2017	n.é.	31 822	46 372	78 194	16 506	11 920	28 426	2 084	29 004	31 088
2018 ^b	n.é.	33 851	48 436	82 287	17 029	12 079	29 108	1 963	29 393	31 356

^a 2012 előtt az öregségi jellegű nyugdíjak közé tartozik: korengedményes öregségi nyugdíj, művésznyugdíj, előnyugdíj (1997-ig), és a bányásznyugdíj is. 2012. évtől egyes korhatár alatt megállapított nyugdíjjellegű ellátások (alapvetően a korhatár előtti ellátás) adatait is tartalmazzák.

^b Előzetes adat.

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások. Módszertani fejlesztés következtében 2012. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől. Kiemeljük, hogy az „összesenből a korhatár évében” oszlopban a korhatár évében, a korhatár napján vagy azt követően nyugdíjba vonultak számát tüntettük fel. Az oszlop a korhatár évében, de még a korhatár betöltése előtt nyugdíjba vonultak adatait nem tartalmazza, így biztosítható, hogy a korhatár előtt nyugdíjba vonulók adatait tartalmazó oszloppal ne legyen átfedés.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_07

11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatár

Születési év	Naptári év																			
	2009 2010	2011 2012	2013 2014 I.	2014 II. 2015 I.	2015 II. 2016	2017 I. 2017 II.	2018 I. 2018 II.	2019	2020 I.	2020 II. 2021 I.	2021 II. 2022	2023	2024							
1948	61	62	63	64	65	66	66	67	67	68	68	69	69	70	70	71	72	72	73	73
1949	60	61	62	63	64	65	65	66	66	67	68	68	69	69	70	71	71	72	72	73
1950	59	60	61	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69	70	70	71	71	72
1951	58	59	60	61	62	63	63	64	64	65	66	66	67	67	68	69	69	70	70	71
1952 I.	57	58	59	60	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68	68,5	69	69,5	70
1952 II.	57	58	59	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66	67	67,5	68	68,5	69	70
1953	56	57	58	59	60	61	61	62	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69
1954 I.	55	56	57	58	59	60	60	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66	66,5	67	67,5	68
1954 II.	55	56	57	58	59	59,5	60	60,5	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68
1955	54	55	56	57	58	59	59	60	60	61	61	62	63	63	64	65	65	66	66	67
1956 I.	53	54	55	56	57	58	58,5	59	59,5	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66
1956 II.	53	54	55	56	57	57,5	58	58,5	59	60	60,5	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66
1957	52	53	54	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62	63	63	64	64	65
1958	51	52	53	54	55	56	56	57	57	58	59	59	60	60	61	62	62	63	63	64
1959	50	51	52	53	54	55	55	56	56	57	58	58	59	59	60	61	61	62	62	63
1960	49	50	51	52	53	54	54	55	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62

Öregségi nyugellátásra az jogosult, aki betöltötte a jogszabályban rögzített – táblázatban szürkével jelölt –, rá vonatkozó (férfiak és nők esetén egységes) öregségi nyugdíjkorhatárt, rendelkezik az előírt szolgálati idővel, és nem áll biztosítással járó jogviszonyban. Az öregségi nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati idő legalább 15 év. A táblázatban az öregségi nyugdíjkorhatárt tüntettük fel az adott évben született személyekre vonatkozóan. A cellák az adott évben született személy naptári év szerint betöltött életkorát mutatják.

Öregségi teljes nyugdíjra – életkorától függetlenül – jogosult az a nő, aki legalább 40 év jogszolgáltatási idővel (mely nem feltétlenül egyezik meg a szolgálati idővel) rendelkezik. E lehetőségen túlmenően a 2011. évi CLXVII. tv. értelmében korhatár előtti nyugdíj 2011. december 31-ét követően már nem állapítható meg. A törvény ugyanakkor biztosítja a korábban már megállapított ilyen ellátások további, más jogcímen (korhatár előtti ellátás, szolgálati járandóság, átmeneti bányászjáradék, vagy balettművészeti életjáradék) történő folyósítását.

2012 előtt korhatár előtti öregségi nyugdíjként folyósították a következő ellátásokat: előrehozott és csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíj, korkedvezményes nyugdíj, bányásznyugdíj, művésznugdíj, országgyűlési, európai parlamenti képviselők, polgármesterek korhatár előtti öregségi nyugdíja, korengedményes nyugdíj, fegyveres testületek hivatásos tagjainak szolgálati nyugdíja.

Forrás: 1997. évi LXXXI. tv.; 2011. évi CLXVII. tv., <http://ado.hu/rovatok/tb-nyugdij/nyugdijkorhatar-elotti-ellatasok>.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut11_08

12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs átlaga, minimális, maximális értéke, százalék

Év	Átlagos adóterhelés, %	A bruttó bérre vetített személyi jövedelemadó kulcs	
		minimuma	maximuma
1990	..	0	50
1991	..	0	50
1992	..	0	40
1993	..	0	40
1994	..	0	44
1995	..	0	44
1996	..	20	48
1997	..	20	42
1998	..	20	42
1999	..	20	40
2000	..	20	40
2001	..	20	40
2002	..	20	40
2003	..	20	40
2004	..	18	38
2005	18,89	18	38
2006	19,03	18	36
2007	18,63	18	36
2008	18,86	18	36
2009	18,10	18	36
2010 ^a	16,34	21,59	40,64
2011 ^a	13,78	20,32	20,32
2012 ^b	14,90	16	20,32
2013	..	16	16
2014	..	16	16
2015	..	16	16
2016	..	15	15
2017	..	15	15
2018	..	15	15
2019	..	15	15

^a 2010-ben a nominális adókulcs 5 000 000 Ft-ig 17%, 5 000 001 Ft-tól pedig a 850 000 Ft és a 5 000 000 Ft-on felüli rész 32%-a. 2011-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem adóalap-kiegészítéssel (azaz 27 százalékkal) megnövelt összege.

^b 2012-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem és az adóalap-kiegészítés összege.

Az adóalap-kiegészítés összegét:

- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meg nem haladó része után nem kell megállapítani,
- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meghaladó része után 27 százalékos mértékkel kell megállapítani.

Forrás: Átlagos adóterhelés: http://nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adostatisztikak/szemelyi_jovedelemado/szemelyijovedelemado_adostatiszika.html. Egyéb adatok: http://nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/adotablak.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut12_01

12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv (AMK) esetén

Év	Minimálbér				Teljes bérköltség minimálbér esetén		Minimál- bér adó- éke, %	AMK közteher ^a , Ft/nap		Teljes bérköltség ^a , Ft/nap		AMK adóéka ^a , %	
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		általános	regiszt- rált mun- kanélküli	általános	regiszt- rált mun- kanélküli	általános	regiszt- rált mun- kanélküli
1997	17 000	783	15 045	693	26 450	1 196	43,1	500	500	1 193	1 193	41,9	41,9
1998	19 500	899	17 258	795	30 297	1 369	43,0	500	500	1 295	1 295	38,6	38,6
1999	22 500	1 037	18 188	838	34 538	1 546	47,3	500	500	1 338	1 338	37,4	37,4
2000	25 500	1 175	20 213	931	38 963	1 746	48,1	800	800	1 731	1 731	46,2	46,2
2001	40 000	1 843	30 000	1 382	58 400	2 638	48,6	1 600	1 600	2 982	2 982	53,6	53,6
2002	50 000	2 304	36 750	1 694	71 250	3 226	48,4	1 000	500	2 694	2 194	37,1	22,8
2003	50 000	2 304	42 750	1 970	70 200	3 191	39,1	1 000	500	2 970	2 470	33,7	20,2
2004	53 000	2 442	45 845	2 113	74 205	3 376	38,2	1 000	500	3 113	2 613	32,1	19,1
2005	57 000	2 627	49 305	2 272	79 295	3 572	37,8	700	500	2 972	2 772	23,6	18,0
2006	62 500	2 880	54 063	2 491	85 388	3 910	36,7	700	700	3 191	3 191	21,9	21,9
2007	65 500	3 018	53 915	2 485	89 393	4 095	39,7	700	700	3 185	3 185	22,0	22,0
2008	69 000	3 180	56 190	2 589	94 065	4 310	40,3	900	900	3 489	3 489	25,8	25,8
2009	71 500	3 295	57 815	2 664	97 403 ^b	4 464	40,6	900	900	3 564	3 564	25,3	25,3
2010	73 500	3 387	60 236	2 776	94 448	4 352	36,2	900	900	3 676	3 676	24,5	24,5

Év	Minimálbér				Teljes bérköltség minimálbér esetén		Minimál- bér adó- éke, %	Egyszerűsített foglalkoztatás ^c					
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		alkalmi munka	mezőgaz- dasági/ turisztika- i idény- munka	alkalmi munka	mezőgaz- dasági/ turisztika- i idény- munka	alkalmi munka	mezőgaz- dasági/ turisztika- i idény- munka
2011	78 000	3 594	60 600	2 793	100 230	4 619	39,5	1 000	500	3 793	3 293	26,4	15,2
2012	93 000	4 280	60 915	2 803	119 505	5 500	49,0	1 000	500	3 383	2 883	29,6	17,3
2013	98 000	4 510	64 190	2 954	125 930	5 795	49,0	1 000	500	3 511	3 011	28,5	16,6
2014	101 500	4 670	66 483	3 059	130 428	6 001	49,0	1 000	500	3 600	3 100	27,8	16,1
2015	105 000	4 830	68 775	3 164	134 925	6 207	49,0	1 000	500	3 689	3 189	27,1	15,7
2016	111 000	5 110	73 815	3 398	142 635	6 566	48,2	1 000	500	3 888	3 388	25,7	14,8
2017	127 500	5 870	84 788	3 904	157 463	7 543	46,2	1 000	500	4 318	3 818	23,2	13,1
2018	138 000	6 603	91 770	4 391	167 670	8 022	45,3	1 000	500	4 732	4 232	21,1	11,8
2019	149 000	7 163	99 085	4 764	180 290	8 668	45,0	1 000	500	5 049	4 549	19,8	11,0

^a A bruttó napi minimálbér oszlopnak megfelelő összegben kifizetett munkadíj és alkalmi munkavállalói könyvvel történő munkavégzés esetén. A minimálbérhez történő hasonlítás alapja az a feltételezés, hogy az alkalmi munkásoknak a lehető legkevesebbet fizetnek a foglalkoztatók.

^b 2009. I. félévére vonatkozó szabályozás szerint.

^c 2010. április 1-jétől az alkalmi munkavállalói könyvek és a közteherjegyek megszűntek, melyeket az egyszerűsített foglalkoztatás váltott fel.

Megjegyzés: Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség hányadosa, számítása: $\text{adóék} = (\text{teljes bérköltség} - \text{nettó bér}) / \text{teljes bérköltség}$.

Forrás: Minimálbér: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli041.html. Közteherjegy: 1997. évi LXXIV. Törvény. Egyszerűsített foglalkoztatás: 2010. évi LXXXV. törvény. 2014–2015-ös adatok forrásai: http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=allaskeresok-nek_ellatasok_osszegei_es_kozterheji, <http://officina.hu/gazdasag/93-minimalber-2015>, <http://www.nav.gov.hu>. Scharle Ágota számítása alapján.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut12_02

12.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint

Dátum	Minimálbér havi összege, Ft	A bruttó átlagkereset százalékában	APW arányában, %	Garantált bérminimum	Nyugdíj-minimum
1990. II. 1.	4 800	..	40,9	-	4 300
1991. IV.1.	7 000	-	5 200
1992. I. 1.	8 000	35,8	41,4	-	5 800
1993. II. 1.	9 000	33,1	39,7	-	6 400
1994. II. 1.	10 500	30,9	37,8	-	7 367
1995. III. 1.	12 200	31,4	37,0	-	8 400
1996. II. 1.	14 500	31,0	35,8	-	9 600
1997. I. 1.	17 000	29,7	35,1	-	11 500
1998. I. 1.	19 500	28,8	34,4	-	13 700
1999. I. 1.	22 500	29,1	34,6	-	15 350
2000. I. 1.	25 500	29,1	35,0	-	16 600
2001. I. 1.	40 000	38,6	48,3	-	18 310
2002. I. 1.	50 000	40,8	54,5	-	20 100
2003. I. 1.	50 000	36,4	51,5	-	21 800
2004. I. 1.	53 000	37,2	50,7	-	23 200
2005. I. 1.	57 000	33,6	49,2	-	24 700
2006. I. 1.	62 500	36,5	52,3	68 000	25 800
2007. I. 1.	65 500	35,4	49,3	75 400	27 130
2008. I. 1.	69 000	34,7	49,5	86 300	28 500
2009. I. 1.	71 500	35,8	50,0	87 500	28 500
2010. I. 1.	73 500	36,3	48,6	89 500	28 500
2011. I. 1.	78 000	36,6	49,8	94 000	28 500
2012. I. 1.	93 000	41,7	54,3	108 000	28 500
2013. I. 1.	98 000	42,5	55,1	114 000	28 500
2014. I. 1.	101 500	42,7	56,9	118 000	28 500
2015. I. 1.	105 000	42,4	54,0	122 000	28 500
2016. I. 1.	111 000	42,2	53,5	129 000	28 500
2017. I. 1.	127 500	42,9	..	161 000	28 500
2018. I. 1.	138 000	41,8	..	180 500	28 500
2019. I. 1.	149 000	195 000	28 500

Megjegyzés: 1999-ig a képzetlen munkaerőt foglalkoztató ágazatok rendszerint néhány hónapos haladékat kaptak az új minimálbér bevezetésére.

A garantált bérminimum a szakképzett alkalmazottakra vonatkozik, a minimálbér és a bérminimum is a bruttó összeg.

A minimálbér mentes a személyi jövedelemadótól 2002 szeptemberétől. Ez az intézkedés a nettó minimálbér 15,9%-os emelkedését eredményezte.

APW: feldolgozóipari fizikai munkás átlagbére, *NFSZ BT* alapján. 1990-ben az előző évi adat indexálva (mivel 1990-ben nem volt Bértarifa felvétel).

Forrás: Minimálbér: 1990–91: <http://www.mszosz.hu/files/1/64/345.pdf>, 1992–: *KSH*. Garantált bérminimum: http://www.nav.gov.hu/nav/szolgáltatások/adokulcsok_jarulekmerterek/minimalber_garantalt. Nyugdíjminimum: http://www.ksh.hu/docs/hun/xtabla/nyug-dij/tablany11_03.html. APW: *NFSZ BT*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut12_03

12.4. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában

Év	Munkát terhelő adók az adóbevétel arányában ^a , %	Implicit adókulcs ^b	Átlagkereset 67%-ának adóéke	Minimálbér adóéke ^c
1990		38,2
1991	52,4	40,4
1992	54,8	40,9
1993	54,4	42,3
1994	53,7	41,2
1995	52,1	42,3	..	44,2
1996	52,5	42,1	..	41,8
1997	54,2	42,5	..	43,1
1998	53,1	41,8	..	43,0
1999	51,5	41,9	..	47,3
2000	48,7	41,4	51,4	48,1
2001	49,8	40,9	50,9	48,6
2002	50,3	41,2	48,2	48,4
2003	48,7	40,0	44,6	39,1
2004	47,5	39,1	44,8	38,2
2005	48,6	37,6	43,1	37,8
2006	48,8	38,2	43,3	36,7
2007	49,3	40,6	46,1	39,7
2008	51,0	41,9	46,8	40,3
2009	47,9	39,9	46,2	40,6 ^d
2010	46,7	38,1	43,8	36,2
2011	46,8	37,9	45,2	39,5
2012	46,0	39,2	47,9	49,0
2013	45,7	39,0	49,0	49,0
2014	45,3	39,6	49,0	49,0
2015	45,0	41,6	49,0	49,0
2016	45,6	40,9	48,3	48,3
2017	45,3	39,5	46,2	46,2
2018	45,0	45,0

^a Munkát terhelő adók és járulékok az összes adójellegű bevétel arányában.

^b Az implicit adókulcs a munkát terhelő adókból és járulékokból befolyt bevétel és a munkából származó jövedelem (adóalap) hányadosa.

^c Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség hányadosa, számítása: adóék=(teljes bérköltség–nettó bér)/teljes bérköltség.

^d A minimálbér adóéke 2009-ben éves átlag (a járulékok júniusban csökkentek).

Forrás: Munkát terhelő adók: 1991–1995: Scharle Ágota becslése PM mérlegadatok alapján. 1996–2002: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm. 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en, Eurostat online adatbázis. Implicit adókulcs: Eurostat online adatbázis (gov_a_tax_itr), 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en. Adóék az átlagbér 67 százalékán: OECD: Taxing wages 2010, Párizs 2011, OECD Tax Statistics/ Taxing wages/ Comparative tables. Adóék a minimálbér szintjén: Scharle Ágota számítása.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut12_04

**13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya
és a munkanélküliségi ráta nemenként az Unió tagországokban, 2018**

Ország	Foglalkoztatási arány			Munkanélküliségi ráta		
	férfiak	nők	együtt	férfiak	nők	együtt
Ausztria	80,7	71,7	76,2	4,9	4,5	4,7
Belgium	73,9	65,5	69,7	6,2	5,4	5,8
Bulgária	76,5	68,3	72,4	5,6	4,6	5,1
Ciprus	79,3	68,9	73,9	8,1	8,7	8,4
Csehország	87,4	72,2	79,9	1,7	2,8	2,2
Dánia	81,5	74,8	78,2	4,4	4,9	4,7
Egyesült Királyság	83,7	73,8	78,7	3,6	3,5	3,6
Észtország	83,4	75,6	79,5	5,1	5,2	5,1
Finnország	78,2	74,5	76,3	7,0	6,7	6,8
Franciaország	75,2	67,6	71,3	8,8	8,9	8,8
Görögország	70,1	49,1	59,5	15,3	24,2	19,3
Hollandia	84,3	74,2	79,2	3,3	3,5	3,4
Horvátország	70,3	60,1	65,2	7,4	9,0	8,2
Írország	80,3	68,1	74,1	5,5	5,2	5,4
Lengyelország	79,4	65,0	72,2	3,8	3,8	3,8
Lettország	79,0	74,8	76,8	8,5	6,6	7,5
Litvánia	79,0	76,7	77,8	7,0	5,6	6,3
Luxemburg	76,0	68,0	72,1	5,0	5,6	5,3
Magyarország	82,1	66,8	74,4	3,3	3,9	3,6
Málta	85,7	63,4	75,0	3,5	3,2	3,4
Németország	83,9	75,8	79,9	3,8	2,9	3,3
Olaszország	72,9	53,1	63,0	9,7	11,6	10,5
Portugália	78,9	72,1	75,4	6,5	7,4	7,0
Románia	78,9	60,6	69,9	4,5	3,4	4,0
Spanyolország	73,1	61,0	67,0	13,4	16,8	14,9
Svédország	84,7	80,4	82,6	5,8	5,6	5,7
Szlovákia	79,2	65,5	72,4	5,9	6,9	6,4
Szlovénia	79,0	71,7	75,4	4,6	5,8	5,1
EU-28	78,9	67,4	73,1	6,5	7,0	6,7

Forrás: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut13_01

13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele az Unió tagországokban^a, 2018

Ország	Egyéni vállalkozó ^b	Részmunkaidős	Határozott idejű szerződéses	Mezőgazdaság	Ipar	Piaci szolgáltatás	Nem piaci szolgáltatás ^c
Ausztria	10,4	27,3	8,1	3,3	25,7	38,6	32,5
Belgium	12,7	24,5	9,3	0,9	21,2	34,8	43,1
Bulgária	10,6	1,8	3,6	6,4	30,4	38,1	25,1
Ciprus	11,7	10,8	12,2	1,7	16,7	48,7	32,8
Csehország	16,0	6,3	7,0	2,8	38,0	32,6	26,6
Dánia	7,2	24,8	10,3	2,1	18,7	37,8	41,4
Egyesült Királyság	13,8	24,6	4,7	0,9	18,2	40,2	40,7
Észtország	10,4	11,1	3,1	3,2	30,3	37,5	29,0
Finnország	11,6	15,1	14,2	3,3	22,5	35,2	39,0
Franciaország	11,0	18,0	14,8	2,4	20,4	36,0	41,1
Görögország	29,1	9,1	7,6	11,7	15,4	43,1	29,9
Hollandia	15,4	50,1	17,8	2,0	16,3	41,3	40,5
Horvátország	10,2	5,2	17,6	5,6	27,7	38,5	28,2
Írország	12,9	19,5	8,6	3,8	19,1	41,9	35,1
Lengyelország	17,4	6,4	19,5	9,4	32,1	32,4	26,0
Lettország	11,0	7,2	2,4	7,0	24,0	39,8	29,2
Litvánia	10,8	7,1	1,4	7,0	26,0	36,7	30,3
Luxemburg	7,5	17,7	8,9	1,0	11,7	42,0	45,3
Magyarország	9,7	4,2	6,5	4,8	32,6	31,4	31,3
Málta	13,6	13,3	6,7	0,9	18,7	41,4	39,0
Németország	8,8	26,8	11,5	1,2	27,6	34,9	36,3
Olaszország	20,6	18,4	13,4	3,6	26,4	37,7	32,4
Portugália	13,1	8,1	19,0	3,8	25,7	35,9	34,6
Románia	15,5	6,5	0,9	19,8	31,1	29,8	19,4
Spanyolország	15,2	14,5	22,7	4,2	20,4	40,6	34,9
Svédország	8,4	22,7	14,3	1,5	18,3	36,6	43,6
Szlovákia	14,6	4,9	6,9	2,3	36,8	31,7	29,3
Szlovénia	12,1	9,7	13,5	4,4	33,8	33,8	28,0
EU-28	13,5	19,2	12,1	3,7	24,3	36,7	35,2

^a Összes foglalkoztatott = 100, kivéve a határozott idejű szerződéssel dolgozókat, ahol a viszonyítási alap az összes alkalmazott.

^b Társas vállalkozás és szövetkezi tagjaival együtt.

^c O–U nemzetgazdasági ágak.

Forrás: Eurostat (Newcronos) Munkaerő-felmérés.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut13_02

13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya^a, 2018

Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya	Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya
Bulgária	0,9	Finnország	2,2
Portugália	0,9	Norvégia	2,3
Lengyelország	1,2	Lettország	2,4
Szlovákia	1,2	Svédország	2,5
Románia	1,3	Szlovénia	2,5
Litvánia	1,5	Magyarország	2,7
Észak-Macedónia	1,6	Hollandia	2,9
Luxemburg	1,7	Németország	3,1
Horvátország	1,7	Csehország	5,7
Észtország	1,9		

^a Negyedéves arányok átlaga.

Forrás: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/job-vacancies/database>
(jvs_q_nace2: 2019.08.20. frissítés, letöltve: 2019.08.24.)

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2018hut13_03

A FONTOSABB ADATOK FORRÁSAI

Az adatoknak adatgyűjtők szerinti csoportosításban két fő forrása van, az egyik a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) rendszeres intézményi-, illetve lakossági típusú munkaügyi adatgyűjtése, a másik a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) regisztere és az általa lebonyolított adatgyűjtések.

FŐBB KSH ADATFORRÁSOK

KSH Munkaerő-felmérés – KSH MEF

A Központi Statisztikai Hivatal a lakosság gazdasági aktivitásának – foglalkoztatottságának és munkanélküliségének – vizsgálatára 1992-ben vezette be ezt az adatgyűjtést. A munkaerő-felmérés a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, mely a 15–74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkor munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg.

A lakosság körében végzett munkaerő-felmérés a nemzetközi gyakorlatban a foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az alulfoglalkoztatottság egyidejű, átfogó és konzisztens mérésének általánosan elterjedt eszköze. Az adatok feldolgozásának technikája biztosítja az osztályozásból adódó torzítások minimálisra csökkentését (mivel az egyes csoportokba való besorolás szigorú kritériumok szerint történik), ugyanakkor bizonyos fokú szabadságot is enged a nemzeti sajátosságok figyelembevételénél.

A magyar munkaerő-felmérés a vizsgált népességet a felvételt megelőző héten (2003-ig ez mindig a hónap 12 napját tartalmazó héten volt) végzett tevékenységük alapján sorolja a következő két főcsoportba: gazdaságilag aktívak (a rendelkezésre álló munkaerő) és gazdaságilag nem aktívak (inaktívak).

A gazdaságilag aktív kategória (rendelkezésre álló munkaerő) magában foglalja mindazon személyeket, akik a megfigyelés hetében a munkapiacra foglalkoztatottként vagy munkanélküliként jelen voltak.

A felvételben használt fogalmak az ILO ajánlásait követik. Ennek megfelelően tartalmuk a következő:

Foglalkoztatottnak tekintendő mindenki, aki a vizsgált időszakban (a negyedév egyes hónapjainak vonatkozási hetében) legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy munkájától csak átmenetileg (szabadság, betegség, stb. miatt) volt távol.

Jövedelmet biztosító munkának számít minden olyan tevékenység:

- amely pénzjövedelmet eredményez, vagy
- amely természetbeni juttatást biztosít,
- amelyet egyéb, később realizálható jövedelem érdekében végeztek,
- amelyet, mint segítő családtagok végeztek a háztartáshoz tartozó gazdaság, vállalkozás jövedelmének növelése érdekében.

A felvétel szempontjából nem számít jövedelmet biztosító munkának az önként, ingyenesen, más háztartásnak vagy intézménynek nyújtott bármilyen segítség (társadalmi munka, ún. kalákamunka, stb.), a saját ház vagy lakás építése, felújítása, javítása, a tanulmányhoz kötött szakmai gyakorlat keretében végzett munka (még akkor sem, ha azért valamilyen díjazást kapnak), valamint a háztartásban, a ház körül végzett munka, beleértve a kerti munkákat is. A háztáji gazdaságban végzett munka csak akkor tekinthető jövedelemszerzőnek, ha annak eredménye jellemzően piacra és nem saját fogyasztásra kerül.

A gyermekgondozási díjban (gyed), gyermekgondozási segélyben (gyes) részesülőket – az 1995-ben Prágában az átalakuló országok számára megfogalmazott ILO-ajánlásnak megfelelően – a vonatkozási héten végzett tevékenységük alapján kell osztályozni.

Mivel a nemzeti számlák (SNA) fogalmi rendszere szerint a védelmi tevékenység hozzájárul a nemzeti össztermék létrehozásához, a sorkatonák általában a foglalkoztatottak között szerepelnek, ha az adattartalom ettől eltérő, akkor lábjegyzetben történik utalás rá. A sorkatonák létszámára vonatkozó adat adminisztratív forrásból származott. (A KSH adatbázisok visszatekintő idősorában jellemzően a sorkatonák nélküli adat szerepel. A sorkatonákkal kapcsolatos koncepcionális

döntés csak a sorkatonaság 2003. évi megszüntetéséig befolyásolja a foglalkoztatotti létszámot, illetve az ebből számított mutatókat.)

Munkanélkülinek tekintendő az a személy, akinél egyidejűleg a következő tényezők fennállnak:

- az adott héten nem dolgozott (s nincs olyan munkája, amelytől átmenetileg távol volt),
- aktívan keresett munkát a kikérdezést megelőző négy hét folyamán,
- rendelkezésre áll, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást.

A munkanélküliek sajátos csoportját alkotják azok, akik ugyan nem dolgoztak a vonatkozó héten, de már találtak munkát, ahol 90 napon belül (2002-ig 30 napon belül) dolgozni kezdenek.

Aktív munkakeresésnek tekintendő, ha valaki állami vagy magán-munkaközvetítőn keresztül érdeklődött állás után, közvetlenül keresett meg munkáltatókat, hirdetést olvasott, adott fel, hirdetésre válaszolt, rokonoknál, ismerősöknél érdeklődött, tesztet írt, vizsgát tett vagy meghallgatáson volt, vállalkozásának elindítását intézte.

Gazdaságilag aktívak azok, akik megjelennek a munkapiacra, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.

Gazdaságilag nem aktívak azok, akik a vonatkozó héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni. Ide tartoznak – többek között – a passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát, de kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket, meg sem kísérik az álláskeresést.

A munkaerő-felmérés mintája többlépcsős, rétegzett minta, amely kialakításánál a rétegző ismérvek a következők voltak: földrajzi egységek, települések nagysága szerinti kategóriák, lakóövezetek. Ez utóbbiak a mintában a következő aggregátumok formájában jelennek meg: bel-, egyéb bel-, külterületek. A mintában alkalmazott egyszerű rotációs eljárás szerint bármely háztartás, amely valamilyen időpontban belép a mintába, hat egymást követő negyedévben szolgáltat adatokat, majd végleg elhagyja azt. A munkaerő-felmérés negyedéves mintája háromhavi részmintát tartalmaz. A felvétel a mintába került lakásokban élő, valamennyi háztartás összes tagjáról gyűjt demográfiai társadalmi alap-, valamint a 15–74 év közötti személyekről gazdasági aktivitásukra vonatkozó információkat. 1998 óta a mintába kijelölt címek száma negyedévente mintegy 38 ezer.

A munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése havonta, speciális népességszám-továbbszámítási modellel történik. Az egyes népességcsoportok létszáma a munkaerő-felmérés mintájából a mintában megfigyelt értékek megfelelő súllyal történő szorzása és összegezése után számítható. A teljeskörűsítéséhez szükséges súlyok, illetve felszorozó tényezők meghatározása két lépésben történik. Először a minta 275 rétegére vonatkozóan készülnek el az elsődleges súlyok, majd korrekciós eljárás során – amire a meghíúsulások torzító hatásának mérsékelése miatt van szükség – az ún. korrigált súlyok. A korrekciós eljárásban kulcsfontosságú szerepet játszanak a továbbszámított népesség- és lakásszámok.

A kiadványban szereplő MEF adatok teljeskörűsítése az 1992–2000 közötti időszakra vonatkozóan az 1990. évi népszámlálás alapján készült súlyrendszerrel történt úgy, hogy a korábbi idősorokban még a régi súlyozású 2001. évi adatok is megadásra kerültek. 2003-tól a munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése a 2001. évi népszámláláson alapuló népességszám-továbbvezetés bázisán történt. Ezzel egy időben a 2001–2002. évi adatok is újraszámításra és lecsérésre kerültek. A KSH adatbázisok visszatekintő idősorai a 2001. évi népszámlálás alapján jellemzően 1998-ig kerültek visszavezetésre. (Azért eddig, mert 1997 és 1998 között a települési minta bővítése törést okozott az adatso-rokban.) A 2011. októberi népszámlálás alapján a demográfiai adatok nem, viszont a munkaerő-felmérés teljeskörűsítéséhez használt korrigált népességszám visszavezetésre került. Emiatt a MEF adatok 2006-ig visszamenőlegesen változtak.

Intézményi munkaügyi statisztika – KSH IMS

A kereseti adatok legfontosabb forrása a havi (éves) intézményi munkaügyi jelentés. A megfigyelési kört jelenleg a legalább 5 fős létszámú vállalkozások, illetve létszámnagyságtól függetlenül teljes körűen a költségvetési és társadalombiztosítási intézmények, valamint a kijelölt non-profit szervezetek jelentik. Az ettől eltérő vonatkozási kör a forrásnál megjelölésre került.

A keresetek minden esetben a teljes munkaidőben foglalkoztatottakra vonatkoznak. A mindenkor havi átlagkereset részét képezi a kifizetés hónapjában az alapbér, a bérpótlékok (ide tartozik a bányászati húségjutalom és a Széchenyi, illetve a professzori ösztöndíj is), a kiegészítő fizetés, valamint a prémium, a jutalom, a 13. és további havi fizetés.

A nettó kereset a gazdálkodó szervezetenkénti bruttó átlagkeresetből a munkavállalót terhelő járulékok vala-

mint a személyi jövedelemadó levonásával, az adott évre érvényes járulékküszöb és az alkalmazotti kedvezményre jogosító jövedelemhatár figyelembevételével számított adat. A bruttó keresetből kiinduló nettósítás csak az összes munkavállalót érintő levonásokat kezeli. A személyi jövedelemadó kiszámítása az szja-törvényben szereplő – az adott évre érvényes – adóelőleg-kulcsokkal történik. A nettósítás alapállomány és szervezeti szinten történik.

A bruttó és nettó kereseti indexek közötti különbség nagysága, és iránya az adott évi adó és járulékszabályok függvénye. Az indexek összehasonlító körre vonatkoznak, figyelembe véve a definíció változásokat, illetve az adatgyűjtés körének változásait is. A KSH tradicionálisan a főátlag indexet publikálja keresetnövekedési mutatóként. A keresetváltozás mértéke így a két időszak közötti létszamarányok eltolódását és a tényleges keresetváltozás hatását együttesen tükrözi. A reálkereset változása a nettó kereseti index és az ugyanezen időszaki fogyasztóiár-index hányadosából képzett index 100 százalék feletti (vagy alatti) értéke.

A foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR) 1994. január 1-je óta érvényes változata szerint a szellemi állománycsoport alatt az 1–4. foglalkozási főcsoportba, a fizikaiba pedig az 5–9. foglalkozási főcsoportba tartozók értendők.

Üres álláshely statisztika

A KSH negyedéves gyakoriságú üres álláshelyekre vonatkozó adatgyűjtésének adatszolgáltatói köre meg egyezik a havi intézményi munkaügyi jelentésével (KSH IMS). A vonatkozó EU előírásnak megfelelően üresnek azok az újonnan létrehozott, betöltetlen, illetve a közeljövőben (3 hónapon belül) megüresedő álláshelyek minősülnek, amelyeknél „a munkáltató aktív lépéseket tesz és a jövőben is tenni fog annak érdekében, hogy az álláshely kívülről történő betöltéséhez a megfelelő jelöltet megtalálja és az álláshely a megfelelő jelölt megtalálása esetén a megüresedést követően be is tölthető”.

KSH Sztrájk statisztika

A megfigyelés a legalább 10 főt érintő, illetve figyelemzetető sztrájk esetén a 2 órát meghaladó eseményekre terjed ki.

KSH Munkaerőmérés – KSH MEM

A munkaerő-felmérés bevezetése előtt a teljes munkapiacról az évenként készülő munkaerőmérés adott képet a két népszámlálás közötti időszakban.

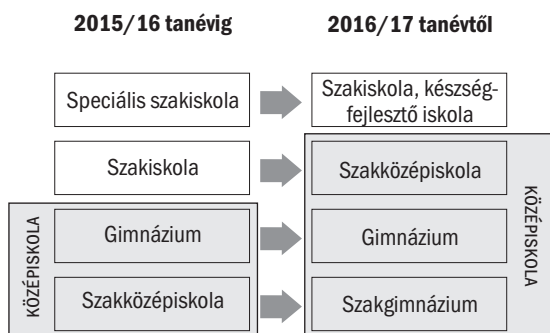
A munkaerőmérés, mint neve is mutatja, mérlegszerű elszámolás, amely egy eszmei időpontban (január 1.) állítja szembe a rendelkezésre álló munkaerőt (munkaerőforrás) a munkaerő-felhasználással. A népességet gazdasági aktivitásuk szempontjából veszi számba, megkülönböztetve a munkavállalási korú, illetve munkavállalási koron kívüli népességet. Az adatok forrása az éves és évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtés 1992-től, a lakossági munkaerő-felmérés és a népszámlálás adatállományai, a gazdasági szervezetek regisztere, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, valamint a regisztrációs munkanélküli statisztika. A KSH 2013-tól ilyen elszámolást már nem készít.

Oktatási adatok forrása

Az oktatási intézmények tevékenységére vonatkozó adatokat az Emberi Erőforrások Minisztériuma (illetve az oktatási tevékenységért felelős mindenkori minisztérium) gyűjti és dolgoztatja fel. Az oktatási adatfelvételek rendszere a 2000/2001. tanévtől újult meg tartalmában és módszerében (így a papír alapú kérdőíveket felváltotta az elektronikus adatgyűjtési rendszer, ami az áttérés évében átmenetileg a korábban alacsonyabb megbízhatósági fokú információt eredményezett), követve az oktatás 1993. évi LXXIX. és LXXX. sz. törvényekben meghatározott szervezeti és tevékenységi rendszert. Az adatfelvétel számbavételi egysége az oktatási intézmény, a megfigyelés tárgya pedig az ott folyó oktatási feladat. Az adatfelvétel eszmei időpontja 2000/2001-től minden év október 1. illetve október 15. (2000 előtt pedig egy ehhez közeli, de iskolatípusonként eltérő időpont).

A középfokú oktatásban a 2016/2017-es tanévben jelentős átalakulás történt. A szakképző intézmények nevének megváltoztatásán túl az általuk ellátott feladat is módosult. A korábbi speciális szakiskolák neve szakiskolává és készségfejlesztő iskolává változott, a korábbi szakiskolák neve szakközépiskola lett, a régi szakközépiskolákból pedig szakgimnáziumok lettek. Az új rendszerben működő szakiskolák a többi tanulóval együtt haladásra képtelen, sajátos nevelési igényű tanulókat készítik fel szakmai vizsgára, a készségfejlesztő iskolák a középsúlyos SNI-tanulók számára nyújtanak az életkezdéshez, munkába álláshoz ismereteket. Az új rendszerű szakközépiskolákban a tanulók az első 3 évben szakképesítést szereznek, ezt követően a diákoknak lehetőségük van további kettő, érettségire felkészítő évfolyam elvégzésére, majd érettségi vizsgát tehetnek.

A szakgimnáziumokban az első négy év elvégzése után a tanulók szakmai érettségit tesznek, további egy évfolyam elvégzésével pedig érettségihez kötött szakképesítést szerezhetnek. A gimnáziumok esetében nem történt változás. Az érettségit adó középiskola, mint gyűjtőfogalom tartalma így módosult. Korábban a gimnázium és szakközépiskola tartozott ebbe a kategóriába, az új rendszerben a szakközépiskola, gimnázium és szakgimnázium együttese értendő a fogalom alatt. Emiatt a közoktatási idősorok egy része korábbi formájában már nem folytatható.

Középfokú oktatás korábbi és jelenlegi sémája

Egyéb adatforrások

Az 1980. és 1990. évi foglalkoztatási adatok becsléséhez népszámlálási adatok kerültek felhasználásra. Ugyancsak a népszámlálás illetve a mikrocenzus volt a forrása az ingázási adatoknak. Az összefoglaló gazdasági mutatók a nemzetgazdasági mérlegekből, a fogyasztói árstatisztikából, illetve az ipari beszámoló jelentésből származnak. Ezen adatforrások részletes leírása a vonatkozó szakstatistikai publikációkban szerepel.

FŐBB NFSZ ADATFORRÁSOK

NFSZ Nyilvántartott állás keresők regiszter adatbázis – NFSZ-REG

A munkanélküliségi adatok másik fő forrása Magyarországon – és a legtöbb fejlett országban – a nyilvántartásba vett (regisztrált) állás keresők egyénenkénti adatait tartalmazó havonta összegyűjtött – ún. adminisztratív rekordokat tartalmazó – hatalmas adatbázis.

A nyilvántartás tulajdonképpen minden állást keresőt tartalmaz, de közülük adott időpontban csak azokat tekintik regisztrált állás keresőnek, aki

- a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat valamelyik ki-
rendeltségén magát állás keresőként nyilvántartásba

vetette (vagyis – az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével – nincs munkája, szeretne dolgozni és ehhez kéri a munkaerőpiaci szervezet segítségét);

- a vizsgált időpontban – az egyes hónapok zárónapján – nem nyugdíjas, nem részesül rehabilitációs járadékban és rehabilitációs ellátásban, nem nappali tagozatos tanuló, és elhelyezkedése érdekében együttműködik a ki-
rendeltséggel (vagyis a felajánlott megfelelő munkát, munkaerőpiaci szolgálatot illetve a támogatott képzési lehetőséget elfogadja, illetve a közvetítő/tanácsadó által előírt időpontokban jelentkezik a ki-
rendeltségen).

Amennyiben a nyilvántartásban szereplő személy a zárónapon valamely támogatott foglalkoztatási program keretében dolgozik, vagy munkaerőpiaci képzésben vesz részt, a nyilvántartott állás kereső státusa szünetel.

Ha az ügyfél nem működik együtt a ki-
rendeltséggel, az állás keresők nyilvántartásából kikerül.

A nyilvántartás adatai – adminisztratív rekordjai – nem csak az időponti adatok megállapítását teszik lehetővé, hanem az áramlások, a beáramlás és a kiáramlás megfigyelését is.

Az adatbázis tartalmazza az állás keresési ellátásokat megállapító, törölő valamint szüneteltető határozatok, valamint a számfejtési tételek alapján a pénzbeli ellátást kapók létszámát, segélyezési eseményeit, a bekerülésük és kikerülésük pontos időpontját és a kikerülésük módját (pl. elhelyezkedett, jogosultsága lejárt, kizárt, aktív eszközre ment át stb.) valamint az állás keresési ellátások pénzügyi adatait is (pl. ellátások átlagos havi összege, átlagos kifizetett ellátás zárónapi létszámra, kilépőkre, elhelyezkedettek). Az állás keresési ellátások regisztere a létszámadatokon kívül lehetővé teszi az ellátások átlagos hosszának megfigyelését is.

Az 1991 és 1996 közötti időszakra a nyilvántartás tartalmazza a pályakezdők munkanélküli segélyében részesültek időponti (stock) és áramlási (flow) adatait is. 1997 és 2005 között a rendszer tartalmazta a nyugdíj előtti munkanélküli segélyben részesülőket is.

Állás keresési járadékban részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az állás keresési járadék megállapításának és folyósításának feltételei. Az állás keresési járadék két szakasza megszűnt, a jogosultsági idő 270 napról 90 napra csökkent. Az állás keresővé válást megelőző 5 éven belül 360 nap jogosultsági idővel kell rendelkeznie az állás keresőnek (2011. szeptember 1-je előtt 4 éven belül 365 nap volt), így 10 nap munkaviszonyban töltött idő 1 nap folyósítási időnek felel meg

(2011. szeptember 1-je előtt 5 nap/1 nap volt). Összege a járulékalap 60%-a, de maximum a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér összege (járulékalap: a kérelem benyújtását megelőző négy naptári negyedévben az érintett jogviszonyokban elért havi átlagos összeg). (Flt.)

Álláskeresői segélyben részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az álláskeresői segély megállapításának és folyósításának feltételei. Az „a” és „b” típusú ellátási forma megszűnt, a „c” ellátási formát nyugdíj előtti álláskeresői segély elnevezésként az álláskeresőök továbbra is igényelhetik, de a legalább 140 napos álláskeresői járadékra való jogosultság (és kimerítés) 90 napra lecsökkent. (Flt.)

Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzügyi szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv).

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálathoz bejelentett munkaerő-igények rekordjai alapján havonta hasonló statisztikai feldolgozások készülnek az álláshelyek stock- és flow jellegű adatairól is.

A különböző aktív eszközökben való részvételtől, a résztvevők számáról, ki- és beáramlásairól ugyancsak havonta készül részletes statisztika a kifizetett támogatások alapján.

A nyilvántartásokra épülő, havonta készülő, rendkívül részletes – országos, régiónkénti, megyei, kirendeltégi körzetenkénti, sőt településenkénti – statisztika az állami foglalkoztatási szolgálat fő funkciói (közvetítés, járadékfizetés, aktív eszköz támogatást stb.) ellátása közben keletkező adminisztratív rekordok másodlagos feldolgozása alapján készül, tulajdonképpen azoknak igen fontos és hasznos „mellékterméke”.

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (és jogelődei, az FSZH, FH, az OMK, OMMK, ill. az OMKMK) 1989-től havonta publikálja ezen statisztikák főbb adatait. A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresőkkal számított relatív mutatók nevezőit a KSH-nak a munkaerő-mérlegben publikált gazdaságilag aktív né-

pesség adata, illetve ennek régiókra és megyékre való lebontása szolgáltatja.

A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresők száma és a regisztráltakkal számított ráta értelemszerűen eltér a KSH Munkaerő-felmérés eredményeitől. A különbség fő okai az eltérő fogalomrendszer és az alapvetően különböző megfigyelési/mérési módszer.

NFSZ Rövidtávú Munkaerőpiaci prognózis – NFSZ-PROG

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődei) kezdeményezése alapján és koordinálása mellett a munkaerőpiaci szervezet 1991-től kezdődően évente két alkalommal – márciusban és szeptemberben –, több mint 7500 munkaadó interjú megkérdezésével hajtja végre az ún. rövidtávú prognózis felmérést. 2004-től már csak évente egyszer – szeptember hónapban – kerül sor a felmérésre.

A kérdőív a felkeresett cégek reál- és pénzügyi folyamatai várható alakulását, fejlesztési és munkaerőgazdálkodási terveit és szándékait tudakolja, rákérdez a konkrét létszámcsökkentési és létszámbővítési terveikre és felméri az aktív eszközökkel kapcsolatos várható igényeiket is.

A kérdőívek megyénként és országos szinten is feldolgozásra kerülnek, hasznos információkat szolgáltatva mindegyik szinten a munkaerőpiaci szervezet munkájának tervezéséhez.

A prognózis-felmérés alkalmat és lehetőséget ad arra, hogy – más forrásokból származó információkat is felhasználva – a megyék ill. a főváros részleteiben elemezzék a munkapiaci helyzetük alakulását és fő tendenciáit, felkészüljenek a rövid távon várható problémák kezelésére, ügyfeleik változó igényeinek kielégítésére.

A rövidtávú prognózisnak csak egyik eredménye maga az előrejelzés. További nagyon fontos „melléktermékei”: a vállalatokkal való rendszeres, személyes kapcsolattartás, a közvetítő-ügyműködő munkakörben dolgozó kérdezőbiztosok szakismeretének, helyismeretének bővülése, a munkaerőpiaci képzés orientálása a megismert igények alapján.

A prognózis-felmérésekhez esetenként különböző kiegészítő kérdéseket, kérdésblokkokat kapcsolva további fontos információkhoz is juthatunk, amelyeket a kutatók, a foglalkoztatáspolitikai és/vagy az oktatáspolitikai irányítói tudnak a munkájuk során hasznosítani.

2005-től a felmérést az NFSZ a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató In-

tézettel (MKIK GVI) együttműködésben végzi, ami egyebek között azzal az előnnyel is járt, hogy az MKIK GVI kérdezőbiztosai segítségével a mintanagyságot sikerült közel 8000-re megnövelni.

NFSZ „Bértarifa” felvételek adatbázisai – NFSZ-BT

A PM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődei) 1992-től évente hajtja végre az egyéni alapszabályok és keresetek megismerését szolgáló, hatalmas mintával dolgozó reprezentatív adatfelvételeket, a foglalkoztatásért felelős minisztérium megbízásából.

Az adatgyűjtés referencia hónapja minden évben a május hónap, de az alapszabályon (alapszabályon) felüli nem rendszeres kifizetések egy hónapra jutó átlagának meghatározásához ezen kifizetések előző évi teljes összegének 1/12 részét is figyelembe veszik.

A versenyszférában kezdetben csak a 20 fő fölötti cégekre terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy minden vállalkozás köteles volt adatot szolgáltatni, de a mintába csak meghatározott napokon született dolgozók kerültek be.

A 10–19 fő közötti cégekre 1996-tól, az 5–9 fő közötti létszámmal dolgozókra pedig 1999-től terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy ebben a körben az összes ilyen létszámú cég közül véletlenszerűen kiválasztott mintába bekerülő vállalkozások (kb. 20 százaléka) kell csak adatokat szolgáltatassanak, ők viszont minden egyes dolgozójukról.

Az alapszabályok és a teljes kereset-szerkezet adatai Magyarországon csak ezekből az adatfelvételekből ismerhetők meg, így célszerűen az ezekből évente kapott hatalmas adatbázisok szolgálhatnak alapul a szociális partnerek által folytatott bér-érdekegyeztető tárgyalásokhoz.

A költségvetési körben létszámnagyságtól függetlenül minden egyes költségvetési intézmény részt vesz az adatszolgáltatásban, mégpedig úgy, hogy a központi bérszámfejtési rendszerhez tartozó intézményeknél az adatszolgáltatás teljes körű, a többi költségvetési intézmény pedig csak a meghatározott napokon született – a mintába bekerült – dolgozókról teljesíti az adatszolgáltatást.

A fegyveres testületek hivatásos (ún. szolgálati jogviszonyos) dolgozóira csak 1999-től kezdődően terjed ki az adatgyűjtés.

1992 előtt 3 évenként került sor hasonló adatgyűjté-

sekre, így már 1983, 1986 és 1989 évekről is rendelkezünk egy-egy hatalmas adatállománnyal.

A mintába bekerült minden egyes dolgozóról rendelkezésre állnak a következő adatok:

- a munkáltató ágazata, létszámnagysága, a munkavégzés telephelye, a gazdálkodási forma, a tulajdonosi szerkezet;
 - a munkavállaló bérbesorolása, foglalkozása, neme, kora, iskolai végzettsége.
- Az egyéni adatokat tartalmazó hatalmas adatbázisok alapján minden évben elkészülnek a következő feldolgozások:
- a szociális partnerek által egyeztetett, a bér-érdekegyeztetéshez alkalmazott ún. standard feldolgozások (amelyeket az érdekegyeztető tárgyalásokban részt vevő valamennyi konföderáció megkap);
 - modellszámítások a minimálbér emelés várható hatásainak meghatározása céljából;
 - a minisztérium igényei alapján készülő feldolgozások a kereseti arányok elemzéséhez és bemutatásához;
 - feldolgozások az évente megjelenő négykötetes adattárhoz (nemzetgazdaság összesen, versenyszféra, költségvetési szféra, területi kötet), illetve ennek CD-s változatához.

A teljes adatbázist átveszi minden évben a KSH és egyes nemzetközi adatszolgáltatásokat ennek felhasználásával tud teljesíteni (pl. az ILO ill. az OECD felé). Az OECD részére az PM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal is rendszeresen készít speciális feldolgozásokat.

Az egyéni adatokat tartalmazó adatbázis lehetővé teszi a benne szereplő ismérvek tetszés szerinti kombinációjával képzett csoportokra készülő feldolgozásokat és a különböző csoportok összetételének figyelembe vételével történő reális alapszabály-, illetve kereset szerinti összehasonlításokat, az alapszabályok és keresetek szóródásának, differenciáltságának vizsgálatát.

2002-től a felvételeken jelentős módosítások történtek annak érdekében, hogy a felmérés teljes mértékben megfeleljen az EU-ban négyévenként kötelező ún. keresetszerkezet felmérés (Structure of Earnings Survey) előírásainak. A változások egyik lényeges eleme, hogy 2002. óta az adatgyűjtés kiterjed a részmunkaidőben foglalkoztatottakra is.

Az EU rendelkezéseinek megfelelően a 2002-es, a 2006-os és a 2010-es felvételek elemi adatait – anonim formában – áadtuk az Eurostat-nak.

MUNKAERŐPIACI KUTATÁSOK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA, 2018

Válogatás magyarországi és külföldi könyvek, folyóiratok, műhelytanulmányok, statisztikai kiadványok, nemzetközi szervezetek munkapiaci témájú szakirodalmából

**Összeállította
BÁLINT ÉVA**

I. Válogatás a hazai szakirodalomból
Könyvek
Könyvfejezetek
Folyóiratcikkek
Műhelytanulmányok, kutatási jelentések
Statisztikai kiadványok
II. Válogatás a külföldi szakirodalomból
Könyvek
Folyóiratcikkek
Műhelytanulmányok, kutatási jelentések
Nemzetközi szervezetek kiadványai

I. VÁLOGATÁS A HAZAI SZAKIRODALOMBÓL

Könyvek

- CSEHNÉ PAPP IMOLA–MIKÁCSÓ ANDREA: A közfoglalkoztatás elméleti háttere és gyakorlati tapasztalatai 25 év tükrében, 1993–2018. Gödöllő, Szent István Egyetem Kiadó, 2018. 124 p.
- FAZEKAS KÁROLY–KÖLLŐ JÁNOS (eds.): *The Hungarian Labour Market 2017*. Budapest: Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 2018. 288 p.
- FAZEKAS KÁROLY–SZABÓ-MORVAI ÁGNES (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök, 2017*. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 2018. 320 p.
- GREGOR ANIKÓ–KOVÁTS ESZTER: *Nőügyek 2018*. Társadalmi problémák és megoldási stratégiák. A kutatási eredmények összefoglalója. Budapest, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2018. 131 p.
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–VARGA JÚLIA: *A közoktatás indikátorrendszere 2017*. Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 2018. 273 p.
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–VARGA JÚLIA: *Technikai útmutató „A közoktatás indikátorrendszere 2017” című kiadványhoz*. Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 2018. 103 p.
- NAGY BEÁTA–GÉRING ZSUZSANNA–KIRÁLY GÁBOR (szerk.): Dilemmák és stratégiák a család és munka összehangolásában. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018. 488 p.
- SEBŐK MARIANNA (szerk.): *A munka világa a 21. század elején*. Foglalkoztatáspolitikai és munkaerőpiaci kézikönyv. Budapest, Saxum Kiadó, 2018. 432 p.
- SUSSKIND, RICHARD–SUSSKIND, DANIEL: A szakmák jövője. Hogyan változtatja meg a technológia a szakemberek munkáját? Ford.: Benczi Boglárka, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018. 487 p.
- SZÉKELY LEVENTE (szerk.): Magyar fiatalok a Kár-

pát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Budapest, Kutatópont Kft.–Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft., 2018. 508 p.

VÁMOSI TAMÁS: Átmenet a szakképzési rendszerből a munka világába. A magyar középfokú szakképzésből kikerülő fiatalok potenciális munkáltatóinak képzéssel kapcsolatos elvárásai. Beau Bassin, Globe-Edit, 2018. 70 p.

Könyvfejezetek

- ADAMECZ-VÖLGYI ANNA–BÁRDITS ANNA–KERTESI GÁBOR–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: *Sokkok hatása a születési kimenetekre*. In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 94–96.
- BAKÓ TAMÁS–LAKATOS JUDIT: *A magyarországi munkapiac 2017-ben*. In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 19–38.
- BAKÓ TAMÁS–LAKATOS JUDIT: *The Hungarian labour market in 2016*. In: *Fazekas–Köllő* (eds.) 2018. pp. 17–38.
- BÁLINT MÓNICA (szerk.)–KÖLLŐ JÁNOS–LAKATOS JUDIT–TAJTI JÓZSEF (válogatta): *Statisztikai adatok*. In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 217–304.
- BÍRÓ ANIKÓ–BRANYICZKI RÉKA–ELEK PÉTER: *Egészség és munkapiaci aktivitás a nők körében*. In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 142–151.
- BOKÁNYI ZITA–GYÖRGYOVICS MIKLÓS–PILLÓK PÉTER: Rétegek és társadalmi mobilitás a fiatal társadalmi csoportban. In: *Székelly* (szerk.) (2018) pp. 141–182.
- CZETHOFFER ÉVA–KÖLLŐ JÁNOS: *Long-term trends in relative wages: are there any signs indicating shortage?* In: *Fazekas–Köllő* (eds.) 2018. pp. 126–131.
- CZETHOFFER ÉVA–KÖLLŐ JÁNOS: *The impact of demographic replacement on employment structure*. In: *Fazekas–Köllő* (eds.) 2018. pp. 91–93.
- DECLERCQ, KOEN–VARGA JÚLIA: *Horizontális nemi szegregáció a felsőoktatásban – STEM-jelentkezések*. In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 114–121.

- DRUCKER LUCA FLÓRA–HORN DÁNIEL–KISS HUBERT JÁNOS: [Nemek közötti preferenciakülönbségek a szakirodalomban](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 132–139.
- FAZEKAS KÁROLY: [A nem kognitív készségek felértékelődésének hatása a nők munkaerőpiaci helyzetére](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 122–129.
- FAZEKAS KÁROLY: [What are the tendencies in demand? The appreciation of non-cognitive skills](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) pp. 149–157.
- HAJDU MIKLÓS–KÖLLŐ JÁNOS–TÓTH ISTVÁN JÁNOS: [Manifest shortage: vacancies and idle capacities](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 114–118.
- HERMANN ZOLTÁN–VARGA JÚLIA: [Demographic replacement](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 84–90.
- HERMANN ZOLTÁN: [Nemek szerinti tesztpontszám-különbségek nemzetközi összehasonlításban](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 103–109.
- HIRSCH JOHANNA: [Nemek szerinti különbségek orvostanhallgatók karrierterveiben és migrációs szándékaiban](#). In: *Nagy–Géring–Király* (szerk.) (2018) pp. 404–430.
- KÁLMÁN JUDIT: [Nők foglalkoztatási helyzetére ható szakpolitikák Európában](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 79–87.
- KISS HUBERT JÁNOS–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [A személyiségjegyek időbeli stabilitásának nemek közti eltérései](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 130–131.
- KÖLLŐ JÁNOS: [Aktivitás, foglalkoztatás, munkanélküliség és bérek](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 53–61.
- KÖLLŐ JÁNOS: [Knowledge accumulation in adulthood](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 167–170.
- KÖLLŐ JÁNOS: [Vocational training](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 132–140.
- KÖLLŐ JÁNOS–LAKATOS JUDIT–TAJTI JÓZSEF: [Statistical data](#). In: *Fazekas–Köllő* (2018) (eds.) pp. 197–284.
- KÖLLŐ JÁNOS–NAGY DANIELLA–TÓTH ISTVÁN JÁNOS: [How to define labour shortage](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 48–56.
- KÖLLŐ JÁNOS–NYÍRÓ ZSANNA–TÓTH ISTVÁN JÁNOS: [Trends in basic shortage indicators](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 63–72.
- KÖLLŐ JÁNOS–RESZEGI LÁSZLÓ–TÓTH ISTVÁN JÁNOS: [Wage levels, manifest shortage, planned and actual pay rises](#). In: *Fazekas–Köllő* (2018) pp. 119–125.
- KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA: [Distortions in vacancy statistics, corporate and job centre shortage reports](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 73–75.
- KÖLLŐ JÁNOS–VARGA JÚLIA: [Shortage and unemployment](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 76–83.
- LOVÁSZ ANNA–CUKROWSKA-TORZEWSKA E: [A gyermekvállalás szerepe a női–férfi bérkülönbség alakulásában](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 164–166.
- LOVÁSZ ANNA–CUKROWSKA-TORZEWSKA E–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Karrier gyermekvállalás előtt és után](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 161–163.
- LOVÁSZ ANNA–SIMONOVITS BORI: [Klasszikus munkapiaci diszkrimináció](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 174–178.
- NAGY BEÁTA–GÉRING ZSUZSANNA–KIRÁLY GÁBOR: [A munka – magánélet egyensúlya és a genderrezsím viszonya a gazdasági átalakulást követően](#). In: *Nagy–Géring–Király* (szerk.) (2018) pp. 15–31.
- NAGY BEÁTA–SEBŐK ANNA: [Férfi–női arányok a vezetésben](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 65–68.
- NEMESKÉRI ZSOLT: [Foglalkoztatáspolitikai Magyarországon](#). In: *Sebők* (szerk.) (2018) pp. 169–208.
- OBORNI KATALIN: [A családbarát munkahely: imázs vagy valóság? Esettanulmány egy nagyvállalat munka-magánélet összeegyeztetését támogató projektjéről](#). In: *Nagy–Géring–Király* (szerk.) (2018) pp. 276–303.
- PAKSI VERONIKA: [Miért kevés a női hallgató a természet- és műszaki tudományi képzésekben? Nemzetközi kitekintés a „leaky pipeline” metaforájára](#). In: *Nagy–Géring–Király* (szerk.) (2018) pp. 56–79.
- PETŐ RITA–REIZER BALÁZS: [Nemek közötti különbségek a kognitív képességek munkahelyi használatában](#). In: *Fazekas Károly–Szabó–Morvai Ágnes* (szerk.) (2018) pp. 140.
- SEBŐK MARIANNA: [Munkaerő-migráció és az európai munkaerőpiac](#). In: *Sebők* (szerk.) (2018) pp. 293–320.
- SIMONOVITS ANDRÁS–TIR MELINDA: [A Nők40 program dilemmái](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 197–201.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Háztartási munkamegosztás](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 168–171.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Kisgyermekkor sokkok szerepe a nemi egyenlőtlenségek alakulásában](#). In: *Fazekas–Szabó–Morvai* (szerk.) (2018) pp. 90–93.

- SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Közelkép. Nők a munkaerőpiacon](#). In: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.) (2018) pp. 39–201.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES–LOVÁSZ ANNA: [Bölcsőde, óvoda hatása a női munkakínálatra](#). In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 157–159.
- SZANYI-F. ELEONÓRA–SUSÁNSZKY PÁL: Iskolapadból a munkaerőpiacra magyar fiatalok karrierpálya szakaszainak elemzése. In: *Székely* (szerk.) (2018) pp. 207–230.
- SZELLŐ JÁNOS–SEBŐK MARIANNA: A magyarországi munkaerőpiac jellemzői, rendszere, eszközei. In: *Sebők* (szerk.) (2018). pp. 321–382.
- SZELLŐ JÁNOS: A munkaerőpiac európai sajátosságai. In: *Sebők* (szerk.) (2018) pp. 253–291.
- TÓTH ISTVÁN JÁNOS–HAJDU MIKLÓS–MAKÓ ÁGNES: [Rugalmas foglalkoztatási formák és egyéb családbarát intézkedések a magyar vállalatok körében](#). In: *Fazekas–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 185–189.
- TÓTH ISTVÁN JÁNOS–NYÍRŐ ZSANNA: [„Labour shortage” in the Hungarian public discourse](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 57–62.
- TÓTH ISTVÁN JÁNOS–NYÍRŐ ZSANNA: [Enterprises complaining about recruitment difficulties](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 109–113.
- VARGA JÚLIA: [A női–férfi iskolázottsági különbségek átalakulása](#). In: *Fazekas–Szabó-Morvai Ágnes* (szerk.) (2018) pp. 97–102.
- VARGA JÚLIA: [Labour mobility in Hungary](#). In: *Fazekas–Köllő* (eds.) (2018) pp. 158–166.
- VARGA JÚLIA: [Nők a munkaerőpiacon: problémafelvetés, szakirodalmi áttekintés](#). In: *Fazekas Károly–Szabó-Morvai* (szerk.) (2018) pp. 45–52.
- Folyóiratcikkek**
- ARTNER ANNAMÁRIA: [Aggasztó tendenciák az Európai Unió munkaerőpiacán](#). Statisztikai Szemle, 96. évf. (2018) 4. sz. pp. 341–374.
- BAGÓ JÓZSEF: [A munkaerőhiány a mai Magyarországon](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018) 2. sz. pp. 207–215.
- BODNÁRNÉ BODA DOROTTYA–IGNITS GYÖRGYI–NAGY ÁGNES: [Az álláskeresői státuszba ragadók számossága és jellemzőik](#). Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018). 1. sz. pp. 28–40.
- BORBÉLY-PECZE TIBOR BORS: [Európai munkaügyi szolgálatok új szerepkörben vagy eltűnőben?](#) Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 1. sz. pp. 22–27.
- BORBÉLY-PECZE TIBOR BORS–JUHÁSZ ÁGNES: [Szak](#)
[képzés és életpálya](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018). 3. sz. pp. 322–329.
- BOZA ISTVÁN–ILYÉS VIRÁG: [A korábbi munkatársak bérékre gyakorolt hatása](#). Közgazdasági Szemle, 65. évf. (2018) 7–8. sz. pp. 726–767.
- CSILLAG MÁRTON–GRESKOVICS BORI–MOLNÁR TAMÁS: [A szakképzésben kimutatható nemenkénti különbségek munkaerő-piaci hatásai](#). Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 8. 1. sz. pp. 47–53.
- CSOBA JUDIT: [Flexibilitás a munkaerőpiacon. A munkavállalók szociális biztonságának ugródeszkája, vagy zsákutcája?](#) Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 6. sz. pp. 7–20.
- FAZEKAS KÁROLY: [Nem-kognitív készségek hiánya a munkaerőpiacon](#). Magyar Tudomány, 179. évf. (2018) 1. sz. pp. 24–36.
- HEGYI-HALMOS NÓRA: [Az életpálya tanácsadás nemzetközi trendje](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018) 1. sz. pp. 92–104.
- KISS AMBRUS: [Mi lett egymillió munkással? A munkaerő-piaci kereslet és kínálat átalakulása a népszámlálások adatai alapján](#). Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 2. sz. pp. 19–25.
- KLEIN SÁNDOR: [A munkapszichológia jövője](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018) 1. sz. pp. 70–91.
- KONCZ KATALIN: [A családon belüli gyermeknevelés, mint foglalkozás: a „családi karrier” újjáélesztése](#). Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 5. sz. pp. 15–20.
- LAKATOS JUDIT: [A magyar munkaügyi statisztika története](#). Statisztikai Szemle, 96. évf. (2018) 4. sz. pp. 403–427.
- NÉMETHY KRISZTINA–POÓR JÓZSEF: [A jövő munkahelye az Ipar 4.0 tükrében](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018) 2. sz. pp. 216–224.
- POLÓNYI ISTVÁN: [A hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülésének esélyei](#). Statisztikai Szemle, 96. évf. (2018) 10. sz. pp. 1001–1019.
- POLÓNYI ISTVÁN: [Az oktatás és a gazdasági fejlődés I.](#) Köz-Gazdaság, 13. évf. (2018) 4. sz. pp. 25–38.
- PONGRÁCZ FERENC: [Növekedés, munkaerő, foglalkoztatás, innováció – Fenntartható-e a gazdasági növekedés Magyarországon?](#) Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 5. sz. pp. 6–14.
- SOÓS KÁROLY ATTILA: [Keresetek és képzettségi prémium a külföldi tulajdonú, exportáló feldolgozóipari vállalatoknál Magyarországon](#). Külgazdaság, 62. évf. 5–6. sz. 2018. pp. 3–33.
- SZELLŐ JÁNOS: [Kilenc ország foglalkoztatási gyakorlataiból levonható következtetések](#). Munkaügyi Szemle,

61. évf. (2018) 3. sz. pp. 40–60.
- SZELLŐ JÁNOS: [Stratégiák és politikák a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának elősegítésére](#). Munkaügyi Szemle, 61. évf. (2018) 3. sz. pp. 19–35.
- SZENES GYÖRGY: [A középfokú szakképzés kívánatos fejlesztési iránya](#). Opus et Educatio, 5. évf. (2018) 3. sz. pp. 293–298.
- TAKÁCS OLGA–VINCZE JÁNOS: [Bérelőrejelzések. Prediktorok és tanulságok](#). Közgazdasági Szemle, 65. évf. (2018) 6. sz. pp. 592–618.
- VARGA JÚLIA: [A készségek és az oktatás követelményrendszere a tudásalapú társadalomban](#). Magyar Tudomány, 179. évf. (2018) 1. sz. pp. 69–76.

Műhelytanulmányok, kutatási jelentések

- DECLERCQ, KOEN–GHYSELS, JORIS–VARGA JÚLIA: [Gender differences in applying for STEM programs in higher education](#). Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, *Budapest Working Papers on the Labour Market*, BWP, 2018/6. 2018. 41 p.
- FAZEKAS KÁROLY: [Vakság és rövidlátás](#). Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Discussion Papers, MT-DP, 2018/2. 13 p.
- HAJDU MIKLÓS–MAKÓ ÁGNES–NÁBELEK FRUZZSINA–NYÍRÓ ZSANNA: [A szakképzett pályakezdekők munkaerőpiaci pályájának követése, 2018](#). Budapest, MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet, 2018. 139 p.
- HERMANN ZOLTÁN: [A családi pótlék iskolába járáshoz kötésének hatása az iskolába járára és az iskolai teljesítményre](#). Budapest, MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport, MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok, 2018/1. 59 p.
- HERMANN ZOLTÁN–KOPASZ MARIANNA: [Educational policies and the gender gap in test scores: a cross-country analysis](#). Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, *Budapest Working Papers on the Labour Market*, BWP, 2018/5. 47 p.
- MOLNÁR GYÖRGY–BAZSALYA BALÁZS–BÓDIS LAJOS: [A helyi foglalkoztatási kezdeményezések központi támogatásának elosztási mechanizmusai](#). Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Műhelytanulmányok, MT-DP, 2018/27. 107 p.

- SCHILTZ, FRITZ–MAZREKAJ, DENI–HORN DÁNIEL–DE WITTE, KRISTOF: [Does It Matter When Your Smartest Peers Leave Your Class? Evidence from Hungary](#). Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, *Budapest Working Papers on the Labour Market*, BWP, 2018/4. 30 p.
- WOUTERS, THOMAS–HERMANN ZOLTÁN–HAELERMANS, CARLA: [Demand for secondary school characteristics: evidence from school choice data in Hungary](#). Budapest, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, *Budapest Working Papers on the Labour Market*, BWP, 2018/3. 40 p.

Statisztikai kiadványok

- [Felnőttoktatás, -képzés \(előzetes adatok\)](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. február 2.
- [Hazánk gazdasági fejlettsége európai összehasonlításban, 2017](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018.
- [KRTK Adatbank – mikroszintű adatok](#).
- [Kutatás és fejlesztés, 2017 \(előzetes adatok\)](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. július 16.
- [Magyarország számokban, 2017](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. 55 p.
- [Magyarország, 2017](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. 215 p.
- [Mikrocenzus 2016. 13.](#) A foglalkozások presztízse. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. december 13. 21 p.
- [Mikrocenzus 2016. 9.](#) A foglalkozási szerkezet változása és jellemzői Magyarországon. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. július 24. 31 p.
- [Mikrocenzus, 2016. 6.](#) A háztartások és a családok adatai. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. április 18. 33 p.
- [Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. 26 p.
- [Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. 14 p.
- [Munkaidőmérleg, 2016](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. július 2.
- [Oktatási adatok, 2018/2019 \(előzetes adatok\)](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. december 21.
- [Szociális statisztikai évkönyv, 2017](#). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018.

II. VÁLOGATÁS A KÜLFÖLDI SZAKIRODALOMBÓL

Könyvek

- AVERETT, SUSAN–ARGYS, LAURA M.–HOFFMAN, SAUL D. (eds.): *The Oxford handbook of women and the economy*. New York, Oxford University Press, 2018. 876 p.
- BELLAVITIS, ANNA: *Women's Work and Rights in Early Modern Urban Europe*. Cham, Palgrave Macmillan, 2018. 266 p.
- CALLAGHAN, GEORGE S.: *Flexibility, Mobility and the Labour Market*. New York, Routledge, 2018. 250 p.
- CAROLEO, FLORO ERNESTO (ed.): *Young people and the labour market: a comparative perspective*. New York, Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. 266 p.
- FORD, MARTIN: *Rise of the Robots. Technology and the Threat of a Jobless Future*. New York, Basic Books, 2018. 352 p.
- FURLONG, ANDY–GOODWIN, JOHN–O'CONNOR, HENRIETTA–HADFIELD, SARAH–HALL, STUART–LOWDEN, KEVIN–PLUGOR, RÉKA: *Young People in the Labour Market: Past, Present*. New York, Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. 141 p.
- HVINDEN, BJØRN–HALVORSEN, RUNE (eds.): *Youth, diversity and employment. Comparative perspectives on labour market policies*. Northampton, Edward Elgar Publishing, 2018. 232 p.
- KLEHE, UTE–CHRISTINE–VAN HOOFT, EDWIN A. J. (eds.): *The Oxford handbook of job loss and job search*. New York, Oxford University Press, 2018. 615 p.
- LOHMANN, HENNING–MARX, IVE (eds.): *Handbook on in-work poverty*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2018. 508 p.
- MALO, MIGUEL ÁNGEL–MÍNGUEZ, MORENO ALMUDENA (eds.): *European youth labour markets. Problems and policies*. Cham, Springer, 257 p.
- MAYER, TAMAR–MOORTI, SUJATA–MCCALLUM, JAMIE K. (eds.): *The crisis of global youth unemployment*. London, Routledge, 2018. 222 p.
- POLACHEK, S. W.–TATSIRAMOS, KONSTANTINOS (eds.): *Transitions through the labor market. Work, occupation, earnings and retirement*. London, Emerald Publishing, 2018. 304 p.
- SENIOR, BARBARA–NAYLOR, JOHN: *Educational responses to adult unemployment*. London, Routledge, 2018. 174 p.
- SIMONOVITS ANDRÁS: *Simple models of income redistribution*. Cham, Palgrave Macmillan, 2018. 292 p.
- SIROVATK, TOMAS–SPIES, HENK (ed.): *Effective interventions for unemployed young people in Europe. Social innovation or paradigm shift?* Abingdon, Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. 209 p.
- VAUGHAN-WHITEHEAD, DANIEL (ed.): *Reducing inequalities in Europe. How industrial relations and labour policies can close the gap*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, Geneva, International Labour Office, 2018. 612 p.
- WALLACE, CLAIRE–CROSS, MALCOLM (eds.): *Youth in Transition. The Sociology of Youth and Youth Policy*. Basingstoke, Routledge Library Editions, British Sociological Association. 2018. 208 p.

Folyóiratcikkek

- ALBANESI, STEFANIA–ŞAHIN, AYŞEGÜL: [The gender unemployment gap](#). *Review of Economic Dynamics*, Vol. 30. (2018) pp. 47–67.
- BÍRÓ ANIKÓ–BAJI PETRA: [Adaptation or recovery after health shocks? Evidence using subjective and objective health measures](#). *Health Economics*, Vol. 27. (2018) No. 5. pp. 850–864.
- DORSETT, RICHARD–LUCCHINO, PAOLO: [Young people's labour market transitions. The role of early experiences](#). *Labour Economics*, Vol. 54. (2018) pp. 29–46.
- EGEBARK, JOHAN–KAUNITZ, NIKLAS: [Payroll taxes and youth labor demand](#). *Labour Economics*, Vol. 55. (2018) pp. 163–177.
- FERREIRA, MARIA-DE GRIP, ANDRIES–VAN DER VELDEN, ROLF: [Does informal learning at work differ between temporary and permanent workers? Evidence from 20 OECD countries](#). *Labour Economics*, Vol. 55. (2018) pp.18–40.
- FINKELSTEIN SHAPIRO, ALAN: [Labor force participation, interest rate shocks, and unemployment dynamics in emerging economies](#). *Journal of Development Economics*, Vol. 133. (2018) pp. 346–374.
- HAJDU GÁBOR–HAJDU TAMÁS: [Intra-Couple Income Distribution and Subjective Well-Being: The Moderating Effect Of Gender Norms](#). *European Sociological Review*, Vol. 34. (2018) No. 2. pp. 138–156.
- HOLMAN, DAVID–RAFFERTY, ANTHONY: [The Convergence and Divergence of Job Discretion between Occupations and Institutional Regimes in Europe from](#)

- 1995 to 2010. *Journal of Management Studies*, Vol. 55. (2018) No. 4. pp. 619–647.
- HORN DÁNIEL–KISS HUBERT JÁNOS: *Which preferences associate with school performance? Lessons from an exploratory study with university students.* *Plos One*, Vol. 13. (2018) No. 2. 32 p.
- JINKINS, DAVID–MORIN, ANNAÏG: *Job-to-job transitions, sorting, and wage growth.* *Labour Economics*, Vol. 55. (2018) pp. 300–327.
- MURTIN, FABRICE–ROBIN, JEAN-MARC: *Labor market reforms and unemployment dynamics.* *Labour Economics*, Vol. 50. (2018) pp. 3–19.
- PICATOSTE, JOSE–PÉREZ-ORTIZ, LAURA–RUESGABENITO, SANTOS MIGUEL: *A new educational pattern in response to new technologies and sustainable development. Enlightening ICT skills for youth employability in the European Union.* *Telematics and Informatics*, Vol. 35. (2018) No. 4. pp. 1031–1038.
- SCHEIRING GÁBOR–STEFER DÉNES, IRDAM, DARJA–FAZEKAS MIHALY–AZAROVA, AYTALINA–KOLESNIKOVA, IRINA–KÖLLŐ JÁNOS–POPOV, VLADIMIR–SZELÉNYI IVAN–MARMOT, MICHAEL–MURPHY, MICHAEL–MCKEE, MARTIN–BOBÁK, MARTIN–KING, LAWRENCE: *The gendered effects of foreign investment and prolonged state ownership on mortality in Hungary. An indirect demographic, retrospective cohort study.* *Lancet Global Health*, Vol. 6. (2018) No. 1. pp. e95–e102.
- SCHILTZ, FRITZ–MASCI, CHIARA–AGASISTI, TOMMASO–HORN DÁNIEL: *Using regression tree ensembles to model interaction effects: a graphical approach.* *Applied Economics*, Vol. 50. (2018) No. 58. pp. 6341–6354.
- SEMJÉN ANDRÁS–LE MARCELL–HERMANN ZOLTÁN: *The Goals and Consequences of the Centralization of Public Education in Hungary.* *Acta Educationis Generalis*, Vol. 8. (2018) No. 3. pp. 9–34.
- TELEGDY ÁLMOS: *Public wage spillovers. The role of individual characteristics and employer wage policies.* *Labour Economics*, Vol. 55. (2018) pp. 116–129.
- Műhelytanulmányok, kutatási jelentések**
- BACHMANN RONALD–FELDER, RAHEL: *Labour Market Transitions, Shocks and Institutions in Turbulent Times. A Cross-Country Analysis.* Bonn, Institute of Labor Economics, IZA DP, No. 11443. 2018.
- BELL, BRIAN–COSTA, RUI–MACHIN, STEPHEN: *Why Does Education Reduce Crime?* London, Centre for Economic Policy Research. CEPR DP, No. 13162. 2018.
- BUSSOLO, MAURIZIO–KROLAGE, CARLA–MAKOVEC, MATTIA–PEICHL, ANDREAS–STOCKLI, MARC–TORRE, IVAN–WITTNEBEN, CHRISTIAN: *Vertical and Horizontal Redistribution. The Cases of Western and Eastern Europe.* World Bank Policy Research Working Paper, No. 8657. 2018.
- BUSSOLO, MAURIZIO–TORRE, IVAN–WINKLER, HERNAN JORGE: *Does Job Polarization Explain the Rise in Earnings Inequality? Evidence from Europe.* World Bank Policy Research Working Paper, No. 8652. 2018.
- FLABBI, LUCA–GATTI, ROBERTA: *A Primer on Human Capital.* World Bank Policy Research Working Paper, No. 8309. 2018.
- FOX, LOUISE–KAUL, UPAASNA: *The Evidence is in: How Should Youth Employment Programs in Low-Income Countries Be Designed?* World Bank Policy Research Working Paper, No. 8500. 2018.
- GIRSBERGER, ESTHER MIRJAM–RINAWI, MIRIAM–KRAPE, MATTHIAS: *Wages and Employment. The Role of Occupational Skills.* CESifo Working Paper Series, No. 7114. 2018.
- GOOS, MAARTEN–KONINGS, JOZEF–VANDEWEYER, MARIEKE: *Local High-Tech Job Multipliers in Europe.* CEPR Discussion Paper, No. DP12868. 2018.
- GÖRG, HOLGER–HORNOK CECÍLIA–MONTAGNA, CATIA–ONWORDI, GEORGE E.: *Employment to Output Elasticities and Reforms towards Flexicurity. Evidence from OECD Countries.* Bonn, Institute of Labor Economics, IZA DP, No. 12004. 2018.
- HEIL, MARK: *How does finance influence labour market outcomes? A review of empirical studies.* Paris, OECD Publishing, OECD Economics Department Working Papers, No. 1495. 2018.
- HILGENSTOCK, BENJAMIN–KOCZAN, ZSOKA: *Storm Clouds Ahead? Migration and Labor Force Participation Rates in Europe.* IMF Working Paper, No. 18/148.
- HOOFT GRAAFLAND, JULIE: *New technologies and 21st century children: Recent trends and outcomes.* Paris, OECD Publishing, OECD Education Working Papers, No. 179. 2018.
- KELLER, WOLFGANG–UTAR, HALE: *Globalization, Gender, and the Family.* London, Centre for Economic Policy Research. CEPR DP, No. 13317. 2018.
- KILHOFFER, ZACHARY–BEBLAVÝ, MIROSLAV–LENAERTS, KAROLIEN: *Blame it on My Youth! Policy Recommendations for Re-Evaluating and Reducing Youth Unemployment.* CEPS Research Report, 2018.

- KREINER, CLAUS THUSTRUP-RECK, DANIEL-SKOV, PEER EBBESEN: [Do Lower Minimum Wages for Young Workers Raise Their Employment? Evidence from a Danish Discontinuity](#). CEPR Discussion Paper, No. DP12539. 2018. SSRN.
- LORDAN, GRACE-NEUMARK, DAVID: [People versus Machines. The Impact of Minimum Wages on Automatable Jobs](#). Bonn, Institute of Labor Economics, IZA DP, No. 11297. 2018.
- MERKL, CHRISTIAN-VAN RENS, THIJS: [Selective Hiring and Welfare Analysis in Labor Market Models](#). London, Centre for Economic Policy Research. CEPR DP, No. 13272. 2018.
- PITON, CÉLINE-RYCX, FRANCOIS: [The Unemployment Impact of Product and Labour Market Regulation: Evidence from European Countries](#). Bonn, Institute of Labor Economics, IZA DP, No. 11582. 2018.
- RAY, KOROK: [Online Outsourcing and the Future of Work](#). Mercatus Working Paper, 2018.
- ROSE, MICHAEL-SHEKHAR, SURAJ: [Informal Contacts in Hiring](#). The Economics Job Market. Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper, No. 18-12.
- SAINT-MARTIN, ANNE-INANC, HANDE-PRINZ, CHRISTOPHER: [Job Quality, Health and Productivity: An evidence-based framework for analysis](#). Paris, OECD Publishing, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 221, 2018.
- THÉVENON, OLIVIER-MANFREDI, THOMAS-GOVIND, YAJNA-KLAUZNER, ILYA: [Child poverty in the OECD: Trends, determinants and policies to tackle it](#). Paris, OECD Publishing, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 218, 2018.
- TYROWICZ, JOANNA-VAN DER VELDE, LUCAS-GORAUS-TANSKA, KAROLINA: [How \(Not\) to Make Women Work?](#) Bonn, Institute of Labor Economics, IZA DP, No. 11639. 2018.
- [Labour market and wage developments in Europe: Annual review, 2018](#). Luxembourg, European Commission. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2018.
- [Living and working in Europe, 2017](#). European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound). Luxembourg, EUR-OPm 2018. 81 p.
- International Labour Organization*
- [Digital labour platforms and the future of work. Towards decent work in the online world](#). Geneva, International Labour Organization, 2018. 160 p.
- Ernst, Ekkehard-Merola, Rossana-Samaan, Daniel: [The economics of artificial intelligence. Implications for the future of work](#). Geneva, International Labour Organization. Research Department, 2018. 34 p.
- [Global Wage Report 2018/19. What lies behind gender pay gaps](#). Geneva, International Labour Organization, 2018. 172 p.
- [World Employment and Social Outlook: Trends for Women, 2018](#). Geneva, International Labour Organization, 2018.
- Organisation for Economic Co-operation and Development*
- [Catching up? Country studies on intergenerational mobility and children of immigrants](#). Paris, OECD, 2018. 200 p.
- [Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care, Starting Strong](#). Paris, OECD Publishing, 2018.
- [Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy](#). OECD Publishing, Paris, 2018.
- [Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy](#). Paris, OECD Publishing, 2018.
- [International Migration Outlook 2018](#). Paris, OECD Publishing, 2018.
- [Job Creation and Local Economic Development 2018. Preparing for the Future of Work](#). Paris OECD Publishing, 2018.
- [OECD Compendium of Productivity Indicators 2018](#). Paris OECD Publishing, 2018.
- [OECD Employment Outlook 2018](#). Paris, OECD Publishing, 2018.
- [OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018: Concepts, Standards, Definitions and Classifications](#). Paris, OECD Publishing, 2018.

Nemzetközi szervezetek kiadványai

Európai Unió

- Európai Bizottság: [Oktatási és képzési figyelő 2018: Magyarország](#). Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2018.
- [Labour market adjustments during the crisis and the role of flexibility](#). Luxembourg, European Commission. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2018.

OECD Labour Force Statistics 2018. Paris, OECD Publishing, 2018.

Productivity and jobs in a globalised world. (How) can all regions benefit? OECD Publishing, 2018.

Schleicher, Andreas: World Class: How to Build a 21st-Century School System, Strong Performers and Successful Reformers in Education. Paris, OECD Pub-

lishing, 2018.

Skills on the Move: Migrants in the Survey of Adult Skills. OECD Skills Studies. Paris, OECD Publishing, 2018.

Teaching for Global Competence in a Rapidly Changing World. Paris, OECD Publishing, New York, Asia Society, 2018.

FÜGGELÉK

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

TÁBLÁZATOK

MUNKAPIAC

1. táblázat: A foglalkoztatottnak minősülők egyes csoportjai másodlagos státusuk szerint, 2018 20
 2. táblázat: A foglalkoztatottak létszámának alakulása néhány fontosabb ismerv szerint 21
 3. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási rátájának alakulása, iskolai végzettség és nem szerint, közfoglalkoztatottak nélkül 2014, 2017, 2018 (százalék) 23
 4. táblázat: A 20–64 éves roma és nem roma népesség foglalkoztatási rátájának alakulása iskolai végzettség szerint, 2017, 2018 (százalék) .. 23
 5. táblázat: A foglalkoztatottak és potenciális munkaerő-tartalékhoz tartozók létszámának alakulása .. 26
 6. táblázat: A családi kedvezmény figyelembevételével számított nettó és reálkereset alakulása, 2018 31
- #### KÖZELKÉP
- 1.1. táblázat: A pályakezdők havi bruttó reálkeresetei a versenyszférában, iskolai végzettség, nem és munkatapasztalat szerint 42
 - 1.2. táblázat: A 16–29 éves népesség foglalkoztatási arányának tényezőkre bontása, 2002–2017 43
 - 1.3. táblázat: 15–29 éves népesség NTDT-arányának tényezőkre bontása, 2002–2017 (százalékpont) ... 43
 - 2.1.1. táblázat: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a keresetek logaritmusával 48
 - 2.1.2. táblázat: A tizedik osztályos teszteredmények hatása a munkanélküliség valószínűségére 49
 - 2.1.3. táblázat: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a keresetek logaritmusával, iskolai végzettség szerint 50
 - 2.1.4. táblázat: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a munkanélküliségi valószínűségekkel iskolai végzettségek szerint 51
 - 2.2.1. táblázat: A középfokú iskolatípus hatásának regressziós becslése a tizedikes tanulói teljesítményekre, 2014-ben nyolcadikos diákok 56
 - 2.2.2. táblázat: A középfokú iskolatípus hatásának regressziós becslése az alacsony és a magas tanulói teljesítmények elérésének valószínűségére, 2014-ben nyolcadikos diákok, marginális hatások 57
 - 2.3.1. táblázat: A szakközépiskolában és szakiskolában továbbtanulók a középfokon továbbtanulók százalékában, szakmacsoport szerint, 2007, 2017 61
 - 2.4.1. táblázat: A szakiskolai reform hatása a 8. és 10. iskolaév közötti tesztpontszám-változásra 66
 - 2.5.1. táblázat: A tankötelezettségi reform hatása a nem tanuló és nem végzett státusra, illetve a középfokú végzettség megszerzésére 73
 - 2.5.2. táblázat: A tankötelezettségi reform hatása a nem tanuló és nem végzett státuszra két életkori csoportban, marginális hatások 75
 - 3.3.1. táblázat: Határozott idejű szerződések aránya a végzettség megszerzésének évében munkába állók körében 86
 - 4.1.1. táblázat: A belépéskori munkanélküliség hatása a keresetekre 91
 - 4.2.1. táblázat: A fiatal férfiak jellemzői az érettségit követő két naptári évben regisztrált álláskeresőként és közfoglalkoztatottként eltöltött idő alapján képzett kategóriáiként ... 95
 - 4.2.2. táblázat: A karrier első két évében megtapasztalt munkanélküliség és az érettségit követő ötödik év munkaerőpiaci kimenetei közötti kapcsolat, 2011–2012-ben érettségizettek 96
 - 5.1.1. táblázat: Különböző tényezők összefüggése az NTND-státusból munkába állásig, ill. a tanulásba kilépésig eltelt idővel, 2015–2018 100
 - 5.1.2. táblázat: Motivációs tényezők és a regisztráció összefüggése az NTND-státusból munkába állásig eltelt idővel, 2015–2018 101
 - 5.2.1. táblázat: A 25 év alatti regisztrált álláskereső Ifjúsági Garancia Programba kerülését meghatározó tényezők regressziós becslése 107
 - 5.4.1. táblázat: A 16–29, illetve a 30–64 éves versenyszférában alkalmazottak hány százaléka keres a minimálbér, illetve a garantált bérminimum körül (százalék) 112
 - 5.5.1. táblázat: A munkanélküli-nyilvántartásba először belépő 16–19 éves fiatalok száma, 2011–2017 .. 115
 - 5.5.2. táblázat: A közfoglalkoztatásba először belépő 16–19 éves fiatalok száma és részarányuk a közfoglalkoztatásba először belépőkön belül, 2011–2017 116
 - 5.5.3. táblázat: A munkanélküli-nyilvántartásba először belépő 16–19 évesek körében azok aránya, akik 90 napon belül bekerültek a közfoglalkoztatásba, 2011–2017 116
 - 5.5.4. táblázat: Az adott évben először közfoglalkoztatottá válók körében azok aránya, akik legfeljebb 30 napot töltöttek a munkanélküli nyilvántartásban, 2012–2017 117
 - 5.5.5. táblázat: A legmagasabb iskolai végzettség megoszlása a közfoglalkoztatásba lépés időpontjában a 2011 és 2016 közötti időszakban ... 117
 - 5.5.6. táblázat: A közfoglalkoztatásba alapfokú végzettséggel bekerülők közül azok száma és részaránya, akik jártak előtte középiskolába, a közfoglalkoztatásba kerülés éve szerint, 2011–2017 118
 - 5.5.7. táblázat: A közfoglalkoztatásba alapfokú végzettséggel bekerülők és előtte valamilyen középiskolát megkezdők közül azok részaránya, akik két éven belül elvégezték a középiskolát, 2011–2015 118
 - 6.1.1. táblázat: A 16–25 éves népesség származás és munkapiaci státus szerint, 2011 és 2016 (ezer fő) 122
 - 6.2.1. táblázat: A nem, etnikum és egyes lakóhelyi jellemzők hatása az oktatási részvételre, 2011, 2016 ... 125
 - 6.2.2. táblázat: A nem, az etnikum és egyes lakóhelyi jellemzők hatása az NTND (nem tanul és nem dolgozik) státusra, 2011, 2016 127
 - 7.1.1. táblázat: Az iskolarendszerű képzésen kívüli képzés valószínűségének meghatározói a 16–34 évesek között, 2018 130
 - 8.1.1. táblázat: A foglalkozásváltás valószínűségét befolyásoló tényezők 144
 - 8.1.2. táblázat: A foglalkozásváltás irányának valószínűségét befolyásoló tényezők 144

SZAKPOLITIKÁK

F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2013–2019 (millió forint)	161
--	-----

STATISZTIKA

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók	165
2.1. táblázat: Népeség	167
2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő	167
2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő	169
2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő	169
3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása	170
3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása	171
3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása	172
3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása	173
3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása	174
3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása	175
3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint	176
3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint	177
4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott	178
4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint	179
4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak	180
4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők	180
4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék	181
4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék	181
4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint ...	182
4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék	182
4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék	183
4.10. táblázat: A munkahelyükön 0–6 hónapja dolgozók aránya	183
4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret szerint, százalék	184

4.12. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása a külföldi tulajdonhányad szerint	184
4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak	185
4.14. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők	185
4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék	186
4.16. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék	187
5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint, és a tartósan munkanélküliek aránya ...	188
5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint	189
5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék	189
5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint	190
5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék	190
5.6. táblázat: A munkanélküliek száma a munkakeresés hossza szerint	192
5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek és a MEF munkanélküliség alakulása	194
5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék ..	195
5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdekők megoszlása iskolai végzettség szerint	195
5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék ...	196
5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma	196
5.12. táblázat: Az NFSZ-nyilvántartás főbb adatai, havi átlag	197
5.13. táblázat: A regisztrált munkanélküliek közül támogatott és nem támogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma	198
5.14. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok	199
5.15. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők elhelyezkedési arányai ..	200
5.16. táblázat: A regisztrált munkanélküliek, a munkanélküli ellátásban, és a szociális ellátásban részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint	201
5.17. táblázat: Munkanélküli/állás-keresési/vállalkozói járadékból kilépők	202

5.18. táblázat: A munkapiaci képzésben résztvevők érintett létszáma ..	202
5.19. táblázat: A 2018. évben befejezett programokból kilépők elhelyezkedési arányai nem, kor és iskolai végzettség szerint	203
5.20. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint	203
5.21. táblázat: A munkaerőpiaci képzésbe belépő munkaviszonnyal nem rendelkezők száma és megoszlása korcsoport és iskolai végzettség szerint	204
6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása	205
6.2.a. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban	206
6.2.b. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalékok	207
6.3. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek	208
6.4. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint	209
7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma	212
7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben	213
7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban	214
7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben	214
7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása	215
8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshe-lyek száma	216
8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshe-lyek száma	217
8.3. táblázat: Betöltetlen álláshe-lyek száma	217
8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya, százalék	218
9.1. táblázat: Regionális különbsé-gek: foglalkoztatási ráta	219
9.2. táblázat: Regionális különbsé-gek: munkanélküliségi ráta a Mun-kaerő-felmérés szerint	220
9.3. táblázat: Regionális különbsé-gek: A regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népes-séghez viszonyítva, százalék	221

9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküiségi ráta megyénként	222	11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás korcentrumba és a nyugdíjazottak létszáma	235	ként és nemként, 2002–2018	41
9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek	223	11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában	236	2.1.1. ábra: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a keresetek logaritmusával	47
9.6. táblázat: Regresszióval kiigazított kereseti különbségek	223	11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíjmegállapítások és az új öregségi nyugdíjmegállapítások részletes létszám adatai	236	2.1.2. ábra: A tizedik évfolyamos teszteredmények összefüggése a munkanélküliségi eséllyel	47
9.7. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék	224	11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatár	237	2.2.1. ábra: A tizedikes diákok teljesítményszintek közötti megoszlása programtípus szerint, 2017	54
9.8. táblázat: Ingázás	224	12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs átlaga, minimális, maximális értéke, százalék	238	2.2.2. ábra: A tizedikes tesztpontszámok a nyolcadikos tesztpontszámok függvényében programtípus szerint, 2014-ben 8.-os diákok	54
10.1. táblázat: Sztrájkok	227	12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv esetén	239	2.2.3. ábra: Az átlagos tesztpontszámok alakulása a hatodik és tizedik évfolyam között programtípus szerint, 2014-ben, 8.-os diákok	55
10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások	227	12.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint	240	2.3.1. ábra: A középfokon továbbtanulók és az első helyen választott iskolatípusba fel nem vett diákok aránya iskolatípus szerint, 2005–2017 (százalék)	60
10.3. táblázat: Egy munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya, versenyszféra	228	12.4. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában	241	2.3.2. ábra: A középfokon továbbtanulók aránya iskolatípus és nemek szerint, 2005–2017 (százalék)	61
10.4. táblázat: Egy intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya, költségvetési szektor	228	13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya és a munkanélküliségi ráta nemként az Unió tagországaiban, 2017	242	2.3.3. ábra: A továbbtanulók megoszlása szakmacsoportok szerint nemként, 2017	62
10.5. táblázat: Több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya, versenyszféra	228	13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele az Unió tagországaiban, 2017	243	2.4.1. ábra: Átlagos tesztpontszám-változás a nyolcadik és tizedik iskolaév között iskolatípus szerint, 2010–2014	65
10.6. táblázat: Több intézményre kiterjedő hatályú kollektív szerződések állománya, költségvetési szektor	228	13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya, 2017	244	2.5.1. ábra: A korai iskolaelhagyók arányának alakulása a 18–24 éves népességben Magyarországon, a visegrádi országokban és az EU-ban átlagosan, 2009–2018	69
10.7. táblázat: Vállalati bérmegállapodások száma, az érintett vállalatok száma és a munkavállalók létszáma	228	ÁBRÁK			
10.8. táblázat: Több munkáltatóra érvényes bérmegállapodások száma, az érintett vállalatok száma, a munkavállalók érintett létszáma	228	MUNKAPIAC			
10.9. táblázat: A kollektív szerződésekkel lefedett alkalmazottak aránya, százalék	229	1. ábra: A 15–74 éves foglalkoztatottak létszáma és a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája	18	2.5.2. ábra: A nem tanuló és nem végzettek arányának alakulása az általános iskola után	72
10.10. táblázat: Egymunkáltatós kollektív szerződések a nemzetgazdaságban	230	2. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának alakulása	20	2.5.3. ábra: A középfokú végzettségűek aránya az általános iskola után 4 és 5 évvel	72
10.11. táblázat: Többmunkáltatós kollektív szerződések a versenyszférában	231	3. ábra: A 20–64 éves férfiak és nők foglalkoztatási rátája, 2014–2018 ..	22	2.5.4. ábra: A nem tanulók és nem végzettek arányának alakulása életkor szerint	74
11.1. táblázat: Gyermekek után járó támogatások	232	4. ábra: Az üres álláshelyek száma a versenyszférában	25	K2.5.1. ábra: A dolgozó, valamint a nem dolgozó és nem is tanuló 17 évesek aránya, 1992–2018	76
11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és átlagbér ..	232	5. ábra: A munkakeresés átlagos hossza és a tartós munkanélküliek aránya	26	3.1.1. ábra: Nappali tanulmányok mellett dolgozók aránya a már befejezett végzettség szerint, 2002–2017 (15–29 évesek, százalék)	79
11.3.a. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk átlagösszegei	233	6. ábra: Munkaerő-tartalék és –kereslet megyénként, 2018	27	3.1.2. ábra: Nappali tanulmányok mellett dolgozók aránya a befejezett iskolázottság és nemek szerint, 2002–2017	79
11.3.b. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk átlagösszegei	233	7. ábra: A bruttó keresetek növekedési üteme (2013 = 100 százalék)	28	3.2.1. ábra: Szakiskolások tanulók várható munkavállalási valószínűsége, 2011–2012	83
11.4.a. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei	234	KÖZELKÉP			
11.4.b. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei	234	1.1. ábra: A 15–29 éves férfiak és nők foglalkoztatási rátája, 2002–2018 ..	38		
		1.2. ábra: Foglalkoztatási ráta, életkor és nem szerint, 2002–2018	40		
		1.3. ábra: Nappali tanulók aránya, korcsoportonként, 2002–2018	40		
		1.4. ábra: Nem dolgozó és nem tanuló fiatalok aránya, korcsoporton-			

3.3.1. ábra: A határozatlan idejű szerződések aránya a 15–29 éves foglalkoztatottak között, iskolázottság szerint, 2002–2017 (százalék)	85
4.1.1. ábra: A fiatalok foglalkoztatottsága a munkapiaci tapasztalat függvényében, az iskolai végzés három kohorszában	89
4.1.2. ábra: A végzés évében tapasztalt munkanélküli ráta hatása a fiatalok munkapiaci státusára a munkaerőpiaci tapasztalat függvényében, 2002–2017 (százalékpont) ...	89
4.1.3. ábra: A végzés évében tapasztalt munkanélküliségi ráta hatása a fiatalok foglalkoztatottságára, iskolai végzettségi csoportonként, 2002–2017 (százalékpont)	90
5.1.1. ábra: Az egyes NTND-csoportok létszámának alakulása a 16–29 éves korosztályban, 2013–2018 ...	98
5.1.2. ábra: Az NTND-státusból munkába kilépésig eltelt negyedévek száma a munkanélküliség jellege szerint, 2015 és 2018 között ..	99
5.1.3. ábra: Regisztrációs arány a nyílt munkaerőpiactól való távoltság szerinti csoportosításban, 2013 és 2018 között	101
K5.1.1. ábra: Milyen keresési eszközöket használnak a nem érettségizett munkanélküli fiatalok, 2014–2018	103
K5.1.2. ábra: Milyen keresési eszközöket használnak az érettségizett ILO munkanélküli fiatalok, 2014–2018	103
5.2.1. ábra: Mi történik az munkakeresőként regisztrált 25 év alatti fiatalokkal a belépés utáni első hat hónapban?	105
5.2.2. ábra: Az Ifjúsági Garancia Program ba bevonatok száma aktív eszközök szerint	106
5.4.1 ábra: A 16–25 éves fiatalok bér-eloszlása, iskolai végzettség szerint, 2002, 2006 (ezer forint)	112
6.1.1. ábra: Érettségizettek aránya korévenként, 2011, 2016	121
6.1.2. ábra: A nappali szakon tanulók aránya a roma és nem roma fiatalok körében, 2011, 2016 (százalék) ...	121
6.1.3. ábra: Foglalkoztatottak aránya a 16–25 éves, nem tanuló népességben, 2011, 2016 (százalék)	123
7.1.1. ábra: A 25–34 évesek részvételi arányai a nem formális oktatásban, képzésben az AES-adatfelvételek adatai alapján	129
7.1.2. ábra: A 25–34 évesek részvételi arányai a nem formális oktatásban, végzettségi szintenként a Munkaerő-felmérés adatai alapján	129
7.3.1. ábra: A fiatal diplomások megoszlása munkaerőpiaci státus és a végzettség szintje (MA/BA) szerint, 2004–2018 (százalék)	135
7.3.2. ábra: A BA/főiskolai és a MA/egyetemi végzettség érettségi végzettséghez viszonyított kereseti hozama, 2006–2016	135
7.3.3. ábra: Az egyes foglalkozási csoportokban dolgozók aránya a fiatal diplomások között, a végzettség szintje szerint, 2004–2018	137
7.3.4. ábra: Az illetékedő foglalkozásokban dolgozó, a túlképzett és az alulképzett diplomások aránya a végzettség szintje szerint, 2004–2016 (százalék)	138
7.3.5. ábra: A szükséges, a többlet- és a hiányzó osztályok bérhozama, 2004–2016	139
8.1.1. ábra: A foglalkozást változtatók aránya a foglalkoztatott fiatalok (16–35 éves) és idősebbek (36–64 éves) között 2000–2004	142
8.1.2. ábra: A foglalkozást változtató fiatalok aránya a foglalkoztatott fiatalokhoz viszonyítva, végzettségi kategóriák szerint, 2000–2004 ..	143
8.2.1. ábra: A fiatalok külföldi munkavállalását befolyásoló tényezők hatása	147
STATISZTIKA	
1.1. ábra: Alapvető gazdasági mutatók éves változása	165
1.2. ábra: GDP éves időszora	166
1.3. ábra: Foglalkoztatási ráta, 15–64 évesek	166
2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2018 ...	168
3.1. ábra: 15–59 éves férfiak és 15–54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint	173
3.2. ábra: 15–59 éves férfiak megoszlása munkapiaci részvétel szerint .	174
3.3. ábra: 15–54 éves nők megoszlása munkapiaci részvétel szerint	175
4.1. ábra: Összes foglalkoztatott ...	178
4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint	179
4.3. ábra: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret, külföldi tulajdonhányad szerint ...	84
4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként	186
4.5. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként	187
5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint	188
5.2. ábra: A különböző munkapiaci állományok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben	191
5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként	193
5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők .	193
5.5. ábra: Regisztráltak és a MEF szerinti munkanélküliségi ráták	194
5.6. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma	196
6.1. ábra: Bruttó nominális és nettó reálkereset éves változása	205
6.2. ábra: Az alacsony keresetű dolgozók aránya nemek szerint	208
6.3. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága	210
6.4. ábra: Életkor-kereseti profilok iskolai végzettség szerint 1998-ban, 2016-ban, nők, férfiak	210
6.5. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása	211
7.1. ábra: A nappali képzésben tanulók a megfelelő korú népesség arányában	212
7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés	213
8.1. ábra: Az NFSZ kiirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek számának alakulása	216
8.2. ábra: Létszámcsökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya	218
9.1. ábra: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta, keresetek és bruttó hazai termék a tervezési statisztikai régiókban	219
9.2. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint, régiók	220
9.3. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a régiókban	221
9.4. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2018 ...	222
9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. I. negyedév	225
9.6. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2018. I. negyedév	225
9.7. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2007. III. negyedév	226
9.8. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességbe 2018. III. negyedév	226